DİJİTAL KÜTÜPHANE KANALI

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

https://rantey.org

Yedek ve Duyuru Kanallarımız
Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

• Telegram: https://t.me/birkitapbir

• WhatsApp Kanalımız : https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4IvMoc0Y

A. HAILEY

OTEL/HAVAALANI/HASTANE YAZARI

TEKERLEKLER

Amerikan televizyoncuları bu eşsiz romandan uyarladıkları diziyi «KİTABINA UYDURAMADILAR» Kitabı on kat daha güzel en azından.

romantik yayınları

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

Arthur Hailey 1920 yılında İngiltere'de doğdu. 2. Dünya Savaşına Kraliyet Hava Kuvvetlerinde pilot olarak katıldı. Savaştan sonra Kanada'ya geçti. Yazdığı televizyon oyunlarıyla ilk ününü yaptı.

1966 yılından beri Kaliforniya'da yaşamakta olan Hailey'in ilk romanı «Hastane»dir (e yayınları: 73). «Havaalanı» (e yayınları: 24). «Otel» (e yayınları: 45) ve «Başbakan» (e yayınları: 71) romanları ile bütün dünyada büyük bir ün kazanan Hailey «Tekerlekler» adlı eseriyle de bu kez Amerikan Otomobil Sanayiinin iç dünyasını sergilemektedir.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

TEKERLEKLER / Arthur Hailey / yayın hakları A. Hailey / Kesim Ajansı / e yayınları: 1978 / genel dizi: 139 / Kapak: Mustafa Delioğlu / Kapak filmi: Ebru Grafik / Dizgi: Doğuş Matbaası / Baskı: Er-Tu Matbaası / Cilt: Ali Baba ciltevi / e yayınları: Yerebatan Cami Çıkmazı, 40/4 / Kısa yazışma adresi: e yayınları: P.K. 12 İstanbul / birinci baskı: 1972 Milliyet Yayınları / ikinci baskı: 1974 Milliyet Yayınları / üçüncü baskı: 1978.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

ARTHUR HAILEY

TEKERLEKLER

ROMAN
E YAYINLARI

Ücretsiz Türkçe Kitaplar Sitesi

Türkçesi: Mehmet Harmancı

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

e yayınları

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

the wheels

arthur hailey

tekerlekler

Mehmet Harmancı

e yayınları genel dizi : 139

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

BİRİNCİ BÖLÜM

General Motors'un 'Genel Müdürü'nün keyfi kaçmıştı. Elektrikli battaniyesi gece bir çalışıp bir bozulduğundan sık sık üşüyerek uyanmış, rahat bir uyku uyuyamamıştı. Şimdi de sırtına robdöşambrını geçirip evinde bir iki kere dolaştıktan sonra, âletlerini, karısının hâlâ uyumakta olduğu koca yatağının üstüne sermiş, battaniyenin kontrol aracını sökmekteydi. Geceki cereyan kesilmesi nedeninin kötü bir bağlantı olduğunu bir bakışta anlayıvermişti. Battaniye yapımcılarının dikkatsizliklerinden yakına yakına aracı bodrumdaki tamir atelyesine götürdü.

Karısı Caroline, uykusu arasında döndü. Birkaç dakika sonra çalar saatı kendisini uyandıracak, gözleri mahmur mahmur kalkıp kahvaltılarını hazırlayacaktı.

Detroit'in on mil kuzeyindeki Bloomfielde Hills banliyösü henüz karanlıktı.

İnce yapılı, hareketli, aslında durgun huylu bir insan olan GM. Genel Müdürü'nün keyifsizliğinin elektrikli battaniyeden başka bir nedeni daha vardı. Emerson Vale canını sıkmıştı. Birkaç dakika önce yatağının başucundaki radyodan dinlediği haber bülteninde otomobil sanayiinin baş eleştiricisinin o nefret edilen, sıkıcı ve çekilmez sesini duymuştu.

Dün, Washington'daki bir basın toplantısında Emerson Vale, o pek sevdiği hedefler olan General Motors, Ford ve Chrysler'e yeniden saldırmıştı. Ajanslar da, herhalde başka haber kaynağı bulamadıklarından, Vale'in bu saldırısını tam olarak bültenlerine geçirmişlerdi.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Vale, otomobil sanayiinin üç büyüğünü 'açgözlülük, fesatçılık ve halkın güvenini kötüye kullanma' ile suçluyordu. Fesatçılıkları da, Vale'in 'Şu anda hazır' olduğunu söylediği elektrikli ve buharlı otomobilleri benzin motorlu otomobillerin yerine geçirmemeleriydi.

Bu suçlaması yeni birşey değildi. Ama, halkla ve basınla ilişki konusunda usta olan Vale, sözleri arasına, bu konuşmasını önemli kıldıracak bir iki şey sokuşturmayı da ihmal etmemişti.

Dünyanın en büyük şirketinin mühendislikten doktorasını vermiş genel müdürü, battaniyenin kontrol âletini, evde fırsat bulduğu zaman yapmaya bayıldığı ufak tefek onarım işleri gibi çabucak çalışır duruma getirmişti. Gidip duşunu aldı, giyindi, tıraş oldu ve kahvaltı etmek üzere Coralie'nin yanına indi.

Yemek masası üzerinde Detroit Free Press gazetesi duruyordu. Emerson Vale'in adını ve yüzünü baş sayfada görünce öfkeyle gazeteyi yere fırlattı.

Coralie:

«İnşallah rahatlamışsındır,» dedi. Kocasının önüne kolesterol korkusu çekenlere mahsus bir kahvaltı koymuştu: Kızarmış bir dilim ekmek üstünde bir yumurtanın beyazı, dilimlenmiş domates, ve köy peyniri. GM. Genel Müdürü'nün karısı kahvaltıyı kendi eliyle hazırlar ve bunu, kocası işine ne kadar erken giderse gitsin, daima birlikte yerlerdi. Adamın karşısına oturdu, yerden aldığı Free Press'i açtı. Az sonra: «Emerson Vale'e göre eğer Aya ve Merih'e insan indirecek teknik yeterliğe varmışsak, oto sanayiinin de çevre havasını bozmayacak güvenli ve mikropsuz bir araba yapması gerekiyormuş,» dedi.

Kocası çatalıyla bıçağını masaya bırakarak:

«İlle de yediğim şu kahvaltıyı zehir mi etmelisin yani?» diye sordu.

Coralie gülümsedi:

«Bana kalırsa, senin kahvaltını benden önce zehir eden başka birşey olmalı.» Aldırmadan sözüne devam

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

etti; «Bay Vale, hava kirlenmesi hakkında İncil'de de bir şeyler bulmuş.»

«Allah aşkına! İncil'de bu konuda ne olabilir ki?»

«Allah aşkına değil, sevgilim. Kutsal Kitap'ın *Eski Ahit* bölümünde.»

Adamın merakı uyanmıştı bir kere.

«Haydi oku bakalım. Nasıl olsa okuyacaktın,» diye homurdandı.

«Yeremya'dan. 'Ben sizi bu bolluklar ülkesine getirdim, onun meyvesini yeyin, iyiliklerini paylaşın diye; ama siz oraya girer girmez toprağımı kirlettiniz, mirasımı lekelediniz.'» Kadın birer fincan kahve daha koydu; «Akıllı bir buluş derim ben buna.»

«Deyyus herifin akılsız olduğunu söyleyen yok ki zaten.»

Coralie yüksek sesle okumasını sürdürdü:

«Vale, otomobil ve petrol sanayicilerinin birleşerek çok daha önce işe yarar bir elektrikli ya da buharlı otomobil yapımına imkân sağlayacak teknik gelişmeyi önlediklerini söylüyor. Böyle bir otomobil, onların havayı kirleten içten yanmalı motora yatırdıkları sermayeyi sıfıra indirecektir, diyor.» Kadın gazeteyi masanın üzerine bırakarak, «Doğru mu bu?» diye sordu.

«Vale öyle sanıyor.»

«Ama sen öyle düşünmüyorsun değil mi?»

«Elbette hayır.»

«Sözlerinde doğru olan hiçbir şey yok mu?»

Adam sinirlenmişti.

«Küstah bir beyanda bile bazan bir gerçek kırıntısı bulunur. Emerson Vale gibi insanlar işte bu yolla kendilerini inanılır insanlar olarak ortaya atıyorlar.»

«Şu halde onun sözlerini yalanlamayacaksın demek?»

«Herhalde.»

«Neden?»

«Eğer General Motors, Vale'in karşısına çıkarsa,

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

bizi bir tek insanı ezmeye kalkan koca bir dev olarak görecekler. Sesimizi çıkarmazsak, yine aleyhimizde sözler edilecek ama hiç olmazsa söylediklerimizin yanlış anlaşılması diye birşey olmayacak.»

«Peki, birinin kalkıp karşılık vermesi gerekmez mi buna?»

«Akıllı bir muhabir Henry Ford'un yanına çıkabilirse, o bir açıklamada bulunacaktır muhakkak.» GM. Genel Müdürü gülümsedi; «Ama, Henry de epey sert konuşur ve gazeteler söylediği her kelimeyi yazamazlar.»

«Ben senin yerinde olsaydım buna ne karşılık vereceğimi düşünürdüm. Yani eğer haklı olduğuma inanıyorsam elbette.»

«Öğüdün için çok teşekkür ederim.»

GM. Genel Müdürü karısının oltasına takılmamaya çalışarak kahvaltısını bitirdi. Ama, Coralie'nin kendisine iyi geldiğine inandığı iğneleyici konuşması sonunda gerçekten de biraz ferahlamıştı.

GM. Genel Müdürü, mutfağa açılan kapıdan hizmetçinin geldiğini işitti. Kızı yolda aldıkları için bu, şoförü ile arabasının da gelmiş, şimdi dışarda beklemekte olduğu anlamını taşıyordu. Yerinden kalkarak karısını öptü.

Birkaç dakika sonra, saat altıyı biraz geçerken Cadillac Brougham marka arabası Telegraph caddesinden geçerek Lodge anayoluna sapmış ve şehrin ortasına doğru yönelmişti. Sert poyraz rüzgârının kışın yaklaştığını duyurduğu, diri bir Ekim sabahıydı.

Michigan'ın Detroit'i —otomobil kenti, dünyanın otomobil başkenti— uyanıyordu.

Yine Bloomfield Hills'de, GM. Genel Müdürü'nün evinden bir Lincoln Continental hızı ile on dakika ötede, Ford fabrikalarının İkinci Müdürü, Detroit Metropolitan havaalanına gitmek üzere evinden ayrılmak-

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

taydı. Tek başına kahvaltı etmişti. Sabahın beşinden beri ya rapor okuyarak ya da bir ses alma makinesine dikte ederek çalıştığı hafif aydınlatılmış çalışma odasına kâhya kadın kahvaltısını tepsi içinde getirmişti. Ne yemek geldiği zaman, ne de yerken başını kaldırıp bakmamış, çalışmasına devam ederek pek çok yöneticinin bir günde ve belki de daha uzun zamanda bitireceği işi bir saatte tamamlamıştı.

Bu süre içinde verdiği kararların çoğunluğu, birkaç milyar dolarlık harcamayı gerektiren yeni bir fabrika yapımına ya da eldekilerin genişlemesine ilişkindi. İkinci Müdür'ün sorumluluklarından biri de planları onaylamak, reddetmek, bazılarına öncelik tanımaktı. Böylesine büyük servetlerin dağıtımı konusunda karar vermek zorunda olmasının kendisini hiç sıkıntıya sokup sokmadığını sormuşlardı bir keresinde de, «Hayır,» diye karşılık vermişti; «Çünkü ben her zaman son üç rakamı zihnimden siler atarım. Böylece, bir ev satın almaktan falza sıkıntılı bir tarafı kalmaz işin,»

Sıradan bir araba satıcılığından sanayinin en üstteki, karar veren on adamından biri olmaya roket hızıyla yükselen adamın, pratik olarak ve düşünmeksizin karşılık vermesi, onun niteliklerinden biriydi. Bazıları, başarının ve servetin ceremesini bir insanın ödemeyeceği kadar mantık dışı olarak görmüş olsalar bile, aynı düşünce yolu, bu arada kendisini milyoner de yapmıştı.

İkinci Müdür günde oniki hatta bazan ondört saat, hep o çılgın hızı ile çalışır, işi gereği olmadığı halde haftanın yedi günü bu tempoyu devam ettirdiği de olurdu. Bugün, halkın büyük bir çoğunluğu hâlâ yataklarındayken, o, şirketin Jetstar uçağıyla New York'a uçacak, yolda geçen zamanında da astlarıyla pazarlama konularını gözden geçirecekti. Uçaktan iner inmez aynı konuyu bir kere de Ford bölge müdürleri ile görüşecek; ondan hemen sonra, garanti ve bakım sorunlarıyla başları dértte olan yirmi kadar New Jersey'li

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

acenta ile sıkı bir konuşmaya girecek; daha sonra, Manhattan'da bir bankacılar topluluğunun öğle yemeğinde bulunacak ve bir konuşma yapacaktı. Konuşmanın ardından da, bir basın toplantısında gazetecilerin sorularına karşılık verecekti.

Öğleden sonra aynı uçakla Detroit'e dönecek ve akşam yemeğine kadar bürosunda normal işlerini yürütecek, randevularını kabul edecekti. Bu arada, çalışmasına devam ederken, berberi gelip saçlarını kesecekti. Müdür katının üstündeki çatı katındaki akşam yemeğinde de kısım şefleriyle yeni modeller üstünde tartışacaklardı.

Daha sonra, bir gün önce aşırı çalışma sonunda kalp yetmezliğinden ölmüş olan bir meslektaşını ziyaret etmek üzere 'William R. Hamilton Cenaze Töreni Salonu'na uğrayacaktı. (Hamilton cenaze firması, bazan 'Yönetici cenneti' olarak da bilinen Woodlawn mezarlığına giden yolda üst kademedeki otomobil yöneticilerinin uğradıkları tek duraktı.)

En sonunda İkinci Müdür, ertesi sabaha kadar halledilmek üzere içi evrak dolu çantasını alıp evine gidecekti.

Kahvaltı tepsisini bir yana itti, kâğıtlarını topladı ve ayağa kaktı. Özel çalışma odasının duvarları baştan başa kitapla kaplıydı. Bu sabah değilse de, bazı sabahlar, kitaplarına özlemle bakardı. Uzun yıllar önce çok okuyan bir insandı; hayatına başka bir yön verebilseydi, bilim adamı olabilirdi. Ama, artık kitaba ayıracak pek zaman bulamıyordu. Günlük gazetesi bile şöyle bir gözatma fırsatı bulmasını bekliyordu şimdi. Hâlâ katlı olan gazeteyi alıp çantasına koydu. Emerson Vollel'in son saldırısını ancak daha sonra öğrenecek ve otomobil sanayiinde pek çok kimsenin yapacağı gibi, gün sona ermeden onu küfürle bir güzel yıkayacaktı.

İkinci Müdür'le birlikte gidecek olan kimseler havaalanında Ford Hava Ulaşımı hangarında kendisini

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

bekliyorlardı. Boş sözle zaman kaybetmeden, «Haydi gidelim,» dedi.

Sekiz kişi merdiveni çıkarken Jetstar'ın motorları çalışmaya, daha emniyet kemerlerini sıkıca bağlamadan da pistte yürümeye başlamıştı bile. Normal uçak seferine kıyasla ne kadar çok zaman tasarrufunun sağlanabileceğini, ancak özel şirket uçaklarıyla yolculuk yapanlar bilebilirler.

Yine de, bütün bu hıza rağmen pistin sonuna gelmeden çantalar çıkarılmış, dosyalar ele alınmıştı.

İkinci Müdür tartışmayı açtı; «Kuzeydoğu Bölgesi'nin bu aylık sonuçları doyurucu değil. Sizler de benim kadar biliyorsunuz sayıları. Bunun nedenini öğrenmek istiyorum. Sonra da bana bu konuda ne yapıldığını anlatacaksınız.»

Konuşmasının sonuna geldiği anda havalanmışlardı.

Güneş ufukta görünmeye başlamıştı; hızla uçuşan koyu renkli bulutlar arasında donuk kırmızı bir güneş.

Yükselen Jetstar'ın altında sabahın ilk ışıklarında geniş şehir ve çevresi belirmekteydi. Detroit'in merkezi küçük bir Manhattan gibi, bir iki kilometrakarelik bir havaydı. Hemen altlarındaki sıkıntılı sokaklar, binalar, fabrikalar ve geniş asfalt caddelerin çoğu pislik içindeydi. Temizlik için parası olmayan bir pislik yuvasıydı burası, Batıya doğru daha temiz, daha yeşil Dearborn uzanıyordu; Rouge'un dev fabrika binaları bitişiğinde; buna karşılık doğu ucunda, ağaçlarla süslenmiş, temizlenmiş, zengin bir çevresi olan Grosse Pointe vardı. Güneyde bacaları tüten sanayi bölgesi Wyandotte ve Detroit nehrinin ortasında yeşil bir mavna gibi yatan Belle adası, Nehrin ötesinde Kanada yakasında, Amerikalı ortağının çirkinliğinin en kötü tarafını benimsemiş olan pis Windsor şehri bulunuyordu.

Bütün bunların içinde ve çevresinde artık gün ışı-

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

ğında iyice görünen bir trafik akımı başlamıştı. Bir karınca ordusu gibi onbinlerce işçi, muhasebeci, yönetici ve diğerleri büyük ve küçük sayısız fabrikalarda yeni bir günün üretimine koşuşmaktaydılar.

Detroit tarafından planlanan ve denetlenen günlük millî otomobil üretimi başlamıştı. Üretim temposu, Edsel Ford ve Walter Chrysler anayollarının birleştiği yerdeki dev Goodyear reklâm tahtasında açıklanıyordu. Bir buçuk metre yüksekliğindeki sayılar, millî çaptaki haberleşme düzeni sayesinde yılın otomobil üretimini, dakikası dakikasına, dört bir yana yaymaktaydılar. Arabalar bütün ülkedeki montaj yerlerinden tamamlanmış olarak çıktıkça, sayı da gittikçe yükselmekteydi.

Doğu saatının yürürlükte olduğu bölgede şimdi çalışmasını sürdüren yirmi dokuz fabrika, üretimlerini bildirmekteydiler. Az sonra Ortabatı Bölgesi'ndeki on üç montaj fabrikası da çalışmaya başlayınca sayılar daha büyük bir hızla dönmeye başlayacaklardı. Arkadan da Kaliforniya'daki altı fabrika üretime geçecekti. Bölgede oturanlar, Goodyear tahtasına bir hekimin kan basıncına ya da bir bankerin en son borsa haberlerine baktığı ilgiyle bakarlardı. Garajlarda sabahki ya da akşamki sayının ne olacağı üzerine bahse girilirdi.

İlan tahtasına en yakın otomobil üretim kaynakları, bir iki mil ötede Hamtrack'taki Chrysler, Dodge ve Plymouth fabrikalarıydı. Sabah altıda işe başlayan, montaj yerlerinden saatta yüz arabadan fazla çıkmaya başlamıştı.

Chrysler Yönetim Kurulu Başkanı'nın üretimi görmek üzere fabrikaya inip, bitmiş arabayı kendi gözü ile gördüğü zamanlar da olmuştu. Ama şimdi bunu pek seyrek olarak yapıyordu. Bu sabah ise hâlâ evinde, karısının Sanat Derneği toplantısına gitmeden önce sunduğu kahvesini yudumlarken The Wall Street Journal'i okumaktayd.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

O eski günlerde Chrysler Genel Müdürü, fabrikaların içinde arı gibi dolaşırdı. Bunun nedeni, biraz işleri kötüye giden şirketin böyle bir kimseye ihtiyacı olmasından, biraz da, satış ya da mühendislik yolu ile değil de maliyecilik yolundan yükselmiş olanlara takılan 'muhasebeci' unvanından kurtulmaya kararlı olmasıydı. Onun yönetiminde Chrysler hem iyi, hem de kötü günler görmüştü. Uzun bir altı yıllık süre yatırımcıların güvenini kazanmış, sonraki bir dönemde ise tehlike çanları çalmaya başlamıştı. Bundan sonra yine ter dökülerek sıkı bir tutum ve çabalama ile tehlike azalmış ve şirketin rekabet karşısında kendini en iyi şekilde ortaya koyduğunu söyleyenler çoğalmıştı. Her ne olursa olsun artık kimse Chrysler'in sivri uçlu Pentastar ambleminin yörüngesinden düşeceğine inanmıyordu. Bunun bile bir başarı sayılması yüzünden Yönetim Kurulu Başkanı artık eskisi kadar oraya buraya koşmuyor, daha çok düşünmeye zaman ayırabiliyor, canının istediğini okuyabiliyordu.

Şu anda The Wall Street Journal'de, Emerson Vale'in son yaptığı çıkışı okumaktaydı. Ama, Vale kendisini sıkıyordu. Chrysler Müdürü, otomobil sanayii eleştiricisinin sözlerini alışılmış bir tekrardan başka birşey olarak göremiyordu. Dikkatini, daha inandırıcı olan gayrimenkul haberlerine çevirdi. Henüz pek bilen yoktu ama son üç beş yıl içinde Chrysler büyük bir gayrimenkul imparatorluğu kurma yolundaydı. Bu, hem şirketin iş alanını genişletecek, hem de yirmi otuz yıl sonra (ya da öyle hayal kuruyorlardı) şimdiki 'ücünü', General Motors kadar büyüyecek, hatta belki onu bile aşacaktı.

Bu arada Müdür, Chrysler'in Hamtrack'taki ve diğer bölgelerdeki fabrikalarından otomobillerin akmaya devam ettiğini de rahatlıkla biliyordu.

Böylece *Üç Büyükler* —herhangi bir sabah olduğu gibi— büyük olarak kalmaya çalışırlarken, onlardan küçük olan American Motors firması da Wisconsin'in

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

batısındaki fabrikasında Ambassador, Hornet, Javelin, Gremlin ve diğer modelleri ile üretime katkıda bulunmaktaydı.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

İKİNCİ BÖLÜM

Fisher anayolunun kuzeyindeki bir otomobil montaj fabrikasının ikinci müdürü ve oto sanayiinin eskilerinden biri olan Matt Zaleski, bugünün çarşamba olduğuna pek memnundu.

Bu, herbiri ölüm kalım sorunu olan acele işlerden ve sıkıntılardan uzak kalacağı için değildi —zaten böyle bir gün hiç yoktu ya. Her gece olduğu gibi bu gece de yorgun argın evine dönerken, kendini elli üç yaşını çok aşmış hissedecek, hayatının bir gününü daha düdüklü bir tencere içinde geçirdiğine inanacaktı. Matt Zaleski, bazan oturup düşünür ve, 'Oto sanayiine ilk girdiğim günlerde ya da İkinci Dünya Savaşı'nda Hava Kuvvetleri'nde topçuluk yaptığım yıllardaki enerjimi yeniden kazansam ne iyi olurdu' diye hayal ederdi. Savaşta gürültünün tam ortasında, Avrupa'da cepheden cepheye dolaştığı halde, o yılların şimdiki sivil mesleğine oranla çok daha az bunalımlı geçtiğine inanıyordu.

Montaj salonuna bakan cam duvarlı odasına gireli iki dakika olmadan, —daha ceketini çıkarırken— masasının üzerinde kırmızı çizgi ile işaretlenmiş bir notu okumuştu. Bunun, bir an önce gereği yapılmadığı takdirde greve yol açacak bir sendika şikâyeti olduğunu hemen farketti. Hiç şüphe yok ki onun yanıbaşında yığılı duran kâğıtlar arasında da sıkıntılı pek çok şey yatıyordu: Başka başağrıları, önemli hammadde eksiklikleri (her gün böyle birşey olurdu), kalite kontrolu istekleri, makine bozuklukları, daha önce kimsenin aklına gelmemiş yeni bir nokta; kısaca, biri ya

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

da hepsi montaj hattını aksatacak ve üretimi durduracak binbir türlü sıkıntı.

Zaleski her zamanki kısa, kesin hareketleriyle bodur gövdesini çelik masasının önündeki iskemleye bıraktı. İskemleden çıkan başkaldırı ünlemi, gittikçe şişmanlamakta olduğunu ve koca göbeğini hatırlattı ona. Şimdi bu göbeği ile B-17'nin daracık burnuna sığamayacağını utanarak düşündü. Her sıkıntılı durumun, birkaç kilosunu alıp götüreceğini umardı; oysa gün geçtikçe daha çok şişmanlıyordu. Hele Freda öldükten sonra yapacak hiçbir şeyi de olmadığından, geceleri yalnızlık duydukça buzdolabına koşmaya başlamıştı.

Ama, hiç olmazsa bugün çarşambaydı. İşe başlamak gerekiyordu. Dahili telefonun genel büro düğmesine bastı; sekreteri daha gelmemişti. Odacı karşılık verdi.

Fabrika İkinci Müdürü:

«Parkland ile sendika temsilcisini istiyorum,» diye emretti; «Çabuk gelsinler.»

Parkland ustabaşılardan biriydi. Dışardakiler, sendika temsilcisi dediği zaman kimi kastettiğini çok iyi anlamışlardı; çünkü hepsi masasının üstündeki altı kırmızı kalemle çiizlmiş yazıyı okumuştu kuşkusuz. Bir fabrikada kötü haberler, alev almış benzin gibi birdenbire yayılır.

Daha elini sürmediği kağıt yığını, Zaleski'ye bir montaj hattını durdurabilecek birçok nedenleri düşünmekte olduğunu hatırlattı.

Montaj hattının durması, hangi nedenle olursa olsun üretimin kesilmesi, Matt Zaleski'yi bıçaklamak demekti. Görevi, varlığının nedeni, o hattın durmadan ilerlemesini sağlamak, her türlü yola baş vurup, hatta kendisini bazan onbeş topla birden oynayan hokkabaz gibi görse bile, hattın ucundan dakikada bir arabanın çıkmasını engelletmemekti. Yüksek yöneticiler ne hokkabazlıkla ne de bahanelerle pek ilgilenmezlerdi. Önemli olan sonuçlardı: Kotalar, günlük üretim, üretim mas-

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

rafları. Ama hat duracak olursa hemen yüklenirlerdi üstüne. Kayıp zamanın herbir saniyesi bir arabanın tam olarak bitirilmemesi demekti ve bu kaybı gidermeye imkân yoktu. Böylece iki ya da üç dakikalık bir duruş binlerce dolara mal oluyordu; çünkü, montaj hattı yürümediği halde, ücretler ve masraflar işlemekte devam ediyordu.

Ama, hiç olmazsa bugün çarşambaydı.

Dahili telefon çaldı:

«Geliyorlar, Mr. Zaleski.»

Sert bir sesle duyduğunu belirtti.

Matt Zaleski'nin çarşambaları sevme nedeni pek basitti. Çarşamba demek, pazartesiden bu yana iki gün geçmiş, cumaya da daha iki gün kaldı demekti.

Pazartesi ve cuma, işçilerin işbaşı yapmamaları yüzünden yöneticileri şaşkına çeviren iki gündü. Her pazartesi işbaşı yapmayan saat ücretli işçilerin toplamı öteki günlerdekinden daima daha çoktu; cuma da bu konuda ikinci sırayı alıyordu. Bunun nedeni haftalıkların genellikle perşembeleri dağıtılması ve işçilerin çoğunun uzun bir hafta sonu içki ve esrar âlemine dalmalarıydı. Pazartesileri uykularını alırlar, sarhoşluğun etkisini üzerlerinden atmaya çalışırlardı.

Böylece işçi eksikliğine rağmen fabrikayı durdurmadan yürütebilmek sorunu pazartesi ve cuma günleri bütün öteki sıkıntıların önüne geçerdi. İşçiler dama taşları gibi oradan oraya kaydırılıyorlardı. Kimi çalıştığı işten alınıp hiç bilmediği bir işin önüne oturtulurdu. Normal olarak somun sıkıştıran bir işçiye, ön çamurluk takma işi yüklenirdi; hem de çoğunlukla kendisine bu konuda hiç bilgi verilmeden. Ötekiler, ustalık istemeyen işlerden —kamyonları yüklemek ya da yerleri süpürmek gibi— alınırlar, geçici boşluklar bunlarla doldurulmaya çalışılırdı. Bunlar, bazen bu geçici işlerine hemen uyum gösterirlerdi: bazen de bir radyatör hortumunu ters takarak bütün işi durdurdukları olurdu.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Bunun kaçınılmaz bir sonucu olarak da pazartesi ve cuma monte edilen arabalar mutlaka kusurlu olur, sahipleri için baş belâsı kesilirlerdi. İşin içinde olanlar, böyle günlerin arabalarını satın almaktan kaçınırlardı. Sorunu iyi bilen ve yaptıkları satış nedeniyle fabrikada sözleri geçen bazı büyük şehir acenteleri, önem verdikleri müşterilerinin arabalarının salı, çarşamba, perşembe günü çıkan arabalardan olmasında direterlerdi. İşin işyüzünü öğrenmiş bazı müşteriler de acentelere bunu belirterek araba ısmarlarlardı. Fabrika yöneticilerinin ve onların dostlarının arabaları, mutlaka hafta ortasında çıkanlardan olurdu.

Fabrika İkinci Müdürünün kapısı birdenbire açıldı. Çağırttığı ustabaşı Parkland kapıyı vurma zahmetine katlanmadan içeri dalmıştı.

Parkland, Matt Zaleski'den on beş yaş daha genç, kırkına yaklaşmış, geniş omuzlu, iri kemikli bir adamdı. Kolejde okusaydı, tam bir futbolcu olacağından şüphe yoktu. Otoriter bir görünüşteydi. Şu anda bir belâ bekleyen ve onu karşılamaya hazırlanan bir durumu vardı. Yüzü öfkeliydi. Sağ gözünün altında genişleyen bir çürük farkediliyordu.

Zaleski, onun içeri giriş biçimine dikkat etmemiş olmayı tercih ederek oturması için iskemleyi gösterdi.

«Önce bir otur, sonra da kendine gel biraz.»

Masanın üzerinden birbirlerinin yüzlerine baktılar.

Fabrika İkinci Müdürü:

«Olup biteni bir de senden dinlemek istiyorum.» dedi. «Ama çok uzatma hikâyeyi, çünkü buna bakılırsa, —elindeki şikâyet raporunu gösterdi— başımıza epey bir belâ sarmış bulunuyorsun.»

«Ben sardım ha!» Parkland öfke ile üstüne baktı; yüzü kıpkırmızı kesilmişti; «Bana el kaldıran bir adamı işten attım sadece. Hem de bunda direnmek niyetindeyim. Eğer sende de biraz yüreklilik ya da adalet varsa, beni desteklersin.»

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Matt Zaleski, fabrika salonunda öğrendiği o boğa kükreyişine benzer sesini yükseltti:

«Kes şu saçmalamayı!» Bu işin çığırından çıkmasını hiç de istemiyordu. Sonra daha yatışmış bir sesle, «Kendine gel, dedim sana,» diye homurdandı; «Zamanı gelince kimi ne için destekleyeceğime kararı ben veririm. Yüreklilik ve adalet hakkında palavra dinlemek de istemiyorum. Anlaşıldı mı?»

Gözleri birbirlerine kenetlendi. Parkland bakışını yere çevirdi.

Matt:

«Pekâlâ, Frank,» dedi. «Şimdi en baştan başlayalım. Bu sefer bana en başından anlat işi.»

Frank Parkland'ı uzun zamandan beri tanırdı. Ustabaşının sicili gayet iyiydi, emrinde çalışan işçilere dürüstlükle davranırdı. Onu bu kadar kızdıracak bir şey çok önemli olmalıydı.

Parkland:

«Yer değiştirmiş bir işçi vardı.» diye anlatmaya başladı. «Yeni işçi olduğunu tahmin ettiğim bir genç somunları sıkıştırıyordu. Öteki arkadaşının işine engel olacak kadar yanına yaklaşmıştı. İşi düzeltmek istedim.»

Zaleski başını salladı. Çok sık olan bir şeydi bu. Belirli bir işi olan bir işçi o işi yaparken gereğinden ağır davranırsa, arabalar montaj hattı üzerinde yürüdüklerinden, yerini değiştirmek zorunda kalır ve az sonra arkadaşının iş alanı içine girerdi. Ustabaşı bunu görünce gelip o işçiye yardım eder ve kaybettiği zamanı kazanmasını ve yerine dönmesini sağlardı.

Zaleski, sabırsızca:

«Devam et,» dedi.

Tekrar konuşmaya başlamadan büro kapısı açıldı ve sendika temsilcisi içeriye girdi. Kısa boylu, pembe yüzlü, kalın çerçeveli gözlüklü, titiz huylu bir adamdı bu. Adı Illas'dı, birkaç ay önce temsilci seçilene kadar montaj hattında çalışıyordu.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Sendika Temsilcisi, Zaleski'ye:

«İyi günler,» dedi. Parkland'a da başıyla selâm verdi.

Matt Zaleski yeni gelene bir iskemle göstererek: «Tam da işin esas noktasına geliyorduk.» dedi.

Illas:

«Şikayet raporunu okumuş olsaydınız zamandan tasarruf ederdiniz» diye karşılık verdi.

«Okudum. Ama bazan da öbür tarafın söyleyeceklerini dinlemek isterim.» Zaleski, Parkland'a sözüne devam etmesi için işaret etti.

Ustabaşı:

«Benim bütün yaptığım başka birini çağırıp 'şu adamın işini düzeltmeme yardım et,' demekti,» diye konuşmasını sürdürdü.

«Ben de senin yalancının biri olduğunu söylüyorum!» Sendika Temsilcisi öne doğru eğilmişti suçlarcasına, birden Zaleski'ye döndü. «Gerçekte, 'şu *çocuğun* işini düzeltmeme yardım et' demiş! Sözünü ettiği 'çocuk' dediği işçi de, bu terimi bir hakaret sayan karaderili kardeşlerimizden biridir.»

«Allahını seversen!» Parkland'ın sesinde öfke ile karışık nefret de vardı. «Ben bilmiyor muyum sanıyorsun? Bu kelimenin bu şekilde kullanılmayacağını bilmeyecek kadar toy muyum sanıyorsun!»

«Ama kullandın ya!»

«Belki, olabilir. Hatırlamadığım için 'evet', söyledim demiyorum. İşin doğrusu budur. Eğer kullanmış olsam bile, kasıtlı söylemedim bunu. Dil sürçmesi, basit bir dil sürçmesi sadece.»

Sendika Temsilcisi omuzlarını silkti.

«O, şimdiki hikâyen,» dedi.

«Hikâye falan değil bu, orospu çocuğu-»

Illas ayağa kalktı.

«Bay Zaleski, ben şu anda burada Birleşik Otomobil İşçileri'ni temsil ediyorum. Eğer bu çeşit sözlerle karşılaşacak...»

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Zaleski:

«Hayır, bir daha böyle bir şey işitmeyeceksiniz, dedi. «Lütfen oturun ve konumuza devam edelim. Yalnız bu arada sizin de 'yalancı' kelimesini kullanmakta bu kadar serbest olmamanızı rica edeceğim.»

Parkland iri yumruğunu çaresizlik içinde masaya indirdi.

«Ortada bir hikâye falan olmadığını söyledim. Yok işte. Üstelik bu sözünü ettiğim herif benim söylediğim sözlere aldırış bile etmedi, ta ki sonradan gürültü kopana kadar.»

Illas:

«Ama o böyle anlatmıyor işi.» dedi.

«Belki şimdi değiştirmiştir.» Parkland Zaleski'ye döndü. Dinle bak, Matt. İşi düzenden çıkaran herif, daha bir çocuk. On yedi yaşlarında bir zenci oğlan. Ona karşı birşeyim yok ki. Eli ağır belki, ama işini tam olarak yapıyordu. Onun yaşında kardeşim var evde. Akşam eve gidince, 'Çocuk nerede?' diye sorarım da kimsenin aklına bir şey gelmez. Öteki herif, o Newkrik işe karışana kadar da durum böyleydi.»

Illas ısrar etti:

«Ama, 'çocuk' kelimesini kullandığını kabul ediyorsun demek.»

Matt Zaleski bıkmışçasına:

«Peki, peki, kullandı,» dedi. «Hepimiz kabul edelim bunu.»

Zaleski, fabrikada ırk sorunu ortaya çıktığı zamanlarda olduğu gibi şimdi de kendini tutuyordu. Kendisi zenci aleyhtarıydı, onlara karşı derin bir önyargısı vardı. Bunu, doğduğu Wyandotte'un, Polonyalıların yaşadığı bölgesinde edinmişti. Orada Polonya asıllı aileler zencilere serseri ve kavgacı insanlar olarak horgörü ile bakarlardı. Karşılığında, zenciler de Polonyalılardan nefret ederlerdi; şimdi bile, bütün Detroit'te bu eski düşmanlıklar var olmakta devam ediyordu. Zaleski, zorunluluk yüzünden güdülerini sınırlamayı öğren-

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

mişti; şu fabrikada olduğu kadar zenci işçi tutmadan, işe devam etmek imkânsızdı; onlar hakkındaki düşüncelerinin de hiç belirtilmemesi gerekiyordu. Illas'ın bu son söylediği sözler üzerine Zaleski şöyle demek isterdi: «*Ne olmuş 'çocuk' dediyse yani? Ne farkeder bu? Ustabaşı emredince, piç herif işinin başına dönmeli.*» Ama Zaleski bu sözlerinin kulaktan kulağa yayılacağını ve eskisinden çok karışıklığa sebep olacağını biliyordu. Onun yerine homurdanarak:

«Önemli olan bundan sonra olanlar,» dedi.

Parkland:

«Ben de onlara hiç sıra gelmeyecek sanmıştım,» diye karşılık verdi; «Işi düzeltmiştik ki, bu ağır siklet Newkirk çıktı ortaya.»

Illas:

«O da kara kardeşlerden,» diye ekledi.

«Newkirk hattın aşağı kısmında çalışıyordu. Olup biteni duymamıştı bile; başka birisi söylemiş. Yanıma geldi, bana ırkçı domuz dedi ve suratıma bir yumruk indirdi.» Ustabaşı içeri geldiğinden bu yana daha da şişmiş olan yüzünü, eliyle gösterdi.

Zaleski sert bir sesle:

«Sen de ona vurdun mu?» diye sordu.

«Hayır.»

«Akıllılık etmişsin.»

«Akıllıydım elbette. Newkirk'i hemen orada kovdum. Buralarda ustabaşıyı yumruklayıp da kalacak adam olamaz.»

Illas:

«İşin orasını göreceğiz,» dedi. «Duruma ve kışkırtmaya bağlı çok şey var ortada.»

Matt Zaleski parmaklarını saçlarının içine daldırdı; ara sıra, hâlâ saçı kaldığına şaşardı. Bu pis işi, fabrika müdürü McKernon'un halletmesi gerekirdi ama, McKernon burada değildi. On mil ötede fabrika idare bürosunda, fabrikada yakında yapılacak olan ve çok gizli tutulan yeni Orion modeli hakkında toplantıdaydı.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Matt Zaleski zaman zaman McKernon'un daha altı ay kalmış olan emekliliğine şimdiden başlamış olduğu duygusuna kapılırdı.

Her ne olursa olsun, durumu düzeltmek yine Matt Zaleski'ye kalmıştı ve kötü bir işti bu. Zaleski, McKernon'un yerine geçemeyeceğini de biliyordu. Kendisini çağırıp, resmen nasıl değerlendirildiğini göstermişlerdi. Bu değerlendirme Üretim İkinci Müdürü'nün masasında duran deri kaplı bir dosyanın içindeydi. Yeni atanmalar ya da terfiler söz konusu olduğu zaman İkinci Müdürün kolaylıkla işe el atabilmesi için dosya hep masanın üstünde dururdu. Matt Zaleski'nin sayfasında resminin altında şöyle bir cümle yer alıyordu: Bu kişi şu anda bulunduğu mevkide tam olarak randıman verebilmektedir.

Şirkette önemli bir yeri olan herkes bu resmi ve kaypak cümlenin 'veda' anlamına geldiğini bilirdi. Bunun demek istediği şu idi gerçekte: *Bu adam yükselebileceği kadar yükselmiştir. Emekliliğine kadar ayni görevde kalacaktır, bundan çok terfi edemez.*

Kurallara göre, bu öldürücü darbeyle karşılaşanlara gerçek söylenirdi; bu kadarını bilmek hakkıydı. İşte böylece, Matt Zaleski son birkaç aydan beri müdür yardımcısı görevinden daha ileri gidemiyeceğini biliyordu. Haber, ilk başlarda acı bir hayal kırıklığına sebep olsa da gittikçe alışmıştı. Nedenini de biliyordu aslında: Eski insandı kendisi, yönetim kurullarının önemli üst görevlerde istemedikleri, artık kaybolan bir kuşağın kuyruğuydu. Bulunduğu yere şimdi yüksek memurlarının vardıkları yoldan başka bir yolla varmıştı Zaleski —işçi, müfettiş, ustabaşı, fabrika müdür yardımcısı olarak.— İkinci Dünya Savaşı'ndan önce okuldan ayrıldığı için mühendis diploması yoktu, ilk başlarda. Savaştan sonra askerlere tanınan haklardan ve verilen kredilerden faydalanarak gece okullarına devam etmiş ve bir diploma edinmişti. Ama, sonradan geç kalmış olduğunu anlamıştı; arada çok za-

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

man kaybetmişti. Yeni gelenler, otomobil şirketlerinin yüksek mevkilerini dolduranlar şimdi olduğu gibi o zaman da, doğrudan doğruya kolej — işletme bürosu yolunu tutan parlak zekâlı gençlerdi.

Ama bu, hâlâ fabrika müdürlüğü görevi yapan McKernon'un, isteyerek değilse bile, bu durumdan bütünüyle kaçmasına sebep olamazdı. Müdür Yardımcısı bir an kararsızlık geçirdi. McKernon'u çağırmak onun hakkıydı ve şimdi telefonu açarak bunu gerçekleştirebilirdi.

Oysa, kendisini önleyen iki şey vardı. Birincisi, gururuydu; Zaleski, olayı McKernon kadar, hatta ondan daha iyi bir şekilde sonuçlandırabileceğini biliyordu. Öteki ise daha basitti: Güdüleri kendisine buna zaman olmadığını söylüyordu.

Zaleski birden Illas'a dönerek:

«Sendika ne istiyor?» diye sordu.

«Bizim bölge şefimizle konuştum...»

«Geçelim bunları bir kere. İkimiz de bir yerden başlamamız gerektiğini biliyoruz. Onun için sendikanın istediği nedir?»

Temsilci:

«Pekâlâ,» dedi. «Üç noktada ısrar ediyoruz. Birincisi kaybettiği zamanın da telâfi edilmesiyle Newkrik'in hemen işe alınması, İkincisi, her iki adamdan da özür dilenmesi. Üçüncüsü, Parkland'ın ustabaşılık görevinden alınması.»

İskemlesine yığılmış oturan Parkland birden yerinden fırladı.

«Hiç de fazla istemiyorsunuz doğrusu!» Sonra alaylı bir sesle sordu. «İlgimi çektiği için soruyorum, işten kovulmamdan önce mi özür dilememi istiyorsunuz yoksa kovulduktan sonra mı?»

Illas:

«Özür, resmen şirket tarafından dilenecek,» dedi. «Senin de buna katılman ancak kibarlığının bir ölçüsü olabilir.»

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

«İş bana kalacaksa, kimse soluğunu tutup beklemesin derim ben.»

Matt Zaleski araya girdi:

«Sen kendin soluğunu biraz daha tutabilseydin şimdi bu işe bulaşmış olmazdık.»

«Sen de bana onlarla birlikte olduğunu mu söylüyorsun yoksa?» Ustabaşı öfkeyle başını Illas'dan yana salladı.

«Ben daha kimseye birşey söylemiş değilim. Düşünmeye ihtiyacım var; hem de hikâyeyi ikinizden başka birinden duymak istiyorum.» Zaleski arkadaki telefona uzandı, gövdesini iki adamla telefon arasına sokarak bir numara çevirdi ve bekledi. Aradığı adam karşılık verince Zaleski, «Orada işler nasıl?» diye sordu.

Telefonun öteki ucundaki, yavaş bir sesle, «Matt, sen misin?» dedi.

«Evet.»

Zaleski, adamın sesinin arkasından fabrikanın içinden gelen gürültüleri duyuyordu. İnsanların, hayatlarının herbir gününü bu gürültü içinde nasıl geçirdiklerini hep merak ederdi. Kendisi montaj hattında çalışırken bile alışamamıştı bu sürekli gürültüye:

«Durum gerçekten kötü, Matt.»

«Ne kadar kötü?»

«Adamlar delirmiş gibi. Ama sakın benim söylediğimi söyleme.»

«Söylemem. Hiçbir zaman söylemem. Bilirsin bunu.»

Ağır ağır geri döndüğünde odadaki iki adamın kendi yüzünü gözlediklerini gördü. Zenci ustabaşı Stan Lathruppe ile konuştuğunu belki tahmin edebilirlerdi ama kesin olarak bilemezlerdi. Lathruppe. Matt Zaleski'nin fabrikada saygı duyduğu üç beş kişiden birisiydi. Bu, garip hattâ çelişkili bir ilişkiydi; çünkü iş saatleri dışında eylemci bir militan olan Lathruppe, bir zamanlar Malcolm X'in peşinden gitmişti. Ama, fabrika içinde sorumluluğunu ciddiyetle giyinir, otomobil

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

dünyasında mantıklı davranışıyla, anarşiye başvurmaktan daha faydalı olacağına inanırdı ırkı için. Başlarda Lathruppe'ye düşmanken, sonra saygı duymasını sağlayan davranışı da bu olmuştu.

Irk ilişkilerinin bugünkü durumunda, şirketin aleyhine olarak fabrika içinde pek az zenci usta ve yönetici bulunmaktaydı. Bunların sayısının daha çok olması gerektiğini herkes biliyordu ama zenci işçiler ya sorumluluktan kaçıyorlar, ya kendi aralarındaki militanlardan çekiniyorlardı ya da bu iş için pek hazır değillerdi. Önyargılarına daha az kapıldığı anlarda Matt Zaleski, sanayi üst kademelerindekiler ileriyi görüp de 1940 ve 50'lerde zenci işçiler için doğru dürüst bir eğitim programı benimseseler di şimdi Stan Lathruppe gibi birçok insanların doğmuş olacağını düşünürdü. Bu ileri görüşten yoksun olmaları herkes için kayıptı.

Zaleski:

«Ne düşünüyorlar?» diye sordu.

«Sanırım işi bırakmayı.»

«Ne zaman?»

«Dinlenme zamanında. Daha önce de yapabilirler ama sanmıyorum.»

Zenci ustanın sesi o kadar hafiflemişti ki Zaleski söylediklerini işitmekte güçlük çekiyordu. Telefonun, öteki işçilerin yanında olduğunu bildiğinden onun da sıkıntısını anlıyordu. Lathruppe, kendi ırklarından birinin bile yetkili bir göreve gelmesine içerleyen bazı zenciler tarafından 'beyaz zenci' diye nitelenmişti; bu suçlamanın doğru olup olmamasının onlarca hiçbir önemi yoktu. Zaleski'nin soracak bir iki sorusu daha kalmıştı, yoksa Stan Lathruppe'nin hayatını daha da güçleştirmek niyetinde değildi.

«Bu gecikme için bir neden var mı?»

«Evet. Bütün işçilerin işi bırakmasını istiyorlar.»

«Haber her yana yayıldı mı?»

«Hem de öylesine hızlı ki, haberleşme için sanki davul kullanılmış gibi.»

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

«Kimse kalkıp durumun kanunsuz olduğunu söylemedi mi?»

«Bunun gibi, yapmak istediğin bir iki şaka daha var mı?» diye sordu Lathruppe.

«Yok,» diye içini çekti Zaleski; «Teşekkür ederim.» Telefonu kapattı.

İçgüdüsü haklıydı demek. Kaybedecek zaman yoktu, ta başından beri de olmamıştı, ırksal emek tartışmalarının fitili çok kısaydı. Şimdi işi bırakırlarsa, ortalığı düzeltmek ve yeniden işbaşı yaptırmak için günler gerekecekti. Hattâ işe karışanlar yalnız zenciler ya da onların bir kısmı bile olsa, bunun etkisi üretimi durdurmaya yeterliydi. Matt Zaleski'nin işi ise üretimi devam ettirmekti.

Parkland, onun düşüncelerini okumuş gibi:

«Matt, seni istedikleri gibi kullanmalarına razı gelme!» dedi. «Birkaçı belki işi bırakır, karşımıza güçlükler çıkar, ama insanın bir ilke için ayakta kalması, onu koruması da değerlidir, unutma bunu.»

Zaleski:

«Bazen,» diye karşılık verdi. «Bütün iş onun hangi ilke olduğunu ve zamanını bilebilmektedir.»

Parkland:

«Başlangıç için haktanır olmak yeterlidir,» diye konuşmasını sürdürdü; «Adalet de iki yönlüdür; hem yukarı hem aşağı gider.» Masanın üstüne eğilmiş Matt'la konuşuyor arada bir sendika temsilcisi Illas'a bakıyordu. «Doğru; montaj hattında işçilerine sert davrandım, ama zorunluydum buna. Ustabaşı, ortada kalmış bir insandır, her yandan saldırıya uğrar. Matt, sen ve sizinkiler buradan her gün ensemizde boza pişiriyorsunuz, üretim de üretim diye; siz olmadığınız zaman Kalite Kontrolu geliyor, daha iyi yapın diyor, oysa biz daha çabuk yapmaya çalışıyoruz. Sonra bir de çalışanlar var, işleri yapanlar var; —aralarında Newkirk'ler de yok değil bunların— ustabaşı bütün bunlarla ve de sendika ile uğraşmak zorunda. Güç bir iş, ben de sert

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

bir tutum takındım, yaşamak için gerekli bu. Ama dürüst de davrandım. Benim emrimde çalışan hiç kimseye karaderili diye ayrı bir davranışta bulunmadım; eli kırbaçlı bir çiftlik kâhyası değilim ben. Hele şimdi konuştuğumuz konuya bak, bütün yaptığım iş bir zenciye çocuk demek! Ona ne pamuk toplamasını, ne pabuç boyamasını ne de bu kelimeyle ilişkili görülen şeyleri söylemiş değilim. Bütün yaptığım ona işinde yardım etmiş olmak. Birşey daha söyleyeceğim: Eğer ona dilim sürçmüş de 'çocuk' demişsem özür diliyorum, çünkü buna gerçekten üzüldüm. Ama, Newkirk'ten özür dilemem. Newkirk kovulmuştur ve öyle kalacaktır. Eğer işten atılmazsa, bir ustabaşıya nedensiz olarak vurmak yanına kâr kalırsa, kıçına bir teslim bayrağı sokup öyle dolaş daha iyi. Bundan sonra burada ne disiplin kalır ne başka birşey. Dürüst ol, dediğim zaman bunu kastetmiştim.»

Zaleski:

«Haklı olduğun bir iki nokta var,» dedi. 'Parkland gerçekten de zenci işçilere karşı dürüst davrandı, hattâ başkalarına olduğundan daha dürüst' diye düşündü. Illas'a dönerek, «Sen ne düşünüyorsun?» diye sordu.

Sendika temsilcisi kalın gözlüğünün arkasından yumuşak bir bakışla bakarak, «Sendikanın durumunu daha önce de bildirmiştim. Bay Zaleski,» dedi.

«Peki, ya isteğiniiz reddedersem, Frank'ı şimdi teklif ettiği şekilde desteklersem ne olacak?»

Illas katı bir sesle:

«Normal yolumuza devam etmek zorunda kalacağız,» diye karşılık verdi.

«Pekâlâ. Bu sizin hakkınız. Sadece normal uzlaşma yoluna girersek bunun otuz gün ya da daha fazla süreceğini unutmayın. Bu arada herkes çalışacak mı?»

«Pek tabi'. Toplu iş sözleşmesi gereğince...»

Zaleski parladı:

«Anlaşmayı bana öğretmene gerek yok. Anlaşma, uzlaşma süresince herkesin işinin başında olmasını ön-

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

görüyor. Ama şu anda, adamlarınızdan çoğu işi bırakmak üzereler. Anlaşmayı bozuyorlar yani!»

Illas odaya girdiğinden bu yana ilk olarak sarsıldı.

«UAW (Birleşik Otomobil İşçileri) kanunsuz grevlere göz yummaz.»

«Şu halde durdurun bunu bakalım!»

«Dediğiniz doğruysa, bizimkilerle bir konuşayım.»

«Konuşmanın pek faydası olacağını sanmam. Bunu sen de biliyorsun, ben de biliyorum» Zaleski, pembe yüzü sararmış olan temsilciye baktı; anlaşıldığına göre, Illas, böyle bir anda zenci militanlarla tartışmaya girmeyi pek arzulamıyordu.

Matt Zaleski'nin pek iyi bildiği gibi sendika, bu gibi durumlarda çok sıkışırdı. Zenzi militanları desteklemezse militanlar sendika yöneticilerini 'yönetimin uşakları' olmakla ve zencilere karşı önyargıları bulunmakla suçlayarak değiştirirlerdi. Eğer fazla bir destek gösterecek olursa bu sefer de kanunsuz bir grevin başlamasında suç ortaklığı etmiş durumuna düşerdi. Woodcock, Fraser, Greathouse, Bannon ve diğer UAW liderleri gözünde kanunsuz grev, aforoz edilmek gibi birşeydi. Bu adamlar ünlerini sert uzlaşma konuşmaları ile yaptıkları gibi, yapılan anlaşmalara saygı göstermekle uyuşmazlıkları normal yoldan çözümlemekle de ün salmışlardı. Kanunsuz grev sendikanın pazarlık gücünü zayıflatırdı.

Matt Zaleski ısrar etti:

«Bu işi elimizden kaçırırsak Dayanışma Evi'nde sana teşekkür etmeyeceklerdir. İşi bırakmayı önleyecek tek bir çare var; o da, bizim burada bir karar vermemiz ve sonra aşağı, fabrikaya inip bunu ilân etmemiz!»

Illas:

«Verilecek karara bağlı,» dedi. Sendika temsilcisinin Zaleski'nin sözlerini kafasında tarttığı açıktı.

Matt Zaleski kararın ne olacağını hesaplamıştı bile, hiç kimsenin hattâ kendisinin bile bundan tam ola-

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

rak memnun kalmayacağını biliyordu. 'Zamanlar çok kötü,' diye düşündü; 'İnsan bir otomobil fabrikasını işletmek için olsa bile, gururu ile inançlarını cebe indirmek zorunda kalıyor.'

Aksi bir sesle:

«Kimse kovulmayacak» diye kararını bildirdi. «Newkirk işine devam edecek ama bundan sonra yumruklarını işinden başka yerde kullanmamak şartıyla.» Fabrika Müdür Yardımcısı, bakışlarını Illas'a dikti. «Bunu senin ve Newkirk'in iyice anlamasını istiyorum — bir kere daha böyle birşeye kalkıştığı anda kovulmuş demektir. Şimdi işine dönecek; kendisi ile ben konuşacağım.»

«Kaybettiği saatların bedeli ödenecek mi?» Sendikacının gözlerinde hafif bir zafer parıltısı vardı.

«Halen fabrika içinde mi?»

«Evet.»

Zaleski bir an tereddüt ettikten sonra başını eğdi istemeye istemeye:

«Postasını tamamlaması şartıyla evet. Ama, Frank'ın yerine başkası geçecek filan diye bir söz dinlemem.» Parkland'a döndü. «Sen de demin söylediğini yapacaksın; o delikanlıyla konuşacaksın. Söylenenin bir yanlışlık olduğunu bildir kendisine.»

«Buna özür dileme derler.» diye Illas söze karıştı.

Parkland'ın gözleri öfke ile parıldadı.

«Bütün sözünden dönüşlerin...»

«Kendine gel!» diye uyardı, Zaleski.

İriyarı ustabaşı:

«Yaa,» diye ayağa fırladı, yerinden. Kelimeler ağzından tükürük gibi masanın öte tarafına saçılıyordu; «Kendisine gelecek biri varsa sensin o. Haklı olduğunu bildiğin birşeyi savunamayacak kadar korkaksın da ondan.»

Yüzü kıpkırmızı kesilen Zaleski:

«Senden bunu işitmek zorunda değilim,» diye bağırdı. «Yeter diyorum sana! Anlıyor musun?»

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

«Anlıyorum.» Parkland'ın sesi ve bakışları nefretle doluydu şimdi. «Ama şunu söyleyeyim, ne sesini ne de kokusunu duyduğum şeyden hiç hoşlanmıyorum.»

«Şu halde, kovulmanı istersin belki de!»

«Belki. Belki de başka yerlerde hava daha temizdir.»

Aralarında bir süre sessizlik oldu, sonra Zaleski:

«Hiçbir yerde temiz değildir hava,» diye mırıldandı. «Bir gün gelir her yerde kokar.»

Kendi öfkesi de bir çıkış yolu bulduğu için Matt Zaleski artık kendini toplayabilirdi. Parkland'ı kovmak niyetinde değildi, böyle birşeyi yapmış olsaydı bir haksızlığın üstüne daha büyük bir haksızlığı eklemiş olacaktı. Üstelik iyi ustabaşılar pek öyle kolay bulunmuyordu. Ne söylerse söylesin Parlkand da kendi isteğiyle işinden ayrılacak değildi. Zaleski bunu ta eskiden anlamıştı. Frank Parkland'ın evinde sürekli bir geliri gerektiren sıkıntıları olduğunu biliyordu. Hem de şirketin epey eski bir memuruydu, kolay kolay atamazdı bunu üzerinden.

Bir an için bile olsa Parkland'ın korkaklık hakkında söyledikleri kendisini yaralamıştı. Fabrika Müdür Yardımcısı, Parkland'a, o daha on yaşında bir çocukken kendisinin yâni Matt Zaleski'nin, Avrupa'da bombardımanlara katılmış olduğunu söylemeyi aklından geçirmişti. Her an bir mermi parçasının uçağın gövdesini delip boğazına, yüzüne saplanmasını ya da B 17'lerinin yana yana sekiz bin metreden aşağı düşeceği zamanı bekleyen kendisiydi... *'Bir daha korkaklık sözü ederken iyi düşün evlâdım; hem unutma ki bu fabrikayı işletmek zorunda olan benim, sen değilsin... arada, ne kadar öfkemi yutmak zorunda kalsam da...'* Ama, Zaleski bunlardan hiçbirini söylememişti, düşündüğü şeylerin pek çoğunun çok zaman önce geçtiğini, bunların şimdi gereksiz görüldüğünü, düşüncelerin ve değer ölçülerinin değiştiğini biliyordu. Şimdi artık korkaklık kavramı da değişti, hem belki Frank Parkland

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

haklıydı da. Kendinden nefret ederek diğer iki adama döndü ve:

«Haydi aşağıya inelim de şu işi halledelim,» dedi.

Bürodan dışarı çıktılar — önde Zaleski, arkasında Sendika Temsilcisi, en arkada da öfkeli ve asık suratlı Frank Parkland. Fabrikanın içine inen demir merdivenlere varınca salonun gürültüsü duvar gibi çarptı yüzlerine.

Merdivenin alt kısmı montaj hattının şasi kaynak bölümünün yanına iniyordu. Burada gürültü öylesine çoktu ki, birbirlerinin bir iki adım yakınında çalışan işçiler konuşmak için bağırmak, ağızlarını yandakilerin kulağı dibine getirmek zorunda kalıyorlardı. Çevrelerinde uçuşan kıvılcımların yağmuru ortalığı beyazmavi bir perde ile örtüyordu. Kaynak makinelerinin ve elektrik matkapların salvolarının üstünde elektrik âletlerinin kan damarı demek olan kompresörlerin sürekli ıslığı duyuluyordu. Hepsinin üstünde de, adak kabul eden bir Tanrı gibi, montaj hattı ağır ağır ilerlemekteydi.

Sendikacı, Zaleski'nin yanında yürümeye başladı. Montaj hattından daha hızlı yürüdükleri için gittikçe tamamlanmaya yüz tutan arabaların yanına varmışlardı. Artık şasilere motorlar takılmış, az ilerde de karoseriler altından kayan şaşilere oturmak üzere hazırlanmışlardı. Oto montaj işçileri bu işleme 'evlenme' adını verirlerdi. Matt Zaleski'nin gözeri her zaman olduğu gibi, güdüsel olarak, işlemin başlıca noktalarının üzerinde dolaştı.

Fabrika Müdür Yardımcısı, Illas ve Parkland ile yanlarından geçerken işçilerin başları da onları izliyordu. Pek az kimse selâmlamıştı kendilerini; Zaleski, kara olsun beyaz olsun işçilerin çoğunluğunun yüzlerindeki ekşiliğin farkındaydı. Bir güceniklik ve huzursuzluk havası vardı ortada. Bu, fabrikalarda sık sık rastlanan bir durumdu; nedensiz de olurdu, çok önemsiz bir nedenle de. Sanki, kaçınılmaz bir patlamadan

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

kurtulmak için en yakın çıkış noktasını ararlarmış gibi. Sosyologların bunu, 'doğal olmayan monotonluğa karşı tepki' diye adlandırdıklarını biliyordu.

Sendika temsilcisi, belki de, yönetimle ancak görevi yüzünden bir arada bulunduğunu, ama bundan asla hoşlanmadığını belirtmek için, yüzüne asık bir ifade vermişti.

Matt Zaleski:

«Artık montajda çalışmadığına göre neler hissediyorsun şimdi?» diye sordu.

Illas kısaca:

«İyidir,» karşılığını verdi.

Zaleski onun sözüne inanırdı. Dışardan gelip de fabrikayı gezenler işçilerin gürültüye, sıcaklığa, kokuya, baskıya ve işlerinin sonsuz olarak tekrarına alıştıklarını sanırlardı. Matt Zaleski, böyle kişilerin, çocuklarına dönüp, sanki hayvanat bahçesindeki hayvanlardan söz edermiş gibi, «*Hepsi alışırlar buna. Çoğu böyle bir işi yapmaktan dolayı mutludurlar. Başka bir iş verseniz yapmak istemezler.*» dediğini kaç kere duymuştu.

Bunu duyduğu zaman hep, «*Çocuklar, inanmayın buna! Yalandır, yalan!*» demek isterdi.

Otomobil fabrikalarına yakın kimseler gibi Zaleski de fabrika montaj hattında uzun süreler çalışan işçilerin bu çalışmalarını hayat boyu sürecek bir meslek yapmayı düşünmediklerini bilirdi. Genellikle, işe alındıkları zaman, daha iyisini bulana kadar geçici olarak kapılanmış görürlerdi kendilerini. Ama, pek çoğu —hele az eğitim görmüşler için— daha iyi bir iş her zaman elin erişemeyeceği kadar uzak, her zaman uçucu bir düş olarak kalırdı. Sonunda kapana kıstırılırlardı. İki çatallı bir kapandı bu, bir yanda işçinin kendi yükümlülükleri —evlilik, çocuklar, kira, taksit borçları— öte yanda da oto sanayiinde ücretlerin başka sanayilere oranla çok yüksek olması.

Oysa ne ücret, ne sağlanan öteki imkânlar işin

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

merhametsiz ve insanı ruhsuzlaştıran karakterini değiştiremezdi. İşin, güç isteyen yanı vardı ama, en ağır yanı ruh üzerine yaptığı etkiydi —saatlarca, günlerce, aylarca sürüp giden öldürücü tekdüzelik. İşlerinin bu niteliği insanlardan gurur denen şeyi alıp götürüyordu. Montaj hattında çalışan bir insanın birşey başarma duygusu kalmıyordu. O, hiçbir zaman bir araba yapmazdı; o sadece ya bir parça yapar ya da yapılmış parçaları birleştirirdi. Bir vidaya somun geçirir, bir maden parçasına kaynak yapar ya da vida sıkıştırırdı. Bunlar hep ayni somun, ayni maden, ayni vida idi. Çalışma şartları, —o korkunç gürültü de içinde olmak üzere— konuşmayı güçleştirir, insanlar arasında dostça anlaşmayı imkânsız kılardı. Yıllar geçtikçe bu işçilerin pek çoğu, bir yandan nefret etmekle birlikte bir yandan da işlerini yapmaya devam ederlerdi. Bir kısmı ruh bozuklukları geçirirlerdi. Hemen hemen hiçbiri işini sevmezdi.

Böylece montaj işçisinin bütün düşüncesi, tıpkı bir tutuklununki gibi, ancak kaçmak üzerinde toplanırdı. İşe gelmemek bir çeşit kaçma sayılırdı; grev de öyle. Her ikisi de coşku uyandırırlar, tekdüzeliği keserler, bir süre için onları yöneten birer güdüm olurlardı.

Fabrika Müdür Yardımcısı, bu güdümlenmenin pek kolay kolay önlenemeyeceğini düşünmekteydi.

İllas'a:

«Anlaşmış olduğumuzu unutma,» dedi. «Bu işin çok çabuk temizlenmesini istiyorum.» Sendikacı sesini çıkarmayınca, «Bugün bir iyilik yapman gerekir,» diye sözlerini tamamladı. «İstediğini elde ettin bugün.»

«Hepsini değil ama.»

«Önemli olanı elde ettin.»

Sözlerinin ardında her iki adamın da çok iyi bildikleri bir hayat gerçeği yatıyordu: Bazı işçiler tam günü kapsayan bir sendikacı görevine seçilmeyi montaj hattından kaçma yolu olarak görürlerdi. Üstelik burada UAW içinde yükselme fırsatı da vardı. İllas da kı-

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

sa bir süre önce bu yolu seçmişti. Ama, sendika temsilciliğine seçilen bir işçi siyasal bir karikatür haline gelirdi; varlığına devam etmek için yeniden seçilebilmesi gerekirdi, seçim dönemleri arasında da politikacı gibi bir sürü dümen çevirmek zorundaydı. Sendika temsilcisinin seçmenleri, çevresindeki işçilerdi, onları memnun etmek zorundaydı. Illas'ın başındaki dert buydu şimdi.

Zaleski:

«Bu Newkirk denilen herif nerede şimdi?» diye sordu.

Sabahki kavganın olduğu yere gelmişlerdi.

Illas, başı ile montaj işçilerinin yemeklerini yedikleri plastik kaplı masaların bulunduğu yönü işaret etti. İçine para atılınca kahve, gazoz, şeker çıkan makinelerin bulunduğu bir köşe vardı. Yere çizilmiş bir çizgi, bölge duvarı görevini yapıyordu. O sırada bu bölgede duran tek kişi iriyarı bir zenciydi; yaklaşan insanlara bakarken elindeki sigaranın dumanı tavana yükseliyordu.

Fabrika Müdür Yardımcısı:

«Haydi ona işine dönmesini söyle,» dedi. «Gerekli başka şeyleri de. Konuşman bitince bana gönder onu.»

Illas:

«Pekâlâ,» diyerek yerdeki çizginin üzerinden atladı. İriyarı adamın karşısına oturduğu zaman gülümsüyordu.

Frank Parkland, montaj hattında çalışmakta olan genç bir zencinin yanına gitmişti. Parkland açık yüreklilikle konuşuyordu. İlk başlarda karşısındaki huzursuz gibiydi, ama az sonra koyun gibi gülümsedi ve başını salladı. Ustabaşı genç adamın omuzuna dokunarak, yemek masasının orada baş başa vermiş konuşan Illas ve Newkirk'i gösterdi. Genç montaj işçisi yine gülümsedi. Ustabaşı elini uzattı; bir an duraksadıktan sonra delikanlı uzanan eli sıktı. Matt Zaleski, Parkland'ın

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

yaptığını bu kadar kusursuz ya da rahatlıkla yapabilir miydim, diye düşünüyordu kendi kendine.

«Patron, merhaba!» Ses montaj hattının aşağısından gelmişti. Zaleski arkasına döndü.

Bu, yüzü şaşılacak derecede Hitler'i andıran eski bir işçiydi. Otomobil döşemelerini kontrol ederdi. İş arkadaşları kendisine Adolf derlerdi —Zaleski de asıl adının ne olduğunu çoktan unutmuştu— adam da, bu şakadan hoşlanıyormuş gibi, kısa saçlarını tek gözünün üstüne doğru tarardı.

«Merhaba, Adolf.» Fabrika Müdür Yardımcısı sarı bir spor arabayla yeşil bir dört kapılının arasında dikkatle süzülerek hattın öteki tarafına geçti. «Bugün kalite nasıl?»

«Daha kötülerini gördüm, patron. Dünya Maçı gününü hatırlıyor musun?»

«Aman onu hatırlatma bana.»

Dünya Maçları dönemi ve Michigan av mevsiminin açılış günleri otomobil işinde çalışanların ürktükleri günlerdi. Bu günlerde işi asmak en yüksek düzeyine ulaşırdı. Ustalar ve müfettişler bile işlerlerdi bu suçu. Kalite hemen düşerdi; hele maç günleri işçiler, dikkatlerini işlerinden çok portatif radyolarına verirlerdi. Matt Zaleski 1968 maçlarında, karısına, (karısının ölümünden bir yıl önceydi, Detroit Tigers şampiyon olmuştu), 'bugün yapılan arabalardan tekinin bile en kötü düşmanıma düşmesini istemem' dediğini hatırlıyordu.

«Bu spor fena değil galiba.» Adolf (ya da adamın adı neyse) yeşil arabanın içine girmiş, sonra inmişti. Şimdi de bir arkadaki arabaya —beyaz koltuklu parlak turuncu spor arabaya— bakıyordu. Adolf, arabanın içinden, «Bunun bir sarışına gideceğine bahse girerim,» diye bağırdı. «Koltuğun üstünde onun işini görecek olanın yerinde de ben olmak isterdim.»

Matt Zaleski:

«Senin işin zaten yumuşak,» diye bağırdı.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

«O kadından sonra daha da yumuşardım.»

Kontrolör apış arasını kaşıyıp sırıtarak arabadan çıktı; fabrikada daha yüksek düzeyde şakalar beklenemezdi zaten.

Fabrika Müdür Yardımcısı da sırıttı adama, işçinin sekiz saatlık postada göreceği tek insancıl ilginin bu olduğunu biliyordu.

Adolf başka bir arabanın içine dalarak kontrola başladı. Zaleski'nin bir dakika önce söylediği şey çok doğruydu: Kontrolörün işi gerçekten de diğerlerine oranla çok daha hafifti, çoğunlukla bu, eski işçilere verilen bir görevdi. Öte yandan, insana gerçek bir otorite vermeyen ve saat ücretinde bir değişiklik olmayan bu işin kötü yanları da vardı. Kontrolör görevine düşkünse ve bütün bozukluklara dikkati çekerse, hayatını sıkıntıya sokabilecek kadar öbür işçilerin öfkesini uyandırırdı. Ustalar da fazla gayretkeş kontrolörlerden hoşlanmazlar, kendi üretim bölgeleri içinde işi durduracak her şeyden nefret ederlerdi. Bütün ustabaşılar, üstlerinden —bunların içinde Matt Zaleski de vardı— üretim kotalarını karşılamak için emir almışlardı ve bunun için kontrolörleri hiçe sayabilirlerdi; böyle yaptıkları da çok oluyordu. Otomobil fabrikası içinde klâsikleşmiş bir deyim, ustabaşının, 'Boşver gitsin' iydi, böylece standarda uygun olmayan bir parça ya da iş hat'ta yürür giderdi, ta Kalite Kontrolu'na gelip de durdurulana kadar. Aslında, orada da pek dikkat ettikleri yoktu ya.

Yemek masalarının olduğu bölümde Sendika Temsilcisi ile Newkirk masadan kalkıyorlardı.

Matt Zaleski montaj hattının ilerisine baktı, şimdi birkaç araba ötede olan 'yeşil dört kapılı' ilgisini çekmişti. Fabrikadan çıkmadan önce o arabayı iyice gözden geçirmeyi koydu kafasına.

Frank Parkland'da ileride normal ustabaşı yerinin yakınındaydı; herhalde görevin kendisine düşen kısmının bittiğini düşünerek işinin başına dönmüştü. Za-

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

leski, 'evet şimdilik bitti' diye düşündü, ama ustabaşının bundan böyle disiplini sağlamasının güç olacağını da biliyordu. 'Aman canı cehenneme! Herkesin kendi derdi yeter de artardı bile'. Parkland da kendisininki ile uğraşsın dursundu.

Matt Zaleski hat boyunca ilerlerken Newkirk ile sendika temsilcisi de ona doğru geldiler. Kara adam teklifsizce yürüyordu; ayakta iken, oturduğundan daha da iriydi. Yüz çizgileri de bedenine uygun biçimde geniş ve kalındı, sırıtıyordu üstelik.

Illas:

«Newkirk kardeşe onun yararına kazandığım kararı bildirdim,» dedi. «İşine devam edecek, çalışmadan geçen süre için ücretini alacağını biliyor.»

Fabrika Müdür Yardımcısı başını salladı; sendikayı onurundan etmeye hiç niyeti yoktu. Illas küçük bir çatışmayı Overpass Savaşı gibi göstermek istiyorsa bu kendi bileceği bir işti, Zaleski'nin bir diyeceği olamazdı. Newkirk'e dönerek:

«Şu sırıtmayı kes artık,» dedi sertçe. «Komik birşey yok ortada.» Illas'a, «Bir daha tekrarladığı zaman daha az komik olacağını söyledin mi?» diye sordu.

Newkirk, «Söylemesi gereken şeyleri söyledi,» dedi. «Ortada bir neden olmazsa bir daha böyle birşey de olmaz.»

«Az önce kovulduğun ve tekrar işe alındığın hesaba katılırsa kendinden pek güvenli olarak konuşuyorsun,» dedi Zaleski.

«Güvenli değil, efendim, öfkeli!» Zenci, Illas'ı da içine alan bir hareket yaptı, eliyle, «Bu sizlerin hiçbirinin anlayamayacağı birşeydir.»

Zaleski:

«Fabrikayı karıştıran tartışmalara ben de öfkelenirim,» diye kesti adamın sözünü.

«Ama ruhun öfkesi değildir bu. Benim içimdeki gibi yanan bir öfke olamaz.»

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

«Beni kışkırtma, bunun neye benzediğini göstermeye kalkarım yoksa.»

Zenci başını salladı. Bu kadar iriyarı bir gövdeye sahip bir insan için sesi ve hareketleri şaşkınlık verecek kadar yumuşaktı; gözleri parıl parıl yanıyordu yalnız —gri yeşil bir alevle—.

«Sen kara değilsin ki, bunun ne olduğunu bilemezsin. Ne kızgınlık bu, ne de öfke. Bu, doğduğun andan itibaren bir milyon iğnenin batırılmasıdır vücuduna, sonra bir gün gelir beyazın biri sana, koskoca erkeğe, 'çocuk' der, işte o zaman bir milyonun ardından gelen bu tek iğne bardağı taşıran damla olur.»

Sendikacı:

«Haydi, haydi.» dedi. «Bunları konuştuk bitti. Tekrar girmeyelim bu konuya.»

Newkirk, «Sus sus!» diye çıkıştı ona. Fabrika Müdür Yardımcısı'na meydan okur gibi bakıyordu.

Matt Zaleski bilmem kaçıncı defa, 'acaba bütün dünya çıldırdı mı' diye düşündü. Newkirk ve milyonlarca insan için, ki bunların içinde Zaleski'nin kızı Barbara da vardı; eskiden önemli olan her şey —otorite, emir, saygı, ahlâk dürüstlüğü— artık hiçbir anlama gelmemekteydi. Saygısızlık bir kural halini almıştı; —Newkirk'in sesinde ve şimdi de gözlerinde olan saygısızlık. Alışılagelmiş sözler de bunun bir bölümüydüler. Newkirk'in öfkesi, ruhundan gelen kızgınlığı, buna benzer yüzlerce deyimle rahatça yer değiştirebilir gibi geliyordu Matt Zaleski'ye. Aslında bunların hiç birini anlamıyordu, anlamak da istemiyordu. Ayak uyduramadığı, gerçekten anlayamadığı değişiklikler onu yoruyordu artık.

Ne gariptir ki şu anda bu iriyarı zenci Newkirk ile kolej mezunu, beyaz, güzel ve yirmi dokuz yaşındaki kızını eş tutuyordu. Eğer Barbara Zaleski şimdi burada bulunsaydı, durumu babasının değil de Newkirk'in gözüyle görecekti. Ah, kendisi de onların yarısı kadar emin olsaydı bu olup bitenlerden!

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Daha sabahın erken bir saatında iseler de, yorgundu, işi gerektiği biçimde çözümlediğine de pek o kadar inanmıyordu. Newkirk'e, ters bir sesle:

«Haydi, işinin başına git.» dedi.

Newkirk oradan ayrılınca Illas, «İşi bırakma yok,» dedi; «Birbirlerine haberi veriyorlar.»

Zaleski yüzünü ekşitti.

«Teşekkür etmemi mi bekliyorsun? Irzıma geçilmediği için teşekkür mü edeyim?»

Sendikacı omuzlarını silkerek yanından uzaklaştı.

Zaleski'nin ilgisini çeken yeşil araba biraz daha ileri kaymıştı. Fabrika Müdür Yardımcısı hızla yürüyerek yanına vardı.

Arabanın önünde, siparişi vereni ve özelliklerini bildiren kâğıtların bulunduğu dosyayı açtı. Beklediği gibi bu 'özel' bir arabaydı, yani gereğinden çok dikkat edilecek bir araba üstelik bir 'ustanın dostu'nun da.

'Ustanın dostu'nun arabası *çok güzel* bir arabaydı. Üstelik bu durum herhangi bir fabrikada kanunsuzluktu, birkaç yüz dolarlık bir namussuzluk yapılıyor demekti. Küçük bilgi parçacıklarını oradan buraya toplayıp sonra zihninde onları birleştirme huyu olan Matt Zaleski, yeşil araba ile kimin, ne için ilgilendiği konusunda bir şüpheye sahipti.

Araba, şirketin halkla ilişkiler memuru içindi. Kurallar gereğince, ekstra birşey olmamalıysa da, baştan aşağı özel parçalarla donanmıştı. Matt Zaleski, yakından incelemediği halde, lüks direksiyonu, fazla katlı beyaz lâstikleri, desenli jant kapaklarını, renkli camları, stereo teyp makinasını görebiliyordu. Bunlardan hiçbiri elinde tuttuğu arabanın özellikleri bölümünde yazılı değildi. Arabaya çift kat boya sürüldüğü de anlaşılıyordu, böylece ömrü uzamış olurdu. Zaleski'nin ilk dikkatini çeken de bu olmuştu.

Bunun beklenen açıklaması, fabrika müdür yardımcısının bildiği gerçeklere uyacaktı nasıl olsa, iki hafta önce fabrikanın eski ustalarından birinin kızı ev-

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

lenmişti. Bu arabanın sahibi olan, halkla ilişkiler memuru da onu hoşnut etmek üzere evlenme töreninin resimlerini Detroit gazetelerinde yayınlatmıştı. Gelinin babası bundan çok kıvanç duymuş, olay, fabrikada da epey konuşulmuştu.

Gerisini tahmin etmek kolaydı artık.

Halkla ilişkiler memuru arabasının monte edileceği günü önceden öğrenebilirdi. Usta dostuna telefonla bildirir, o da arabanın bütün montaj hattı boyunca özel ilgi görmesini sağlardı.

Matt Zaleski, ne yapması gerektiğini çok iyi biliyordu. Önce şüphelerini doğrulamak için ustabaşıyı çağırtacak, sonra fabrika müdürü McKernon'a yazılı bir rapor verecekti. McKernon'un bunu dikkate almamasına imkân yoktu. Ondan sonra kıyamet kopacak, işin içinde halkla ilişkiler bulunduğu için mesele ta üst makamlara kadar yayılacaktı.

Matt Zaleski, hiçbir şey yapmayacağını da biliyordu.

Aslında, yeteri kadar sıkıntısı vardı. Parkland —Newkirk— Illas üçlüsü tek başına yeterdi; ötekilerin de, şimdi cam duvarlı bürosunda masanın üstünde kendini beklediğinden emindi. Karar verilmesi gereken pek çok iş birikmiş olmalıydı şu anda; daha sabahki raporları gözden geçirememişti.

Bir iki saat önce Royal Oak'dan araba ile işe gelirken, beyinsiz olarak niteledi̇ği otomobil sanayii eleştirmeni Emerson Vale'in yeni bir saldırıya başladığını radyodan dinlemişti. Şu Vale'i fabrika içinde birkaç gün oturtabilseydi görürdü bir araba yapmak için ne kadar çaba, taviz, ve yorgunluk gerekiyordu.

Matt Zaleski 'yeşil dört kapılı'nın yanından uzaklaştı. Fabrika yöneticiliği kolay değildi, bazı şeyleri görmemek gerekirdi, işte bu da onlardan biriydi.

Ama hiç olmazsa bugün çarşambaydı.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Detroit'te, sabahın yedi buçuğunda onbinlerce kişi saatlardan beri işlerinin başında çalışırlarken başka bir bölük insan, kendi istekleriyle ya da işleri gereği hâlâ yatmaktaydılar.

Yatağında isteyerek kalanlardan biri de Erica Trenton'du.

Geniş, Fransız taşralı tipi yatağının üstünde, genç ve gergin vücudunu saran saten örtülerin arasında yarı uyanık yatıyordu Erica. Yine uyuyacaktı, daha hiç olmazsa iki saat kadar kalkmaya niyeti yoktu.

Uyku sersemliği içinde, düşüncelerinin tam bilincine varmadan, bir erkeği hayal ediyordu... Belirli bir erkek değildi bu, belirsiz bulanık bir şekilde... Onun cinsel duygularını uyandırıyor, kocasının üç hafta, hatta bir aydan beri yapmadığı gibi tekrar üzerine abanıyordu...

Uyanıklıkla uykuya dönüş arasındaki akıntıya kapılmış giderken eskiden, böyle geç kalkan bir insan olmadığını düşünüyordu. Doğduğu ve beş yıl önce Adam'la evlenene kadar yaşadığı Bahama adalarında genellikle güneş doğmadan önce kalkar, sandalı kıyıdan denize sürer, sonra da babası trol çekerken motoru işletirdi. Babası sabah kahvaltısında taze balık yemeyi severdi; döndükleri zaman balığı pişiren de Erica'ydı.

Evliliğin ilk günlerinde, Detroit'te de aynı hayatı yaşamaya kalkışmış sabah erkenden Adam'la birlikte yataktan kalkmış, birlikte yedikleri kahvaltıyı hazırlamıştı. Kendi isteği üzerine hizmetçi tutmamışlardı. Erica işlerini görür, evde çalışmaktan zevk duyardı.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Adam'ın ikiz oğulları Greg ile Kirk, yakınlardaki bir ortaokulda okuduklarından hafta sonları ve tatillerde eve gelirlerdi.

Erica, çocukların kendisini kabul edip edemeyecekleri konusunda epey üzülmüştü o zamanlar. Adam, çocuklarının anasını o yılın başında, Erica ile tanışmadan birkaç ay önce boşamıştı. Aslında, Greg ile Kirk ne analarını ne de babalarını yıllardır pek sık görmedikleri için Erica'ya hemen bağlanmışlardı. Adam, hep işine gömülen başını dışarı çıkarmayan bir insandı; karısı Francise ise şimdi de yapmakta devam ettiği gibi sık sık yolculuğa çıkardı. Üstelik Erica oğlanlara yaşça daha yakındı. O zamanlarda da yirmi iki yaşındaydı, pek önemsememelerine rağmen, kocası on sekiz yaş büyüktü kendisinden. Hiç şüphesiz Adam ile Erica'nın arasındaki yaş farkı yine aynı idi, ama şimdi —beş yıl sonra— bu daha çokmuş gibi görünüyordu.

Bunun bir nedeni ilk başlarda cinsel bakımdan birbirlerini yiyip bitirmiş olmalarıydı. İlk ilişkileri ay ışığı altında Bahama kumsallarında başlamıştı. Erica o geceyi hâlâ hatırlıyordu: Ilık, yasemin kokulu hava, beyaz kumlar, yumuşak yumuşak kıyıya çarpan sular, palmiye ağaçlarını eğen bir rüzgâr, Nassau limanında yatan bir gezi gemisinden gelen müzik sesleri. Birbirlerini tanıyalı birkaç gün olmuştu ancak. Adam, boşandıktan sonra arkadaşlarıyle tatil yapmak üzere gelmişti oraya. Erica ile Nassau'nun gece kulüplerinden birinde, Charley Charley'de tanışmışlardı. Ertesi günü ve ondan sonraki bütün günlerini birlikte geçirmişlerdi.

O kumsaldaki gece orada geçirdikleri ilk gece değildi. Ama daha önceleri Erica, Adam'a karşı direnebilmişti; şimdi artık direnemeyeceğini anlayınca, çaresizce: «Hâmile kalabilirim,» demişti ancak.

Adam da onun gibi fısıltıyla:

«Benimle evleneceğin için önemi yok,» diye karşılık vermişti.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

O günden sonra hâmile olmayı çok istediği halde olmamıştı.

Bir ay sonraki evlenmelerine kadar sık sık cinsel ilişkide bulunmuşlardı —hemen hemen her gece ve sabah uyanınca.— Detroit'e dönünce de gece ve sabah sevişme geleneğini sürdürmüşlerdi. Hem de, otomobil sanayii yöneticilerinin hayatının bir parçası olan erken işe gitme huyunu Erica'nın kısa zamanda öğrenmesine rağmen devam etmişlerdi buna.

Aradan aylar ve sonra ilk birkaç yıl geçtikten sonra Adam'ın ihtirası azalmıştı. Erica, her ikisinin de o ilk hızla devam edemeyeceklerini biliyordu. Ama o, bunun sonunun böylesine çabuk geleceğini hiç beklememişti doğrusu. Diğer faaliyetleri pek az olduğu için bu değişiklik onu çok etkilemişti. Greg ile Kirk, biri tıp fakültesine girmek için Columbia'ya; öteki, gazetecilik mesleğine girmek üzere Oklahoma Üniversitesi'ne gittikleri için, Michigan'a artık çok seyrek geliyorlardı.

Erica hâlâ akıntıya kapılmış gidiyordu... Tam olarak uyuyamamıştı daha. Birmingham'ın kuzeyindeki sayfiye bölgesi Quarton Lake'teki ev sessizdi. Adam gitmişti. Oto sanayiinin yüksek kademelerindeki pek çok insan gibi saat yedi buçukta masası başında olur, sekreterleri gelmeden yarım saat yalnız başına çalışırdı. Adam, jimnastik yapmak üzere erken kalkmış, on dakika kadar bahçede koşmuş, sonra duşunu aldıktan sonra kahvaltısını hazırlayıp yemişti. Çünkü, kendisine kahvaltıyı hazırlamasının çok uzun sürdüğünü açıkça söyleyince, Erica bu huyundan da vazgeçmişti. Birlikte geçirdikleri yılların aksine Adam artık sabırsız olmuş, bir an önce işinin başına gitmek istiyor, kahvaltı masası başında geçirdikleri tatlı bir onbeş dakikayı bile çok görüyordu. Bir sabah, «Şekerim, sen yat, kahvaltıyı ben hazırlarım,» demişti. Ertesi sabah da aynı şeyi yapmış, bundan sonraki günler de bunu yapmaya devam etmişti. Böylece bugünkü duruma varmışlardı. Kocasına, günün başlangıcında faydalı olamamak, ha-

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

zırladığı kahvaltıların, kurduğu neşeli sofranın ve hatta o masada kendi varlığının kocasına rahatsızlık verdiğini düşünmek Erica'nın bütün keyfini kaçırıyordu.

Adam'ın işine tam olarak bağlanması ve evde olup bitenle ilgilenmeyişi de gittikçe sıkıcı bir hal alıyordu. İnsanı bıktıracak derecede düşünceliydi. Çalar saat öttüğü zaman, Erica'nın uykusunu kaçırmasın diye hemen uzanır susturur ve yataktan kalkardı. Oysa daha kısa bir süre önce uyandıkları zaman güdüsel olarak birbirlerine sarılırlar, bazan ateşli bir şekilde birleşirler, sabahları birbirlerini geceden çok daha tam ve çabuk tatmin edebildiklerini farkederlerdi. Erica, soluk soluğa, yüreği güm güm atarak yatarken Adam onun üzerinden ve yataktan kayarak çekilir, «Yeni bir güne başlamak için bundan daha iyi bir yol var mıdır?» derdi.

Ama, artık bunların hiçbiri yoktu. Sabahları hiç sevişmiyorlardı şimdi; geceleri ise pek seyrek olarak. Sabahki ilişkilerine bakılırsa birbirlerine tüm yabancı oldukları sanılabilirdi. Adam, bir an içinde uyanır, alışageldiği işlerini çabucak görür ve hemen giderdi.

Bu sabah, Adam'ın banyoda ve aşağıda dolaştığını duyduğu zaman bu gidiş biçimini değiştirmek ve onun yanına inmek istemişti. Ama sonra, kocasının sadece daha hızlı hareket etmek istediğini hatırlamıştı; Üretim Plânlama bölümünün hazırladığı go-go arabaları gibi; bunların en sonuncusu, yakında ortaya çıkarılacak olan Orion'du. Üstelik o kahrolası becerikliliğiyle Erica'ya da, daha bir düzine insana da ayni süre içinde kahvaltı hazırlayabilirdi. Buna rağmen Erica kalkıp kalkmamayı kafasının içinde uzun süre tartıştı; Adam'ın arabasının hareket ettiğini duyduğu an hâlâ tartışıyordu. Artık çok geçti.

Nereye gitti bütün o çiçekler? Yakın geçmişin genç sevgilileri olan Adam ve Erica Trenton'un aşkları, hayatları, o rüya âlemleri nereye gitmişti? *Nereye, ah, nereye!..*

Erica uyudu.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Uyandığı zaman gün epey ilerlemişti, jaluzilerin arasından ılık bir sonbahar güneşi giriyordu içeri.

Aşağıda elektrik süpürgesinin sesini duyunca rahatladı, haftada iki gün gelen Bayan Gooch, demek gelmiş ve işe başlamıştı. Yani bugün kendisinin evi düşünmesine ihtiyaç yoktu; hem, son günlerde eskisi gibi de değildi, ihmal ediyordu evini.

Yatağının yanında sabah gazetesi duruyordu. Adam bırakmış olmalıydı. Sırtına yastıkları yerleştirerek doğruldu; sarışın saçları yastığın üzerine döküldü. Erica gazeteyi açtı.

Birinci sayfanın önemli bir bölümü, Emerson Vale'in oto sanayii hakkındaki konuşmasına ayrılmıştı. Erica, bazan otomobil dünyasına kendisi de saldıracakmış gibi olduğu halde, kendini ilgilendirmediğinden, bunu okumadı bile. Detroit'e ilk geldiği zaman Adam'ın hatırı için ilgilenmeye çalışmışsa da bunda pek başarılı olamamıştı. Ama, otomobil sanayiinde çalışanların başka şeyle uğraşmaya zaman ayıramayacak kadar işlerine düşkün olmaları onu tiksindirmişti. Bir havayolu pilotu olan Erica'nın babası da işine pek düşkündü ama Island Havayolları uçağından ayrılıp da evine gelince her şeyi geride bırakırdı. Ailesi ile birlikte olmaktan, balık avlamaktan, evde marangozlukla uğraşmaktan, gitar çalmaktan ve bazen de hiçbir şey yapmadan güneş altında oturmaktan zevk alırdı. Erica babası ile annesinin, şu anda bile, kendisi ile Adam'dan daha çok bir arada bulunduklarını biliyordu.

Adam ile birdenbire evlenmeye karar verdiği zaman babası şöyle demişti: «*Sen ne istediğini bilen bir kızsın. Bu kararına karşı gelmeyeceğim, gelsem bile senin için fayketmeyeceğini biliyorum. Hem, kimbilir belki günün birinde ben de kendi yaşımda bir damada sahip olmaya alışırım. İyi bir adama benziyor; onu beğeniyorum. Ama, bir konuda seni uyarmam gerek: Tutkulu bir adam bu; sen tutkunun, hele Detroit'te, ne demek olduğunu bilemezsin. Eğer günün birinde ara-*

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

nızda bir güçlük doğarsa nedeni bu olacaktır.» Babam ne kadar ileri görüşlü, ne kadar haklıymış diye düşünürdü Erica bazı bazı.

Erica, Emerson Vale'nin iki sütun üzerinden kendine bakan resmine çevirdi bakışlarını. Genç eleştirmenin yatakta iyi olup olmadığını düşündü; ama herhalde pek iyi olamazdı. Her ne kadar onu homoseksüellikle suçlamaya kalkışmışlarsa da, hayatında ne kadın, ne de erkek olmadığını duymuştu. İnsanlık, anlaşılan, kısır horozlarla tükenmiş erkeklerden ibaretti. İsteksizce çevirdi gazetenin sayfalarını.

İlgisini çekecek pek birşey yoktu; uluslararası ilişkiler bakımından dünya her gün içinde bulunduğu karışıklığın içindeydi; toplum haberleri sayfasında da her gün rastlanan otomobil sanayii adları vardı sadece: Ford'lar bir İtalyan prensesini ağırlamışlar, Roche'lar New York'a gitmişlerdi; Chapin'ler Kuzey Dakota'da ördek avındaydılar. Başka bir sayfada, Ann Landers' in dört sütununda bir an duraklayarak, kafasında bir mektup hazırladı: *Ann, benim derdim evli kadınların tümünün derdi. Bunun hakkında çok şakalar yapılır ama şakaları yapanlar bunun acısını çekenler değildir hiçbir zaman. Gerçek şu ki, eğer kadın kadına konuşmak gerek ise yetmiyor bu iş bana... Hatta son zamanlarda hiç...*

Sabırsız ve öfkeli bir tavırla gazeteyi buruşturup fırlattan Erica, örtüyü üzerinden çekti. Yatağından çıkıp pencerenin yanına gitti ve jaluzinin kordonuna asılarak gün ışığını odanın içine doldurdu. Gözleriyle, dün kullandığı kahverengi timsah derisi çantasını aradı; masanın üzerindeydi. Çantanın içinden deri kaplı küçük bir not defteri çıkardı ve defterin sayfalarını çevirerek Adam'ın yattığı taraftaki telefonun yanına gitti.

Fikrini değiştirmesine fırsat kalmadan defterde bulduğu numarayı aceleyle çevirdi. Karşı tarafta zil çalarken elinin titrediğini farketti ve elini yatağın üzerine dayadı. Bir kadın sesi:

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

«Burası Detroit Bearing ve Gear firması,» dedi.

Erica defterde adı yazılı olan bir adamı kendisine bağlamalarını istedi. Sadece kendinin okuyabileceği kadar kötü yazılmıştı bu ad.

«Hangi bölümde olduğunu biliyor musunuz?»

«Satış'ta sanırım.»

«Bir dakika lütfen.»

Erica dışarıdan gelen elektrik süpürgesi sesini işitiyordu. Hiç olmazsa o devam ettiği sürece Bayan Gooch'un kendisini dinlemediğinden emindi.

Telefonda bir tıkırtı oldu, başka bir ses işitildi; aradığı ses değildi bu. Erica istediği kimsenin adını bir daha söyledi.

«Evet, burada.» Telefondaki sesin «Ollie!» diye seslendiğini işitti. Başka bir ses önce «tamam,» diye karşılık verdi, sonra daha belirli olarak, «Aloo,» dedi.

«Ben Erica'yım.» Sonra şüpheli bir sesle, «Hani şeyde tanışmıştık...» diye devam etti.

«Bildim, bildim. Neredesin?»

«Evde.»

«Numaran kaç?»

Erica numarasını söyledi.

«Peki, kapat telefonu, ben ararım seni.»

Erica beklerken telefona karşılık vermeyeceğini düşünüyordu, ama zil çalar çalmaz açtı telefonu.

«Merhaba, yavrum!»

«Merhaba.»

«Özel konuşmalar için bazı telefonlar daha iyidir.»

«Anlıyorum.»

«Çoktandır görüşemedik.»

«Evet, öyle oldu.»

Bir sessizlik.

«Neden aradın beni şekerim?»

«Belki... belki buluşuruz dedim.»

«Ne için?»

«Bir içki içerdik.»

«Geçen sefer içmiştik, hatırlıyor musun? Bütün öğ-

leden sonra o körolası *Queensway İnn*'in barında oturmuştuk.»

«Biliyorum, ama...»

«Ondan önce de öyle olmuştu.»

«O ilk seferdi, orada tanışmıştık zaten.»

«Pekâlâ, birinci seferini anladım. Kadın ilk başta istediğini yapar, hakkıdır bu onun. Ama gerek ikinci sefer de bütün gün oturup çene yarıştırmak istemez herhalde, onun da beklediği şeyler vardır. Onun için söyle bakalım, neler düşünüyorsun bugün için?»

«Konuşurduk... diye düşünmüştüm... sana anlatırdım...»

«İş yok.»

Erica telefonu tutan elini yatağın üstüne bıraktı. *Ne yapıyordu, ne demekti bu adamla böyle konuşmak... Başka erkekler de var olmalıydı. Ama nerede?*

Telefondan:

«Hâlâ orada mısın şekerim?» diye ses geliyordu.

Erica elini kaldırarak: «Evet,» dedi.

«Bak sana birşey soracağım. Sen bir erkekle yatmak istiyor musun?»

Erica gözyaşlarını tutmaya çalışıyordu: Küçülme gözyaşları, kendinden iğrenme gözyaşları.

«Evet,» dedi. «İstiyorum.»

«Emin misin bu sefer? Çene yarıştırmak yok ama.»

Hey Tanrım, yazılı belge mi istiyordu yoksa? 'Bu kadar kaba bir yaklaşmaya boyun eğecek kadar çaresizlik içinde bulunan kadınlar var mıdır,' diye düşündü. *Vardı anlaşılan.*

«Eminim,» diye cevap verdi Erica.

«Güzel! Haftaya, çarşambaya yatmaya ne dersin?»

«Ben belki de... daha erken olur... diye düşünmüştüm.» Haftaya çarşambaya bir hafta vardı daha.

«Olmaz, bebeğim kusura bakma. Yola çıkıyorum. Bir saat sonra Cleveland'a gidiyorum. Beş gün kalacağım orada.» Adam güldü. «Ohio'lu bebekleri de memnun etmek gerek.»

Erica zorla güldü:

«Epey dolaşıyorsun, bakıyorum.»

«Hem de şaşacağın kadar.»

Hayır hiç de şaşmam; artık hiçbir şeye şaşmayacağım.

«Döner dönmez seni ararım. Ben yokken sen yatağı ısıt benim için, olur mu?» Bir an durakladıktan sonra ekledi. «Çarşamba senin için iyi mi? Ne dediğimi anlıyorsun yani?»

Erica'nın kontrolu kopmuştu artık.

«Elbette anlıyorum. *Onu* düşünmeyecek kadar aptal mı sandın beni?»

Erica, sanki olup bitenin bir seyircisiymiş gibi aklının başka bir köşesinde adama şaşıp duruyordu: *Bu adam bir kadını rahat ettirmeye çalışmış mıdır hiç? Yoksa hep böyle kötü duruma mı düşürür?*

«Haydi şimdilik eyvallah bebeğim. Tuz madenlerine dönmeliyim. Bir gün, bir dolar eder; unutmamalı bunu.»

«Güle güle.»

«Eyvallah!»

Erica telefonu kapattı. Elleri ile yüzünü örterek, uzun, narin parmakları gözyaşı ile sırılsıklam olana kadar ağladı, ağladı...

Banyoda yüzünü yıkadıktan sonra ağlama izlerini silmek için makyaj yaparken, 'başka bir yol daha var,' diye düşünüyordu Erica.

Bunun bir hafta sonraya kalmasına gerek yoktu. Adam, bunu hiç bilemiyeceği halde önleyebilirdi.

Şu bir hafta içinde, ona ancak bir kocanın sahip olabileceği gibi, olması gerektiği gibi sahip olabilseydi, bunalımı atlatır, bedeninin bu şiddetli isteğini dizgin altına alabilirdi. Bütün istediği sevmek ve sevilmekti; yoksun olduğu tek şey buydu. Kocasını hâlâ seviyordu.

Erica gözlerini kapatarak kocası ile ilk seviştiği günü, onun kendisine olan ihtiyacını hatırladı.

Kocasına yardım etmeye karar verdi. Bu gece ve gerekirse öbür geceler kendini daha çekici yapma yollarını bulacaktı, saçlarını güzel kokularla yıkayacak en açık geceliğini giyecekti... Hatta... evet, evet hemen bugün gidip yeni bir gecelik alacaktı, hemen şimdi... Birmingham'dan.

Aceleyle giyinmeye başladı.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Adam Trenton; beyaz renkli spor arabasını eyalet meclisi binası olabilecek derecede gösterişli taş yapının önüne çektiği zaman sessizlik içindeydi. Sert bir S dönüşü yaparak arabayı binanın altındaki müdürler garajına soktu, anahtarlarını üzerinde bırakarak dışarı çıktı. Dün geceki yağmur arabanın üstünü lekelemişti; bugün yıkanacak, benzinle silinecek, gerekirse öteki bakımları da yapılarak akşama hazır olacaktı.

Oto sanayiinin yüksek kademelerinde çalışanların faydalandıkları şeyler arasında her altı ayda bir istediği ekstralarla donatılmış yeni bir araba, sürekli bakım ve benzin ikmali de vardı. Çalıştıkları şirketin durumuna göre bu kademedekiler hep lüks arabalar seçerlerdi — Chrysler'in Imperial'leri, Lincoln'lar, Cadillac'lar—. Adam gibi, daha hafif ve spor ama, daha güçlü motorlu arabaları seçenler pek azdı.

Temizlikten pırıl pırıl parlayan, cilâlı garajdan geçerken Adam'ın ayak sesleri yankı yapıyordu.

Kendisini seyreden bir insan, bu gri elbiseli, sırım gibi, kırkını bir iki yaş geçmiş atletik yapılı adamın geniş omuzlarını ve köşeli kafasını öne eğerek sanki bedeninin geri kalan kısmını ileri itiyormuş gibi yürüdüğünü görecekti. Bugünlerde Adam Trenton eskisine oranla daha ciddi giyiniyorsa da, yine de modaya uygun olmaktan geri kalmıyordu. Mavi gözleri, düz ve sıkı ağzı ile yüz çizgileri temiz ve belirliydi. Ağzı kendisine hafifçe alaycı ve kesin bir dürüstlük ifadesi veriyordu. Karşısındakileri şaşırtan bir açıklıkla konuştuğu zaman, bu izlenimi güçlendirirdi. Bile bile kullandığı bir

taktikti bu. Nereye gittiğini bilen bir adamın hiçbir lâubalilik taşımayan yürüyüşüyle, kendine güvenen bir tavırla yürüyordu.

Adam Trenton'un elinde, otomobil sanayii yöneticilerinin görev sembolü olarak, tıkabasa dolu bir evrak çantası vardı. Bir gece önce eve taşıdığı ve akşam yemeğinden sonra yatana kadar üzerinde çalıştığı kâğıtlar, çantanın içindeydi.

Parkedilmiş olan birkaç yönetici arabasından, ikinci müdürler sırasında iki büyük araba gördü. Bu park yeri doğrudan doğruya onbeşinci kata, üst kademe yöneticilerinin bulunduğu kata çıkan asansörün hemen yanındaydı. Asansörün yanındaki yer, yönetim kurulu başkanının arabasına ayrılmıştı, ondan sonra genel müdürün, sonra da rütbelerine göre ikinci müdürlerin yerleri vardı. Bir kimsenin arabasını park ettiği yer, onun şirketteki öneminin göstergesiydi. Rütbesi ne kadar yüksek olursa arabasından asansöre daha az yol yürümesi beklenirdi kendisinden.

Parkedilmiş olanlardan biri Adam'ın kendi müdürüne, Üretim Planlama İkinci Müdürü'ne aitti. Ötekiler ise Halkla İlişkiler İkinci Müdürü'nündü.

Adam, basamakları ikişer ikişer atlayarak kısa bir merdivenden çıkıp binanın ana girişinden içeri daldı, sonra çevik adımlarla yürüyüp onuncu katın düğmesine bastı. Asansörde yalnızdı. Yukarı çıkarken, her gün yeniden işe başladığı zamanki hevesi duydu içinde. Son iki yıldan beri olduğu gibi düşüncesinde en başta gelen şey Orion'du. Adam'ın sağlığından bir şikâyeti yoktu. Yalnız kendisini rahatsız eden bir gerilim hissediyordu; son günlerde farkına vardığı zihnî bir gerginlik, mantıksız, atılması güç bir sıkıntı. Cebinden küçük bir kara-yeşil kapsül çıkardı, ağzına attı ve yuttu.

Asansörden inince, daha bir saat kadar pek hareket görülmeyecek olan boş ve sessiz bir koridora çıkan Adam bürosuna doğru yürüdü. Bürosu köşedeydi, bu da bir rütbe belirtisiydi, İkinci Müdür park yerinden bir iki kademe aşağıdaydı ancak.

İçeri girdiği zaman sekreterinin masasının üzerine, yeni gelmiş olan posta çarptı gözüne. Adam mesleğinin ilk günlerinde postayı elden geçirir, yeni birşeyler olup olmadığına bakardı. Ama artık bu huyunu da bırakmıştı, zamanını böyle boş şeylerle uğraşamayacak kadar değerli buluyordu. Eksiksiz bir sekreterin görevlerinden biri —Adam'ın bir kere şirket genel müdüründen duyduğu üzere— patronuna gelen kâğıt yığını içinden 'pislikleri ayıklamak'tı. Gelen mektupları önce sekreter gözden geçirir, başka yerlere ait olanları yerlerine gönderir, patronunun daha alt kademelerdekilerin uğraşacağı şeylerden uzak kalarak düşüncelerini politikaya ve yeni fikirlere yöneltmesini sağlardı.

İşte bunun için, araba sahiplerinin, otomobil şirketlerinin sahiplerine gönderdikleri binlerce mektubun ancak birkaç tanesi onların eline geçmekteydi. Sekreterler bu mektupları okurlar, sonra önceden kararlaştırılmış biçimde karşılık verecek olan görevlilere gönderirlerdi. Sonunda, bir yıl içinde alınan şikâyet mektupları fişlenir ve dosyalanırdı ama gerçekte hiçbir üst kademe görevlisi bunlarla tek tek uğraşacak ve bu arada kendi işini hakkıyla yapacak zaman bulamazdı. Bunun bir istisnası, arada sırada bir akıllının çıkıp da mektubu şirkete değil de yöneticinin ev adresine postalamasıydı. O zaman kendisi ya da karısı mektubu okur, belirli birşeyle ilgilenmişse bunu araştırırdı.

Adam Trenton, odasına girer girmez masasının arkasındaki dahili telefonun turuncu düğmesinin yanmakta olduğunu gördü. Üretim Planlama İkinci Müdürü'nün bu sabah, hatta belki de az önce kendisini aradığı anlaşılıyordu. Adam, küçük lambanın üstündeki düğmeye basarak bekledi.

Telefonda madensi bir nitelik alan ses:

«Bugünkü mazeretin ne?» diye sordu. «Yolda kaza mı geçirdin yoksa uyuya mı kaldın?»

Adam gülerek duvardaki saata baktı. 7'yi 25 geçi-

yordu. Kendisini beş kat yukardaki İkinci Müdür odasına bağlayan düğmeye basarak:

«Derdimi biliyorsun, Elroy,» «Yataktan kalkamıyorum bir türlü.»

Üretim Planlama İkinci Müdürü'nün Adam'dan önce işe geldiği pek seyrekti ama o zaman da bunun tadını çıkarmak isterdi.

«Adam, işlerin nasıl? Bir saat kadar ayrılabilir misin oradan?»

«Az birşey var. Sonraya bırakacağım birşey yok aslında.»

Adam, bürosunun pencerelerinden sabah trafiğini görebiliyordu. İşçiler sabah postasına giderlerken olduğu kadar değilse bile, şimdiden yol tıkanmaya başlamıştı. Şu anda evlerinde kahvaltılarını etmekte olan büro memurları da arabalarını bu akan sele katınca durum yeniden değişecekti. Trafik yoğunluğunun artması ve azalması, rüzgâr değişikliği gibi, Adam'ı hep şaşırtırdı. Oysa bunda şaşacak şey yoktu. Trafiğin başlıca etkeni olan otomobil, kendisinin sabit fikriydi çünkü. Kendisi de, trafiğe uygulamak için, rüzgârı birden ona kadar derecelendiren Beaufort ıskalası gibi bir ıskala uydurmuştu. Şu anda beşinci derecede diye düşündü.

İkinci Müdür Elroy Braithwaite:

«Biraz yukarı gelsen iyi olur,» dedi. «Dostumuz Emerson Vale'in yine yörüngeden çıktığını biliyorsun herhalde.»

«Evet, biliyorum.»

Gazeteyi Erica'nın yanına bırakmadan önce okumuştu.

«Gazeteler buna ne cevap vereceğimizi sordular. Jake, bu sefer biraz sesimizi yükseltmemiz gerektiğini söylüyor.»

Jake Erlham, Halkla İlişkiler'in İkinci Müdürü'ydü, Adam geldiği zaman arabası aşağıda parkedilmişti.

«Ben de o fikirdeyim,» dedi Adam.

«Bu işle ben görevlendirildim sanırım, ama senin de burada olmanı istiyorum. Resmi bir toplantı olmayacak. AP ajansından biri, *Newsweek*'deki kız, *The Wall Street Journal* ve *Detroit News*'dan Bob İrvin gelecekler. Hepsini birden kabul edeceğiz.»

«Önceden kararlaştırılmış birşey var mı? Brifing yapılacak mı?» Genellikle otomobil şirketleri basın toplantılarından önce inceden inceye hazırlıklar yaparlar, halkla ilişkiler dairesinden sorulabilecek soruların listesi alınır, bunlara verilecek karşılıklar tasarlanırdı. Hatta bazan Halkla İlişkiler memurlarının gazeteci rolüne girdikleri provalar bile yaparladı. Büyük bir basın toplantısının planlanması haftalar sürerdi, böylece otomobil şirketi sözcüsü, cumhurbaşkanı kadar, hatta bazan ondan daha hazırlıklı çıkardı gazetecilerin önüne.

Elroy Braithwaite:

«Brifing yok,» dedi. «Jake ile bunu olduğu gibi karşılamaya karar verdik. İnandığımız şeyleri söyleyeceğiz. Senin için de geçerli bu.»

«Pekâlâ. Hazır mısın şimdi?»

«On dakika sonra. Sana haber veririm.»

Adam telefonu beklerken, bir akşam önce üzerinde çalıştığı kâğıtları masasına boşalttı; sekreteri Ursula Cox'a, geldiği zaman yapması için dikte makinesine birtakım direktifler okudu. Gece yaptığı çalışmaların ve şimdi dikte ettiği direktiflerin çoğu Orion'a aitti. Gelişmiş Araçlar Planlama yöneticisi olarak bu yeni ve henüz gizli olan araba ile ilgileniyordu. Bugün de Detroit'in otuz mil dışındaki deneme alanında Orion'un ses titreşimini kapsayan bir seri testler yapılacaktı. Sonradan bu konuda bir karar vermesi gerekecek olan Adam, oraya Model Stil bölümündeki bir meslektaşı ile birlikte gitmeye karar vermişti. Şimdi bu basın toplantısının birdenbire çıkması yüzünden Ursula'ya deneme alanı provalarının daha sonraki bir saata alınmasını sağlama emrini vermişti.

Basın toplantısı başlamadan önce Emerson Vale'in

hikâyesini bir kere daha okumanın faydalı olacağını düşündü. Dışardaki mektupların arasında sabah gazeteleri de vardı. *Free Press* ile *New York Times*'i alarak masanın üzerine yaydı bu sefer Emerson Vale'in, Washington'da söylediği her bir kelimenin üezrinde dura dura okudu.

Vale, Detroit'e bir konuşma yapmak üzere geldiği zaman, Adam kendisiyle tanışmıştı. Sanayinin başka pek çok ileri geleni gibi Adam Trenton da toplantıya merak duyduğu için katılmış ama, konuşmasından önce Vale ile tanışınca onun, beklediği sert ve yıkıcı bir insan yerine hoş sözlü bir genç olduğunu şaşkınlıkla görmüştü. Sonraları Vale kürsüden dinleyicilerinin karşısına çıktığı zaman bu kişiliğini korumuş, çok açık bir dille konuşmuş, iddialarını ustalıkla sunabilmişti. Ortaya koyuş biçimi kendisini çok etkilemişti, sonradan topladığı alkışlardan — ki dinleyiciler içeri girmek için para ödemişlerdi — dinleyicilerin de aynı şekilde etkilendiği anlaşılıyordu.

Sadece tek bir kusuru vardı. Bu konuda özel bir bilgisi olan insan için Emerson Vale'in iddiaları dibi delik bir tekneden farksızdı.

Oldukça yüksek bir tekniğe sahip bir sanayiye saldırırken, Vale kendi teknik bligisizliğini ortaya koyuyor ve mekanik işlemlerden söz ederken sık sık yanlışlar yapıyordu. Mühendislik konusunda söyledikleri pek çok yana çekilebilirdi; Vale, bunları kendi işine geldiği gibi kullanıyordu. Çoğunlukla da genellemeler yapıyordu. dırırken, Vale kendi teknik bilgisizliğini ortaya koyuyor en basit delil kurallarını bile ihmal etmekteydi. Gerçekler olarak, birtakım söylentileri, kulaktan kulağa yayılmış haberleri, dayanıksız delilleri ileri sürüyordu; Adam'ın anladığı kadarıyla, genç oto sanayii eleştiricisi, gerçekleri bilerek değiştirmekteydi. Geçmişi anlatıyor, imalâtçıların çoktan kabul ettikleri ve düzelttikleri birtakım yanlışları sıralıyordu. Kendine gelen şikâyet mektuplarına dayanarak suçlamalara girişiyordu. Oto sa-

nayiinin kötü modellerini, kötü işçiliğini, güvenlik unsurlarının eksikliğini sıralarken sanayiin sorunlarından ve son zamanlarda kalkışılan düeznleme çabalarından hiç söz etmiyordu. Oto sanayiinde ve bu işle uğraşanlarda iyi bir yan görmemekteydi, onlar yalnızca sorumsuzluk, ilgisizlik, ihmal ve kötülüğe sahiptiler.

Emerson Vale bir de kitap yayınlamıştı: *Amerikan Otomobili: İhtiyaç Anında Güvenilmeyecek Araba.* Kitap ustalıkla yazılmıştı, ilgi çekici nitelikteydi ve uzun süre en çok satan kitaplar arasında kalmıştı.

Ama, bu konuda söyleyecek çok az sözü olduğu için yavaş yavaş Vale ortadan silinmeye başlamıştı. Adı gazetelerde daha az geçer olmuş, sonunda hiç geçmemeye başlamıştı. Bu ilgi eksikliği Vale'i yeni bir çıkış yapmaya zorladı. Tanınmış olmaya, esrar çekmek gibi alıştığından, adını kamuoyu önünde tutabilmek için herhangi bir konuda konuşmaktan kaçınmaz oldu. Kendisini 'tüketicinin sözcüsü' diye niteleyerek oto sanayiine yeni bir saldırıya geçti; belirli bazı modellerde imalât kusurları bulunduğunu ileri sürüyordu; bunu daha önce basın da ele almış, ama gerçek olmadığını anlayınca bırakmıştı. Vale'in bir huyu da büyük gazetelerin muhabirlerine telefon ederek —üstelik ödemeli ve özellikle geceleri ederdi— içinde kendi adının da geçtiği bir olayı bildirirdi; bunlar genellikle kontrol edildiği zaman doğru çıkmazlardı. Sonunda renkli haberler verebilmek için Vale'e güvenmiş olan basın ondan çekinir olmuş, bazı muhabirler kendisine hiç güven duymamaya başlamışlardı.

Yanlış olduğu ortaya çıksa da, Emerson Vale —oto sanayii eleştirisi alanındaki selefi Ralph Nader gibi— ne yanlışını kabul eder ne de özür dilerdi. Oysa General Motors şirketi bir keresinde Nader'in özel hayatına istemeden karıştığı için ondan özür dilemişti. Vale ise bütün otomobil yapımcılarına suçlamalar ve iftiralarla saldırır ve bazan, dün Washington'da yaptığı gibi ulusal bir ilgi çekmeyi başarırdı.

Adam, gazeteleri katladı. Dışarıya baktığı zaman trafik yoğunluğunun 'altıncı dereceye' yükselmiş olduğunu gördü.

Bir dakika sonra telefon çaldı. Üretim Plânlama İkinci Müdürü:

«Dördüncü kuvvet geldi,» dedi; «Beşinci olmak istermisin?»

Adam, asansörde yukarı çıkarken 'bugün karıma telefon etmeliyim,' dedi kendi kendine. Erica'nın son günlerde epey mutsuz olduğunu biliyordu. Başlarda pek umut verici olan evciliklerinin ilk birkaç yılında, onunla yaşamak, olduğundan çok daha güçleşmişti. Bunun bir nedeninin de, günün sonundaki yorgunluğunun acısını, karısının da paylaşmak zorunda oluşuydu. Fakat Erica'nın daha çok dışarı çıkıp kendi başına yaşamasını, teşebbüse geçmeyi öğrenmesini isterdi. Onu, bu bakımdan eğitmeye çalışmış, ihtiyacı olan bütün parayı vermişti. Neyse ki, onun arkası arkasına gelen terfileri yüzünden bir para sıkıntıları yoktu; üstelik ileride daha yüksek mevkiler bekliyordu kendisini; hangi kadın olsa bundan sevinç duyardı.

Adam, zamanının çoğunu işine ayırdığı, enerjisini bu yolda harcadığı için, Erica'nın kendisine gücenik olduğunun farkındaydı; ama, şimdi artık beş yıldır bu sanayide çalışan bir insanın karılığını yapıyordu; bütün öteki kadınlar gibi onun da buna alışmış olması gerekirdi.

Bazan da, 'benden bu kadar genç birisiyle evlenmem doğru birşey oldu mu', diye düşünürdü. Zekâ uyuşması bakımından hiçbir sıkıntı çekmemişlerdi. Erica'nın aklı ve düşüncesi, yaşından kat kat ileriydi ve Adam'ın pek çok kereler tanık olduğu gibi genç erkeklerle arası iyi değildi.

Bunu bildiğinden, aralarındaki sorunları bir an önce çözümlemeleri gerektiğine karar veriyordu.

Onbeşinci kattaki yüksek komuta bölgesine girerken bütün kişisel kaygılarını kafasından silip attı.

Üretim Planlama İkinci Müdürünün bürosunda, Halkla İlişkiler İkinci Müdürü Jake Earlham, gelenleri birbirine tanıştırıyordu. Kısa boylu ve saçsız olan Earlham çok uzun yıllar önce gazetecilik yapmıştı. Her zaman pipo içer ya da elindeki piposuyla birşeyler gösterirdi. Şimdi piposunu içeri girmekte olan Adam Trenton'dan yana sallayarak:

«*Newsweek*'ten Monica'yı tanıyorsun sanırım,» dedi.

«Tanışmıştık.»

Adam, koltuğa oturuş ince yapılı kumral kıza başıyla selâm verdi. Kız, biçimli bacaklarını birbiri üstüne atmış otururken sigarasının tavana yükselen dumanı arkasından soğuk bir şekilde gülümseyerek, New York'un bir temsilcisinin, ne kadar ustaca uygulanmış olsa bile, Detroit'in çekiciliğine kapılmayacağını belirtti.

Newsweek muhabirinin yanında *The Wall Street Journal*'dan Harris adında orta yaşlı bir gazeteci oturuyordu. Adam, onun elini sıktı, sonra elinde bir tabaka kâğıt tutan genç AP muhabiriyle tanıştı. Sonuncusu da, *Detroit News*'un başıkabak muhabiri Bob İrvin'di.

Adam:

«Merhaba Bob,» dedi. Adam'ın iyi tanıdığı İrvin, otomobil konularında makaleler yazardı. Konusunda bilgili ve saygı gören bir insandı, dalkavuk değildi, durum elverdikçe iğnesini batırmaktan geri kalmazdı. Geçmişte İrvin Ralph Nader'e de, Emerson Vale'e de destek olmuştu.

Üretim Plânlamanın İkinci Müdürü Elroy Braithwaite hep birlikte toplandıkları oturma salonundaki boş koltuğa çökerek dostça bir sesle:

«Kim başlayacak?» diye sordu.

İyi bakımlı kır saçları yüzünden 'Gümüş Tilki' diye tanınan Braitwaite'ın bürosu bütün ikinci müdürler ve genel müdürlerinki gibi özel olarak döşenmişti. Duvarlar, Afrika'dan özel olarak getirtilen bir ağacın tahtası ile kaplanmıştı, pencerelerde ağır işlemeli per-

deler yerlere kadar uzanıyordu, yerde kalın bir halı vardı. Bir otomobil şirketinde buraya kadar varmış olan insan, işine çok uzun yıllar emek vermiş demekti. Ama bir kere buraya vardıktan sonra çalışma şartları, bu büro gibi hoş olan pek çok şeyi kapsardı; yanda bir yatak odası, yukarıda bir yemek salonu, buhar banyosu ve istenilen zaman bir masajcı gibi.

«Belki de Bayan'ın başlaması daha doğru olur.»

Bunu söyleyen, arkalarında pencere kenarına oturmuş olan Jake Earlham'dı.

Newsweek'in kumralı:

«Pekâlâ,» dedi; «Otomobiller için havayı kirletmeyen bir motor üzerinde çalışmamanız için en son mazeretiniz nedir?»

Gümüş Tilki:

«Artık mazeterimiz kalmadı,» dedi. Braithwaite'ın yüz ifadesi değişmemiş, sadece sesi bir ton sertleşmişti; «Üstelik bu iş yapılalı çok oldu. George Stephensen adında biri kalkışmıştı buna, o günden beri bu konuda pek bir ilerleme olduğunu sanmıyoruz.»

AP'nin muhabiri ince çerçeveli gözlüğünü takmıştı, sabırsız bakışlarla odadakilere bakarak:

«Tamam,» dedi. «Komedi faslı bitti. Şimdi doğru dürüst soru sorup karşılık almaya başlayabilir miyiz?»

Jake Earlham:

«Bana kalırsa başlamamız gerek,» diye karşılık verdi, sonra özür dilercesine, «Hatırlamam gerekirdi,» diye ekledi,; «Telgraf haberleri, Doğu Kıyısı akşam gazeteleri için erken yetişmelidir.»

AP muhabiri:

«Teşekkür ederim,» dedi. Elroy Braithwaite'e dönerek, «Bay Vale dün gece otomobil şirketlerinin içten yanmalı motora karşı bir motor geliştirmek için ciddî bir çabaya girmediklerinden, suçlu olduklarını söyledi. Ayrıca söylediğine göre şu anda buharla ve elektrikle işleyen motorlar varmış. Bu konuda söyleyebileceğiniz birşey var mı?»

Gümüş Tilki başını salladı:

«Bay Vale'in, bu motorların var olduğu konusunda söyledikleri doğru. Çok çeşitli türleri vardır bunların. Pek çoğu da çalışır. Deneme merkezinde bunlardan birkaç tane var. Vale'in söylemediği, ya iddiasını bozacağı gerekçesiyle yahut da bilmediği için söylemediği şey, şu anda bu motorların, maliyet, ağırlık ve öteki nedenlerle otomobillere uygulanamayacağıdır. Hatta yakın bir gelecekte de bu mümkün değildir.»

«Bu yakın gelecekten kastınız nedir?»

«1970'lerden söz ediyorum. 1980'lerde yeni gelişmeler olacaktır ve bir gün gelip havayı kirletmeyen bir içten yanmalı motor yine de piyasaya hâkim olabilir.»

The Wall Street Journal söze karıştı:

«Ama bu motorların hikâyeleri ikide bir çıkar...»

«Haklısın,» dedi Braithwaite; «Bunların çoğunun yeri de karikatür sayfalarıdır. Özür dilerim ama gazeteciler dünyanın en kolay kandırılan insanlarıdır. Belki de böyle olmak isterler; yazdıkları haberler böylece daha ilginç olur. Bir mucidin birşey ortaya çıkardığını düşünün ve adamın peşine gazetecileri salın. Ne olacaktır? Ertesi gün bütün gaezteler bunun en büyük keşif olabileceğini, geleceğin yolunun bu olabileceğini yazacaklardır. Halkın sık sık okuyabileceği kadar tekrarlayın bunu, sonunda herkes doğru olduğuna inanacaktır. Hatta haberi gazeteye veren muhabirler bile. İşte bu ülkede bir çok kimseyi yakında garajlarında bir elektrikli ya da buharlı otomobile sahip olacaklarına inandıran haberler de böyle çıkar. Gümüş Tilki, Halkla İlişkiler meslektaşına bakarak gülümsedi, «Sakin ol, Jake. Basına saldırıyor değilim. Yalnızca bir görüş açısı belirtiyorum.»

Jake Earlham:

«İyi ki söyledin,» diye karşılık verdi; «Bir an şaşırmıştım doğrusu.»

AP muhabiri ısrar etti:

«Ama, bazı gerçekleri görmezlikten gelmiyor musu-

nuz, Bay Braithwaite? Buharlı motor üstünde çalışan güvenilir insanlar var. Otomobil sanayii dışında büyük bazı firmalar da bunun üzerinde çalışıyorlar. California hükümeti bu işe büyük para yatırdı. Orada, beş yıl sonra içten yanmalı motorları yasaklamak üzere yapılan kanun teklifleri üzerind görüşüyorlar şu anda.»

Üretim Plânlama İkinci Müdürü gümüş yelesini dalgalandırarak başını salladı:

«Benim gözümde buharlı otomobille uğraşan tek aklı başında adam Bill Lear'di,» dedi; «O da bu düşünceyi 'gülünç' bularak kamuoyu önünde bundan vazgeçtiğini ilân etti.»

«Ama o zamandan bu yana fikrini değiştirdi.»

«Elbette. Şimdi yanında bir şapka kutusu taşıyor ve içinde yeni buharlı motorunun bulunduğunu söylüyor. Ama, biz onun içinde ne olduğunu biliyoruz; bu bir motorun en iç parçasıdır, tıpkı bir bujiyi çıkarıp, 'işte şimdiki arabalarımızın motoru' demek gibi. Bay Lear ve ötekilerin pek sözünü etmedikleri şey, o parçanın yanında gerekli olan öbür parçalardır: Kazan, soğutucu, toplama pervaneleri... gibi bir sürü pahalı, ağır, büyük ve faydası şüpheli olan şeyler.»

Jake Earlham:

«California'nın buharlı otomobilleri...» diye söze başlayacak oldu.

Gümüş Tilki başını salladı:

«Pekâlâ, California'yı ele alalım. Doğru, orası bu işe büyük paralar harcıyor. Hangi hükümet harcamıyor ki? Eğer siz ve sizinle birlikte daha yarım milyon kişi kendi arabalarınız için bin dolar daha fazla ödemeyi kabul ederseniz biz de belki, dikkat edin belki diyorum, bütün güçlükleri ve elverişsizlikleri ile bir buharlı araba yapabiliriz.»

The Wall Street Journal:

«Elektrikli arabalar konusundan kaçıyorsunuz» diye atıldı:

Braithwaite, Adam'a dönerek, «Buna da sen karşılık ver,» dedi.

«Bugün de elektrikle işleyen otomobiller var. Golf arabalarını görmüşsünüzdür, bunun gibi kısa mesafelerde kullanılmak üzere iki kişilik arabaların yanında yapılabileceği düşünülebilir. Ama bu, şu anda çok pahalıya mal olur ve ancak meraklı bir insanın uğraşacağı bir şeydir. Bizim firmamız da elektrikle işleyen deneme kamyonları ve otomobilleri yapmış bulunuyor. Bu işteki güçlük, onları uzun yol arabaları yaptığımız takdirde içlerini bütünüyle ağır bataryalarla doldurmak zorunda kalmamızdır.»

«Ya küçük ve hafif bataryalar, çinko-havalı ya da yakıt pilleri?» diye sordu AP; «Onlar ne zaman çıkacak?»

Adam:

«Sodyum sülfürü unutuyorsunuz,» dedi. «Onun üzerinde de konuşmalar olmuştu. Ne yazık ki şimdiye kadar konuşmadan başka birşey yapılamadı bu konuda.»

Elroy Braithwaite söze karıştı:

«Bir gün gelip güçlü küçük bataryalar yapılabileceğine inanıyoruz. Üstelik şehir içi trafiğinde elektrikli arabalar için büyük imkânlar yatmaktadır. Ama, bildiğimiz şeyler üstünde konuşursak, bunun 1980'lerden önce yapılabileceğini tahmin etmediğimizi söyleyebilirim.»

Adam:

«Elektrikle işleyen arabalardan söz ederken hava kirlenmesini düşünüyorsanız çok kimsenin önemsemediği birşeyi hatırlatayım,» diye konuşmasını sürdürdü. «Ne çeşit batarya kullanırsanız kullanın bunların şarj edilmesi gerekecektir. Yüzbinlerce arabanın şarj edilmek üzere elektrik kaynaklarına bağlandığını düşünün, o zaman daha çok jeneratör istasyonlarına ihtiyacımız olacak, bunlar da hava kirlenmesini artıracaklardır. Elektrik fabrikaları genellikle şehir dışlarına yapıldıkları için, sonunda hava kirlenmesi sorununu şehrin için-

den dışına taşımaktan başka birşey yapılmış olmayacaktır.»

«Bu pek zayıf bir mazeret değil mi?» *Newsweek*'in kumralı bacaklarını topladı, eteğini eli ile aşağı çekti, pekâlâ bildiği gibi bu hareketi faydasızdı, düzgün bacakları yine kalçalarına kadar ortaya çıkmıştı. Erkekler teker teker gözlerini kalçalarla eteğin birleştiği yere çevirdiler; «Yani ister elektrikli olsun, ister buharlı olsun, iyi ve ucuz bir motor geliştirme programına girmemek için bir mazeret demek istiyorum. Aya da böyle gitmedik mi? Eğer hatırlıyorsanız, ilk sorum buydu.»

Elroy Braithwaite:

«Ben hatırlıyorum,» dedi. Ötekilerin aksine, bakışlarını etekle kalçanın birleştiği yerden ayırmamıştı. İsteyerek, ısrarla bakıyordu. Pek çok kadının huzursuzluk duyacağı, rahatsızca, kımıldanacağı birkaç saniyelik bir sessizlik oldu. Kendinden emin olan kumral, bunu umursamadığını açıkça belli ediyordu. Gümüş Tilki, gözlerini kaldırmadan: «Ne sormuştun, Monica?»

«Ne sorduğumu bildiğinizi sanıyorum.» Yenilmiş olan Braithwaite ancak o zaman gözlerini kaldırdı. İçini çekerek:

«Evet, Ay» dedi. «Biliyor musunuz bazan keşki bu Ay'a hiç gitmeseydik diyorum. Bu şimdi, yeni bir klişe yarattı. Herhangi bir yerde aksaklık oldu mu, millet hemen Ay'a gittik ya, bunu neden halledemeyecekmişiz?' diyor.»

The Wall Street Journal, «O sormasaydı ben soracaktım bunu,» dedi. «Niçin yapamayacakmışız?»

İkinci Müdür sert bir sesle: «Anlatayım,» diye karşılık verdi. «Uzay grubunun sınırsız parasından başka —ki bizde bu yoktur— bir de hedefleri vardı: Ay'a gitmek. Sizler ise bize, şuradan buradan duyduğunuz ya da okuduğunuz yarım yamalak bilgilere dayanarak milyarların harcanacağı ve sonunda ne çıkacağı bilinmeyen birşeye neden başlamadığımızı, neden buna öncelik vermediğimizi sormaktasınız. Bu işte çalışan en üstün be-

yinler bile bunun uygulama değeri olmadığı üzerinde birleşmişlerdir, hatta bütünüyle değersiz, zaman öldürücü olarak görmektedirler. Daha başka hedeflerimiz ve daha değerleri düşüncelerimiz var bizim de.»

Braitwaite elini gümüş yelesi üzerinde gezdirerek Adam'a döndü. Artık bıkmış olduğu izlenimini veriyordu.

Adam:

«Biz şuna inanıyoruz,» diye söez başladı. «Temiz havayı ya da motorlu araçlarla kirlenmeyen havayı elde etmenin çaresi, bugünkü içten yanmalı benzinli motorun geliştirilmesiyle en iyi, en ucuz ve en çabuk şekilde bulunacaktır.» Sesini bilerek hafifletmişti. «Bu belki buharlı ve elektrikli motor kadar önemli görünmeyecekse de, bunun ardında epey olumlu bilimin yattığını söyleyebilirim.»

Detroit News'un Bob İrvin'i ilk olarak ağzını açtı:

«Elektrikli ve buharlı motorlar bir yana, Nader'den, Emerson Vale'den ve onlar gibilerden önce bu sanayi dalının hava kirlenmesi ile pek ilgilenmediğini kabul ediyorsunuz değil mi?»

Bu, sıradan bir soruymuş gibi sorulmuştu. Ama Adam bunun ardında ne gibi patlayıcı maddelerin yattığını iyi biliyordu. Bir iki saniye durakladıktan sonra:

«Evet, bunu kabul ederim,» dedi.

Öteki üç muhabir şaşkınlıkla Adam'ın yüzüne baktılar.

İrvin yine aynı olağanlıkla:

«Benim anladığıma göre biz bugün burada Emerson Vale'in, başka bir deyimle, bir oto eleştiricisinin yüzünden bulunuyoruz. Haklı mıyım?»

Jake Earlham pencerenin yanından söze karıştı:

«Biz, sizin yazı işleri müdürleriniz ve senin kendi isteğin üzerinde sorularınıza karşılık vermek üzere bugün burada toplanmış bulunuyoruz. Sorularınızdan bir bölümünün Bay Vale'in söyledikleri konusunda olacağını

tahmin ettik, ama Vale yüzünden bir basın toplantısı düzenlemiş değiliz.»

Bob İrvin sırıttı:

«Biraz kılı kırk yarmıyor musun, Jake?»

Halkla İlişkiler İkinci Müdürü omuzlarını silkti: «Belki de.»

Jake Earlham'ın deminki ve şimdiki şüpheli yüz ifadesi, Adam'da onun bu gayrı resmî basın toplantısından pişman olduğu izlenimini doğurmuştu.

İrvin:

«Şu halde bu sorunun konu dışı olmadığını kabul edeceğim, Adam. Otomobil sanayiini eleştirenler —Nader'i ve güvenlik konusunu ele alalım— senin düşüncene göre yararlı bir görev yapmakta mıdırlar?»

Soru görünüşte basitti, ama hiçbir kaçamak noktası bırakmayacak şekilde sorulmuştu. Adam, içinden İrvin'e itiraz etmek istedi: *'Neden beni seçtin bunu sormak için?'* Ama sonra Elroy Braithwaite'ın talimatını hatırladı birden: *'Her şeyi olduğu gibi karşılayacağız.'*

Sakin bir sesle:

«Evet önemli bir görev yaptılar,» diye karşılık verdi. «Güvenlik konusunda Nader, bu sanayi dalının arkasına yerleştirdiği tekmeyle onu yirminci yüzyılın ikinci yarısına fırlattı bağırta bağırta.»

Dört muhabir de yazdılar bunu.

Onlar sözlerini yazarken Adam, neler söylediğini ve bundan sonra neler sorulabileceğini çabucak düşündü. Otomobil sanayiinde pek çok kimsenin bu konuda kendisiyle aynı fikirde olduklarını biliyordu. Yaygın bir genç yöneticiler grubu ile yüksek kademede hatırı sayılır kimseler bütün aşırılıklarına ve yanlışlıklarına rağmen Vale ile Nader'in son birkaç yılda yaptıkları eleştirilerin anlamlı olduğuna inanıyorlardı. Sanayi, araba modellerinde küçük bir değişiklik yapmak için güvenlik unsurunu fırlatıp atmış, her şeyi unutarak bütün dikkatini satışlara vermiş, hükümetin yasaları ya da bunların tehdidiyle zorlanana kadar değişiklikler

yapmayı reddetmişti. Şimdi geçmişe bakınca otomobil yapımcılarının kendi güçleri ile sarhoş oldukları Goliath'lar (*) gibi davrandıkları ve sonunda David (**) —yani önce Ralph Nader ve sonra Emerson Vale— tarafından küçük düşürüldükleri söylenebilirdi.

Özellikle Nader —tek başına, kimseden yardım görmeyerek ve büyük bir yüreklilikle— bütün ABD, otomobil sanayiini, sonsuz kaynakları, Washington'da adamları olan bütün o sanayii tek başına karşısına almış ve başkalarının başarısızlığa uğradığı yerde o başarılı çıkarak güvenlik standartlarını yükseltmiş, tüketiciyi koruyan yasaların çıkmasını sağlamıştı. Nader'in polemikçiliği, bütün polemikçiler gibi katı pozlara girişi, çoğunlukla acımasız, aşırı ve bazen hatalı tutumu, bu başarısını azaltamazdı. Onun çok önemli bir kamu hizmeti gördüğünü yadsıyacak kimse, ancak bağnazın biri olabilirdi. Bu eşitsizliğe karşı böyle bir hizmeti başarmak için de Nader tipi insanlar gerekliydi.

The Wall Street Journal:

«Bay Trenton,» dedi; «Benim bildiğim kadarı, şimdiye kadar otomobil sanayiinde hiçbir yönetici bunu kamu önünde açıklamamıştır.»

«Eğer açıklamamışlarsa, artık açıklamanın zamanı gelmiş demektir,» diye Adam karşılık verdi.

Piposu ile meşgul görünen Jake Earlham gerçekten sararmış mıydı, yoksa Adam'a mı öyle geliyordu? Gümüş Tilki'nin yüzünde de çatık bir ifade sezmişti, ama ne olursa olsundu; gerekirse Elroy'la daha sonra tartışırdı. Adam, hiçbir zaman «evet efendim»ci olmamıştı. Üstlerinin onaylamasından korkarak düşüncelerini açıklamayanlar ya da işlerinden güvensizlik duyanlar, oto sanayiinde pek seyrek olarak orta yöneticilikten yukarı yükselebilirlerdi. Adam, işverenlerine

(*) Goliathe Davut Peygamber zamanında insanoğullarına musallat olmuş bir dev.

(**) Davit: Davut Peygamber.

en büyük katkısının dürüstlüğü olacağını düşünerek açık konuşmuştu. Kişiliğini korumanın en başta gelen şey olduğunu öğrenmişti. Dışardakiler, otomobil sanayii yöneticilerini hep bir örnek düşünürler, hepsini pasta kalıbından çıkmış gibi görürlerdi. Bundan daha yanlış bir düşünce olamazdı. Evet, bu dalda çalışan insanların belirli ortak özellikleri bulunduğu doğruydu: Hırs, bir örgütlenme duygusu, çalışma yeteneği gibi. Ama öte yandan hepsi bireylerini korumuş kimselerdi.

Hem, ne olursa olsun söylenen şey söylenmişti, artık geri alınamazdı.

Adam, dört muhabirin yüzlerine ayrı ayrı bakarak:

«Ama eğer bunu yazacak olursanız, yanında başka şeyleri de söylemeniz gerekecek,» dedi.

Newsweek'li kız:

«Neymiş onlar?» diye sordu.

Şimdi eskisinden daha az düşman bir tavır takınmıştı; sigarasını söndürmüş, not alıyordu. Adam, kaçamak bir bakış fırlattı; eteği yine yukardaydı, ipincecik gri bir naylon çorapla örtülü bacakları ve kalçaları daha çok çekici görünüyordu. İlgisinin arttığını hissetti, sonra düşüncesini başka tarafa çevirmek için kendini zorladı.

Adam söze başladı:

«İlk olarak, eleştiricilerin görevlerini yaptıklarını söyleyebiliriz. Sanayi, güvenlik konusunda eskisinden çok çalışmaktadır; daha da önemlisi, bu çalışmaya zorlandığını hissetmeye başlamıştır. Şimdi tüketiciyi de düşünmekteyiz. Bir aralık onları umursamamıştık. Geçmişe bakınca, eğer tüketicilere karşı ilgisiz ve dikkatsiz davranmışsak, bunun farkında olmadan yapıldığını söyleyebiliriz. Ama, şimdi eski tutumdan uzaklaşmış olduğumuz için Emerson Vale'ler yine seslerini yükseltmişler ve hatta budala durumuna düşmüşlerdir. Onların görüşünü kabul ederseniz, otomobil yapımcısının yaptığı her şeyin yanlış olduğunu kabul etmeniz gerekecektir. İşte benim ileri sürmek istediğim ikin-

ci noktanın özü de buradadır. Belki de bunun için Emerson Vale ve onun gibiler oto sanayiinin bütünüyle yeni bir çağa girmiş olduğunu görememektedirler.»

AP sordu:

«Eğer bu doğruysa, sizi oraya itenin oto sanayii eleştiricileri olduğunu kabul eder misiniz?»

Adam, öfkesine hâkim olmaya çalıştı. Oto sanayii eleştiriciliği bazan Vale gibi profesyonellere özgü olarak kalmayıp başka kimselerde bir fetiş halini alıyordu.

«Özellikle güvenlik ve hava kirlenmesi konusunda yönler ve hedefler belirterek yardım etmişlerdir,» dedi. «Ama aslında gelmekte olan teknik devrime bir katkıları olmamıştır. Bu işi, bu işte çalışan herkes için önümüzdeki on yıl içinde fevkalâde ilginç yapacak şey de budur işte.»

AP, saatına bakarak:

«Nasıl olacak bu?» diye sordu.

«Yeniliklerden söz edildi,» dedi Adam. «Bu yeniliklerin bizce en önemlileri, bize 1970'lerin ortalarında ya da sonunda yepyeni model arabalar yapma imkânı verecek olan madenlerdir. Madenleri ele alalım. Şimdi kullandığımız tek parça çelik yerine petek biçimli çelik yapılmaktadır: Bu daha güçlü, sağlam ve daha hafif olacaktır; yani, yakıtta ekonomi sağlayacaktır. Ayrıca, şimdi kullanılan çelikten daha çok darbeye dayanabilecektir. Bu da başka bir güvenlik tedbiridir. Sonra motorlarda ve öbür parçalarda kullanılacak olan yeni alaşımlar geliştirilmektedir. Birkaç saniye içinde, en az genişleme ile, yüz dereceden iki bin dereceye kadar olan ısı değişikliklerini karşılayacak bir alaşımı öngörmekteyiz. Bunu kullanarak şimdi kirleten yanmamış yakıtı hemen yok edebileceğiz. Üzerinde çalışılan başka bir alaşım da madene bir yeni özellik, 'ilk biçimini hatırlama' özelliği veren alaşımdır. Çarpılan bir kapı ya da çamurluk, basınç ve ısı etkisiyle hemen eski biçimini alacaktır. Yine üzerinde

çalışılan değişik bir alaşım da türbinli motorlar için gerekli olan, güvenilir ve yüksek kaliteli tekerlekleri ucuza mal etmemizi sağlayacaktır.»

Elroy Braithwaite:

«Hele bu sonuncusu çok önemlidir,» diye söze karıştı. «İçten yanmalı motorlar günün birinde kalkacak olursa yerine türbinli motorlar geçecektir. Şimdilik, bunun da pek çok sorunu var. Ama, hepsi çözümlenebilir sorunlardır ve üzerlerinde çalışılmaktadır.»

The Wall Street Journal:

«Pekâlâ öyleyse,» dedi. «Demek iş madende. Peki daha başka ne var yeni olarak?»

«Her arabaya takılabileck oldukça önmli bir parça olan bir kompüter.» Adam, AP'ye baktı. «Torpido gözüne sığabilecek küçüklükte olacak.»

«Ne işe yarayacak bu kompüter?»

«Her işe. Motor parçalarının, bujilerin yakıt pompasının ve daha birçok parçanın çalışmasını düzenleyecek. Motordan kaçan benzin havayı kirlettiği zaman arabayı kullananı uyaracak. Pek çok bakımdan devrim yaratacak bir parça olacak.»

Newsweek sordu:

«Ne gibi?»

«Kompüter, sürücünün düşünmesi gereken şeyleri düşünerek yapılabilecek yanlışlıkları yapılmadan önce düzltebilecektir. Başlıca görevlerinden biri dört tekerleğe de aynı anda fren yapabilmesi olacak, böylece fren yapıldığı zaman arabanın savrulması önlenecek. Yardımcı bir radar, öndeki arabanın yavaşladığını ya da onu çok yakından izlediğinizi size bildirecek. Tehlike anında kompüter otomatik olarak fren yapabilecek. Kompüterin reaksiyonları insan reaksiyonlarından daha hızlı olduğu için arkadan bindirme kazaları azalacak.»

Adam, Jake Earlham'ın kendisini takdir eden bakışlarla süzdüğünü gördü; bunun nedenini çok iyi biliyordu. Konuşmayı savunma durumundan olumlu bir

yöne çevirmişti. Halkla İlişkiler kısmının şirket sözcülerine devamlı olarak salık verdiği bir taktikti bu.

«Saydığım bütün değişikliklerin bir sonucu da, önümüzdeki birkaç yıl içinde arabalara, özellikle sürücünün görüş açısı bakımından şaşırtıcı yenilikler getirilmesi olacaktır,» diye sözünü sürdürdü. «Arabanın içine takılan kompüter şimdiki aletlerin çoğunu etkileyecek. Hepimizin bildiği gibi benzin göstergesinin sonu gelmiştir artık; onun yerine, depodaki benzinin o anda gidilen hızla, arabayı daha kaç kilometre yürütebileceğini bildiren göstergeler geçecektir. Sürücünün önündeki TV tipi bir perdeye yol hakkında bilgiler, yol işaretleri, yoldaki mıknatıslı altelerce yansıtılacaktır. Yol işaretlerine bakmak artık modası geçmiş ve tehlikeli bir âdettir. Şoförün onları görmediği zamanlar pek çoktur. Oysa şimdi bunlar arabanın içinde, gözünün önünde bulunacağı için görmezlikten gelemeyecektir. Yeni bir yola girdiğiniz zaman, nasıl eğlenmek için teypinize hazır bir kaset koyuyorsanız, öyle bir kaset yerleştireceksiniz. Bulunduğunuz yere ve oradaki mıknatıslı işaretlere göre ayarlanmış olan bu teypten yol hakkında sözlü bilgiler de edinilecektir. Sonra, her araba radyosunda verici bir aygıt bulunacak ve bunlar özel bir kanaldan çalışacaktır. Şoför nerede olursa olsun bir düğmeye basmakla tehlike anında yardım isteyebilecektir.»

AP yerinden fırlayıp Halkla İlişkiler İkinci Müdürü'ne döndü:

«Bir telefon edebilir miyim?»

Jake Earlham pencerenin yanından kayarak kapıya gitti. Piposuyla AP'nin peşinden gelmesini işaret etti.

«Sana özel bir telefon bulayım,» dedi.

Ötekiler de kalkıyorlardı.

News'un Bob İrvin'i, AP'nin odadan çıkmasını bekledi ve sonra:

«Şu kompüteri Orion'a koyuyor musunuz?» diye sordu.

Tanrı şu İrvin'in belâsını versin! Sorunun karşılığı 'evet'ti ama bu şimdilik gizliydi. Öte yandan, 'hayır' dese, gazeteciler nasıl olsa sonunda yalan söylediğini anlayacaklardı.

«Orion hakkında konuşamayacağımı biliyorsun, Bob,» diye itiraz eti.

Gazeteci sırıttı. Kesin bir yalanlamama yüzünden istediğini öğrenmişti.

Newsweek'in kumralı:

«Bizim konuşmaya geldiğimiz şeyden ustaca uzaklaştırdınız bizi,» diyerek ayağa kalktı.

«Ben böyle birşey yapmadım,» dedi Adam. Kızın gözlerinin içine bakınca bu gözlerin masmavi olduğunu ve kendisini alayla karışık takdir ettiğini gördü. Onunla daha başka bir yerde ve daha az düşman olarak karşılaşmış olmayı isterdi. Gülümsedi, sonra; «Ben her iki yanı da görmeye çalışan basit bir otomobil işçisiyim,» diye ekledi.

«Sahi mi?» Kızın gözleri hâlâ üzerine dikili ve hâlâ alaycıydı. «Şu halde soruma dürüst bir cevap verin bakalım: Oto sanayii içinde görüşler gerçekten değişmekte midir?» *Newsweek*, not defterine bir göz attı. «Büyük otomobil şirketleri gerçekten de zamana uymakta, toplum sorumluluğu hakkında yeni düşünceleri kabul etmekte midirler; toplumsal bir bilinci geliştirmekte midirler; değişen değerler konusunda gerçekçi bir tutumları var mıdır? Tüketiciliğin kalıcı olduğuna emin misiniz? Gerçekten de anlattığınız gibi yeni bir çağ başlamak üzere midir? Yoksa bütün bunlar şu anda üzerinize toplanan dikkatin dağılması ve işinize bundan önce olduğu gibi keyfinizce devam edebilmeniz için Halkla İlişkiler dairelerinizin sahneye koyduğu bir düzen midir? Sizler gerçekten çevre sağlığı, güvenlik ve saydığınız bütün öteki şeylerle ilgilenmekte misiniz, yoksa hem bizi hem de kendinizi mi kandırmaktasınız?

Quo Vadis? —okulda öğrendiğiniz lâtînceyi hatırlıyor musunuz, Bay Trenton?»

«Evet, hatırlıyorum,» dedi Adam. «*Quo Vadis? Nereye gidiyorsun?*» İnsanlığın çağlar boyunca milletlere, uygarlıklara, kişilere, gruplara ve şimdi de sanayie sorduğu bir soru.

Slroy Braithwaite.

«Monica, bu seninkisi soru mu yoksa demeç mi?» diye sordu.

Newsweek'li kız, Gümüş Tilki'ye hiç de sıcak olmayan bir gülümseme fırlatarak:

«Karışık bir sorudur,» dedi. «Eğer fazla karmaşık geliyorsa, isterseniz daha küçük cümlelere bölebilirim.»

Halkla İlişkiler Müdürü AP'yi götürdüğü yerden dönmüştü. Üretim Plânlama İkinci Müdürü meslektaşına döndü:

«Jake, bu basın toplantılarının eski tadı kalmadı artık.»

The Wall Street Journal:

«Bununla, saygılı olacağımız yerde saldırgan olmamızı kastediyorsanız, nedeni artık muhabirlerin bu şekilde eğitim görmeleridir,» dedi. «Yazı İşleri Müdürlerimiz bize her şeyin derinine inmemizi öğütlüyorlar. Sanırım başka alanlarda olduğu gibi gazetecilikte de bir yeni görüş var şimdi.» Sonra düşünceli bir tavırla, «Bu bazen beni de tedirgin ediyor,» dedi.

Newsweek:

«Beni hiç tedirgin etmiyor,» diye söze karıştı. «Hem, hâlâ karşılığı verilmemiş bir sorum var.» Adam'a döndü: «Size sormuştum.»

Adam kararsızlık geçirdi. *Quo Vadis?* Bunu başka biçimlerde kendi kendine de sormuştu. Ama şimdi karşılık verirken dürüstlüğü nereye kadar vardıracaktı?

Elroy Braithwaite onu bu yükten kurtardı.

«Adam izin verirse bu soru üzerinde konuşacağım. Monica, bu şirket —sanayiimizi temsil ettiği oranda— her zaman bir toplum sorumluluğunu kabul etmiştir;

bundan başka, yıllardan beri ortaya koyduğu bir toplumsal bilince de sahiptir. Tüketiciliğe gelince, biz bu sözü ortaya atanlardan çok önce buna inanıyorduk ve onlardan...»

Yuvarlak kelimeler birbiri arkasından dökülüyordu. Adam, bu sorumluluktan kurtulduğu için sevindi. Yoksa, işine olan bağlılığına rağmen, dürüstlük uğruna birtakım şüpheleri kabul zorunda kalacaktı.

Toplantının artık sonuna yaklaşmış olmasından dolayı da seviniyordu. Orion'un seven ama çok şeyler de isteyen bir kadın gibi beklediği kendi egemenlik bölgesine dönmeyi istiyordu.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Basın toplantısının yapıldığı binadan bir mil kadar ötedeki Model Merkezi'nde model çamurunun kokusu her zaman olduğu gibi dört bir yanı sarmıştı. Burada çalışanların çoğu bir süre sonra bu hafif ama kalıcı sülfür ve gliserin karışımının kokusunu duymadıklarını söylerlerdi. Kokunun geldiği yer de Model Merkezi'nin daire şekilndeki iç avlusunu çeverleyen stüdyolardı. Stüdyolarda yeni otomobillerin ileride alacağı biçimler üzerinde çalışılmaktaydı. Ama, kokuyu ilk defa duyan ziyaretçiler hemen burunlarını kıvırırlardı. Aslında, koku kaynağına pek çok ziyaretçi yanaşamazdı da. Bunlardan çoğu ancak danışma bürosuna kadar geçtikten sonra yine onlarla birlikte danışmanın arkasındaki bir düzine bürodan girebilirlerdi.

Millî güvenlik ve nükleer sırların, geleceğin otomobillerinin ayrıntılı modellerinden daha az dikkatle korunduğu zamanlar olmuştur.

Merkez'e bağlı desinatörlerin hareketleri bile sınırlıydı. İşte daha yeni sayılanların ancak birkaç stüdyoya girmelerine izin vardı. Özgürlükleri, şirkette geçirdikleri yıl sayısına oranla artardı. Bu kadar güvenlik tedbiri almak boşuna değildi. Bazan rakip şirketler desinatörleri ayartıyorlardı; her şirketin her stüdyosunun kendine özgü sırları olduğu için de, içeri ne kadar az insan alınırsa dışarı o kadar az bilgi sızacaktı. Genel olarak bir desinatöre yeni bir model konusunda söylenen şeyler, askerlikteki 'bilinmesi gereken kadar'dan çok değildi. Ama desinatörler şirkette eskidikçe hisse senetleri ve emeklilik hakları ile şirkete 'ki

litlendikçe güvenlik tedbirleri azaltılır, —tıpkı savaş madalyası gibi takılan— ayırt edici bir arma, insanı pek çok kapıdan içeri sokardı. Bu şartlar altında da olsa sistemin aksaksız işlediği söylenemezdi. En yüksek kademedeki bir desinatör bile rakip bir firmanın her şeyi altüst eden cazip bir teklifine dayanamayıp yerini terkedebilirdi. İşte böyle bir insan çekilip gittiği zaman uzun yılları kapsayan gelişmiş bir düşünceyi de beraberinde götürürdü. Otomobil sanayiinin bir kısım desinatörleri, çalışma hayatları boyunca bütün otomobil fabrikalarında çalışmış olabilirlerdi. Sadece General Motors ve Ford arasında, birbirlerinin desinatörlerini iş teklifiyle ayartmamak konusunda yazısız bir anlaşma vardı. Chrysler bu konuda daha az çekingendi.

Desen bölümü müdürleri ve stüdyo başkanları gibi birkaç kişinin Desen Merkezi'nin her yanına girme yetkileri vardı. Bunlardan biri de Brett DeLosanto idi. Bu sabah DeLosanto, Stüdyo X'e giden camlı koridordan geçiyordu.

Brett yanına yaklaşınca bir güvenlik memuru okumakta olduğu gazeteyi indirdi.

«Günaydın, Bay DeLosanto.» Adam genç desinatörü tepeden tırnağa kadar süzdükten sonra yavaşça bir ıslık çaldı. «Bilseydim güneş gözlüklerimi getirirdim,» dedi.

Brett DeLosanto güldü. Usta bir berber elinin kestiği belli olan saçları, uzun favorileri ve gayet bakımlı Vandyke tipi sakalı ile her zaman ilgi çeken bir tip olan DeLosanto bu sabah pembe bir gömlek giymiş, mor bir kravat takmıştı. Ayağındaki pantolon ve ayakkabılar da elbiselerine uygun renklerden seçilmişti. Sırtında beyaz bir kaşmir ceket vardı.

«Giyinişimi beğendin demek?»

Breett'ten iki kat yaşlı, emekli bir ordu çavuşu olan bekçi bir an düşündükten sonra:

«Eh, biraz değişik olduğu söylenebilir, efendim.» dedi.

«Al, seninle benim aramdaki tek fark, benim kendi elbiselerimin modellerini kendim çizmiş olduğumdur.» Başı ile stüdyoyu işaret ederek, «Bugün değişik birşey var mı?» diye sordu.

«Her zamankiler var içerde, Bay DeLosanto. İçerde olup bitene gelince beni işe alırken bir şey söylemişlerdi: Sırtını kapıya daya, gözünü öne çevir.»

«Ama Orion'un orada olduğunu biliyorsun. Görmüşsündür herhalde.»

«Evet, gördüm efendim. Büyük patronlar geldiği gün gösteri odasına çıkarmışlardı.»

«Peki, ne düşünüyorsun bakalım onun hakkında?»

Bekçi gülümsedi:

«Size ne düşündüğümü söyleyeyim, Bay DeLosanto. Sizinle Orion'un pek benzer yanlarınız olduğunu düşünüyorum.»

Breet stüdyoya girip de arkasından kapı kilitlenirken, eğer doğruysa hiç de şaşırtmaz bu beni, diye düşünüyordu.

Hayatının ve yaratıcı yeteneğinin önemli bir bölümünü Orion'a vermişti. Bazen bunun biraz aşırı olup olmadığını düşünürdü. Orion bir embriyon durumundan bitmiş bir araba durumuna gelene kadar yüzlerce yüzlerce kere girmişti bu kapıdan.

Daha ilk başlandığı günden beri bu işin içindeydi.

Stüdyo çalışmaları başlamadan çok önce Model Merkezi'nde kendisine ve bir kaç kişiye durum bütün açıklığıyla anlatılmıştı: Pazarlama araştırmaları, nüfus çoğalması, iktisadî gelişme, toplumsal değişiklikler, yaş grupları, ihtiyaçlar, modanın gösterdiği eğilim. Bir maliyet hedefi tesbit edilmiş ondan sonra yepyeni bir araba yaratma kavramına gelmişti sıra. Üretim plânlamacılarının, desinatörlerin, mühendislerin toplantıları aylarca sürmüştü. Bundan sonra, mühendisler yepyeni bir motor icat ederlerken, desinatörler, —Brett de bunlardan biriydi— yavaş yavaş şurada bir çizgi, burada bir çizgi derken arabanın alacağı biçimi kâğıt üze-

rine geçirmişlerdi. Bütün bu sırada umutlar ya yükseliyor ya geriliyor, plânlar bazan iyi gidiyor, bazan bozuluyor, sonra yeniden toparlanıyor; şüpheler kabarıyor, yatışıyor, yeniden kabarıyordu. En üstteki beş altı kişinin yönettiği yüzlerce kişi şirkette bu işin üzerinde çalışıyordu.

Bazıları mantıkla, bazıları sadece sezgiyle olmak üzere sonsuz desen değişiklikleri yapılmıştı. En sonunda, —Breet'e bu pek çabuk gibi gelmişti— yönetim, üretime başlanmasını onaylamış ve imalât işe karışmıştı. Üretim plânlaması artık epey ileri bir döneme vardığından, bir yıl kadar sonra Orion en büyük denemeye çıkarılacaktı: Halkın yeni arabayı kabulü ya da reddetmesi.

Şimdiye kadar geçen süre içinde hiçbir insanın bir araba için tam sorumlu olamayacağı biliniyorsa da, desen grubunda Orion'a, kendi fikirlerini, sanatçı yeteneğini ve çabasını en çok veren Breet DeLosanto olmuştu.

Adam Trenton'la Brett.

Brett'in, bu sabah böyle normal çalışma saatından önce gelmesinin nedeni Adam Trenton'du. Şirketin deneme alanına birlikte girmeye kararlaştırmışlardı ama, Adam'dan, az önce gelen bir haber kendisinin biraz gecikeceğini bildiriyordu. Çalışma bakımından Adam'dan daha az disiplinli olan Brett, uykuyu pek sevdiğinden, boş yere erken kalktığı için keyifsizdi. Ama sonradan biraz Orion'la başbaşa kalmaya karar verdi. İç kapıyı açarak asıl stüdyoya girdi.

Pırıl pırıl aydınlatılmış çalışma alanlarında Orion'un çeşitli modellerinin kilden örnekleri üstünde uğraşıyordu: Üç yıl sonra çıkarılacak olan spor bir model bir steyşın vagon ve gelecekte kullanılıp kullanılmayacağı şimdiden bilinemeyen daha birkaç değişik model!

Asıl Orion —bir yıl sonra halk önüne çıkarılacak olan araba— stüdyonun öteki ucunda projektörler al-

tında, yumuşak gri bir halının üzerindeydi. Rengi gök mavisiydi. Brett, içinde kendisini kıskaç gibi kavrayan bir heyecanla, arabaya yaklaştı. Bu heyecanı duyacağını biliyordu; buraya geliş nedeni de gerçekten onu tatmak içindi.

Otomobil küçük, toplu, uzun çizgiliydi. Füze modelleri örnek alınarak yapılmıştı; stili ve zarafetinden başka bir kullanışlılık havası da veriyordu. Gövdesinde devrim yaratan pek çok şey vardı. İlk olarak bir arabada kapı yüksekliğinden sonra gelen tavan kısmı komple olarak camdan yapılmıştı. Otomobil yapımcıları on yıldan beri köpük tavanlı arabalardan söz ederler, bunları denemeye pek cesaret edemezlerdi. İşte Orion'la, yapısal güçten hiçbir şey yitirilmeden bu sonuca varılmıştı şimdi. Cam tavanın içinde oldukça ince ve güçlü dikey çelik çubuklar —desencilerin diliyle A ve C sütunları— hemen hemen gözle görülmeyecek şekilde kaynak yapılmış ve tepede birleşmişlerdi. Sonuç, normal otomobillerinkinden daha sağlam bir 'limonluk' tu. Yapılan çarpışma ve devrilme denemeleri bunun gerçekten sağlamlığını kesinlikle ortaya koymuştu. Tavanın aşağıya iniş açısı çok yumuşak olup içeride epey bir yüksekliğe imkân veriyordu. Böyle küçük bir arabada bu kadar genişlik şaşırtıcı olmakla birlikte alt kısım için de geçerli bir özellikteydi. Gövde modelinin biraz arkaya yatık ve alışılmamış olmasına rağmen ne açıdan bakılırsa bakılsın Orion göze hoş görünen bir bütün meydana getiriyordu.

Bu dış görünüşe uygun yeniliklerin arabanın içinde de yattığını, Brett pek iyi biliyordu. Bunlardan biri eski karbüratör düzeninin yerini alan elektronik yakıt enjeksiyon sistemiydi. Bu düzenin kontrolu Orion' un ayakkabı kutusu boyundaki kompüterinin görevlerinden sadece birisiydi.

Stüdyo X'teki modelde mekanik hiçbir şey yoktu. Bu, ilk kil modelin kalıbından dökülmüş cam elyaflı bir kılıftan başka birşey değildi. İnsan çok yakından

bile baksa projektörler altında yatan arabanın gerçek bir araba olmadığını anlayamazdı. Bu model, üst kademe şirket yetkililerinin ara sıra gelip görmeleri ve gelecekteki modellerle kıyaslama yapabilmeleri için bırakılmıştı. Bu kimselerin modele bakıp inançlarını yenilemeleri çok önemliydi. Şirket hissedarlarının paralarının çok büyük bir kısmının yanında, bütün bu işe karışmış olanların ünleri ve meslekleri, ta en yukarda yönetim kurulu başkanından başlayarak, hep Orion'un tekerleklerine bağlıydı. Yönetim kurulu, şimdiye kadar bu arabanın planlanması ve meydana getirilmesi için yüz milyon dolar harcama kabul etmişti ve halk önüne çıkarılmadan önce daha pek çok milyon ayırmaları gerekecekti.

Brett, eskiden Detroit'in 'Las Vegas'tan daha büyük bir kumar merkezi' olarak tanımlandığını hatırladı. Bu düşünce kendisini yeryüzüne indirdi ve daha kahvaltısını etmemiş olduğu aklına geldi.

Brett DeLosanto, model müdürleri yemek odasına girdiği zaman ötekiler kahvaltıya oturmuşlardı bile. Kahvaltısını garson kıza ısmarlayacağı yerde kendisini çok iyi tanıyan aşçıların yanına gitti ve bir iki şakadan sonra onları kendisine listede olmayan bir kahvaltı hazırlamaya kandırdı. Sonra da büyük, yuvarlak kahvaltı masasında arkadaşlarının arasına oturdu.

Los Angeles Desen Koleji Sanat Merkezi'nden masada iki konuk vardı. Beş yıl önce, Brett de orayı bitirmişti. Öğrencilerden biri, tırnağı ile masa örtüsü üzerine desenler çizmekte olan düşünceli tavırlı bir delikanlıydı, öbürü de parıltılı gözlü, ondokuz yaşlarında bir kız.

Brett, çevresine bakınıp dinleneceğinden emin olduktan sonra öğrencilerle bir gün önce başlayan konuşmayı sürdürerek:

«Eğer bir gün çalışmak üzere buraya gelirseniz,

eskilerin size boşaltacakları Nuh'tan kalma fikirleri süzmek için beyninize bir süzgeç geçirmelisiniz,» dedi.

Otuz yaşlarında bir desinatör masanın öte tarafından:

«Brett'e göre eskiler, Nixon seçildiği zaman seçmen olabilme yaşına varmış kimselerdir,» diye söze karıştı.

Brett öğrencilere:

«Şu, lafa karışan yaşlı kimse bizim Bay Robertson'umuzdur,» dedi. «Önlerinde bir ok ve iki at bulunsa çok daha iyi olabilecek aile arabaları modelleri çizer. Söz aramızda, aylık bordrosuna kaz tüyünden kalemle imza atar ve bir an önce emekliliğe kavuşmak peşindedir.»

Saçları kırlaşmış bir desinatör:

«Genç DeLosanto'nun sevdiğimiz bir yanı da yaşlılara ve tecrübeye gösterdiği saygıdır,» diye atıldı.

Renk İç Dekorasyon stüdyosunun başı olan Dave Haberstein, Brett'in bakımlı ve şık görünüşüne bakarak:

«Bu akşamki maskeli balo nerede?» diye sordu.

Brett:

«Eğer benim dış süslemelerimi iyice inceleyip de onları iç süslemelerinde kullansaydın müşteri saldırısına uğrardık,» diye karşılık verdi.

Başkası atıldı:

«Biz mi, yoksa rakiplerimiz mi?»

«Eğer ben onlar hesabına çalışıyor olsaydım, öyle olurdu elbette.»

Brett sırıttı. Acemi olarak desen stüdyosunda çalışmaya başladığı günden beri meslektaşlarıyla böyle ters konuşmayı devam ettirebilmişti. Pek çoğu hâlâ bundan memnundular. Bu, Brett'ın gerçekten şaşırtıcı derecede hızlı olan yükselişini de önlememişti. Daha yirmi altı yaşında olmasına rağmen, stüdyo şefleri ile eşit bir rütbedeydi şimdi.

Birkaç yıl önce Brett DeLosanto görünüşlü bir in-

sanın, değil şirketin oldukça tabakalaşmış desen stüdyosunda çalışmasına izin verilmek, kapıdan içeri adımını atması bile düşünülemezdi. Ama düşünceler değişmişti. Yöneticiler şimdi 'avant-garde' arabaların daha çok hayal gücü verimli ve modada denemelere girmekten kaçınmayan desinatörler tarafından yaratılacağına inanmışlardı. Modelciler ve desinatörlerin çok çalışıp birşeyler ortaya koymaları beklendiği halde, Brett gibi üst kademedekilerin, mantık çevresinde olmak şartıyla, kendi iş saatlarını kendilerinin belirlemelerine göz yumuluyordu. Brett DeLosanto çoğunlukla geç gelir, dalga geçer, günün büyük bir kısmı ortadan yok olur, ondan sonra da gece geç saatlara kadar çalışırdı. Ama sicili temiz olduğu ve gelmesi ısrarla söylendiği zaman toplantılara geldiği için kimse kendisine birşey demezdi.

Brett yine öğrencilere dönerek:

«Eskilerin size söyleyecekleri şeylerden biri de, araba modellerinde artık büyük değişikliklerin yapılamayacağıdır,» dedi. «Bundan sonra ancak geçiş değişiklikleri ve ısmarlanmış yenilikler olabileceğini söyleyeceklerdir sizlere. Edison elektrik lâmbasını bulmadan önce havagazı işletmesi de böyle düşünürdü. Size, Disneyland'a yaraşan model değişikliklerinin gelmekte olduğunu müjdeleyebilirim. Bunun nedenlerinden biri, yakında çalışacak yepyeni maddelere sahip olacağımızdır; ben burdayım diye bağıran birşey olmadığı için şimdi çok kimse bu alanı görememektedir.»

Birisi:

«Ama sen görüyorsun, değil mi Brett?» diye atıldı. «Sen hepimiz için görüyorsun, ha?»

«Elbette. Onun için rahat edebilirsiniz. İşlerinizde kalmanızı sağlayacağım hepinizin.»

Parlak gözlü kız:

«Bundan sonraki model değişikliklerinin sadece görevsel nitelikte olacağı doğru değil mi?» diye sordu.

Ağzı dolu olan Brett:

«Hem görev yapabilirler hem de şahane olabilirler,» dedi.

«Sen bu kadar yemek yemeye devam edersen bir lastik balon kadar görev yapabileceksin.» Renk ve İç Dekorasyon şefi Heberstein, yüzünü buruşturarak öğrencilere döndü: «Hemen hemen bütün güzel desenler görevlerini yaparlar. Bunların istisnaları, güzel olmaktan başka hiçbir amacı olmayan saf sanat biçimleridir. Bir model bir görevi yerine getirmiyorsa ya kötü bir modeldir ya da buna pek yakındır. Victoria çağında modeller, görevleri düşünülmeden çizildikleri için, bu yüzden pek çoğu insanı ürkütecek biçimler almışlardır. Şunu aklınızdan çıkarmayın, kocaman kuyruklar, aşırı süslemeli nikelajlar, öne çıkık panjurlar yaptıkça biz de aynı hataya düşmüş oluyoruz. Neyse ki, bunu gittikçe azaltmayı öğrenmekteyiz.»

Düşünceli tavırlı öğrenci masanın üstünde tırnağı ile desen çizmeyi bırakarak:

«Volkswagen, bütünüyle görevsel bir havaya sahip,» dedi. «Ama ona güzel diyemezsiniz, değil mi?»

Brett DeLosanto kimsenin konuşmasına fırsat vermemek için çatalını sallayarak lokmasını aceleyle yuttu.

«İşte dostum burada sen ve bütün dünya halkı çok iyi yanıltılıyor. Volkswagen başlıbaşına bir yutturmacadır, hem de dev bir yutturmaca.»

Kız:

«İyi arabadır,» dedi; «Benim de bir Volkswagen'im var.»

«Elbette iyi arabadır.» Geleceğin iki desinatörü kendisini ilgiyle gözetlerken Brett ağzına bir lokma daha attı. «Bu yüzyılın dönüm noktaları olan arabalar sayıldığı zaman Volkswagen de, Pierce-Arrow, Model T Ford, 1929 Chevrolet 6, 1940'lardan önceki Packard, 1960'lara kadar olan Rolls-Royce, Lincoln, Chrysler Airflow, 1930'ların Cadillac'ları, Mustang, Pontiac GTO iki kişilik Thunderbird'lerin arasında yer alacaktır. A-

ma bir satış kampanyası, halkı çirkin bir araba olduğuna inandırdığı için Volkswagen yine de yutturmaca olarak kalacaktır. Çünkü çirkin bir araba değildir, eğer çirkin olduğuna inanılmasaydı bulunduğu yerin yarısına bile erişemeyecekti. Volkswagen'de biçim, dengelik, bir simetri duygusu ve bir miktar da deha vardır. Araba olacağı yerde bronz bir heykel olmuş olsaydı bir Henry Moore'un yanında yer alabilecekti. Ama millete onun çirkin olduğu söylene söylene hepsi, tıpkı sizler gibi, yemi yutmuştur. Aslında siz araba sahipleri, kendi kendinizi kandırmak istersiniz.»

Birisi:

«Ben sözün burasında gelmiştim,» dedi.

İskemleler geri itildi. Oturanlardan bir kısmı stüdyolarına doğru yollandılar. Renk ve İç Dekorasyon şefi iki öğrencinin yanına gelerek:

«Bu çocuğun dediklerini, sözünün başında söylediği gibi süzgeçten geçirirseniz bir iki inci bulabilirsiniz,» dedi.

Brett ağzından fırlayan bir yumurta parçasını peçetesiyle yakalarken:

«Sözüm bittiği zaman inci reçeli yapacak kadar incileri olacak,» dedi.

Heberstein kapıdan dostça gülümsedi:

«Ne yazık ki ben burada kalamayacağım. Sonra bana uğra, Brett. İlgileneceğini sandığım bir raporaldık.»

Masa örtüsü üzerinde şekiller çizmeye başlayan delikanlı ilgiyle Brett'e baktı:

«Hep böyle misiniz sizler?»

«Buradaki hava genellikle böyledir. Ama bu alaylı konuşmalar kandırmasın sakın seni. Alayın altında epey fikir yatmaktadır.»

Gerçekti bu. Otomobil şirketleri, desinatörler ve diğer yaratıcı işlerde çalışanları özel bir salonda hep birlikte yemek yemeye teşvik ederlerdi. Masada konuşulanlar sonunda hep uğraştıkları işe dönüşürdü. O

zaman parlak zekâlar birbirlerini dürtüklerler ve en parlak fikirler yemek sonunda oluşurdu. Üst kademelerin yemek salonları hep zarar ederdi ama, yöneticiler bu zararı ezykle karşılarlar, bunu iyi bir yatırım olarak görürlerdi.

Kız:

«Niçin araba sahiplerinin kendilerini kandırdığını söylediniz?» diye sordu.

«Bunu biliyoruz da ondan. İnsan tabiatıdır bu.» Brett arkasına yaslanarak iskemlesini salladı: «O toplum içinde yaşayan Bay Şehirli'lerin çoğu parıltılı arabaları severler. Ama kendilerinin mantıklı olduğunu düşünmek de hoşlarına gider. Sonunda ne olur? Kendilerini kandırırlar elbete. O Bay Şehirli'lerin çoğu, yeni bir bomba gibi araba aldıkları zaman gerçekte, kendi kendilerine bile ne düşündüklerini kabul etmekten kaçınırlar.»

«Bundan nasıl bu kadar emin olabilirsiniz?»

«Gayet kolay. Bay Şehirli eğer güvenilebilir bir ulaşım aracı arıyorsa —ki hepsi, istediğinin bu olduğunu söyler— bütün yapması gereken şey Chevrolet, Ford ya da Plymouth'un en ucuz en basit ve en ekonomik bir modelini satın almaktır. Oysa çoğu bundan daha fazla birşey isterler: Daha iyi bir araba, kolunda çekici bir kadın ya da süslü bir ev gibi insana sıcak bir duygu verir. Bunda kusurlu olan hiçbir yan yoktur! Ama Bay Şehirli ile dostları bu düşünceyi sakat bulurlar. *Kendilerini kandırdıkları nokta* da işte budur.»

«Demek ki tüketici araştırmaları...»

«Sadece kuşlar içindir. Elinde soru listeleri olan bir kızı sokağa çıkartırız; önüne gelen ilk adama, nasıl bir arabasının olmasını istediğini sorar. Adam, kızı etkilemek için güvenirlik, benzinin litresi başına daha çok kilometre, rahatlık, satış kolaylığı gibi nitelikler sıralar. Eğer yazılı bir soru ise, imzasını atmayacağı için, bu defa aynı şeyleri kendini etkilemek için sıra-

layacaktır. Her ikisinde de, görünüş faktörünü en sona koyacaktır, eğer bunu söylemeye niyet etmişse. Ama, iş satın almaya gelip de o adam otomobil galerisine girince, ister kabul etsin ister etmesin, kendisini ilk olarak çekecek unsur arabanın görünüşüdür.» Brett ayağa kalkıp gerindi. «Halkın, arabaya âşık olduğu dönemin sona erdiğini söyleyecek insanlar bulacaksınız. Palavra! Bizim Bay Şehirli hâlâ modelcilerin dostu kalmakta devam edeceği için daha uzun süre bu işten ekmek yiyeceğiz; sizler de hiç merak etmeyin.»

Saatına baktı; Adam Trenton'la deneme alanı yolunda buluşmak için daha yarım saatı vardı. Renk ve İç Dekorasyon'a uğrayabilirdi. Yemek salonundan çıkarken iki gence:

«Bütün bunlar hakkında ne düşünüyorsunuz?» diye sordu.

Merakı gerçekleşti. İki öğrencinin şu anda yaptıkları şeyi Brett'in kendisi birkaç yıl önce yapmıştı. Otomobil şirketleri sık sık sanat okulu öğrencileri davet ederek önemli kişiler gibi ağırlarlar, çocuklar da ileride nasıl bir hava içinde çalışacaklarını kendi gözleriyle görürlerdi. Otomobilciler, öğrencileri okullarında da avlarlardı. Üç büyükler, yılda birkaç kere sanat okullarına kurullar gönderir, mezun olacaklar arasında yarışmalar düzenlerlerdi. Bazıları, hatta sanayiinin içindeki düşünceli kimseler bile, dünyanın en iyi beyin gücünü otomobilcilerin böylece ele geçirmelerini haksız bulurlardı. Bu daha âcil ve daha karmaşık olan düşünürleri insanlık adına yitirmek demekti. Ama ne olursa olsun, ne başka bir sanayi ne de başka bir dal, bu kadar başarılı olamamıştır. Brett DeLosanto da bunlardan biriydi.

Parlak gözlü kız, Brett'in sorusuna cevap olarak:

«Heyecan verici bir iş,» dedi; «Gerçek şeyin, yaratıcılığın içinde olmak gibi birşey bu. Biraz ürkütücü elbette. Rekabet edilecek o kadar insan var, üstelik onların ne kadar iyi olduğunu da biliyorsunuz. Ama

burada başarılı olursanız, gerçekten büyük birşey başarmış oluyorsunuz.»

Brett, kız bu işe uygun diye düşündü. Yalnız yeteneğe ve bu sanayide kadınların sekreterlikten başka görevler almasına razı gelemeyenlere karşı çıkacak bir güce ihtiyacı vardı.

Oğlana sordu:

«Ya sen ne düşünüyorsun?»

Düşünceli genç kararsızlıkla başını salladı. Kaşlarını çatmıştı.

«Ben o kadar emin değilim. Her şey büyük çaplı, ortalıkta bol ekmek, biraz çaba var, heyecanlı da,» kıza doğru başını salladı; «Onun dediği gibi. Ama yine de düşünüyorum: Değer mi bütün bunlara? Belki ben deliyim, geç kaldığımı da biliyorum; yani desen kursunu filan bitirmiş olmayı demek istiyorum. Ama insan kendi kendine soru bir yerde: «Bir sanatçı için değer mi bu? Kanın hayatını uğrunda vermek istediği şey midir bu insanı ?»

Brett:

«Burada çalış için otomobil sevmen gerekir,» dedi. «Onları en öı mli şey olarak görecek kadar seveceksin. Soluk alı en, yerken, uyurken hatta bazan sevişirken otomobil düşüneceksin. Gece uyandığın zaman aklına ilk gelen şey otomobil olacak; senin çizdiğin ya da çizmek istediğin arabalar. Din gibi birşeydir bu. Eğer böyle duymuyorsan yerin burası değildir.»

Genç:

«Ben arabaları eviyorum,» dedi. «Tıpkı söylediğiniz gibi hem de kendimi bildim bileli. Ama son zamanlarda...» Cümlesinin sonunu getirmedi, sanki ikinci bir kere günaha girmek istemiyormuş gibi.

Brett başka birşey söylemedi. Bu tip düşünceler, değerlendirmeler bireyseldi, bunlar üstüne verilecek kararlar da kişisel. Sonunda her şey insanın kendi fikirlerine, değerlerine ve bazan vicdanına dayandığı için kimse sana yardım edemezdi orada. Üstelik Brett'in

bu ikisiyle tartışmak niyetinde olmayışının bir nedeni daha vardı: Son zamanlarda kendisi de aynı şüpheleri yaşamaktaydı.

Renk ve İç Dekorasyon şefinin bürosunun hemen girişinde, otomobilde oturma biçimlerinin anatomik incelenmesinde kullanılmak üezre bir iskelet vardı. İskelet, kafatasından bir zincirle tavana asılarak ayakları yerden kesilmişti. Brett DeLosanto içeri girerken iskeletin elini sıktı.

«Merhaba, Ralph»

Dave Heberstein masasından kalkıp Brett'in yanına geldi ve başıyla ana stüdyoyu işaret ederek:

«Gel gidelim» dedi. Yanından geçerken iskeletin kolunu okşadı. «Sadık ve faydalı bir adamımız; ne eleştirir, ne de aylığına zam ister.»

Girdikleri Renk Merkezi geniş ve kubbeli, daire biçiminde her yanı camdan yapılmış bir salondu. Kubbe, salona bir katedral havası veriyordu. Yerdeki kalın halılar ses çıkmasını önlüyordu. Odanın dört bir yanına boya renklerini gösteren tabelalar asılmıştı, bütün renkleri ve onların binlerce ara renklerini içinde toplamış bir renk kütüphanesiydi bu. Heberstein bir sergileme masasının önünde durarak DeLosanto'ya:

«İşte sana göstermek istediğim şey,» dedi.

Camekânın altında yedi sekiz tane döşeme kumaşı örneği vardı. Herbirinin yanında nerede imal edildiği ve alış numarası yazılıydı. Bunlara benzeyen birtakım örnekler de dağınık halde masanın üstünde duruyordu. Çeşitli renklerde olmalarına rağmen hepsi de 'madenî söğük' adını taşıyordu. Dave Haberstein örneklerden birini alarak:

«Bunları hatırladın mı?» diye sordu.

«Elbette.» Brett başını salladı; «Severdim onları; hâlâ da severim ya.»

«Ben de öyle. Hatta kullanılmasını ben salık ver-

miştim.» Haberstein, insanın parmaklarına hoş bir şekilde yumuşacık gelen kumaşı okşadı. Bütün ötekiler gibi bu da çok güzel görünen gümüş noktalı bir kumaştı. «Madenî iplikle dokunmuş bir kumaş.»

Her iki adam da kumaşın, fabrikanın bu yıl çıkardığı en pahalı modellerde fiyat farkı alınarak kullanıldığını biliyorlardı. Çok tutulmuştu, yakında çeşitli renklerde Orion için de ısmarlanacaktı. Brett:

«Ee, ne olmuş?» diye sordu.

«Mektuplar» dedi Heberstein. «İki hafta önce gelmeye başlayan müşteri mektupları.» Cebinden bir anahtar çıkaracak sergileme masasının çekmecesini açtı. Bir düzine kadar mektup fotokopisi çıkararak Brett'e uzattı: «Oku bunları.»

Mektupların çoğu kadınlardan, kocalarından ya da müşterileri adına yazan avukatlardandı. Hepsinin ortak bir yanı vardı. Kadınlar arabalarına vizon kürkleri sırtlarında olduğu halde oturmuşlar, kalktıkları zaman kürkün bir parçası koltuğa yapışık kalmış ya zarar görmüş ya da parçalanmıştı. Brett hafifçe ıslık çaldı.

Heberstein:

«Satış, kompüterde kontrol yaptı,» dedi. «Her seferinde söz konusu arabanın koltuğu madenî söğüt ile kaplı çıktı. Daha başka mektupların geldiğini de duydum.»

«Herhalde denemeler yapmışsınızdır.» Brett dosyayı geri verdi. «Sonuç ne oldu.»

«Çok basit; esas bela kimsenin bunu daha önceden düşünememesinde. Koltuğa oturunca, kumaş genişliyor ve açılıyor. Bu normal birşey, ama bu kumaşta madenî iplikler var. Eğer vizon kürk giymiyorsan bu da normal. Kürkün kılları sıkıştığı için madenî iplikler kürkün kıllarını çekip koparıyorlar. Şöyle bir dolaşmaya çıkıp da üçbin dolarlık vizonu mahvetmek işten bile değil.»

Brett sırıttı. «Haber yayılırsa eski vizonu olan her

kadın acele bir dolaşmaya çıkacak ve arkadan yeni bir kürk için istek kâğıdı yollayacak, ha?»

«Gülünecek birşey yok ortada. Yukardan tehlike düğmesine bastılar bile.»

«Kumaş imalâttan kalktı mı?»

Heberstein başını salladı.

«Bu sabahtan beri. Şimdi yeni kumaşlarla denemeler yapıyoruz. Tahmin edeceğin gibi bunun adı 'vizon testi'.»

«Peki piyasaya çıkmış olan koltuklar ne olacak?»

«Allah bilir! İşin o yanının benim üstümde olmadığına çok memnunum. En son duyduğum bir habere göre konu yönetim kurulu başkanına kadar çıkmış. Hukuk dairesinin, istekleri gürültüsüzce karşıladığını biliyorum. Birkaç sahte isteğin de olacağını hesap etmişler ama, meseleyi gürültü çıkmadan kapatabilmek için parayı ödemenin daha iyi olduğunda karar kılmışlar. Bütün bunları normal yollardan nasılsa duyacaksın ama senin ve daha bazı kişilerin, Orion işinden dolayı önceden bilmesini faydalı buldum.»

«Teşekkür ederim.»

Brett düşünceye daldı. Doğruydu; Orion'un planlarında birtakım değişiklikler yapılması gerekecekti; her ne kadar bu konu kendisini pek ilgilendirmiyorduysa da. Ama bunu şimdiden öğrendiğine başka bir nedenle de pek sevinmişti.

Birkaç gün içinde ya arabasını ya da arabasının döşemelerini değiştirmeye kararlıydı. Brett'in arabasının döşemesi madenî söğüt kumaşındandı ve bir ay sonraki bir yaş günü armağanı olarak vizon manto almayı düşünüyordu. Hiç şüphesiz kendi arabasına binildiği zaman giyilecek olan vizon Barbara içindi.

Barbara Zaleski.

ALTINCI BÖLÜM

Barbara, «Baba, ben bir iki gün New York'ta kalacağım, haberin olsun,» dedi.

Telefondan fabrika gürültüleri geliyordu. Telefon memurunun, babası Matt Zaleski'yi bulabilmesi için birkaç dakika beklemek zorunda kalmıştı. Anlaşılan, babası fabrikanın içinde bir yerdeydi ve şimdi oradan konuşuyordu.

«Niçin?»

«Anlamadım.»

«Niçin kalacaksın New York'ta?»

«Her zamanki nedenlerden. Acentenin müşteri problemleri. Gelecek yılın reklamları için bazı toplantılar yapılacak, bana ihtiyaçları varmış.» Barbara sabırlı olmaya çalışıyordu. Sanki gece geç kalmak için izin isteyen bir çocukmuşçasına her şey için bir özür arama zorunda bırakılmamalıydı. Canı isterse New York'ta bir hafta, bir ay, bütün hayatı boyunca kalabilirdi. Hepsi bu kadar.

«Geceleri gelip, sabahları gidemez misin?»

«Hayır, baba. İmkânı yok.»

Barbara bunun yeni bir tartışma konusu olmayacağını umut ediyordu. Yirmi dokuz yaşında olduğunu, iki cumhurbaşkanı seçiminde oy kullandığını, tam olarak başardığı sorumluluk isteyen bir işte çalıştığını, babasına yeniden hatırlatmak istemiyordu. İşi, istediği zaman tek başına bir ev açabileceği kadar kendisini para bakımından bağımsız kılmıştı. Ama annesinin ölümünden sonra yalnız kaldığını bildiği için durumu-

nu daha da kötüleştirmek istemediğinden şimdilik babasıyla oturmayı seçmişti.

«Peki, ne zaman döneceksin eve?»

«Hafta sonunda. Ben olmadan da yaşayabilirsin birkaç gün. Ülserini unutayım deme, ha. Sahi, ülserin nasıl bugünlerde?»

«Unutmuştum bile. Düşünecek çok şey var bu arada. Bu sabah fabrikada epey gürültü çıktı.»

Çok gergin galiba, diye düşündü Barbara, Otomobil sanayii kendisine yakın olan herkeste, hatta Barbara'da bile bu etkiyi yapıyordu. İster fabrikada ister reklam acentesinde ya da Brett gibi model işinde çalış, sonunda endişe ve baskı insanı pençesine alıveriyordu. Aynı zorunluluk, şu anda Barbara Zaleski'ye telefonu bırakıp müşteri toplantısına girmesini söylüyordu. Erkeklerin, kadınların tuvalette ne yaparlarsa onu yapmaya gittiğini sandıkları bir anda toplantıdan çıkmış ve telefona koşmuştu. Kız, güdüsel olarak elini saçları üzerinde gezdirdi. Polonyalı annesininkiler gibi gür ve kahverengi saçları o kadar çabuk uzuyorlardı ki istediğinden çok güzellik salonlarına gitmek zorunda kalıyordu.

«Baba, çok zamanım yok. Senden birşey istesem yapar mısın?»

«Neymiş o?»

«Brett'e telefon et. Bu akşamki randevumuza gelemeyeceğimi, daha sonra beni aramak isterse Drake Oteline telefon etmesini söyle.»

«Bilmem ki...»

«Bilirsin elbette. Pekâlâ bildiğin gibi Brett, Model Merkezi'ndedir. Bütün yapacağın şey, dahilî telefonu kaldırıp numarayı çevirmek. Senden onu sevmeni istiyorum, sevmediğini biliyorum. Bunu pek çok kere ikimize de gösterdin. Senden isetdiğim ona bir haber iletmen sadece. İstersen kendisiyle konuşmayabilirsin.»

Barbara sesinden sabırsızlığını atamadığı için işte yine tartışmaya başlamışlardı.

Matt:

«Öyle olsun,» diye homurdandı; «Yapacağım. Ama sen de kendine hâkim ol.»

«Sen de! Eyvallah, baba. Kendine iyi bak. Hafta sonunda görüşürüz.»

Barbara, telefonunu kullandığı sekreter kıza teşekkür ederek narin vücudunu oturduğu masanın üzerinden aşağı kaydırdı. Erkeklerin hayran kaldığını farkettiği vücudunu da annesinden almıştı.

Barbara, dünyanın iki bin memura sahip sayılı reklam şirketlerinden olan Osborn J. Lewis - ya da tanınan adıyla OJL - firmasının New York bürosunun işgal ettiği gökdelenin yirmi birinci katındaydı. Canı istemiş olsaydı, Detroit'i buradan değil de bir kat aşağıda kendisi gibi New York dışında oturan memurları için ayrılmış dairedeki küçük havasız penceresiz tavşan kulübesi gibi bürolardaki telefondan da arayabilirdi. Ama, sabahki toplantının yapıldığı bu kattan telefon etmek daha kolay gelmişti. Burası müşteri bölgesiydi. Şirketin üst kademesindekilerin, hakiki Cezanne'lar, Wyeth'ler ya da Picasso'larla donanmış kusursuz dayalı döşeli daireleri de bu kattaydı. Her dairede ayrıca bir de gömme bar bulunurdu. Müşterinin bilinen ve dikkatle hatırlanan huyuna göre barları açan düğmelere basılır ya da basılmayabilirdi. Bu kattaki sekreterler bile aşağıdaki en yaratıcı beyinlerden daha iyi çalışma şartları içinde yaşıyorlardı. Aşağıdakilerin martinili yemekleri olmasına, akşamları evlerine gitmelerine, -eğer kıdemliyse- yukarı çıkmalarına izin verilmesine rağmen şirketin bazan bir Romalı kalyonuna benzediğini düşünürdü, Barbara.

Hızla koridordan aşağı yürüdü. Asıl çalıştığı yer olan OJL'in Detroit Bürosu'nda koridordan geçerken topukları çın çın öterdi. Oysa burada kalın bir halı bütün sesleri yutuyordu. Kapısı yarı yarıya açık bir

odanın önüne geldiğinde, piyano eşliğinde bir kadın şarkıcı sesi duydu:

«İşte bir kişi daha katıldı
Milyonların arasına
Hep birlikte Brisk diyelim
Biz de birlikte sevinelim.»

Herhalde içerde bir müşteri vardı ve melodi hakkında bir karara varmak üzereydi. Geniş masrafları kapsayan bir evet ya da hayır kararına. Bir seziye, önyargıya ya da sabah yediği kahvaltının midesini yakıp yakmadığına göre verilecek bir karar. Hiç şüphesiz şiir berbattı, bunun nedeni de müşterinin daha iyi birşeyden korktuğundan bunu istemiş olmasaydı. Ama müzik insanın kulağını okşuyordu doğrusu; büyük bir orkestra ve koro eşliğinde söylendiği takdirde iki aya varmaz, milletin büyük bir kısmı bunu mırıldanabilirdi. Barbara, Brisk'in ne olduğunu düşündü. Bir içki mi? Yeni bir deterjan mı? Her ikisi de olabilirdi, bambaşka birşey de olabilirdi. OJL'nin çeşitli alanlarda yüzlerce müşterisi vardı. Barbara'nın üstünde çalıştığı otomobil işi bunların en önemli ve en kârlıları arasındaydı. Otomobil sanayiinde çalışanların reklamcılara sık sık hatırlatmaktan zevk duydukları gibi otomobil reklâm bütçesi tek başına yılda yüz milyon doları aşmaktaydı.

1 numaralı Konferans Salonu'nun kapısında üstü kırmızı ışıklı bir, TOPLANTI VAR tabelası asılıydı, Müşteriler, kendilerine bir önemlilik havası verdiği için böyle yanar söner ışıklı işaretlere bayılırlardı.

Barbara sessizce içeri kayarak uzun masanın ortalarında bir yere rastlayan iskemlesine oturdu. George üslubu döşenmiş, duvarları gül ağacı tahtası ile kaplı ciddi görünüşlü odada yedi kişi daha vardı. Masanın başında, görevi otomobil şirketi ile Osborn J. Lewis şirketinin arasındaki ilişkilerin sürtüşmesiz devam etmesini sağlamak olan Keith Yates - Brown oturuyor-

du. Onun sağında Detroit'li otomobil şirketinin reklam müdürü J. P. Underwood ('lütfen bana J.P. deyin') vardı. J.P. yakın zamanda terfi etmiş, üst kademedeki reklam personeli arasında kendisini huzursuz hisseden genççe bir adamdı. Underwood'un karşısında OJL'in yaratıcı müdürü çıplak kafalı, parlak zekâlı Teddy Osch oturuyordu. Fıskiyeden su fışkırması gibi fikirler fışkırırdı bu adamın kafasından. Okul öğretmeni tavırlı Osch pek çok meslektaşının işten ayrılmasından sonra hâlâ yerini koruyabilmiş, geçmişte başarılı otomobil kampanyaları çıkarmış bir adamdı.

Geri kalanlar, Underwood'un Detroit'teki bir yardımcısı, reklam şirketinin biri yaratıcı öteki yönetici iki adamı ve Barbara idi. Barbara, o sırada kahve fincanlarını doldurmakta olan sekreter sayılmazsa, toplantıdaki tek kadındı.

Tartışma konuları Orion'du. Dün öğleden sonra, şirketin şu ana kadar geliştirdiği reklam fikirlerini gözden geçirmeye başlamışlardı. OJL, grubu, Underwood ve yardımcısının temsil ettiği otomobil şirketine sıra ile yaptıklarını gösteriyorlardı.

J.P. Underwood gereğinden fazla sert bir sesle:

«Görelim bakalım,» dedi.

Reklam şirketinin adamlarından biri sehpaya bir seri resim yerleştirdi. Resimler daha ilk safhasında olan birer taslaktı. Barbara, bunlardan her birinin ne kadar saatın, hatta ne kadar uzun gecelerin düşüncesinin ürünü olduğunu biliyordu.

Dünkü ve bugünkü gösteriler herhangi bir yeni otomobil kampanyasının ilk aşamalarının normal olan düzeni içinde geçiyordu.

Yates - Brown:

«Barbara bunları sen sunar mısın?» dedi.

Barbara başını salladı.

Underwood'a ve yardımcısına bakarak:

«J.P., bizim düşündüğümüz, Orion'un günlük kul-

lanışını göstermek oldu,» «Şu ilk taslakta Orion'u bir araba yıkama yerinden çıkarken görüyorsunuz.»

Bütün gölzer sehpanın üstündeki taslağa çevrilmişti. Gayet güzel çizilmiş bir resimdi bu. Arabanın ön kısmı bir kelebeğin kozadan çıkışı gibi çıkmaktaydı yıkama tünelinden. Genç bir kız arabayı alıp götürmek üzere bekliyordu. Renkli olarak fotoğrafı çekildiği zaman bu tablo ister resim ister film olsun dikkati çekecek nitelikteydi.

J.P. Underwood hiç tepki göstermedi gözünü bile kıpırdatmadı. Barbara öbür taslağı işaret etti.

«Bir kısmımız arabalardan kadınların faydalanmasının reklamcılıkta pek ele alınmadığını iddia etmekteyiz. Bildiğimiz gibi, reklamlar hep erkeklere yöneltilmektedir.»

Son iki yıldır kendi görevinin, kadın görüş açısının kabul edilmesi için çaba harcamak olduğunu sözlerine ekleyebilirdi ama bunu yapmadı. Bazı günler Barbara, erkeklere yöneltilen reklam taslaklarını okudukça (meslekte buna 'adale taslağı' denirdi) bütün bütüne başarısız bulurdu.

«Kadınların da Orion'u kullanacaklarını sanıyoruz,» dedi.

Sehpanın üzerindeki taslakta bir Süper Market park yeri çiizliydi. Ressam doğrusu çok güzel düşünmüştü: Arka planda mağazanın cephesi; önde, başka arabaların arasında dikkati çekici bir yer tutan Orion. Bir kadın, aldıklarını Orion'un arka kòltuğuna yerleştiriyordu.

Otomobil şirketinin Reklam Müdürü:

«Öteki arabalar rakiplerimizin arabaları mı olacak?» diye sordu.

Yates-Brown atıldı:

«Ben bizimkiler olsun derim, J.P.»

Barbara:

«Ama birkaç tane rakip arabası da olmalı,» dedi; «Yoksa hiç de gerçek izlenimi vermez sonra.»

«O bakkaliye malzemesi hiç de hoşuma gitmedi.» Bunu söyleyen Underwood'un yardımcısıydı. «Her şeyi karmakarışık ediyor. Insanın dikkatini arabadan uzaklaştırıyor. O geri planı kullanacaksak vazelinlemek gerekecek.»

Barbara umutsuzca iç geçirdi. Otomobil resmi çekerken fotoğraf makinesinin merceğine vazelin sürmek artık kabak tadı vermişti. Bu yolla geri plan bulanık oluyor, sadece araba kesin olarak ortaya çıkıyordu. Otomobil şirketleri bunu kullanmakta ısrar ettikleri halde reklamcılıkta çalışanların çoğu, bu usulü twist dansı kadar modası geçmiş bulmaktaydılar. Barbara yumuşak bir sesle:

«Biz gerçek kullanılışı göstermeye çalışıyoruz,» dedi.

Keith Yates - Brown:

«Yine de iyi bir noktaya değindiler,» diye söze karıştı. «Bir not alın bu konuda.»

«Bundan sonraki taslakta Orion'u yağmur altında görüyoruz. Sağanak halinde yağmurun daha iyi olacağı kanısındayız. Yine bir kadın sürücü, işinden evine gidiyor. Islak caddedeki yansımayı tam olarak elde etmek için karanlık bastıktan sonra düşünüyoruz fotoğrafı çekmeyi.»

J.P. Underwood:

«Arabayı pisletmemek güç olur,» dedi.

«Bütün mesele arabanın biraz pis olmasında azten, yine amacımız gerçeği verebilmek. Renkli filmde çok iyi sonuç alabiliriz.»

Detroit'li yardımcı:

«Patronların buna yanaşacaklarını pek sanmam,» dedi, hafifçe.

J.P. Underwood sesini çıkarmadı.

On tane kadar daha taslak vardı. Barbara, hepsinin üstünden kısaca ama bilinçli olarak, şirketin genç elemanlarının bunlara ne kadar emek verdiklerini bilerek geçti. Bu iş hep böyle olurdu zaten. Teddy Osch

gibi yaşlı yaratıcılar hep geride kalırlardı, kendi deyimleriyle «gençleri kendilerini tüketmeye' bırakırlardı. Edindikleri tecrübeler, ilk taslakların, kusursuz bile olsalar, daima reddedileceğini göstermişti onlara.

Şimdi de reddedilmişti. Underwood'un davranışından anlaşılıyordu bu. Odadaki herkes biliyordu bunu dün bu toplantı başlamadan önce bildikleri gibi. Şirketteki ilk günlerinde Barbara bunun neden hep böyle olduğunu soracak kadar saftı. Bu kadar çaba ve kusursuzluk, —çoğunlukla da başarılı eserler— niçin böyle anlamsızca harcanmaktaydı?

Daha sonraları otomobil reklamcılığının bazı gerçekleri anlatılmıştı kendisine. Eğer bir reklâm proğramı ağır ağır gelişeceği yerde, birdenbire filizlenmiş olsaydı, o zaman Detroit'teki bununla ilgili bir sürü insan, işlerini, aylarca süren sonsuz toplantıları yol masraflarını, şehir dışındaki eğlencelerini nasıl haklı çıkaracaklardı? Bundan başka, otomobil şirketi böyle şişirilmiş bir malî yükün altına girmeye razı olduktan sonra başka bir çözümyolu ileri sürmek reklam acentesinin işi miydi? Reklam şirketleri işin bu yola dökülmesinden epey bir kazanç sağlıyorlardı; hem de yaptıkları sonunda mutlaka kabul ediliyordu. Her modelin reklam konuşmaları Ekim ya da Kasım ayında başlardı. Mayıs ve Haziran aylarında, şirketin kendisine düşen işleri tamamlayabilmesi için otomobilcilerin kesin bir karara varmaları gerekirdi. Bu aylarda otomobil şirketlerinin memurları da takvimden anladıklarını göstererek harekete geçerlerdi. Detroit patronlarının işin içine girmesi yine bu aylara rastlardı; bu konuda yetenekleri olup olmamasına hiç aldırmadan reklam konusunda son kararları onlar verirlerdi.

Barbara'yı en çok rahatsız eden şey —sonraları öğrendiğine göre bu ötekileri de rahatsız etmekteydi— bir hiç uğruna o kadar zamanın, yeteneğin, insanın ve paranın harcanmasıydı. Başka şirketlerdeki tanıdıkları ile konuşunca bu durumun Üç Büyükler'den

her biri için geçerli olduğunu öğrenmişti. Normal olarak o kadar dikkatli olan ve dışardaki kırtasiyeciliği suçlayan otomobil sanayii kendi içinde tam bir kırtasiyecilik örneği vermekteydi.

Bir kere, 'İlk ortaya atılan fikirlerin içinde gerçekten iyi olanlardan hiç kabul edilen olur muydu?' diye sormuş, 'Hayır, karşılığını almıştı. Çünkü geçen Kasım ayında reddettiğini Haziran'da kabul edemezlerdi. Otomobil şirketleri için bu, çok küçük düşürücü olurdu. Böyle bir kabul otomobil şirketindeki bir insanın —belki de reklam acentesinin yakın bir dostunun— işinden atılmasının nedeni olabilirdi.

«Teşekkür ederim, Barbara» Keith Yates-Brown işi ele almıştı, sessizce «Evet, J.P. önümüzde daha çok yolumuz olduğunu farkediyoruz.» Sesi sıcak ve samimi, tonu tam istenilen derecede özür dileyiciydi.

«Gerçekten de farkediyorsun,» dedi. J.P. Underwood. İskemlesini geriye itti.

Barbara:

«İçlerinde hoşunuza giden hiçbir şey yok muydu?» diye sordu.

Yates-Brown başını hızla çevirdiği zaman haddini aştığını anladı. Müşterileri bu şekilde açmaza sokmamak gerekirdi, ama Underwood'un o yüksekten atan havası karşısında dayanamamıştı. Şu anda bile kendisinin olduğu kadar şirketin öbür genç kabiliyetlerinin çalışmalarının boşa gitmesini yediremiyordu. Belki de şu ana kadar yaratılanlar Orion'un ihtiyaçlarını tam olarak karşılamıyordu ama, bu kadar kötü bir şekilde reddedilmeyi de hak etmemişlerdi.

Yates-Brown:

«Barbara, kimse birşey beğenmemekten söz etmedi.» dedi. Hâlâ kibar ve nazikti, ama Barbara onun sözlerinin altındaki çelik soğukluğunu hissediyordu. Hayatında orijinal fikre sahip olmamış bir satıcı olan Yates-Brown isterse o şık timsah derisi pabuçlarının altında, şirketteki bütün yaratıcı personeli ezer geçerdi.

«Gerçek Orion ruhunu henüz yakalayamamış olduğumuzu kabul etmezsek, mesleğimize saygısızlık etmiş oluruz. Bu şahane bir ruhtur J.P. bize, çalışmamız için tarihin en mükemmel arabalarından birini verdiniz.» Bunu öyle bir tavırla söylemişti ki, sanki Reklam Müdürü'nün Orion'u tek başına çizdiği sanılırdı.

Barbara içinin bulandığını hissetti. Teddy Osch'a baktı. Yaratıcı Müdür belli belirsiz başını salladı.

«Şu var ki,» diye söze başladı Underwood. Sesi şimdi biraz daha dostça idi. Uzun yıllar bu masada küçük bir memur olarak oturmuştu; biraz önceki tersliğinin nedeni belki de işinin yeniliği, güvensizliği idi. «Şimdiye kadar gördüğümüz taslakların en güzelleri olduğunu söyleyebilirim.»

Bir anlık rahatsız edici bir sessizlik çöktü odaya. Keith Yates-Brown bile şaşkınlığını saklayamamıştı. Şirketin Reklam Müdürü mantıksızca beceriksizce aralarındaki danışıklı oyunu bozmuş, inceden inceye hazırlanmış bu düzenin gerçek anlamını ortaya vurmuştu. Öte yandan gösterilen her şeyin otomatik olarak reddedilmesi ve ardından, bir saniye sonra aşırı bir övgü. Ama hiçbir şey değişecek değildi. Barbara bunu bilecek kadar eskiydi bu işte.

Keith Yates-Brown da eskiydi, hemen toparladı kendini.

«Çok naizksin J.P. Çok naizk! Bizi yüreklendiren sözlerin için şirket adına herkesin minnetini bildiriyorum sana. Gelecek sefere daha faydalı olacağımıza söz veriyorum.» Onun ayağa kalktığını gören yanındakiler de kalktılar. Yates-Brown Osch'a dönerek, «Öyle değil mi, Teddy?» dedi.

Yaratıcı şefin yüzü bir gülümsemeyle çarpıldı.

«Elimizden geleni yapıyoruz hepimiz.»

Toplantı sona ererken Yates-Brown ile Underwood öne geçtiler.

Underwood:

«Tiyatro biletleri için harekete geçen oldu mu?» diye sordu.

Hemen arkalarından gelen Barbara. Reklam Müdürünün daha önce Neil Simon komedisinde altı yer istediğini duymuştu. Karaborsacıların bile elinde bulunmazdı bu tiyatronun biletleri.

Yates-Brown güldü:

«Hiç şüphen olmasın,» dedi. Kolunu dostça omuzuna attı. «Elbette ki aldık biletleri, J.P. şehirdeki en bilet bulunmayan tiyatroyu seçtin ama, senin için bütün forsumuzu kullandık. Waldorf'taki yemek masamıza gönderecekler. Tamam mı?»

«İyi.»

Yates-Brown sesini alçalttı:

«Akşam yemeğimizi nerede yemek istersiniz, onu da söylersen yer ayırtırım.»

'Ve faturayı da bütün bahşişleri de', diye düşündü Barbara. Tiyatro biletlerine gelince Yates-Brown'un tanesine elli dolar ödediğini tahmin edebiliyordu, ama şirket Orion'un reklam işiyle bunu da, diğer masrafları da bin katı ile geri alacaktı nasıl olsa.

Müşteriler reklam şirketinin yöneticileri tarafından yemeğe götürüldüğü zamanlar bazan yaratıcı bölümden birkaç kişinin davet edilmesi alışılagelmiş bir âdetti. Bugün ancak kendi bildiği nedenlerle Yates-Brown bu kurala uymayınca Barbara biraz ferahladı.

Yates-Brown ile J.P. Underwood gurubu hiç şüphesiz Waldorf'a doğru giderlerekn Barbara da, Teddy Osch ve toplantıdaki öteki ressam Nigel Knox ile 3. caddede başka bir yere yollandı. Hedefleri, öğle yemeklerinde yakındaki büyük reklam şirketlerinde çalışanların devam ettiği tanınmamış fakat mükemmel bir yer olan *Joe ve Rose*'un lokantasıydı. Kadınsı tipli Nigel Knox genellikle Barbara'ya diş biliyorduysa da, onun düşünce ve çalışmaları da reddedilmiş olduğu için Barbara şimdi kendisine karşı daha içtenlikle davranıyordu.

Yolda, kimse bir iki kelimeden çok konuşmamıştı. Şimdi devamlı müşterilere ayrılan köşedeki masaya

otururlarken Osch, yine sesini çıkarmadan üç parmağını havaya kaldırdı. Birkaç dakika sonra üç kadeh martini gelmişti önlerine.

«Ağlamak gibi bir aptallıkta bulunmayacağım,» dedi Barbara. «Sarhoş olmak niyetinde de değilim, sonrası çok kötü oluyor çünkü. Ama eğer itirazınız yoksa biraz kafayı çekmek istiyorum.» Martinisini bir yudumda bitirdi. «Bir tane daha lütfen.»

Osch garsonu çağırdı:

«Üç tane olsun,» dedi.

Barbara:

«Teddy, nasıl dayanıyorsun bunlara?» diye sordu.

Osch, elini düşünceli bir tavırla çıplak kafasında gezdirerek:

«En güç olanı ilk yirmi yıldır,» diye karşılık verdi; «Ondan sonra, yirmi tane J.P. Underwood'un gelip gittiğini görünce...»

Nigel Knox patladı birdenbire:

«Hayvan herif! Ondan hoşlanmaya çalıştım ama, imkân yok...»

Barbara:

«Öff, sus, Nigel,» dedi.

Osch devam etti:

«Yapılacak şey, iyi ücret aldığımızı hatırlamamızdır. Bugünkü gibi olaylar dışında bu işi seviyorum aslında. Bundan daha heyecan verici bir iş bulunabileceğini düşünemiyorum. Size başka birşey söyleyeyim: Orion'u nasıl yapmış olurlarsa olsunlar, başarı sağlayacak ve satılacaksa bu sadece bizim, reklamın yüzünden olacaktır. Bunu onlar da biliyorlar, biz de biliyoruz. Onun için ne önemi olabilir başka şeylerin?»

Barbara:

«Keith Yates-Brown önemli,» dedi. «Kusacak gibi oluyorum aklıma geldikçe.»

Knox kıkır kıkır güldü. Bu sabahki toplantının başladığından bu yana Barbara da ilk kez gülmeye başladı.

Teddy Osch ikisine de öfkeyle baktı.

«Keith Yates-Brown, sizin de benim de ekmek kapımız,» dedi; «Bunu unutmayalım hiçbirimiz. Ben onun yaptıklarını yapamam elbette. Underwood'un da diğerlerinin de kıçlarını yalayıp bundan hoşlandığımı göstermek elimden gelmez benim. Ama bunu da aramızdan birisinin yapması gerekir, bu işi kusursuz yaptığı için onu suçlayamayız. Şu anda da, bizler işin yaratıcı yönü ile uğraştığımız zamanlarda da, Yates-Brown müşterinin koynuna girip onu memnun etmeye uğraşır ve bizlerin ne mükemmel insanlar olduğunu anlatır. Bir otomobil şirketinin işini kaybetmiş bir reklam acentesinde çalışmış olsaydınız Yates-Brown'un davranışına ne kadar sevindiğimi anlardınız.»

Yanlarında bir garson belirdi:

«Parmigiana usulü sığır güzel bugün.»

Joe ve Rose'da kimse yemek listesi ile uğraşmazdı. Barbara ile Nigel Knox başlarını salladılar.

«Pekâlâ, yanında makarna da olsun,» dedi. Osch. «Hepimize birer martini daha getir.»

Barbara, içkinin daha şimdiden kendilerini rahatlattığını hissetti. Toplantı tam alışılageldiği biçimde devam ediyordu: Önceleri iç kapıyıcı, sonra kendini avutucu, bir martini daha içtikten sonra da felsefeye giriş. OJL'de birkaç yıl çalıştığı halde, New York'ta *Joe ve Rose*'da, Detroit'te *Caucus Club* ya da *Jim's Garage*'da böyle otopsilere çok katılmıştı. Yaşlı bir reklamcının, üstünde aylarca çalıştığı bir işin bir saat önce bir kenara fırlatılıp atılmasına dayanamayarak hüngür hüngür ağladığını Caucus'da görmüştü.

Osch:

«Önceleri çalıştığım reklam şirketinde, bir otomobil işini kaybettiğimizi hatırlıyorum,» dedi. «Tam da hafta sonundan önce hiç kimsenin hatta işi bizden alan öteki şirketin bile beklemediği bir zamanda olmuştu bu. 'Kara Cuma' adını vermiştik o güne.» Kadehini elinde çevirerek geçmiş yılları düşündü. «O cuma öğleden sonra tam yüz kişi kovulmuştu şirketten. Geri

kalanlar kovulmayı beklemediler; kendilerini orada tutacak hiçbir şey kalmadığını anlayınca, kapanma saatı gelmeden iş aramaya öteki şirketlere koştular. Nasıl da korkuyorlardı görseniz. Pek çoğunun koca koca evleri, ipotekleri, okulda çocukları vardı. İşin kötü tarafı, öteki şirketlerin de kaybedenlerin kokularını sevmemeleridir, bazı yaşlılar için hayatlarının sonuydu bu. İki tanesinin içkiye düşüp ayyaş olduklarını, birinin de intihar ettiğini hatırlarım.»

«Ama sen ayakta kaldın,» dedi Barbara.

Gençtim ben. Eğer bu durum şimdi başıma gelmiş olsa ben de onların yolunu tutardım.» Kadehini kaldırdı; «Keith Yates-Brown'un şerefine!»

Nigel Knox yarı içilmiş kadehini masanın üstüne bıraktı.

«Hayır, hayır. İçemem,» dedi.

Barbara başını salladı:

«Özür dilerim, Teddy.»

«Şu halde ben de yalnız başıma içerim onun şerefine.» İçti de.

Barbara:

«Bizim reklam işimizin güç yanı ortada olmayan bir arabayı gerçek olmayan bir kimseye satmaya çalışmamız» dedi. Her üçü de son martinilerini bitirmişlerdi; Barbara dilinin dolaştığını hissediyordu. «Hepimiz reklamda sözü geçen arabayı satın alamayacağımızı, fotoğrafların hep hileli olduğunu biliyoruz. Gerçek arabaların resmini çekerken ön tarafının geniş görünmesi için geniş-açılı mercek kullanıyoruz. Renklerin daha iyi görünmesi için pudralara fitrelere başvuruyoruz.»

Osch elini salladı:

«Meslek hilesi bunlar.»

Garson Osch'un elini görünce:

«Bir daha mı Bay Osch? Yemeğiniz az sonra gelecek.»

Yaratıcı bölümün şefi başıyla doğruladı.

Barbara:

«Ortada olmayan bir araba yine de,» dedi.

«Şahane!» Nigel Knox elini çırpınca boş bardağı yuvarlandı, komşu masadakiler eğlenceli bakışlarla kendilerine baktılar. «Şimdi de söyle bakalım, bu reklamı kendisi için yaptığımız gerçek olmayan kimse kimmiş?»

Barbara ağır ağır konuşuyordu, düşünceleri pek kolay kaynamıyordu birbirlerine.

«Reklamcılık hakkında son söze sahip olan Detroit' tekiler, insanları anlamıyorlar. Çok çalışıyorlar, başka birşeye ayıracak zamanları yok. Onun için otomobil reklamları genellikle bir Detroit'li yöneticiden başka bir Detroit'li yöneticiye yöneltilmiş oluyor.»

«Tamam, buldum!» diye bağırdı Nigel Knox. «Detroit'li patronun gerçek bir kimse olmadığını herkes bilir. Mükemmel! Mükemmel!»

«Sen de öylesin,» dedi Barbara. «Bu anda ben bile, ben... ben...» Elini yüzüne kapatarak daha yavaş içmiş olmayı istedi.

Garson:

«Sakın tabaklara dokunmayın sıcaktır,» diye uyardı onları. Parmigiana sığır, üstünde makarnasıyla önlerine gelmişti. Garson masaya üç kadeh martini daha koyarak. «Yandaki masadan,» dedi.

Osch, komşularına teşekkür ederek makarnasının üstüne kırmızı biber ekti.

Nigel Knox:

«Dikkat et, yanarsın,» diye uyardı Osch'u.

Yaratıcı bölümün şefi:

«İçimde, yanan bir ateşe ihtiyacım var,» dedi.

Yemek yerlerken bir süre sustular, sonra Teddy Osch Barbara'ya bakarak:

«Duyguların böyleyse Orion programından alınman iyi olacak» dedi.

«Ne?» Barbara, şaşkınlıkla çatalını bıraktı.

«Sana söyleyecektim, ama bir türlü fırsat bulamadım.»

«Yani kovuldum mu demek istiyorsun?»

Osch başını salladı:

«Hayır, yeni bir işe verildin. Yarın öğreneceksin.»

«Teddy ne olur şimdi söyle,» diye yalvardı Barbara.

«Hayır. Keith Yates-Brown söyleyecek. Seni tavsiye eden de oydu zaten. Hatırlıyor musun? Şerefine içmeyi reddettiğin herif.»

Barbara'nın içi boşaldı birdenbire.

Osch:

«Sana söyleyeceğim tek şey şu: Keşke senin yerinde ben olsaydım.» Yeni martinisini yudumladı; üçünün arasında tek içen oydu şimdi. «Eğer daha genç olsaydım beni seçeceklerini tahmin ederdim. Ama ben herhalde şimdiye kadar yapmakta olduğum işe devam edeceğim: Var olmayan bir arabayı gerçek olmayan bir insana reklam etmeye.»

«Teddy özür dilerim.»

«İhtiyaç yok. Acı olan şu ki, senin haklı olduğuna inanıyorum.» Yaratıcı bölümün şefi gözlerini kırpıştırdı. «Hay Allah! Bu kırmızı biber tahminimden daha acıymış.» Cebinden mendilini çıkararak gözlerini kuruladı.

YEDİNCİ BÖLÜM

Detroit'in otuz mil kadar dışında olan şirketin deneme alanı, çok dikkatle korunan sınırlarıyla bir Balkan devletine benziyordu. Beş yüz dönümlük arazinin tek bir girişi vardı. Güvenlik kuvvetlerinin koruduğu bu çift katlı engel, Doğu—Batı Berlin'in girişindeki Charlie Kontrol Noktası'nı andırıyordu. Ziyaretçiler burada durdurulurlar ve kâğıtları incelenirdi; önceden girme iznini almamış kimse içeri sokulmazdı.

Bu giriş noktası dışında, bütün bölge yüksek bir tel örgülü çitle çevrilmiş olup sürekli olarak devriyeler tarafından korunurdu. Tel örgünün içindeki ağaçlar, dışardan içersini gözlemek isteyenlere doğal bir perde görevi görmekteydi.

Şirket en önemli sırlarını korumaya çalışıyordu böylece. Bunların arasında yeni arabalarının denemeleri; yeni parçaların denenmesi; bugünkü modellerin parçalanıncaya kadar kullanılarak denenmesi sayılabilirdi.

Denemeler yüzelli mil tutan yollarda yapılırdı. Bunlar dünyanın en iyi yollarından en kötülerine kadar hepsini kapsamaktaydılar. Kötü yollar arasında San Fransisco'nun korkunç derecede dik Filbert sokağının bir benzeri de yer almaktaydı, ayrıca arabanın her vidasını yerinden oynatan Arnavut kaldırımlı bir Belçika sokağı ve ağaç kökleri, kayaları ve çukurlarıyla tam bir Afrika ormanı yolu da vardı.

Dümdüz bir arazi üstüne yapılmış bir dizi yola Yılan Caddesi adı verilmişti. Bu, birtakım çok sık S virajlarından meydana gelen, keskin dönemeçlerinde

yol çok düz olduğu için, son hızla giden bir arabayı gücünün sınırlarına kadar çıkmaya zorlayan bir yoldu.

Bu anda Adam Trenton, bir Orion'u saatta altmış mil hızla Yılan Caddesinde sürmekteydi.

Araba önce sağa, sonra sola, sonra bir daha sağa savruldukça lâstiklerden korkunç gacırtılar yükseliyor, dumanlar çıkıyordu. Her seferinde merkezkaç kuvveti bir güçle arabayı dönemecin aksi yönüne fırlatmak istiyordu. Arabanın içindeki üç kişiye, —her ne kadar bilgileri bunun olamayacağını söylemekte ise de— her an devrileceklermiş gibi geliyordu.

Adam, arkasına bir gözattı. Brett DeLosanto arkada, ortada oturmuş, emniyet kemeri ile bağlandığı halde iki elini iki yanına dayayarak dik durmaya çalışıyordu.

Ressam:

«Karaciğerimle dalağım yer değiştirdi, düzelmeleri için önümüzdeki dönemeci bekliyorum,» diye seslendi.

Adam'ın yanında Mühendislik Bölümü'nden ufak tefek, sarışın bir İskoçyalı olan İan Jameson, kılı bile kıpırdamadan oturuyordu. Hiç şüphe yok ki, Jameson da şu anda Adam'ın düşündüğünü düşünmekteydi. Bu virajlardan geçmelerine hiç de gerek yoktu; profesyonel sürücüler Orion'u bu denemelerin hepsinden başarıyla geçirtmişlerdi. Onların deneme alanındaki bugünlük işleri, Orion'larla çok hızla gidildiğinde ortaya çıkan ST (Ses ve Titreşim) sorununu gözden geçirmekti. 'Hız yolu'na varmak için yolları Yılan Caddesini geçmek gerektiğinden, Adam ilk olarak burada bir denemeye girmek istemiş ve böylece bir iki saat önceki basın toplantısında farkettiği iç gerilimden kurtulacağını sanmıştı.

Bu sabah başlayan gerilim son günlerde sık sık tekrarlamaktaydı. Birkaç hafta önce doktora gitmiş, doktor muayeneler, testler, tahliller yaptıktan sonra belki de biraz asit fazlalığından başka hiçbir şeyi olmadığı

sonucuna varmıştı. Sonra da bir ülser kişiliği'nden söz etmiş, kuşku duymamasını salık vermiş ve sonunda da bir bebek tesellisi savurmuştu: «Bir tepe, onu tırmanan insana göründüğü kadar diktir ancak,» diy.

Adam, sabırsızca doktoru dinleyip onların hastalarını biraz daha bilgili ve akıllı görmeleri gerektiğini düşünürken, doktor kendisine insan bedeninin içinde birtakım uyarma sistemlerinin bulunduğunu ve bir süre çalışma temposunu hafifletmesi gerektiğini söylüyordu. Oysa, bu yıl buna imkân olmadığı ortadaydı. Sonunda doktor, Adam'ın istediğini yapmış ve günde şu kadar miktar librium almasını söylemişti. Adam günlük dozajı hemen aşmıştı. Doktora, başka bir yerden elde ettiği valium'u aldığından da söz etmemişti. Bugün birkaç tane hap yutmuştu; hatta sonuncusunu buraya gelmeden az önce almıştı ama hiçbir etkisi olmamış gibiydi. S virajlarından geçmek de gerilimi azaltmadığı için, kimseye sezdirmeden bir hap daha attı ağzına.

Bu hareketi, ne doktora gittiğini ne de herkesin gözünden uzakta evrak çantasında taşıdığı hapları aldığını Erica'ya söylememiş olduğunu aklına getirdi.

Yılan Cadesinin sonuna doğru Adam, hız denemelerinin yapıldığı yola çıkmadan arabayı biraz yavaşlattı. Hız göstergesi yine 60'ı, sonra 65'i gösterdi.

Adam, tek eliyle direksiyonu tutarak ötekiyle emniyet kemerini yokladı. Başını çevirmeden yanındakilere:

«Haydi bakalım, şu bebeği biraz oynatalım,» dedi.

'Hız yolu'na girdikleri anda bir arabayı geçtiler. Saatta 70 mili bulmuşlardı şimdi. Yanından geçerken, öteki arabanın sürücüsünün salona baktığını görür gibi oldu Adam.

İan Jameson, şimdi 75'e erişmiş olan göstergeyi görmek için yana eğildi. Sarışın mühendis, Orion'un bu ST sorununu inceleyenlerin başında geliyordu.

Jameson:

«Az sonra işiteceğiz,» dedi.

Saatta 78 mile varmışlardı. Kendi yarattıkları rüzgâr homurtu ar koparıyordu çevrelerinde. Adam, gaz pedalına sonuna kadar basmıştı. Otomatik hız kontrolu düğmesine dokunarak işi kompütere bıraktı ve ayağını pedaldan çekti. Hız yükseldi, 80'i aştı.

«İşte şimdi,» dedi Jameson. Daha sözünü bitirmeden araba şiddetle sarsıldı. Bu, her şeyi hatta içindeki insanları bile sarsan şiddetli bir titreme idi. Adam gözlerinin titremesi yüzünden çevreyi bulanık gördüğünü farketti. Aynı anda da madeni bir vınlama bir yükseliyor bir alçalıyordu.

Mühendis:

«Tam zamanında baş'adı,» dedi. Kendini beğenmiş bir hali vardı. Adam, 'eğer ses duyulmasıydı hayal kırıklığına uğrayacaktı' diye düşündü.

«Lunaparklarda!..» Brett DeLosanto sesinin işitilmesi için bağırmak zorunda kalmıştı; sarsıntıdan sesi kesik kesik geliyordu. «Lunaparklarda millet para verir böyle bir yolculuk için.»

Adam:

«Hiç dokunmasak bunun farkına varacak pek az kimse çıkar,» dedi. «Seksenle giden çok insan yoktur.»

İan Jameson:

«Ama giden er de vardır,» diye karşılık verdi.

Adam sıkıntı ile başını salladı. Doğruydu. Birkaç tane deli çıkıp da sekseni bulurdu; bunların içinde bir iki tanesi de birdenbire başlayan sarsıntı karşısında şaşırır, kontrolu kaybeder, kazaya sebep olurdu. Kaza olmasa bile, ST bir ortaya çıkarsa Emerson Vale gibi insanlar bunu işlemeyi pekâlâ bilirlerdi. Adam daha birkaç yıl önce 'Corvair' modelini ortadan silen nedenin, tehlikeli anlarda arabayı kullanma yeteneği olmayan bir iki kişinin yüksek hızla giderken yaptıkları kazalar olduğunu hatırladı. Ralph Nader'in ünlü Corvair suçlamasını yayınmasına kadar ilk kusurları

düzeltilmişse de, araba onun yarattığı kamuoyu tepkisinin ağırlığıyla gözden düşmüştü.

Yüksek hızla giderken ortaya çıkan bu sarsıntıyı bilen Adam ve ötekiler Orion'u aynı sona sürüklenmeye terkedemezlerdi. Bunun için üst kademeler, meselenin dışarı yansımaması için oldukça sık ağızlı davranıyorlardı. Şimdi önemli olan soru şuydu: Bu sarsıntı nasıl ve kaça önlenebilir? Adam bugün bunu anlamaya gelmiş ve meselenin acele olması yüzünden karar verme yetkisini de almıştı.

Yönetimi kompüterden kendi eline alarak hızı 20'ye düşürdü. Sonra iki kere daha çeşitli hızlanma dereceleriyle 80'e çıkardı. Her iki seferinde de sarsıntı ve başlama noktası eşitti.

«Bu arabada kullanılan saç farklıdır.» Adam, sürdüğü Orion'un ilk modellerden biri olduğunu, montaj hattı faaliyete geçmediği için elle yapıldığını hatırlamıştı.

«Farketmiyor,» dedi Jameson. «Tam bir Orion'u daha denedik, bir tane de dinamometrede denedik, hepsi aynı. Aynı hızda aynı ST.»

Brett:

«Bir kadının orgazma varması gibi birşey bu» diye atıldı. «Sesi de onu andırıyor.» Mühendise dönerek, «Bir zararı var mı bunun?» diye sordu.

«Şimdiye kadar edindiğimiz bilgiye göre hiçbir zararı yok.»

«O zaman yok etmek yazık olacak.»

Adam:

«Allahaşkına, saçmalamayı bırak,» dedi. «Elbette ki ortadan kaldırmamız gerek. Bu bir görünüş sorunu olsaydı pek o kadar keyifli olmayacaktın şimdi.»

'Hız yolu'ndan çıkmıyorlardı. Adam frene bastı, üçü birden öne savruldular. Arabayı; çimenliğin üzerinde durdurdu, kemerini çözdü, dışarı çıkıp bir sigara yaktı. Ötekiler de onu izlediler.

Adam hafifçe titredi. Hava epey serindi, sonbahar

yaprakları sert esen rüzgârda savruluyordu; az önce görünen güneş şimdi bulutların arkasında kaybolmuştu. Ağaçların arasından gölü görüyordu. Vermek zorunda olduğu kararı düşündü. Sonu iyi çıkmadığı takdirde, ister haklı ister haksız, suçlanacak kişinin kendisi olduğunu biliyordu.

İan Jameson sıkıntılı sessizliği bozdu:

«Bu durumun lastik yol ve şasi arasındaki uyumdan olduğunu anladık. Böylece titreme doğal bir şasi titreşimi olmaktadır.»

Diğer bir deyimle arabanın yapısında bir kusur yok, diye düşündü Adam.

«Peki, titreme önlenemez mi?»

«Önlenebilir. Bunun için de iki yol var. Ya yan yapıyı yeniden çizeceksin ya da bir takım destekler yerleştireceksin.»

«Hey!» Brett bir anda dirilmişti. «Birinci söylediğin, dış gövdede değişiklik yapmak anlamına geliyor değil mi?»

«Evet. Ön kapının kenarında alt kısımda birşeyler yapmak gerekecek.»

Brett'in canı sıkılmıştı, 'oldukça haklı,' diye düşündü Adam. Bu yepyeni bir desen ve deneme programı demekti, herkesin Orion'un biçiminin son şeklini aldığına inandığı bir sırada.

«Peki, elemeler nasıl olacak?» diye sordu.

«Bunun denemelerini yaptık. İki parça gerekiyor: Bir ön desteği, bir de ön tablonun altına bir destek.

Mühendis göz önünde bulunmayacak olan parçayı anlattı; gövdenin bir yanından öteki yanına kadar uzanacak, direksiyon milini kavrayacaktı.

Adam, önemli soruyu sordu:

«Maliyeti ne olacak peki?»

«O yanı pek hoşunuza gitmeyecek.» Mühendis söyleyeceğinin ne tepki uyandıracağını bildiği için duraksadı. «Beş dolar!»

Adam inledi·

«Aman Yarabbi!»

İnsanı dehşete eden iki şık karşısındaydı. Hangi yolu seçerlerse seçsinler bunun olumsuz ve pahalı olduğuna şüphe yoktu. Mühendisin ilk teklifi, yani modelin üzerinde değişiklik yapmak, daha ucuzdu; gereken değişiklik yarım milyon dolara yapılabilirdi. Ama bu, birtakım gecikmeler doğuracak, Orion'un piyasaya çıkışı üç ilâ altı ay sonraya kalacak, bu yüzden de başlarına felâketler gelebilecekti.

Öte yandan iki ek parçanın, bir milyon araba hesaba alınarak maliyeti beş milyonu bulacaktı. Oysa onlar bir milyondan çok fazla Orion yapıp satmak amacını güdüyorlardı. Bütünüyle anlamsız bir parça için, kârdan kayıp bir yana, üretim masrafları için milyonlarca dolar harcanacaktı. Otomobil sanayiinde beş dolar büyük paraydı, Otomobil yapımcıları genellikle kuruşları hesap ederler, üç kuruş oradan beş kuruş buradan kırpmaya çalışırlardı. Bu, sanayiin içerdiği büyük miktarlar yüzündendi. Adam yüzünü buruşturarak:

«Allah cezasını versin,» dedi.

Brett'e baktı. Brett:

«Komik birşey olduğunu sanmıyorum,» dedi.

Adam'ın az önce otomobildeki patlayışı Orion projesi başlayalı beri ikisinin arasında süregelen tartışmaların ilki değildi. Bazen patlayan Brett olurdu. Ama her şeye rağmen şimdiye kadar dost kalabilmişlerdi. Şu anda önlerinde Farstar adı verilmiş olan yeni bir proje bulunduğu için böyle kalmaları her ikisi için de iyiydi.

İan Jameson:

«Laboratuvara gelirseniz, orada bu parçaları eklediğimiz bir araba var, onu görürsünüz,» teklifinde bulundu.

Adam:

«Gidelim bakalım,» dedi.

Brett Delosanto şaşkınlıkla yüzlerine bakarak: «Yani şu hurda parçası ile şu demir beş dolar mı?» diye sordu. Orion'un altında, vidalarla tutturulmuş çelik bir kirişi gözden geçiriyordu.

Adam Trenton, Brett ve İan Jameson dinamometrenin altında durmuşlar, mühendislerin arabaya takılmasını öngördüğü parçayı inceliyorlardı. Birtakım madenî levhalardan, merdanelerden ve aletlerden meydana gelen dinamometre, aşağı yukarı bir tamir asansörünü andırıyordu ve arabanın yolda imiş gibi hareket etmesini kolaylaştırarak herhangi bir açıdan incelenmesini sağlıyordu.

Az önce, yukarıda direksiyon milini tutturacak olan bağlantıyı görmüşlerdi.

Jameson:

«Maliyetten belki de bir iki sent indirebilirsiniz ama hepsi o kadar,» dedi.

Mühendisin, sanki maliyet ve ekonomi kendisini hiç ilgilendirmiyormuş gibi bilgiçlik taslaması Adam'ın sinirine dokunmuştu:

«Mühendislik Bölümü kendisini nasıl savunuyor?» diye sordu. «Bütün bunlara ihtiyacımız var mı acaba?»

Bu üretim planlamacısının mühendise en çok sorduğu değişmez sorulardan biriydi. Üretimciler, mühendisleri arabanın her tarafına gereğinden fazla parçalar koymakla ve böylece arabanın maliyetini ve ağırlığını artırıp, çalışma gücünü azaltmakla suçlarlardı. Üretim Planlama şöyle düşünürdü. *Şu Demir Çemberler'e yolu açık bıraksan, her araba Brooklyn Köprüsü kadar sağlam olur, tank gibi işler ve bin yıl dayanır.* Bunun tam karşısında olan mühendislerin düşünüşü de şöyleydi: *Üretim planlamacılar, mühendisliği de ellerine geçirecek olsalar hafif siklette şampiyon olurlardı. Ortaya çıkaracakları da herhalde balsa tahtasından gövdeli, tenekeden motorlu bir arabaydı.*

«Mühendisliğin aşırıya kaçması diye birşey yok burada,» dedi Jameson. «ST'yi kabul edilebileceğini san-

dığımız bir düzeye indirdik. Daha pahalıya çıkacak bir yolu kullanmış olsaydık bütün bütün de yok edebilirdik.»

Adam:

«Görelim bakalım bu ne sonuç verecek,» dedi.

Bir kat yukarıdaki Ses ve Titreşim Laboratuvarı'na çıkan madeni merdivende, başı Jameson çekiyordu.

Deneme alanında hangar gibi bir binanın bir bölümünde kurulmuş olan laboratuvar, şirketin çeşitli zamanlarda önlerine attığı ST sorunlarını çözmeye uğraşıyordu. Şu anda üstünde uğraşılan sorunlardan biri, dizel lokomotiflerinde fren yapıldığı zaman ortaya çıkan tiz bir çığlık sesiydi. Bu yeni tip frene basıldığı zaman, duyan, sanki bir kızın bağırdığını sanırdı. Sanayi Pazarlama kesin talimat vermişti: Durdurma gücü eskisi gibi kalacak ama, lokomotifler ancak fren sesi çıkaracaklardı: ırzlarına geçiliyormuş gibi sesler değil. Eş Eşyaları Bölümünün derdi de, bir mutfak fırını saatının tıkırtısıydı. Rakip firmanın saatı daha kötü kaliteli olmasına rağmen sessizdi. Halkın yeni ya da alışılmamış seslere karşı güvensizliğini bilen 'Ev Eşyaları,' bu sesin kesilmesi için ST laboratuvarına başvurmuştu.

Ama laboratuvarın başlıca işi otomobillerin ortaya çıkardığı sorunlardı. Yerleşmiş bir modelin üzerinde yapılan düzenlemeler, arabanın harekete geçtiği zaman bir trampet sesi çıkarmasıyla son bulmuştu. Denemeler bunun yeni bir şekil verilmiş olan ön camdan ileri geldiğini ortaya koydu. Haftalar süren denemelerden sonra mühendisler arabanın madeni döşemesi üzerinde bir kırışıklık yaparak bu sesi önlediler. Mühendisler de içinde olmak üzere hiç kimse bu kıvrımın camdan gelen sesi nasıl kestiğini bilemiyorlardı, ama önemli olan sesin kesilmesiydi.

Orion şu anda laboratuvardaki dinamometrenin üstüne yerleştirilmişti. Şimdi ya elle ya da uzaktan kontrol edilerek istenilen hızla çıkarılabilir, durduğu yer-

den kımıldamadan haftalar, hatta aylar boyunca çalışabilirdi.

Biraz önce altından baktıkları Orion, hareket'e hazırdı. Dinamometrenin çelik zeminine basan Adam Trenton'la Jameson arabanın içine girdiler. Adam direksiyona geçti.

Brett DeLosanto yanlarında değildi artık. Yapılması düşünülen değişikliklerin arabanın dış görünüşünü etkilemeyeceğini öğrendikten sonra Brett, Orion'un ön panjurunda yapılmış olan küçük bir değişikliği görmek üzere dışarı çıkmıştı. Desenciler, çalışmalarının sonuçlarını açık havada görmek istelrerdi. Bazan açıklık ortasında ve doğal ışık altında arabanın görünüşünü bir stüdyodakinden çok farklı olabilirdi. Orion ilk olarak güneş altına çıktığı zaman ön panjurunun parlak gümüş rengi vereceği yerde siyah göründüğü ortaya çıkmıştı. Panjurun yerleştirme açısında bir değişiklik yapmak gerekiyordu.

Camlı kontrol kulübesinden çıkan beyaz iş önlüklü bir kız arabanın yanına gelerek.

«Arabayı denemek istediğiniz özel bir yol var mı, Bay Trenton?» dedi.

«Bozuk bir yol olsun, Kaliforniya'yı deneyelim.»

«Pekâlâ, efendim.» Kız kulübeye girdi az sonra elinde bir mıknatıslı bant olduğu halde dışarı uzandı. «Oakland ile San Jose arasındaki 17 sayılı Devlet Yolu» dedi. Kulübeye dönüp bandı kompütere yerleştirdi.

Adam, kontak anahtarını çevirdi. Orion'un motoru çalışmaya başladı. Kompütere takılan bandın, yolun gerçek inişini çıkışını, olduğu gibi tekerleklerin altındaki merdanelere ileteceğini biliyordu. Laboratuvarın kütüphanesinde bu bantlardan pek çok vardı. Bunlar çok hassas kayıt alma arabaları ile Kuzey Amerika ve Avrupa'nın yollarında dolaşırken tesbit edilmişlerdi. Böylece, iyi olsun kötü olsun herhangi bir yerin gerçek yol durumu, istenildiği zaman denenmek ve incelenmek üzere laboratuvarda yaratılabiliyordu. -

Orion'u vitese geçirerek gaza bastı. Hız bir anda elli mile yükseldi. Araba hiç kımıldamadan durduğu halde tekerlekler ve merdaneler çılgıncasına dönüyorlardı. Adam, arabanın çukurlara düştüğü zaman alttan gelen gürültülerini duyuyordu.

İan Jameson:

«Bir de Kaliforniya'nın yollarının fevkalâde olduğunu söylerler,» dedi.

Göstergenin ibresi 65'in üstündeydi.

Adam başını salladı. Otomobil mühendislerinin, Kaliforniya yollarını derin temeli olmadıkları için beğenmediklerini biliyordu. Derinliği olmayışının, beton blokların ortalarının çökmesine, kenar arının kıvrılmasına ve kırılmasına yol açtığı bilinoyrdu. Ağır kamyonlar yapıyordu bunu. Böylece bir araba bir beton blokunun sonuna geldiği zaman bir sonrakine düşmüş oluyor ve sürekli düşmeler ve yaylanmalar arabalarının bunları emecek şekilde yapılmalarını gerektiriyordu.

Orion'un hızı 80 mile yükseldi. Jameson:

«Tamam, şimdi,» dedi.

Daha sözü bitmeden bir ses ve titreme başladı arabanın içinde. Ama ses alçak, titreme de pek hafifti. ST. deneme alanında olduğu gibi içindekileri korkutmayacaktı.

Adam:

«Hepsi bu kadar mı?» diye sordu.

«Evt, bu kadara indirebildik. Demin de dediğim gibi ancak kabul edilebilecek kadarını yapabildik bu malzemeye.» Adam çabuk çabuk düşünürken mühendis:

«Bir de düz bir yolda deneyelim,» dedi.

Kontrol kompüterine yeni bir bant yerleştirilince —İllinois'teki 80 sayılı devlet yolunun bir bölümü— yolun arızaları birden düzeldi, buna karşılık ses ve titreşim daha da azaldı.

Jameson:

«Bir kere de gerçekten çok kötü bir yolda dene-

yelim,» dedi. Kulübede çalışan kıza bir işaret yaptı, kız gülümseyerek başını salladı.

Adam, arabayı 60 mile çıkarınca Orion ürkütücü bir şekilde titremeye başladı. Jameson:

«Missisipi'deyiz,» dedi. «Biloxi yakın arında 90 sayılı devlet yolu. Yol zaten birşeye benzemiyordu; Camille Kasırgası da büsbütün berbat etti. Şu anda üzerinde bulunduğumuz kısım hiç onarılmamış bir yerdir. Şüphesiz intihar etmek istemeyen bir kimse bu yolda bu hızı yapamaz.»

Saatte 80 mil hızla giden arabaya dinamometrenin aktardığı yol durumu öylesine berbattı ki, arabanın kendi sarsıntısı farkedilmiyordu bile. İan Jameson durumundan memnun görünüyordu.

Hız azalınca:

«Halk, mühendislerimizin ne gibi yolları ele alarak çalıştıklarını hiç bilmiyor,» dedi.

'Jameson yine soyut mühendislik dünyasına döndü' diye düşündü Adam. Ama önemli olanı, Orion'un ST sorununun çözümlenebilmesiydi. Parça eklemeyi, daha masraflı olmasına rağmen, arabanın piyasaya çıkacağı tarihi ileriye atacak öteki özel yola yeğliyordu. Hiç şüphe yok ki Orion'u kendi özel malı olarak düşünen şirketin yönetimle uğraşan müdür yardımcısı Hub Hewitson, beş doları duyunca tavana kadar zıplayacaktı, ama Adam'ın hemen öğrendiği gibi, o da bu dertle bir arada yaşamayı öğrenecekti zamanla.

Arabadan indiler. Mühendisin talimatına uyan Adam motoru çalışır durumda bıraktı. Bu sefer uzaktan kontrol aletinin başına geçen kız idareyi ele almıştı. Dinamometrenin üstünde 80 mil hızla giderken dışardan görülen sarsıntı içerde hissedilenden daha fazla değildi.

«Konulan desteğin uzun kullanılmaya dayanacağından emin misin?» diye sordu Jameson'a.

«Evet, hiç şüpheniz olmasın. Her türlü denemeden geçirdik. Bizler tatmin olmuş durumdayız bu konuda.»

Adam, 'Jameson da öyle tatmin edilmiş gibi,' diye

düşündü. Mühendisin uazklığı —hatta ilgisizlik bile denilebilirdi buna—, Adam'ı hâlâ rahatsız ediyordu:

«Burada yaptığınız her şeyin olumsuz olması sizleri hiç rahatsız etmez mi?» diye sordu. «Hiçbir şey ürettiğiniz yok burada. Sadece birşeyler kaldırıyor, birşeyler yok ediyorsunuz.»

«Yoo, ürettiğimiz şeyler de var!» Jameson, dinamometrenin hâlâ Orion'un tekerlekleri ile birlikte hızla dönmekte olan merdanelerini işaret etti. «Şunları görüyor musunuz? Bunların ucunu bir jeneratöre bağladık. Aslında, laboratuvardaki bütün dinamometreler aynı jeneratöre bağlıdır ya. Arabanın motorunu çalıştırır çalıştırmaz dönen merdaneler elektrik üretirler. Detroit Edison firmasına hat çektik, ürettiğimiz bu elektriği onlara satıyoruz,» Adam'a, meydan okur gibi baktı. «Bazan bunun Üretim Planlama'dan çıkan bazı şeyler kadar faydalı olduğuna inanıyorum.»

Adam gülümsedi, hak verircesine:

«Ama Orion onların arasında sayılamaz,» dedi.

«Hayır. Hepimizin umudu var onda.»

SEKİZİNCİ BÖLÜM

Erica Trenton, en sonunda geceliğini Troy'da Laidlaw Beldon mağazasından almıştı. Daha önce Birmingham'daki mağazaları teker teker dolaşmış, ama tasarladığı amaç için elverişli bir şey bulamayınca, yapacak bir şeyi olduğu için sevinerek, spor arabasıyla çevreyi dolaşmaya çıkmıştı.

Somerset Mall, Big Beaver Caddesinin doğusunda geniş ve modern bir alışveriş merkeziydi. Birmingham ve Bloomfield Hills'de oturan otomobil sanayiiyle ilgili aileler alışverişlerini genellik burada yaparlardı. Erica da daha önce birkaç kere buraya gelmiş olduğu için, mağazaları ve bu arada Laidlow Beldon'u iyi bilirdi.

Geceliği görür görmez aradığının bu olduğunu anladı. Bu, hemen hemen saçının rengine yakın bir bej renkte, aynı renk sabahlığıyla naylon bir gecelikti. Giydiği zaman altın renkli bir sarışınlık izlenimi yaratacağını biliyordu. Donuk turuncu dudak boyası ile bu gece Adam'ın şehvet hislerini uyandıracağını ummaktaydı.

Erica'nın mağazada veresiye hesabı olmadığı için geceliğin bedelini çekle ödedi. Sonra Kozmetik Bölümü'ne geçerek turuncu rujunu da aldı. Çünkü, evde tam istediği renkte ruju bulunduğundan emin değildi.

Kozmetik bölümü vızır vızır çalışıyordu. Erica sırasını beklerken yanındaki parfüm tezgâhında bir kadının konuşmasını dinlemekteydi. Altmış yaşlarında bir kadın olan müşteri, satıcıya:

«Gelinim için istiyorum,» diyordu. «Pek emin değilim... Şu Norell'i bir deneyeyim...»

Sıkıntılı bir kumral olan satıcı kız parfümü kadına uzattı.

Kadın:

«Evet, tamam,» dedi. «Bundan istiyorum. Bir onsluk şişe olsun lütfen.»

Satıcı kız, arkasında, müşterilerin erişemeyeceği kadar uzaktaki aynalı bir raftan, üstü siyah yazılı beyaz bir kutu seçerek tezgâhın üzerine koydu.

«Eli dolar, satış vergisi de var,» dedi. «Peşin mi ödeyeceksiniz yoksa hesaba mı yazılacak?»

Yaşlı kadın duraksadı:

«Bu kadar pahalı olacağını düşünmemiştim.»

«Daha küçük şişelerimiz de var, bayan.»

«Hayır.. bilmem ki hediye alacaktım. Belki de... Ama biraz daha bekleyip düşüneyim de sonra karar veririm.»

Müşteri uzaklaşırken satıcı kız da bir an için tezgâhın gerisindeki bir kapıdan içeri girdi. Parfüm kutusu tezgâhın üstünde, kızın bıraktığı yerde duruyordu.

Mantıksız bir düşünce, inanılmaz bir şekilde yerleşti Erica'nın zihnine: *Norell benim de kullandığım parfüm. Niçin almayayım?*

Bir anda içinden gelen bu sesin karşısında şaşkınlığa düşmüştü. Tam o sırada ikinci bir ses duydu içinde: *Haydi! Zaman kaybediyorsun! Al onu!*

Daha sonraları, 'acaba şu konuşan benim zihnim mi', diye düşünecek kadar beklediğini hatırladı. Ondan sonra kararlı olarak, hiç de acele etmeden, sanki kendini yöneten mıknatıslı bir güç varmış gibi Kozmetik Bölümü'nden Parfüm Bölümü'ne doğru yürüdü. Hiç bir acelecilik göstermeden, falza bir hareket de yapmadan paketi aldı, çantasını açtı ve içine attı. Çantasının yayı kapanırken çıt diye bir ses çıkardı. Bu ses Erica'ya sanki bir el silâh patlatılmış gibi geldi. *Dikkati üstüne cekecekti!*

Ne yapmıştı?

Titreyerek olduğu yerde kaldı, her an kendisini

suçlayan bir ses duyacağını her an omzuna bir elin yapışacağını bekliyordu: *Hırsız!*

Hiç bir şey olmadı oysa. Ama bunun bir an içinde olacağını biliyordu.

Ne söyleyebilirdi? *Hiç bir şey. Hele, delil çantasında yatarken.* Mantıklı düşünmeye çalıştı. Paketi çıkarıp, aldığı yere bırakabilirdi. Böyle birşeyi ya da buna benzeyen birşeyi hayatında *hiçbir zaman* yapmamıştı.

Hâlâ titreyerek, kalbinin gümleyerek atışını bütün vücuduyla hissederek kendine sordu: *Niçin?* Şu yaptığının nedeni neydi, eğer varsa elbette. İşin en saçma yanı da ne parfüm ne de başka birşey çalmak zorunda olmaması idi. Çantasında parası da vardı, çek defteri de.

Şu anda bile satıcı kızı çağırıp aldığı paketin parasını verebilir, iş kapanırdı. *Elbette çabuk olduğu takdirde. Hemen şimdi!*

Hayır.

Henüz hiç bir şey olmadığı için kendisini kimse görmemişti anlaşılan. Görmüş olsalardı, şimdiye kadar suçlanır, sorguya çekilir ve belki de karakola götürülürdü. Geri döndü. Ilgisiz görünmeye çalışarak mağazayı gözden geçirdi. Her zamanki alışveriş devam ediyordu. Kimse kendisiyle ilgili görünmüyor, hatta o yana bile bakmıyordu. Parfüm bölümüne bakan kız daha gelmemişti. Erica, hiç acele etmeden, yine Kozmetik Bölümü'ne doğru yürüdü.

'Nasıl olsa parfüme ihtiyacım vardı' diye düşünüyordu. Ama bunu alış şekli aptalca ve tehlikeli olmuştu ve bir daha hayatında böyle yapmayacaktı kesinlikle yapmayacaktı. Kutu şimdi çantasındaydı ve olan olmuştu. Durumu düzeltmek, pek çok güçlükler yaratacak, açıklamalar gerektirecekti, oysa en iyisi bunlardan kaçınmaktı.

Kozmetik bölümündeki bir satıcının başı boşalmıştı. Erica en çekici gülüşüyle, turuncu dudak boyasını denemek istediğini söyledi.

Bir tehlike kaldığını biliyordu: Parfüm tezgâhının başındaki kız. Geldiği zaman kutuyu oraya koyduğunu hatırlayacak mıydı? Hatırladığı takdirde de Erica'nın oraya yakın bir yerde durduğunu hatırlayacak mıydı? Erica'nın içinden gelen ses acele etmesini, mağazadan bir an önce çıkmasını söylüyordu. Ama, mantığı böyle demiyordu. Olduğu yerde kalırsa daha az göze batacaktı. iBlerek, uzun uzun denedi dudak boyalarını.

Parfüm bölümüne yeni bir müşteri gelmişti. Satıcı kız da o sırada geldi, başı ile müşteriyi selâmladı, sonra birşey hatırlamış gibi Norell paketini bıraktığı yere baktı. Kız şaşırmışa benziyordu. Arkasına dönerek, kutuyu aldığı rafa baktı. Aralarında bir onsluk Norell'ler de olmak üzere rafın üzeri parfüm kutularıyla doluydu. Erica, kızın kararsızlığını farketti: Kutuyu geri koymuş muydu yoksa koymamış mıydı?

Doğrudan doğruya bakmamaya dikkat ederek Erica komşu tezgâhı gözlüyordu. Müşteri birşeyler sordu. Kız karşılık verdi ama sıkıntılı görünüyor, hep çevresine bakıyordu. Erica kendisinin de gözden geçirildiğini hissetti. Tam o anda Kozmetik Bölümü'ndeki satıcıya gülümseyerek:

«Bunu alacağım,» dedi. Kızın kendisini gözden geçirmesinin sona erdiğini de farketmişti bu arada.

Hiç bir şey olmamıştı. Herhalde satıcı kız dikkatsizliğinin başına getirebilecekleri konusunda kendisinden daha çok endişeliydi şimdi. Erica dudak boyasının parasını öderken çantasını ancak elini sokacağı kadar aralamayı unutmadı.

Mağazadan çıkmadan, bir kötülük yapma duygusuyla, parfüm bölümünde durup Norell kokusunu bile denedi.

Erica mağazanın dış kapısına yönelirken yeniden korkuya kapıldı. Kendisini görmüş, daha sağlam bir dayanak bulmak için şu ana kadar gözlemiş ve beklemiş olabilirlerdi. Bir yerde böyle birşey okuduğunu hatırlıyordu. Dışarda gözüken park yeri kendisini bek-

leyen dost bir sığınak olarak görünüyordu. Yakın fakat yine de ne kadar uzak...

«İyi günler, madam,» Birdenbire yanında orta yaşlı, kır saçlı, gülümsemesi yüzüne yapışmış bir adam belirmişti.

Erica dondu. Kalbi durmuştu sanki. Demek ki...

«Umut ederim ki memnun kalmışsınızdır, hanımefendi?»

Ağzı kupkuruydu.

«Evet... evet, teşekkür ederim.»

Adam ilgisizce kapıyı açarak:

«İyi günler,» dedi.

İçini dolduran rahatlama havasıyla kendini dışarda buldu Erica. Dışarda.

Arabasını sürerken önceleri içinde bir hayal kırıklığı duydu. O kadar kuşkulanmasının ne gereksiz olduğunu şimdi anlıyordu, o kadar üzülmesine hiç de neden yoktu, duyduğu korkular amma da aşırıydı. Yine de kafasını kurcalayan birşey vardı; Ne için yapmıştı bu işi?

Birden kendini çok neşeli hissetti, haftalardan beri olduğundan daha keyifli buluyordu kendini.

Erica'nın bu neşesi bütün öğleden sonra ve akşam yemeğini hazırlarken de devam etti. Bu gece mutfakta hiç dikkatsizlik yapmayacaktı.

Akşam yemeği olarak Adam'ın pek sevdiği Bourguignonne fondüsü'nü seçmişti. İkisinin de aynı fondü kabından yemek yemeleri, başlayacak olan bir içtenliği bütün gece devam ettirir diye düşünüyordu. Sofrayı kurarken de çok düşündü. Gümüş şamdanlara uzun sarı mumlar yerleştirdi, şamdanları krizantemlerle bir hizaya koydu. Yolda gelirken almıştı çiçekleri, geri kalanları da Adam'ın içeri girer girmez görmesi için oturma odasına serpiştirdi. Bayan Gooch'un geldiği günlerde olduğu gibi bugün de ev pırıl pırıldı. Adam'ın gelmesinden bir saat kadar önce Erica, şömineye koca bir kütük koyarak yaktı.

Ne yazık ki Adam geç kalmıştı. Alışılmamış birşey değildi bu. Alışılmamış o an telefon edip geç kalacağını haber vermemesiydi. Saat yedi buçuğu, sonra yedi kırk beşi geçti, sekizi geçince Erica tedirginleşti. Sık sık pencereye gidip dışarı bakıyor, sofranın başına gelip her şeyin yerli yerinde olup olmadığını gözden geçiriyor, mutfağa gidip bir saat önce hazırladığı salatanın taze kalıp kalmadığını anlamak için buzdolabını açıyordu. Fondü için hazır ayıp doğradığı kuşbaşı et de dolaptaydı. Adam geldikten sonra, bir iki dakika içinde yemekleri hazır olacaktı.

Yemek odasındaki şöminenin ateşini iki kere tazelediğinden, birbirine açılan yemek ve oturma odaları şimdi çok sıcak olmuştu. Erica camı açtı, bu sefer de ateş tütmeye başladı, kapatmak zorunda kaldı. Şarabı düşünmeye başladı şimdi de. J61 Chateau Latour' açmıştı bir şişe, saat altıda açmış, yedi buçukta masaya getireceğini düşünmüştü. Şimdi şarabı mutfağa götürüp yeniden tıpaladı.

Her şey tamamlanınca stereo teypin düğmesini çevirdi. Teype bir bant yerleştirilmişti bile, bir melodinin son ezgileri biterken yeni bir melodi doldurdu odayı.

Yeni parçanın adı *Bahama Adaları*'ydı; Erica'nın sevdiği bir melodiydi bu. Kendisi okur, babası gitar çalardı eski günlerde. Ama bu gece yumuşak kalipso ezgileri onda baba evinin özlemini uyandırıyordu.

Şarkı sona ermeden kapattı teypi. Hafif makyajı bütün bütüne yok olmadan gözyaşlarını sildi.

Sekizi beş geçe telefon çalınca, Erica heyecanla koştu. Ama telefon eden umut etiği gibi Adam değildi; 'Bay Trenton,' şehirlerarasından aranıyordu. Erica, santral memuruyla konuşurken arayanın Adam'ın Pasadena'daki kız kardeşi Teresa olduğunu anladı. Batı Kıyısı santralı:

«Başka birisiyle konuşmak ister misiniz?» diye so-

runca, hattın öteki ucundakinin görümcesi olduğunu anlaması gereken Teresa:

«Hayır, Bay Trenton'la konuşmak istiyorum, lütfen gelince beni araması için bir haber bırakın,» dedi.

Erica, Teresa'nın cimriliği karşısında öfkelenmişti; bu gece birisiyle konuşmak fırsatını hoş karşılayacaktı. Teresa'nın dört çocuğu ile bir yıl önce dul kalmasından sonra para durumunun çok iyi olmadığını biliyordu ama bu, bir şehirlerarası konuşma ücretinden kaçınmasına yolaçacak kadar da değildi doğrusu.

Adam'ın, geldiğinde telefonla araması için numarayı bir kâğıda yazdı. Adam, saat sekizi yirmi geçe, arabasındaki radyonun 'şehir dalgası' ile kendisini arayarak Sothfield yolunda bulunduğunu ve eve doğru geldiğini bildirdi. Bu, onbeş dakikası kalmış demekti. Anlaşmaları gereği Erica mutfakta daima akşamın erken saatları açık bıraktığı bir 'şehirli alıcısı' bu undururdu. Adam, radyo ile kendisini ararsa bu genellikle 'zeytini harekete geçir' şifresini kapsayan bir mesaj bırakmak içindi. Şimdi de aynı şey söylemişti, yani eve gelir gelmez bir martini içmek istiyordu. Erica buzdolabına soğuması için iki martini kadehi koyduktan sonra içkileri hazırlamaya başladı.

Yatak odasına koşacak, saçlarını gözden geçirecek, dudak boyasını tazeleyecek, parfümünü —o parfümü— yenileyecek kadar zamanı vardı. Anahtarın kilitte döndüğünü duyar duymaz, yeni bir gelin gibi endişeyle aşağı koştu.

Adam özür dileyerek girdi içeri:

«Özür dilerim, geç kaldım.»

Her zamanki gibi sanki bir iş gününü tamamlamış değil de yeni başlıyormuşçasına taze, diri ve parlak bakışlıydı. Erica son zamanlarda bu dış görünüşün ardında bir gerilimin yattığını farketmişti, ama şimdi bundan pek emin değildi.

«Zararı yok.»

Kocasını öperken geciktiğini unuttu bile. Soğumuş

yemekten sözetmenin, ev kadınlığı taslamanın yapılacak en kötü şey olduğunu biliyordu. Adam karısını şöyle bir öptükten sonra kadın oturma odasında martinilerini doldururken kendisini geciktiren nedeni anlatmakta ısrar etti.

«Elroy'la birlikte Hub'un yanındaydık. Hub pek öfkeliydi. Oradan ayrılıp telefon edemedim.»

«Size mi öfkelenmişti?» Bütün öteki şirket memurlarının karıları gibi Erica da Hub'ın Kuzey Amerika otomobil işletmelerinin müdür yardımcısı olan Hubbard J. Hewiston olduğunu biliyordu. Yetkileri daha üst kademede olan iki kişinin (genel müdürle yönetim kurulu başkanının) dışında kalan herkesi terfi ettirmek ya da işten atabilmek gücünü verirdi kendisine. Hub'ın gayet titiz standardları herkes tarafından bilinirdi. Bu standardlara erişemeyenlere karşı acımasız olabilirdi ve olurdu da.

«Biraz da bana öfkelenmişti ama aslında gösteriş yapıyordu,» dedi Adam. «Yarın unutur hepsini.»

Erica'ya Orion'a eklenecek parçaları ve kıyametler kopartacak olduğunu bildiği beş doları anlatti. Deneme alanından merkeze dönünce durumu Elroy Braithwaite'e bildirmişti. Üretim Planlama Müdür Yardımcısı hemen Hub'a gitmelerini ve kopacak kıyametin bir an önce kopmasını öngörmüştü. Öyle de olmuştu.

Ama, Hub Hewitson ne kadar kaba bir insan olsa da, şu anda fazladan konulacak parçaların kaçınılmazlığını ve maliyetlerini kabul etmiş olmalıydı. Adam, deneme alanında doğru kararı verdiğine inanıyordu. Elindeki martini, içindeki gerilimi az birşey hafifletmişse de büsbütün ortadan kaldıramamıştı.

Kadehini tekrar doldurması için uzatırken bir iskemleye çöktü. «Amma da sıcak burası bu gece,» dedi. «Niçin yaktın ateşi?»

Erica'nın öğleden sonra aldığı çiçeklerin bir kısmı-

nın yerleştirildiği masanın yanına oturmuştu. Kadehini koymak için, çiçek dolu vazoyu eliyle itti.

«Ateş yanınca daha keyifli olur diye düşünmüştüm.»

Adam, karısının yüzüne bakarak:

«Yani her zaman öyle değil mi demek istiyorsun?» diye sordu.

«Böyle birşey demedim.»

«Belki de söylesen iyi olurdu.»

Ayağa kalkıp odada dolaşmaya başladı, önüne gelen şeylere dokunuyor, eline alıyordu. Erica *biraz da bana dokun daha çok cevap alırsın,* demek istedi. Onun yerine:

«Kirk'ten mektup geldi,» dedi; «Her ikimize birden yazmış. Üniversite gazetesinin yazı işlerine geçmiş.»

«Hıh!» Adam'ın homurtusu hiç de bir ilgi belirtisi değildi.

«Ama onun için önemli bu.» Erica dayanamadı, «Senin için terfi etmen ne kadar önemliyse, o kadar,» dedi.

Adam sırtını ateşe vererek döndü. Sert bir sesle:

«Sana daha önce de söyledim,» dedi. «Greg'in doktor olması düşüncesine alıştım. Hatta, hoşlanıyorum bile bundan. İhtisas yapmak güç, güç ama yaptığı zaman katkısı daha büyük olacak, faydalı bir iş yapmış olacak. Fakat ne şimdi ne de ileride Kirk'in gazeteci olduğuna sevinmemi bekleme benden.»

Hiç anlaşamadıkları ve sık sık tekrarlanan bir konuydu aralarında bu. Erica, hiç sözünü etmemiş olmayı istedi. Onların hayatlarına karışmadan çok önce Adam'ın çocukları mesleklerini seçmişlerdi. Yine de, çıkan tartışmalarda Erica hep oğlanların tarafını tutar. babaları gibi otomobil sanayiine girmedikleri için mutlu olduğunu söyler dururdu.

Sonraları, bu davranışın pek akıllıca olmadığını anladı. Çocuklar nasıl olsa kendi yollarında gideceklerdi, oysa kendisi kocasının mesleğini çocuklarının önünde küçülttüğü için Adam'ı huzursuz yapmıştı.

«Gazetede yazmak faydalı bir şeydir ama,» dedi en tatlı sesiyle.

Kocası başını salladı. Bu sabahki basın toplantısının anısı hâlâ tazeydi.

«Gazetecileri benim kadar çok görmüş olsaydın böyle düşünmezdin. Yaptıklarının çoğu yapmacık, dengesizdir. Tarafsızlık ettiklerini söyledikleri zaman taraf tutarlar, önyargılıdırlar, yanlış bilgilerle doludurlar. Bütün yanılgılarını süratli olma saplantısına bağlarlar, Gerçekleri araştırmadan uluorta yazmamanın daha iyi kamu hizmeti olacağını düşünemezler bile. Üstelik kendileri dışında herkesin eleştiricisi ve yargılayıcısıdırlar.»

«Söylediklerinin bir kısmı doğru,» dedi Erica. «Ama bütün gazeteler ve bütün gazeteciler böyle değildirler.»

Erica'nın anladığı kadarıyla Adam, bir anda kavgaya dönüşebilecek bir tartışmaya hazır gibi görünüyordu. Bunu doğmadan bastırmak için kocasının yanına giderek kolunu tuttu ve gülümseyerek:

«Kirk'in ötekilerden başka türlü olacağını ve seni şaşırtacağını umut edelim,» dedi.

Son zamanlarda pek seyrek olan bu bedensel temas Erica'ya haz vermişti. İşler istediği gibi giderse akşamdan önce bunun daha da artacağını biliyordu.

«Haydi bunları bırak şimdi,» dedi. «Bak en sevdiğin yemeği hazırladım.»

Adam:

«Çabuk yiyelim,» diye karşılık verdi. «Sonra incelemem gereken bazı evrak var, bir an önce çalışmak istiyorum.»

Erica kocasının kolunu bırakıp mutfağa doğru giderken Adam'ın aynı kelimeleri ne kadar çok kullandığını düşünüyordu.

Kocası, peşinden mutfağa gelerek:

«Yardım edebilir miyim?» diye sordu.

«Salatanın sosunu dökebilirsin.»

Adam, işini her zamanki gibi çabuk ve kusursuz olarak bitirdi. Sonra Terasa'nın telefon numarasının yazılı olduğu kâğıdı gördü. Erica'ya:

«Sen yemeye başla, ben telefon edeyim bakalım ne istiyormuş,» dedi.

Adam'ın kız kardeşi, telefonun başına geçti mi şehirlerarası olup olmadığına aldırmaz, konuşur da konuşurdu. Erica:

«Bu kadar saat bekledim nasıl olsa,» diye itiraz etti. «Yalnız başıma yiyemem şimdi. Daha sonra arasan olmaz mı? Orada saat altı daha.»

«Pekâlâ, eğer yemek hazırsa.»

Erica her şeyi hazırlamıştı. Mutfaktaki ocakta, fondü kabında ısıttığı yağı sofraya götürdü, küçük tencereyi ocağa yerleştirerek ateşi yaktı. Sofrada her şey yerli yerindeydi.

Mumları yakarken, Adam:

Gerçekten mum yakmaya değer mi?» diye sordu.

«Evet.» Bütün mumları yaktı.

Mum ışığı Erica'nın az önce getirdiği şarap şişesini de aydınlatmıştı. Adam kaşlarını çattı:

«Ben bunu özel bir gece için sakladığımızı sanıyordum,» dedi.

«Nasıl özel bir gece?»

«Gelecek ay Hewitson'larla Braithwaite'ler geliyor ya.»

«Hub Hewitson şaraptan ne anlar ne de ne içtiğine dikkat eder. Biz ikimiz özel olamaz mıyız yani?»

Adam bir parça kuşbaşı et alarak kaynayan fondü tenceresine attı. Salatasını yemeye başladı.

«Niçin birlikte çalıştığım kimselere ya da yaptığım işe takılmadan duramıyorsun?» diye sordu sonunda.

«Öyle mi yapıyorum?»

«Sen ne yaptığını çok iyi bilirsin. Evet, hem de evlendiğimiz günden beri.»

«Bu belki de özel her bir dakikamız için savaşmama gerektiğini hissettiğimdendir?»

Fakat kendi kendine, 'bazen gereksiz yere savururum oklarımı' diye düşündü, tıpkı az önce Hub Hewitson'a olduğu gibi.

Adam'ın kadehini doldururken:

«Özür dilerim» dedi. «Hub hakkında söylediklerim gereksiz ve ukalâcaydı. Eğer onun 'Chateau Latour' içmesini istiyorsan gider alırım.» *Belki de parfümü aldığım gibi bir iki şişe alırım,* diye düşündü.

«Aldırma,» dedi Adam; «Önemi yok.»

Kahvelerini içerken karısından izin alıp yukarı çalışma odasına Teresa'ya telefon etmeye çıktı.

«Hey, patron! Neredeydin? Hisselerini mi sayıyordun yoksa?» Teresa'nın sesi iki bin mil öteden gayet pürüzsüz olarak geliyordu. Adam'ın çocukluğundan hatırladığı abla sesi. Adam doğduğu zaman Terasa yedi yaşındaydı. Yaşlarındaki bu farka rağmen garip bir şekilde birbirlerine çok yakındılar. Adam on üç on dört yaşına geldikten sonra Teresa hep küçük kardeşinin fikrini sormuş ve çoğunlukla onun dediklerini yapmıştı.

«Abla, durumu biliyorsun, o kadar önemli bir adamım ki evime bile gelemiyorum. Bazan bu sanayie ben olmadan nasıl başladılar diye düşünüyorum da...»

«Hepimiz gurur duyuyoruz seninle. Çocuklar hep Adam Amca'larından söz ederler. Günün birinde şirketin genel müdürü olacağını söylüyorlar.» Terasa'nın bir özelliği de kardeşinin başarısı karşısında saklamadığı sevinciydi. İlerlemesine ve terfi etmesine karşı tepkisi hep böyle olmuştu. Adam'ın istemeyerek de olsa kabul ettiği gibi, Erica'nın gösterdiği ilgiye hiç benzemeyen bambaşka birşeydi bu.

«Nasılsın, abla?» diye sordu.

«Yalnızım.» Bir anlık bir sessizlik... «Başka bir karşılık mı bekliyordun yoksa?»

«Yoo. Ama belki de artık...»

«Başka birinin ortaya çıktığını mı sanmıştın?»

«Onun gibi birşey işte.»

«Birkaç kişi çıktı. Dul bir kadın olarak pek kötü sayılmam doğrusu.»

«Bilirim, bilirim,» Bir iki yıl sonra elli yaşına basacağı halde, Teresa hâlâ klasik anlamda güzel ve şehvetli bir tipti.

«Bütün güçlük, bir erkekle —hem de tam bir erkekle— yirmi iki yıl yaşadıktan sonra öteki erkekleri onunla kıyaslamaya başlamakta. Bu kıyaslamadan başarılı çıkan pek olmuyor.»

Teresa'nın kocası Clyde, muhasebeciydi. Bir yıl kadar önce bir uçak kazasında ölmüş ve Teresa'yı son yıllarda evlât edindikleri dört küçük çocukla tek başına bırakmıştı. O günden bu yana Teresa hem psikolojik hem de o zamana kadar ilgilenmediği malî alanlarda büyük düzenlemeler yapmak zorunda kalmıştı.

Adam:

«Para durumu nasıl?» diye sordu.

«İyi. Ama ben de seni bunun için aramıştım. Bazen daha yakında oturmuş olmanı istiyorum doğrusu.»

Adam'ın eniştesi, ailesi için yeterli bir miktar para bırakmışsa da öldüğü sırada malî durumu karmakarışıktı. Adam, uzaktan edebildiği kadar yardım etmişti ablasına.

«Bana gerçekten ihtiyacın varsa bir iki günlüğüne atlar gelirim.»

«Hayır. Aslında, bana oradan daha iyi yardım edebilirsin. Clyde'in, Stephensen Motors'a yaptığı yatırımla ilgileniyorum bugünlerde. Para getiriyor ama çok sermaye de bağlamış oluyoruz. Hemen hemen, elimizde olanın hepsini. Kendi kendime, olduğu gibi bıraksam mı yoksa satıp parasını daha günven verici bir yere yatırsam mı diye düşünüyorum.»

Adam bu işin hikâyesini biliyordu. Teresa'nın kocası Güney Kaliforniya yarış alanlarını tek tek dolaşan bir otomobil yarışı deliysiydi. Pek çok yarış arabası sürücüsü tanırdı. Bunlardan biri de, yıllardan beri bi-

rinciliker kazanan ve meslekdaşlarının aksine, mesleği terkettiği zaman hiç el sürmediği bu paralarla büyük bir sermayeye sahip olan Smokey Stephensen'di. Daha sonraları adını ve prestijini kullanarak Detroit'te bir otomobil acenteliği alıp, Adam'ın şirketinin mallarını satmaya başlamıştı. Teresa'nın kocası, eski yarışçı ile sessiz bir ortaklığa girmiş ve gerekli sermayenin yarısını sağlamıştı. Bu hisseler şimdi Clyde'ın ölümüyle Terasa'ya kalmış bulunuyordu.

«Abla, Detroit'teki Stephensen'den para alıyorum mu demiştin?»

«Evet. Kesin rakamları bilmiyorum ama yarın sana gönderebilirim. Clyde'ın bürosunu devralan muhasebeciler bunun için iyi bir gelir kaynağı diyorlar. Ama ben, otomobil acenteliğinin ne kadar rizikolu bir iş olduğunu okudukça kuşkulanıyorum. Eğer Stephensen'ne birşey olursa çocuklar da ben de sıkıntıya düşeriz.»

«Olabilir de. Ama iyi bir acente ise parayı çekmek de büyük bir hatadır.»

«Anlıyorum. İşte bunun için güvendiğim birinin yardımına ihtiyacım var. Adam, senin ne kadar çok çalıştığını bildiğimden, üzülerek istiyorum bunu senden. Smokey Stephensen ile dostluk kurup, işin ne durumda olduğunu anlayıp ne yapmam gerektiğini bana söyleyebilir misin? Hatırlarsan bunu daha önce de konuşmuştuk.»

«Hatırlıyorum. O zaman da sana bunun güç olabileceğini söylemiştim. Otomobil şirketleri memurlarının acentelerle ilişki kurmalarına izin vermezler. İşe el atmadan önce bunu Çıkar Çatışmaları Komitesi'ne bildirmeliyim.»

«Büyük birşey mi bu? Seni güç duruma sokar mı?»

Adam duraksadı. Sorunun karşılığı, kendisini güç duruma sokacağıydı. Teresa'nın istediğini yapmak, Stephensen acentesini yakından incelemek, yani defterlerini ve çalışma şekillerini gözden geçirmek demekti.

Teresa bu konuda Adam'a vekâlet verirdi, ama Adam'ın şirketi, yani patronları açısından bu bambaşka birşeydi. Her ne amaçla olursa olsun bir acenta ile ilişki kurmadan önce ne yaptığını ve niçin yaptığını söylemek zorundaydı. Elroy Braithwaite'in hatta Hub Hewitson'un bunu bilmesi gerekecekti ve ikisinin de bundan hoşlanmayacaklarını adı gibi biliyordu. Gayet normaldi böyle düşünmeleri. Adam'ın mevkiinde bir yönetici, acentelere malî kolaylıklar gösterecek imkânlara sahipti. Bu yüzden bütün otomobil şirketleri, dışarda kurulacak ilişkiler hakkında gayet kesin kurallar koymuşlardı. Çıkar Çatışması Komitesi bu konuları inceler, şirket memurlarının ve ailelerinin kişisel yatırımlarını gözden geçirirdi. Herkes şirkete yıl sonunda tıpkı vergi beyannamesi gibi bir beyanname verirdi. Bundan hoşlanmayanlar yatırımlarını karıları ve çocukları adına yaparlar ve gizli tutarlarsa da, aslında bu gerekli kurallara yöneticiler mutlaka uyarlardı.

Adam, komiteye gidip işi anlatmaktan başka çare yok diye düşündü. Nasıl olsa kendi kazancı diye birşey söz konusu değildi; dul bir kadınla çocuklarının haklarını koruyordu eninde sonunda. Gerçekten de üstünde ne kadar düşünürse o kadar az güçlük çıkacağı görülüyordu.

«Pekâlâ, uğraşırım bir kere,» dedi. «Yarın şirkete başvururum. İzin vermeleri için bir iki hafta geçebilir. Bu izni almadan birşey yapamayacağımı anlıyor musun?»

«Anlıyorum. Gecikmenin de önemi yok. Sen işi üstüne aldın ya, önemli olan o.» Terasa ferahlamış gibiydi. Adam ablasını görür gibi oluyordu: Güç ve sıkıntılı bir işle karşılaştığı zaman alnında beliren kırışıklık şimdi kaybolmuş, yerine insanı rahatlatan sıcak bir gülümseme gelmiş olmalıydı. Adam'ın ablası, bir erkeğe güvenmekten hoşlanan ve kararları onun vermesini seven bir kadındı. Son bir yıl içinde çok karar vermek zorunda kalmıştı oysa.

Adam:

«Clyde'ın, Stephensen Motors'daki hissesi ne kadardı?» diye sordu.

«Yüzde kırk dokuz. Clyde ikiyüz kırk bin dolar yatırdı bu işe. Onun için çok ilgileniyorum ya.»

«Acentelik ruhsatında Clyde'ın adı yazılı mıydı?»

«Hayır. Sadece Smokey Stephensen'e çıktı ruhsat.»

«Bana bütün kâğıtları ve yıllık gelir olarak sana gönderilen paraların kayıtlarını yolla. Stephensen'e de yaz ve durumu bildir. Yakında kendisini ziyaret edeceğimi, bana vekâlet verdiğini yaz. Tamam mı?»

«Tamam. Teşekkür ederim. Adam. Çok teşekkür ederim. Erica'ya selâm söyle. O nasıl, iyi mi?»

İyidir, iyi.»

Erica masayı toplamış, oturma odasındaki koltuğun üstünde ayaklarını altına almış bekliyordu.

Sehpayı işaret ederek:

«Kahve yaptım,» dedi.

«Teşekkürler.» Adam kendine bir fincan kahve doldurdu, sonra çantasını almak için dışarı çıktı. Odaya dönünce şöminenin başındaki koltuğa oturdu, çantasını açtı ve kâğıtlarını çıkarmaya başladı.

Erica:

«Terasa ne istiyormuş?» diye sordu.

Adam birkaç kelimeyle, ablasının istediğini ve ne yapmaya karar verdiğini özetledi.

Erica inanmaz bakışlarla bakıyordu kocasının yüzüne:

«Ne zaman yapacaksın bunları?»

«Bilmem. Bir zaman bulurum elbette.»

«Ama ne zaman? Ne zaman yapacağını bilmek istiyorum.»

Adam, sesinde hafif bir tedirginlikle:

«Birşey yapmaya karar verirsen, mutlaka onu yapacak bir zaman da bulursun,» dedi.

«Zamanı yaratamazsın,» Erica'nın sesinde az önce olmayan bir şiddet vardı şimdi. «Ancak bir başkasının zamanını alabilirsin. Bu, o acenteye birkaç kere gitmek demek değil midir? Sorular soracaksın işin gidişini öğrenmeye çalışacaksın. Ben senin nasıl çalıştığını bilirim. Her şeyi en ince noktasına kadar öğrenemezsen için rahat etmez senin. Bu iş de zamanını alacak değil mi?»

«Sanırım.»

«Peki bu, iş saatları içinde mi olacak? Gündüzün, hafta içinde mi?»

«Herhalde değil.»

«Şu halde, ancak akşamları ve hafta sonları uğraşacaksın bu işle demek. Otomobil acenteleri o zamanlar da açıktırlar değil mi?»

Adam sertçe:

«Pazarları açmazlar,» dedi.

«Aferin onlara!» Erica akşamın böyle başlamasını istememişti. Sabırlı olmak, anlayışlı olmak, sevmek istemişti ama birden bir acılık kapladı içini. Susmasının daha iyi olacağını bile bile parladı. «Belki de bu acente, eğer sen ondan kibarca istersen, evde karınla birlikte geçirecek birkaç saatın kaldığını onu da işle doldurmak istediğini söylersen, dükkânını pazar günleri de açar, değil mi?»

Adam:

«Bana bak,» dedi. «Bu, iş değil. Eğer başka bir imkânım olsaydı üstüme almazdım. Teresa için yapıyorum bunu.»

«Peki, ya Erica için birşeyler yapmaya ne dersin? Yoksa çok mu geliyor bu sana? Dur, dur! Tatilini de kullansana bu iş için; o zaman hiç olmazsa..»

«Budalalaşıyorsun,» dedi Adam. Çantasından kâğıtlarını çıkarmış, yarım daire şeklinde çevresine yerleştirmişti. Erica, büyücünün dairesi gibi diye düşündü; yalnız büyülenmişler girebilir içeri. Büyülü daireye giren sesler bile karışıyor, yanlış anlaşılıyor, anlamları değişiyordu.

Adam haklıydı. Budalalık yapıyordu. Şimdi de kapris yapmaya çalışıyordu.

Kocasının arkasına geçerek ellerini omuzuna dayadı, yüzünü yüzüne yapıştırdı. Adam elini uzatarak karısının eline dokundu.

«Ablamı yüzüstü bırakamazdım.» Adam'ın sesinde özür dileyen bir ifade vardı. «Başka ne yapabilirdim? Eğer tersi olmuş olsaydı, Clyde de sana benim ona yaptığım kadarını, belki de daha fazlasını yapardı.»

Erica birdenbire rollerinin değişmiş olduğunu farketti. Belki de büyücünün dairesine girmenin bir yolu vardı. Belki de bütün iş giriş yolunu aramaktı o zaman birdenbire karşısına çıkıveriyordu.

«Biliyorum,» dedi. «Tersi olmadığına memnunum. Sadece bazı bazı, ilişkilerimizin ilk başlardaki gibi sürmesini istiyorum da. Seni gerçekten o kadar az görüyorum ki.» Tırnaklarıyla erkeğin kulağının arkasını kaşıdı; eskiden yaptığı fakat çoktandır yapmadığı gibi. «Seni hâlâ seviyorum.» İçinden bir şey daha söylemek geldi ama söylemedi: *Ne olur sevişelim bu gece.*

Adam:

«Ben de değişmedim,» dedi; «Bir neden yok buna zaten. Zamanımız olmadığını söylediğinde ne demek istediğini çok iyi anlıyorum. Ama belki de Orion piyasaya çıktıktan sonra ferahlarız biraz.» Ama bu son sözü pek inanarak söylememişti. Her ikisinin de bildiği gibi Orion'dan sonra, ondan mutlaka daha çok şeyler isteyecek olan Farstar çıkacaktı. Adam'ın gözleri elinde olmayarak önündeki kâğıtlara kaydı.

Erica kendi kendine: *Acele etme, zorlama,* diyordu.

«Sen işinle uğraşırken ben biraz yürüyeceğim,» dedi...

«Ben de seninle geleyim mi?»

Kadın başını salladı: «Sen işini bitir daha iyi.» İşini şimdi bırakırsa ya döndükten sonra ya da ertesi sabah gülünç denecek kadar erken bir saatta devam edeceğini biliyordu.

Adam ferahlamış gibiydi.

Erica evden çıkınca sırtına geçirdiği deri ceketini sıkıca ikileyerek yürümeye başladı. Saçlarına bir eşarp bağlamıştı. Hava serindi, bütün gün insanı serseme çeviren rüzgâr şimdi dinmişti. Erica geceleri yürümesini severdi. Bahama'da olduğu gibi burada sık sık yürüyüşe çıkardı. Komşuları bazan kendisini uyarırlar, Detroit'te suç sayısının ne kadar arttığını, hatta bir zamanlar en güvenli yerler sayılan Birmingham ile Bloomfield Hills'in bile artık tehlikeli olduğunu söylerlerdi.

Ama Erica bunlara aldırmaz, yürüyüşlerine devam ederdi.

Gece karanlık olduğu ve yıldızlarla ay, bulutların ardında bulunduğu halde Quarton Lake'deki evlerden sızan ışık Erica'nın yolunu aydınlatmaya yetiyordu. Bazen içinde yaşayanların gölgelerini gördüğü evlerin önünden geçerken, buralarda oturanların kendi dertlerini, anlaşmazlıklarını, kavgalarını düşünürdü. Daha da ileri gider, «şu duvarların ardındaki evlilikler Adam ile benimkine kıyasla nasıl acaba?» diye merak ederdi.

Komşularının çoğu otomobil şirketi memurlarıydı. Bugünlerde eşlerden birinin ötekini serbest bırakmas pek moda olmuştu. Amerika vergi kanunları bu işi kolaylaştırıyordu. Yüksek ücret alan bir yönetici, kendisi için hemen hemen hiç denecek kadar az bir paraya oldukça yüksek nafaka ödeyerek, bağımsızlığını kazanabileceğini farketmişti. Nafaka, aylığın en üst diliminden alındığı için bu miktarı gelir vergisi olarak devlete vereceğine nafaka olarak eski karısına ödüyordu. Sanayide çalışanlardan birkaç kişi bunu ikişer kere denemişlerdi şimdiye kadar.

Erica yarım saat kadar yürüdü. Geri dönerken hafif bir yağmur başladı. Yağmura karşı yüzünü kaldırdı ve iyice ıslanana kadar öylece durdu. Biraz rahatlatmıştı bu kendisini.

Hâlâ kâğıtlarına gömülmüş duran Adam'ı rahatsız etmeden eve girdi. Yukarı çıktı, yüzünü kuruladı,

saçlarını taradı o gün aldığı geceliği sırtına geçirdi. Eleştirici bakışlarla kendisini aynada inceleyince bej naylonun mağazadakinden çok daha çekici durduğunu gördü üstünde. Dudağına turuncu ruju sürdü, sonra bol bol Norell süründü.

Oturma odasının kapısından Adam'a:

«İşin çok sürer mi?» diye seslendi.

Kocası başını kaldırdı, sonra elindeki mavi dosyaya bakarak:

«Yarım saat,» diye karşılık verdi.

Adam, üstünde *Otomobil ve Kamyon İstatistikleri* yazan mavi dosya ile kıyaslanamayacak olan geceliğini farketmemişti anlaşılan. Parfümünün daha etkili olacağını düşünerek Erica, önceden de yaptığı gibi kocasının iskemlesinin arkasına yaklaştı. Ama, aldığı karşılık sadece baştan savma bir öpücükle, sıradan bir, «beni bekleme» oldu.

Yatağına yattığı zaman örtünmedi bekledikçe cinsel arzusu da artıyordu. Gözlerini kapatınca Adam'ın üstünde olduğunu hissedebiliyordu...

Erica gözlerini açtı. Yatağın yanıbaşındaki saat, yarım değil tam iki saatın geçmiş olduğunu gösteriyordu. Sabahın biri olmuştu.

Az sonra kocasının merdivenlerden yukarı çıktığını duydu. Adam, esneyerek «Amma da yoruldum,» dedi, yine esneye esneye soyundu ve hemen uyuyakaldı.

Erica kocasının yanında uyanık olarak yatıyordu. Az sonra yine dışarda yürüdüğünü hayal etmeye başladı; yağmurun yumuşaklığını yüzünde hissediyordu..

DOKUZUNCU BÖLÜM

Adam'la Erica Trenton'un, aralarında gittikçe genişleyen uçurumu daraltamadıkları; Brett DeLosanto'nun Orion'a olan güvenini yenilediği, ama sanatçı olarak geleceği üzerinde düşünmeye daldığı; Barbara Zaleski'nin martiniler arasında hayal kırıklığını tattığı ve babası Matt Zaleski'nin yine düdüklü tencere tipi basınçlı bir iş günü yaşadığı gün, Detroit'in iç kısımlarında, bu beş kişiyle hiçbir ilgisi olmayan fakat ilerki aylar içinde hepsini içine alacak bir olay geçmişti.

Zaman: Akşamın sekizbuçuğu. *Yer:* Brainard yakınlarında 3. cadde. Boş bir polis arabası kaldırım kenarına park etmişti.

Beyaz polis:

«Şu kara kıçını hele duvara yasla bakalım,» diye emretti. Bir elinde tabanca öteki elinde fener vardı. Feneri aşağıdan yukarı Rollie Knight'in üstünde gezdirdi ve yüzüne gelince durdu.

«Şimdi dön bakalım. Ellerin başının üstünde olsun. Haydi, kımılda! Seni kahrolası hapishane kaçkını seni!»

Rollie arkasını dönerken beyaz polis, zenci arkadaşına:

«Ara şu orospu çocuğunu,» dedi.

Polislerin yolunu kestikleri kötü giyimli genç zenci araba yanında durup da polisler tabancalarını çekmiş olarak içinden fırladıkları zaman 3. caddede amaçsızca gezinmekteydi.

«Ne yaptım?» diye itiraz edecek oldu bir ara; son-

ra ikinci polisin eli, bacaklarının arasında dolaşırken gülmeye başladı; «Hey, babalık gıdıklıyorsun be!»

Beyaz polis:

«Sus bakalım,» dedi. Eski bir polisti, sert bakışları koca bir göbeği vardı. Bu göbeği son yıllarda devriye arabalarında dolaşması sonunda elde etmişti. Bu devriye nöbetini uzun zaman tutmuştu. Nöbetteyken çok dikkatliydi. Hiç boş vermezdi.

Arkadaşından çok daha genç ve yeni olan zenci polis ellerini aşağı indirerek:

«Bir şey yok,» dedi. Geri döndü ve hafif bir sesle, «Kıçının ne renk olduğu ne fark eder sanki?» diye sorlu.

Beyaz polis şaşırmıştı. Arabadan hızlı çıktıklarından bu yana normal beyaz devriye arkadaşının yerine bu zenci polisi verdiklerini unutmuştu.

«Aklına bir şey gelmesin,» dedi aceleyle. «Sen de onun rengindeysen de o sefille bir ilgin yok senin.»

Kara polis, kuru bir sesle:

«Teşekkür ederim,» dedi. Daha bir şeyler söyleyecek gibiydi ama söylemedi. Duvara yaslı duran adama, «Ellerini indirebilirsin. Yüzünü dön,» dedi.

Zenci dönerken beyaz polis:

«Son yarım saat içinde neredeydin, Knight?» diye sordu. Rollie Knight'ı sadece bu çevreden değil, bir keresinde de kendisinin tutuklamış olduğu iki mahkûmiyetinden tanıyordu.

«Nerede miydim?» Genç zenci ilk şaşkınlığını atmıştı üstünden. Avurtları çökmüş ve gıdasızlıktan ipince kalmışsa da, kin yansıtan gözlerinde zayıf bir yan yoktu. «Bir beyaz karıyla yatıyordum,» dedi. «Adını bilmiyorum, ama kocasının iktidarsız bir beyaz domuz olduğunu söyledi. Erkek aradığı zaman geliyor buralara.»

Yüzünün damarları kabarmış olan beyaz polis bir adım ileri attı. Niyeti, tabancasının kabzasını bu kin dolu suratın ortasına indirmekti. Sonra, Knight'in ken-

disine saldırdığını ve kendini korumak için bu yola baş vurduğunu söyleyecekti. Arkadaşı da nasıl olsa onun tarafını tutardı şimdiye kadar çok kereler olduğu gibi. Ama birdenbire arkadaşının onlardan biri olduğunu hatırladı; huysuzluk edebilirdi belki. Başka bir zaman eline bir fırsat daha geçireceğini düşünerek kendini tuttu. Bu akıllı zenci parçası, görürdü o zaman Hanya'yla Konya'yı.

Kara polis Rollie Knight'a:

«Talih'ni zorlama,» diye hırladı. «Nerede olduğunu söyle bize.»

Genç zenci kaldırıma tükürdü. Rengi ne olursa olsun polis düşmandı. Hele kara derilileri, beyazın uşağı oldukları için daha da beterdi. Sokağın ucundaki bir bodrum meyhanesini işaret ederek:

«Oradaydım,» dedi.

«Ne kadar kaldın orada?»

«Bir saat. Belki iki, belki üç.» Rollie Knight omuzlarını silkti. «Kim sayar saatları?»

Kara polis arkadaşına:

«Gidip sorayım mı?» diye sordu.

«Boş ver, zaman kaybından başka bir şey olmaz. Orada olduğunu söylerler nasıl olsa. Hepsi yalancıdır onların.»

Zenci polis:

«Ama West Grand ve 2. caddelerden buraya gelebilmesi için kanatları olması lâzım,» dedi.

Devriye arabasında dolaşırken iki dakika önce çağrıyı duymuşlardı. On sekiz blok ötede Fisher binasında silâhlı bir soygun olmuştu. İki şüpheli, son model bir araba ile kaçmışlardı.

Birkaç saniye sonra Rollie Knight'ı burada dolaşırken görmüşlerdi. Şehrin öte tarafındaki silâhlı bir soygunla burada tek başına dolaşan bir insanın pek ilgisi olmayacağı düşünülürse de, beyaz polis Knight'ı tanıyınca arkadaşına arabayı durdurması için seslenmiş, tabancasını çıkardığı gibi dışarı fırlamıştı. Öteki poli-

sin de onu izlemekten başka yapacağı şey yoktu. Zenci polis, beyazın neden böyle hareket ettiğini biliyordu. Soygun haberi, 'durdurup arama' yapılması için fırsat vermişti; arkadaşı da insanları duvara dayayıp zorbalık etmekten hoşlanırdı, seçtiklerinin hepsinin de kara derili olması bir rastlantıdan başka bir şey değildi elbette.

Zenci polis arkadaşının zalimliği ve vahşeti ile zenci mahallesinde devriye gezerken üzerine çöken korku arasında bir ilişik var diye düşünüyordu. Korkunun kendine özgü bir kokusu vardı. Soygun çağrısı geldiği anda bu kokunun beyaz polisten yükseldiğini duymuştu; tabancasını çekip arabadan atlarken de ve hatta şimdi bile. Korku insanı daha kötü yapabilirdi, yapıyordu da. Bunun yanında yetkiye de sahipse vahşî olabiliyordu.

Bu çevrede korku, yabancılık duyulacak bir şey değildi. Detroit polisinin korkunun ne olduğunu bilmemesi onun bilgi eksikliğini, hayal gücü eksikliğini gösterirdi. Memleketteki suç oranının en yüksek olduğu şehir içinde polis her zaman hedefti: Her zaman nefretin, çoğunlukla da tuğla, bıçak ve kurşunların hedefi. Yaşamanın, çabuk davranmaya bağlı olduğu bir yerde bir dereceye kadar korku mantıklı bir şeydi; tehlike baş gösterdiği, ya da öyle sanıldığı zaman şüphe, tedbirlilik ve sür'at de öyle. Bu, polisin ateş hattında olduğu bir savaşın içinde bulunmak demekti. Ve her savaşta yapıldığı gibi, insan davranışının iyi yanları —kibarlık, hoşgörü— gereksiz şeyler olarak bir yere atılır ve karşılıklı düşmanlıklar (çoğu nedenli olarak) arttıkça savaş da şiddetlenirdi.

Zenci polisin çok iyi bildiği gibi pek az polis hem insan olarak kalmayı hem de korku ile bir arada yaşamayı öğrenebilmişti. Bunlar, zamanlarının gidişini, kara derililerin düşüncelerini hayal kırıklıklarını arkalarında yatan uzun adaletsizlik tarihini anlayan kimselerdi. İster beyaz ister kara olsun bu tür bir polis

savaşı az da olsa hafifletmeye yardım ederdi. Ama böylelerinin sayıları çok az olduğu için katkıları da az olurdu.

Yeni Polis Müdürü'nün amacı bu azgınlığı çoğunluk haline getirmek, genel olarak Detroit polis gücünün düzeyini yükseltmekti. Oysa yeni müdürle amaçları arasında, korku ya da önyargılarının etkisiyle —bu polis gibi— ırkçı olan ayrıca kalabalık bir polis grubu vardı.

Rollie Knight'a:

«Nerede çalışıyorsun, paçavra?» diye sordu.

«Ben de senin gibiyim. Çalıştığım falan yok. Vakit öldürüyorum işte.»

Polisin yüzü yine öfkeden patlayacakmış gibi şişti. Zenci polis, eğer kendisi orada olmasaydı arkadaşının, yüzüne sırıtarak bakan zayıf suratın ortasına yumruğunu indireceğini biliyordu.

Zenci polis Rollie Knight'a:

«Haydi defol!» dedi. «Çok konuşuyorsun.»

Arabaya döndüklerinde beyaz polis:

«Ahtım olsun o piçi geberteceğim,» diyordu.

Kara polis düşündü: *«Yaparsın da; hem de yarın ya da öbür gün; her zamanki arkadaşın yanına döner dönmez. Adamı döverken ya da uydurma bir nedenle tutuklarken o da başını öteki tarafa çevirir.»*

Poliste bu çeşit kan davaları çok olurdu.

Direksiyonda olan kara polis birden arkadaşına:

«Tut şunu,» dedi. «Birazdan gelirim.»

Arabadan çıktığı zaman Rollie Knight elli metre ötedeydi.

«Hey, bana bak!» Zenci arkasına dönünce polis onun durmasını işaret etti ve yanına doğru yürüdü.

Tehdit edercesine bir tavırla Rollie Knight'a doğru eğildi, ama sesi sakindi:

«Arkadaşım seni öldürmeye niyetli. Yapar da. Ağzını tutamadığın için budalanın birisin sen. Sana bir borcum da yok. Yine de bak, uyarıyorum seni. Orta-

dan kaybol ya da en iyisi sakinleşene kadar şehirden uzaklaş!»

«Kalleş bir zenci polis ha! Ne diye senin sözüne inanacakmışım?»

«Hiç bir nedeni yok bunun.» Polis omuzlarını silkti. «Başına geleceklerden sen sorumlusun. Benim umurumda mı sanıyorsun?»

«Nasıl gideyim buradan? Parayı nereden bulacağım? Ya ekmeği?» Sesi yine kin doluysa da soru daha az düşmanca bir tavırla sorulmuştu.

«Gitme o halde. Ortadan yok ol bir süre.»

«Kolay değil, babalık.»

Evet, zenci polis bunun kolay olmadığını biliyordu. İnsanı birisi ararken ve pek çok kimse de nerede olduğunu bilirken saklanmak kolay değildi. Yollarını bilirsen bilgi toplamak pek ucuzdu o çevrede: Bir esrarlı sigara parası, bir yardım vaadi, hatta ustaca bir tehdit yeterdi bunun için. Bağlılık burada yeşeren bir fidan değildi. Ama başka bir yerde bulunmak, hiç olmazsa bir süre için ortalarda görünmemek yararlıydı. Polis:

«Niçin çalışmıyorsun?» diye sordu.

Rollie Knight sırıttı:

«Domuz arkadaşına söyledim ya...»

«Bırak bu parlak sözleri. Çalışmak istiyor musun?»

«Belki.» Bu sözün ardında, Rollie Knight gibi sabıkalılara pek az işin açık olduğu gerçeği yatıyordu.

Zenci polis:

«Otomobil fabrikaları işçi alıyorlar,» dedi.

«Beyazların bölgesi orası.»

«Epey zenci var çalışan ama.»

«Bir kere denemiştim. Beyazın biri gelip olmaz dedi.»

«Bir daha dene. Al, bak.» Zenci polis ceketinin cebinden bir kart çıkartıp uzattı. Bir gün önce iş bulma kurumunda tanıdığı bir adam vermişti kartı. Bir iş bulma adresi, danışma saatları yazılıydı üstünde.

Rollie Knight kartı buruşturup cebine tıktı.

«Canım çektiği zaman üstüne işerim,» dedi.

«Ne istersen yap.» Zenci polis arabaya doğru yürüdü.

Beyaz meslektaşı kendisine şüphe ile bakarak:

«Ne oluyor?» diye sordu.

«Sakinleştirdim onu biraz.» Zenci polis başka bir şey söylemedi.

Zenci polisin bir tartışmaya girmeye hiç niyeti yoktu. Detroit'in nüfusunun yüzde kırkı zenci olduğu halde ancak birkaç yıl önce polis kuvveti yüzde yüz beyaz olmaktan kurtulmuştu. Buna rağmen içerde yine eski etkiler sürüp gitmekteydi. 1967 Detroit gösterilerinden sonra, halkın baskısı ile zenci polislerin sayısı artırılmıştı ama yine de zenciler, beyazların egemenliğinde olan güçlü, Detroit Polis Memurları Birliği'ni ele geçirecek etkenliğe sahip değildiler. Hatta bir beyaz-kara çatışmasında polis olarak haklarının korunacağına bile güvenleri yoktu.

Böylece devriye nöbeti, Detroit'in kendi ırksal gerilimlerini yansıtarak düşman bir kararsızlık içinde devam etti.

İster kara ister beyaz, insanlardaki kabadayılık ancak bir deri kalınlığındadır. İşte Rollie Knight da yüreğinin ta derinliğinde korkuyordu.

Akılsızca kızdırdığı beyaz polisten korkuyordu. Düşüncesizce nefretinin kendisini dikkatsizliğe yönelttiğini anlamıştı. Hapishaneye dönmekten korkuyordu; bir daha hüküm giyerse bunun çok uzun süreli olacağı yüzde yüzdü. Üç kere hüküm giymiş, iki kere hapse girmişti; bundan sonra, ne olursa olsun artık af edilmeyeceğini biliyordu.

Cezaevi düzeninin insanı nasıl bir hayvanca umutsuzluğa ve alçalmaya düsürdüğünü ancak Amerikalı bir zenci bilebilir. Tutukluların çoğunlukla kötü davranış

gördükleri ve ıstırap çektikleri bilinirse de hiç bir zaman kara derililerinki kadar sürekli ve yaygın olamaz. Bazı cezaevlerinin ötekilerden daha iyi ya da daha kötü oldukları da doğrudur; ama, bu cehennemin bazı bölümlerinin öteki bölümlerinden on derece daha soğuk ya da sıcak olduğunu söylemek gibi bir şeydir. Hangi cezaevinde olursa olsun, zenci, alçaltma ve hareketin alışılmış bir şey, dayağınsa, dışarı çıkmak kadar olağan olduğunu bilir. Tutuklu, Rollie Knight gibi —gerek doğuştan ve gerekse yıllarca süren gıdasızlıktan— zayıf birisi ise ceza ve ıstırap çok daha büyük olur.

Genç zencinin, bu korkusunun yanı sıra bir de polisin odasını ararsa marijuana bulacağı korkusu vardı. Kendisi pek az içerse de satışını yapardı. Geliri azdı ama hiç olmazsa yiyecek sağlamanın bir yoluydu bu. Birkaç ay önce cezaevinden çıktığından bu yana hiçbir iş bulamamıştı. oPlisin kendisini tutuklaması için marijuana yeter de artardı bile.

İşte bunun için o gece Rollie Knight, bir yandan izleniyor muyum diye şüpheyle çevresine bakarken bir yandan da marijuana paketini boş bir arsaya fırlatıp attı. Şimdi artık günü gününe yaşamak için pek az da olsa bir fırsatı varken bunun sona erdiğinin farkındaydı.

İşte bu farkına varış ertesi gün, zenci polisin kendisine verdiği kartın buruşukluklarını düzeltip, otomobil şirketinin şehrin içindeki işçi bulma acentesine gitmesine sebep oldu. İçinde hiç bir umut yoktu... Bir şeye inanmak için hiç bir nedeni olmadan o kadar çok yaşamıştı ki, aklı, umut denilen şeyi kavramaktan çok uzaktı.

Başka yapacak işi olmadığından gitti oraya.

12. sokağın yakınlarında olan yapı, şehrin o kesimindeki bütün yapılar gibi yıkılmaya yüz tutmuş, pencere camları kırık, birkaç penceresine soğuktan korunmak için tahtalar çakılmış dökülen bir yerdi. Az

bir süre öncesine kadar terk edilmişti. Şimdi bile kaba saba onarılmasına ve boyanmasına rağmen çürümesi devam ediyor, orada çalışanlar günün birinde damın başlarına çöküp çökmeyeceğini düşünüp duruyorlardı.

Ama bu eski tip yapı ile ona benzeyen başka iki yapının önemli bir görevleri vardı. Burası, otomobil şirketlerinin işçi bulma ileri karakollarıydı.

Bu program Detroit gösterilerinden sonra başlamış olup, şehrin o kesiminde yaşayan ve o güne kadar 'işe alınamaz' diye bir kenara atılmış olan, çoğunluğu zenci büyük bir grup insanı işe almayı hedef tutuyordu. Buna otomobil şirketleri öncülük etmişler, ötekiler de onları izlemişlerdi. Şüphesiz otomobil şirketleri amaçlarının iyilik yapmak olduğunu belirtmişler ve işe alma programları başladığı andan beri 'Halkla İlişkiler' kısımları, işverenlerinin halkı ne kadar düşündüklerini göklere yaymak fırsatını bulmuşlardı. Daha şüpheci gözlemciler otomobil dünyasının korktuğunu söylüyorlardı. Bir kısmı da, ayaklanmaların böldüğü şehrin yıkıntılarından çıkan dumanın 1967'de General Motors binasını sardığını ve alevlerin yaklaştığı zaman zencilere bir çeşit kamu hizmeti garantisi verildiğini söylemişlerdi. Bunların söyledikleri doğru çıkmış, yalnız ilk işe başlayan Ford olmuştu.

Nedenleri ne olursa olsun, üç noktada herkesin tek bir kanısı vardı: Bu işçi bulma programı çok yerindeydi. Yirmi yıl önce başlatılmış olması gerekirdi. 1967 ayaklanması olmasaydı, hiç de başlatılmayabilirdi.

Bütün hatalarına ve bozukluklarına rağmen program başarılı oluyordu. Otomobil şirketleri işe alış standartlarını düşürünce eskiden iş bulamayanların bir kısmını tutmaya başladılar. Tahmin edilebileceği gibi bazıları kof çıkıyorlarsa da, şaşkınlık verecek sayıda insan bu 'gözden çıkarılmışlar'ın sadece bir fırsata ihtiyaçları olduğunu ortaya koyuyordu. Rollie Knight işe alınmak için baş vurduğu zaman, işverenler de, iş isteyenler de çok şeyler öğrenmişlerdi.

Kadınlı erkekli kırk kişi ile birlikte bir odaya alındı. Oturdukları iskemleler, iş adayları gibi çeşitli boylarda ve biçimlerdeydi, ama adayların ortak bir yanları vardı! Hepsi zenciydiler. Aralarında pek konuşmuyorlardı. Rollie Knight bir saat bekledi. Bunun yarısından çoğunda uyukladı durdu; normal olarak bomboş günlerini geçirmekte kendisine yardım eden bir huydu bu.

Sonunda görüşme bölmelerinden birine girdiği zaman, karşısında oturan görüşmeciye bakarken esniyordu.

Orta yaşlı, yuvarlak yüzlü bir zenci olan görüşmecinin sırtında koyu renkli bir gömlekle spor bir ceket vardı, kıravat takmamıştı.. Dost bir tavırla:

«Beklemek insanı yoruyor, değil mi?» diye sordu. «Babam bana, 'İnsan oturduğu zaman odun yararken yorulduğundan daha çok yorulur,' derdi. Çok odun yardırdı bana böyle diyerek.»

Rollie Knight karşısındaki adamın ellerine baktı:

«Son zamanlarda pek odun yarmışa benzemiyorsun,» dedi.

«Haklısın. Bak bir şey daha öğrendik: Sen çevrene dikkat eden ve düşünen bir insansın. Ama odun yarmakla mı ilgileniyorsun yoksa onun kadar güç olan başka bir işle mi?»

«Bilmem.» Rollie neye kapılıp da buraya geldiğini düşünüyordu. Az sonra sabıkası olup olmadığını soraracaklardı, işin sonu gelecekti.

«Ama sen buraya iş aradığın için geldin.» Görüşmeci, dışardaki sekreterin doldurduğu sarı karta göz attı. «Doğru değil mi, Bay Knight?»

Rollie başını eğdi. 'Bay' kelimesi kendisini şaşırtmıştı. En son kendisine ne zaman böyle hitap edildiğini hatırlamıyordu.

«Önce hakkında bir şeyler öğrenelim bakalım.» Görüşmeci önüne üstü basılı bir kâğıt tomarı çekti. Yeni işe alma tekniğinde adayların formları kendilerinin

doldurması diye bir şey yoktu. Geçmiş e, okuyup yazması çok az olan pek çok insan çağdaş toplumun standart bir görev olarak gördüğü şeyi yapamadıkları için geri çevrilmişlerdi: Formülleri doldurmak.

Temel soruların üstünden çabucak geçtiler.

Adı: Knight, Rolland Joseph Louis. *Yaşı: 29. Adresi:* Adresini söyledi; *bunun, başkasına ait külüstür bir oda olduğunu ve kendisinin kovulana kadar bir iki gün orada oturabileceğini sözlerine eklemeden. Oysa, hayatının büyük bir kısmı bu gibi yerlerde, bunları bulamadığı zamanlar da sokakta geçmişti.*

Ana-babası: Adlarını söyledi. Ana-babası birbirleriyle evlenmedikleri hatta bir arada bile yaşamadıkları için soyadları tutmuyordu. Görüşmeci üzerinde durmadı; alıştığı bir şeydi bu. Rollie de şunları söyleyebileceği halde söylemedi: *Annesi bir kere göstermiş olduğu için babasını tanıyordu. Yalnızca bir kere görebilmişti. Kafasının içinde, öfkeli yüzlü, yanağında bir yara izi bulunan ve oğlu ile ilgilenmeyen iriyarı bir adam hayali vardı. Yıllar önce Rollie, babasının müebbet hapse mahkûm olduğunu duymuştu. Hâlâ orada mı olduğunu, yoksa çoktan ölmüş mü bulunduğunu bilmiyordu. Anasına gelince, on beş yaşında evden kaçana kadar bir arada yaşamış sayılabilirlerdi. Şu anda Cleveland'da ya da Şikago'da olduğunu tahmin ediyordu. Çok yıllar var, ondan da bir haber alamamıştı.*

Öğrenim durumu: Sekizinci sınıfa kadar okumuş. *Okulda zeki bir öğrenciydi, önüne yeni bir şey çıktığı zaman bu zekâsı yine de uyanıyordu, ama kara derili bir insanın beyazların düzeninden kurtulmak için ne denli bir zekâya ihtiyaçları olduğunu biliyordu; bu, kendisinde hiç olamayacaktı:*

Bundan önce çalıştığı yerler: Hatırlamaya çalıştı. *Okuldan çıktıktan sonra çeşitli işlerde çalışmıştı. Komilik yapmış, kar küreklemiş, araba yıkamıştı. Sonra 1957 yılında Detroit de ekonomik bunalımın içine girince işsiz kalmış, kumar oynamış, yankesicilik yapmış ve otomobil hırsızlığından tutuklanmıştı.*

Görüşmeci:

«Sabıkanız var mı, Bay Knight?» diye sordu.

«Evet.»

«Ayrıntılarını rica edeceğim. Bunları sonradan araştırdığımızda baştan söyleyim de aklınızda bulunsun; onun için sizden doğrusunu öğrenirsek daha iyi olur.»

Rollie omuzlarını silkti. Elbette araştırırdı orospu çocukları. Bu kadar yağlanmaya ihtiyacı olmadan biliyordu bunu zaten.

Adama önce otomobil hırsızlığını anlattı. O zamanlar on dokuz yaşındaydı. Cezası tescil edilmiş, bir yıl göz altına alınmıştı.

Nasıl olduğunu sorma işte. Arabadakilerin onu yolda bulup almaları, kendisinin de sadece biraz eğlenmek için seyirci olarak gitmiş olması; sonra polislerin arabayı durdurup hepsini birden hırsızlıkla suçlamaları kimi ilgilendirirdi ki? Ertesi sabah yargıç önüne çıkmadan önce Rolli'ye bir teklif yapmışlardı: Suçu kabul edersen bir yıl gözaltına alınmaktan kurtulursun. Şaşkın ve korkmuş bir halde olduğu için hemen kabul etmişti bunu. Sözlerini tutmuşlardı da. Duruşma salonunda beş saniye bile kalmamıştı. Daha sonraları bir avukat kendisine, suçluluğunu kabul etmemesinin de aynı sonucu vereceğini, yargıcın sadece bir ihtarla yetineceğini anlatmış, suçluluğu kabul etmesininse sabıka kaydına işleneceğini, ömrünün sonuna kadar omuzlarında kalacağı söylenmemişti.

Bundan sonraki cezası da artırmıştı bu durumu.

Görüşmeci:

«Bundan sonra ne oldu?» diye sordu.

«İçeri girdim.» Bir yıl sonraydı bu. Yine otomobil hırsızlığı. Bu seferki gerçekti ama, hiç yakalanmadığı iki hırsızlığı daha vardı: İki yıl.

«Başka bir şey var mı?»

İşte işin en güç noktası gelip çatmıştı. Buna karşılık verdikten sonra defterleri hep kapatmışlardı. İş yok. Ama pis işlerini nerelerine isterlerse soksunlardı.

Rollie hâlâ neye kapılıp da buraya geldiğini merak ediyordu.

«Silâhlı soygun. Beş ile on beş yıl arası hapis istendi; Jackson cezaevinde dört yıl yattım.»

Kuyumcu dükkânı. Iki kişi kilidi kırıp girmişlerdi geceleyin. Bütün alabildikleri bir avuç ucuz kol saatıydı; dışarı çıkarken yakalanmışlardı. Rollie aptallık etmiş yanına bir 22'lik almıştı. Silâhı cebinden bile çıkarmadığı halde, üzerinde taşımış olması cezasını ağırlaştırmıştı.

«İyi huydan dolayı mı çıkarıldınız cezaevinden?»

«Hayır. Gardiyan kıskanıyordu beni. Benim hücreme yerleşmek istiyordu.»

Orta yaşlı zenci görüşmeci başını kaldırdı:

«Şakadan anlarım,» dedi. «Sıkıntılı bir güne neşe katar. Ama iyi davranıştı, değil mi?»

«Eğer öyle derseniz öyle olsun.»

«Evet, öyle diyorum.» Adam bunu da yazdı.

«Şimdi nasılsınız, Bay Knight? Yani polisle filan başınız dertte mi şu anda?»

Rollie hayır anlamında başını salladı. Bu Tom Amca'ya dün geceden söz edecek değildi, kızdırdığı beyaz domuzdan uzak durmazsa gerçekten de başı belâdaydı. Bu düşünce eski korkularını hatırlattı. Cezaevi korkusuydu buraya gelişinin gerçek nedeni. Görüşmeci sorular soruyor, pireli bir köpekten daha çok uğraşı içinde, yazıyor da yazıyordu. Rollie kendisini kapı dışarı etmemiş oldukları için şaşırmıştı, oysa bu iş için bir 'silâhlı soygun' sözü yeter de artardı bile.

Bilmediği, kimsenin kendisine söylemeyi düşünmediği şey, —gazete de okumazdı— bu yeni işe alma sisteminin sabıka kayıtlarına pek aldırış etmediğiydi.

Başka bir odaya gönderdiler, soyundu muayene oldu.

Beyaz ve genç bir adam olan doktor Rollie'nin çökmüş avurtlarına ve kemikli vücuduna baktı:

«Ne işe girersen gir, ama sana verdikleri paranın

bir kısmı ile daha iyi beslenmeye ve biraz kilo almaya bak; yoksa ölür gidersin,» dedi. «Zaten burada yollayacakları dökümhanede de çok yaşamazsın ya. Ama belki de oMntaj'a koyarlar. Ben öyle yazacağım.»

Rollie nefretle dinliyordu, şimdiden bu düzenden ve düzenin içindeki insanlardan nefret ediyordu. Bu parlak beyaz oğlan kendini ne sanıyordu? Tanrı mıydı sanki? Rollie'nin ekmeğe ihtiyacı olmasaydı, şu anda çalışması gerekmeseydi, şimdi oradan çıkar giderdi; canları cehenneme hepsinin. Ama bir şeye kararlıydı: Bu adamlar kendisine nasıl bir iş verirlerse versinler, gerektiğinden bir gün fazla bile kalmayacaktı orada.

Tekrar bekleme odasına, oradan da görüşme bölmesine döndü. Az önceki adam:

«Doktor nefes alabildiğini söylüyor,» dedi. «Ağzını açtığın zaman öte taraftan gökyüzünü görmediği için işe alıyoruz seni. Montaj'da çalışacaksın. İş yorucudur ama ücret iyidir. Sendika o tarafını ayarladı. İstiyor musun?»

«İşte buradayım ya, ne diye soruyorsun?» Orospu çocuğu ne bekliyordu sanki?

«Evet, buradasın görüyorum. Yani bunu evet olarak kabul ediyorum. Birkaç hafta süren bir eğitim göreceksin, ama o sürede de haftalığını alacaksın. Dışarda sana gerekli bilgileri nereye gideceğini, ne yapacağını anlatacaklar. Gitmeden önce bir nokta daha var.»

İşte vaaz kısmı başlamıştı bile. Rollie Knight kokusundan anlardı bunu.

Görüşmeci kalın çerçeveli gözlüğünü çıkardı: masanın üstüne doğru eğilerek parmaklarını kavuşturdu.

«Akıllısın,» dedi. «Durumu biliyorsun. Karşına çıkan fırsatı tanıyorsun; bu zamanın ve durumun yarattığı bir fırsat. Gerek insanların gerekse bu şirket gibi şirketlerin şimdi, eskiden sahip olmadıkları yeni bir vicdanları var. Bunun gecikmiş olduğuna aldırma; bütün iş şu anda gelmiş olması, daha pek çok şey var

değişmekte olan. İnanmayabilirsin, ama gerçektir bu.» Spor ceketli tombul görüşmeci bir kalem aldı parmakları arasında yuvarladı, yine bıraktı. «Belki de bundan önce hiç fırsat tanınmadı sana. Bu ilkidir belki de. Ben öyle düşünüyorum. Sabıka kaydınla, bunun ele geçirebileceğin tek iş olduğunu söylemezsem görevimi yapıyor sayılmam. Buradan senin gibiler çok gelip gidiyor. Bazıları bunu başarıyorlar, bazıları da yine eski yollarına dönüyorlar. Başaranlar, başarmak isteyenlerdir.» Adam Rollie'nin yüzüne dikkatle baktı. «Aptallık etme, Knight. Yakala bu fırsatı. Bugün sana verebileceğim en faydalı öğüt budur.» Elini uzattı. «İyi şanslar.»

Rollie istemeye istemeye aldatıldığını hissederek ama bunun nasıl olduğunu bilmeyerek, uzatılan eli sıktı.

Dışarda kendisine neler yapması gerektiğini anlattılar.

Şirketin ve devletin elbirliğiyle desteklenen eğitim programı sekiz hafta sürüyordu. Rollie ancak bir buçuk hafta dayanabildi buna.

İlk hafta sonunda eline aldığı para, bütün hayatı boyunca kazandığından çok fazlaydı. Pazartesi günü güçbelâ kalkıp şehrin öteki ucundaki fabrika Eğitim Merkezi'ne yetişebildi.

Ama salı günü yorgunluğu üstün geldi. Perdesiz penceresinin kirli camından giren güneş yüzüne vurana kadar uyudu o gün. Rollie gözlerini kıpıştıra kıpıştıra kalktı, pencereye gidip dışarı baktı. Sokaktaki saat öğleyi gösteriyordu.

İşi kaçırmış olduğunu anladı hemen. Kayıtsızlıkla karşıladı bunu. Daha ilk başından beri başka bir sonuç beklemediği için hayal kırıklığına uğramamıştı. Sonun ne zaman ve ne şekilde geleceği önemsiz ayrıntılardı sadece.

Yaşantısı ne Rollie Knight'a ne de onun gibi binlerce insana herhangi bir şeyi uzun vadeli olarak düşünmeyi öğretmemişti. Hiç bir şeysiz doğmuşsan ve o

zamana kadar hiç bir şeye sahip olamamışsan, uzun vadeli bir görüşün olamazdı. Yalnız bugün, bu an, bu saniye vardı önemli olan. Beyazların dünyasında yaşayanlar, —cahiller, düşüncesizler— bu davranışı 'tembellik' olarak nitelerler ve suçlarlardı. Daha çok anlayışa ve sempatiye sahip olan sosyologlar ise buna 'yaşanan zamana uyma' ya da 'geleceğe güvensizlik' adını verirlerdi. Rollie bu deyimlerin hiç birini duymamış olduğu halde, güdüleri her ikisini de kapsıyordu. Güdüsü şu anda hâlâ yorgun olduğunu da söylüyordu kendisine. Tekrar yatağa dönüp uyudu.

Daha sonraları ne İş Bulma Bürosu'na ne de Eğitim Merkezi'ne dönmek için bir çaba harcamadı. Eski yerlerine, köşebaşlarına döndü; becerebildiği zaman bir iki dolar elde etti, beceremediği zaman aç yattı. Mucize denilecek bir şekilde, kendisine düşman ettiği polis peşini bırakmış görünüyordu.

Dört hafta kadar sonra bir gün, kaldığı eve eğitim merkezinin bir öğretmeni geldi. Rollie adamı hatırlıyordu. Çıkmak zorunda kaldığı üç kat merdivenden dolayı oflayıp puflayan göbekli, kırmızı suratlı eski bir ustaydı bu.

Ters bir sesle:

«Niçin kaçtın işten?» diye sordu.

«Piyangodan büyük ikramiye vurduk babalık. İşe falan ihtiyacım yok artık.»

«Ah sizler yokmusunuz!» Ziyaretçi odayı tiksinti ile gözden geçirdi. «Sizler gibilerini vergilerimizle beslemekte olduğumuz düşüncesi deli ediyor beni. Eğer bana kalsaydı...» Cümlesini yarım bırakarak cebinden bir kâğıt çıkardı. «Buraya bir imza at bakalım. Artık işe gelmeyeceğin yazılı.»

Başına bir belâ gelmemesi için Rollie kâğıdı imzaladı.

«Şirket şu çekleri de yolladı imzalaman için. Bunların da geriye verilmesi gerek.» Elindeki bir tutam kâğıt arasından birkaç tanesini çıkartıp uzattı.

Rollie çekleri de imzaladı. Dört taneydiler.

Öğretmen:

«Bir daha başkalarına bu kadar yük olmamaya gayret et,» dedi pis bir sesle.

Rollie Knight:

«Haydi babalık çek arabanı,» diye karşılık verdi esneyerek.

Ne Rollie ne de ziyaretçisi bu konuşmaları sırasında karşı kaldırımda bekleyen yeni ve pahalı bir otomobilin farkına varmamışlardı. Arabanın içinde uzun boylu, önemli görünüşlü, kır saçlı bir zenci vardı. Adam, Eğitim Merkezi öğretmeninin içeri girişini dikkatle gözlemişti. Şişman, kırmızı suratlı adam dışarı çıkıp arabasına binerek yola koyulunca öteki araba da onu, kendini belli etmeden bütün öğleden sonra izlediği gibi izlemeye başladı.

«Haydi, yavrucuğum, bırak şu körolası içkiyi. O amda bir şişe daha var.»

Makine satıcısı Ollie, loş odada kendilerini ayıran masanın öte tarafından sabırsızlıkla Erica Trenton'a baktı.

Öğleden sonraydı. Bloomfield Hills'den pek uzak olmayan Queensway Inn'deydiler. Erica sırf geciktirmek için istediği ikinci kadehi ile oyalanıyordu. Bu geciktirmenin anlamsız olduğunu çok iyi biliyordu, buraya yapmak için geldikleri işi ya yapacaklardı ya yapmayacaklardı, eğer yapacaklarsa işi uzatmanın anlamı yoktu.

Kadehini eline alarak:

«Şunu bitireyim hele,» dedi. «İhtiyacım var buna.»

Çirkin bir adam sayılmaz, diye düşünüyordu. Güçlü bir yapısı vardı, vücudu herhalde konuşmasından ve terbiyesinden çok daha mükemmeldi. Erica onun bir jimnastik salonuna devam ettiğini gurur duyarak söylediğini hatırladı. Daha iyi birisini bulmak isterdi ama bundan daha kötüsü de çıkabilirdi karşısına doğrusu.

Jimnastik salonundan söz ettiği zaman yine bu barda ilk defa karşılaşmışlardı. Erica bir öğleden sonra, pek çok yalnız kadının yaptığı gibi, bir içki içmek üzere bara uğramıştı. İlginç birşeyler olacağını umut ederdi hep. Ollie kendisine lâf atmıştı; şakacı, tecrübeli ve kadınların bu bara niçin geldiklerini çok iyi bilen Ollie. Bundan sonraki buluşmaları randevulaşma ile olmuştu. Ollie, Erica'yla birlikte çıkacağını düşünerek bir oda da tutmuştu. Ama bedeninin ihtiyacı ile kendisini

kemiren vicdanı arasında kalan Erica, bütün öğleden sonra barda oturmakta ısrar etmiş ve sonunda Ollie'nin öfkesine rağmen evine dönmüştü. Birkaç hafta önce onu arayana kadar erkeğin kendisini defterden silmiş olduğu muhakkaktı.

Ollie, yolculuğundan söylediği zaman dönemediği için bu buluşmaları ertelemek zorunda kalmışlardı. Şimdi buradaydılar ve Ollie sabırsızlanıyordu artık.

«Haydi ne bekliyoruz yavrum?» diye sordu erkek.

Erica birdenbire kocasının bürosunun duvarında asılı olan bir yazıyı hatırladı: *Bugünün işini yarına bırakma!*

«Pekâlâ» deid. İskemlesini geri iterek ayağa kalktı.

Motelin gayet güzel döşeli, duvarları tablolu koridorlarından geçerken yüreğinin daha hızlı attığını hissediyordu, acele etmemeye çalıştı.

Birkaç saat sonra Erica bu tecrübesinin ne beklediği kadar güzel, ne de korktuğu kadar kötü olmadığını düşünüyordu. Bir bakıma aradığı cinsel tatmini bulmuştu; anlatması güç olan bir bakımdan da pek bulmuş sayılamazdı. Ama iki şeyden emindi şimdi: Adam'ın saldırgan bir âşık olduğu ve cinsel ilişkilerinin etkilerinin bazan kendisinde günlerce devam ettiği eski günlerdeki gibi bir tatmin duyamazdı artık; ikinci olarak da, bu tecrübeyi bir daha —hiç olmazsa Ollie ile— tekrarlamayacaktı.

Erica, Queensway İnn motelinden çıkınca bunları düşünerek alışveriş yapmak üzere Birmingham'a indi. İhtiyacı olan birkaç şeyin yanında ihtiyacı olmayanları da aldı. Ama en zevk ve heyecan vericisi, mağazalardan parasını ödemeden eşya almasıydı. Kendine güveni giderek arttığından üç kere tekrarladı bunu. Birincisinde bir askı, ikincisinde bir şişe şampuan ve üçüncüsünde de —ne başarı!— pahalı bir dolmakalem çaldı.

Norell şişesini aşırdığı gün edindiği tecrübe mağazalardan mal çalmanın o kadar güç olmadığını göstermişti. Şimdi anladığına göre bu iş için gereken şeyler zekâ, çabukluk ve serinkanlılıktı. Bu niteliklerin üçüne de sahip olduğunu ispat ettiği için gurur duyuyordu.

ONBİRİNCİ BÖLÜM

Adam Trenton ile deneme alanında buluşmasından altı hafta sonra kasvetli, kirli, ıslak bir Kasım günü, havaya pek uyan sıkıntılı bir ruh durumunda olan Brett DeLosanto Detroit'e inmişti.

Bu durumu kendisine hiç de yakıştırmıyordu. Normal olarak, ister üzerinde baskı, endişe, isterse son zamanlardaki gibi şüphe olsun genç otomobil modelcisi hep neşeli ve iyi huylu olarak kalırdı. Ama bugünkü gibi bir günde, benim gibi doğma büyüme Californiya'lı için Detroit kışı artık çok kaçtı, diye düşünüyordu.

Birkaç dakika önce Congress ve Shelby caddelerinin kesiştiği yerdeki parkta duran arabasının yanına gelmişti. Rüzgâr, yağmur ve sürekli akan trafik arasında yürüyerek varmıştı park yerine. Trafik öylesine yoğundu ki kaldırım kenarında durmuş karşıya geçmeyi beklerken, ıslandıkça ıslanıyordu.

Hele, şu çeyresini kuşatan şehrin merkezi... Öff! Her zaman pis, her zaman çirkin ve sıkıntılı olan bu kurşuni gök, Brett'in hayalinde ölü kemiklerinin yakıldığı yerin bacasından çıkan dumana benziyordu. Yılın bundan kötü iki ayı daha vardı: Mart ve Nisan; kışın donmuş ve kapkara kesilmiş karlarının erimeye başladığı aylar. O zaman bile şehrin çirkinliğine alışan insanlar var, diye düşündü. Kendisi hâlâ alışamamıştı.

Arabasına girince motoru çalıştırdı, kalorifer ve silecek düğmelerini çevirdi. En sonunda bir sığınak bulduğuna memnundu; dışarda yağmur bütün şidde-

tiyle yağmakta devam ediyordu. Park alanı ağzına kadar doluydu, iki araba arasına sıkıştığı için önündeki arabanın çekilmesini beklemek zorundaydı. Parka girerken kâhyaya işaret etmişti, adamın şimdi biraz ilerde durduğunu görüyordu.

Brett kâhyayı beklediği sırada, Detroit'te yaşamak ve çalışmak için geldiği günün de böyle bir gün olduğunu hatırladı.

Otomobil şirketlerinin modelci kadrosu kendisi gibi Los Angeles'deki Sanat Koleji yoluyla Detroit'e varmış olan Kaliforniyalı'larla doluydu. Kışın mezun olup da Detroit'e çalışmaya gelenler, şehri bu en kötü mevsiminde görünce o kadar şaşırırlardı ki bir kısmı hemen Batı'ya döner ve başka bir alanda modelcilik ararlardı. Hayal kırıklığına uğramalarına rağmen çoğu Brett gibi kalırlardı, ama şehir kendilerine daha sonra bunun bedelini öderdi. Detroit ileri gelen bir kültür merkeziydi; sanat, müzik ve tiyatro alanlarında önemli sayılıyordu; şehrin dışındaki Michigan Eyaleti, mükemmel bir yazlık ve kışlık tatil bölgesiydi; dünyanın en temiz, en güzel kırları ve gölleri buradaydı.

Brett, *şu arabaları önümden çekecek kâhya da hangi cehennemde kaldı?*» diye düşündü.

Şu andaki sinirinin nedeni de böyle hiç önemli olmayan şeylerdi. Pontchartrain Oteli'nde, Hank Kreisel adındaki otomobil parçaları yapımcısı bir dostu ile öğle yemeği yiyecekti. Brett otele geldiğinde park garajını dolu bulmuştu. Sonunda, otelden epey uzak bir yere park etmiş ve dönüşte de ıslanmıştı. Pontchartrain'de arkadaşı yerine kendisini bekleyen bir not bulmuştu; Kreisel özür diliyor, acele işi çıktığı için yemeğe gelemeyeceğini bildiriyordu. Brett, tam onbeş mil öteden sadece bunun için geldiği halde tek başına yemişti yemeğini. Şehirde yapacak başka işleri de vardı; öğleden sonrasını da bunlar almıştı; ama oradan oraya giderken, klaksondan elini ayırmayan bir sürü kaba şöför yaya geçitlerinden rahat geçmesine imkân

tanımamışlardı, hem de şiddetli bir yağmur yağdığı halde.

Bu yarı vahşi şoförler onu çıldırtıyordu. Bildiği hiçbir şehirde —ki en kötüsü New York'tu— araba sürücüleri bu kadar yabanî ve düşüncesiz değildiler. Belki de bu, şehrin otomobil sayesinde yaşamasından, otomobillerin bir güçlülük sembolü olmasından dolayıydı. Ama nedeni ne olursa olsun, Detroit'li, direksiyonun arkasına geçince bir Frankeştayn olup çıkıyordu. Şehre ilk gelenler bu 'aman vermez' sürüş biçimi karşısında önceleri donakalıyorlar, sonra kendilerini savunmak için onlar da böyle araba sürmeyi öğreniyorlardı. Kaliforniya'nın kendine özgü saygısına alışmış olduğu için Detroit, Brett'e bir kabus, bir öfke kaynağı olarak görünüyordu.

Park kâhyası, önündeki arabaları çekmeyi unutmuştu anlaşılan. Brett, yağmuru dinlemeden adamı gidip bulması gerektiğini biliyordu. Hırsından kendini yiyerek yaptı bu işi. Fakat kâhyanın durumunu görünce sesini çıkarmadı. Adamcağız hasta ve yorgun görünüyordu, yağmur iliklerine kadar işlemişti. Brett adamın eline bir bahşiş sıkıştırarak önündeki arabaları işaret etti.

Arabasına girerken, 'hiç olmazsa dönecek sıcak ve rahat bir evim var' diye düşündü. Kâhyanın belki de böyle bir sığınağı yoktu. Brett'in oturduğu apartman Birmingham'daydı; birden, bu gece Barbara'nın gelip yemek pişireceğini hatırladı. Brett'in yaşayış biçimi, yılda ellibin doların ve primlerin varlığının para endişesini ortadan kaldırması Detroit'in kendisine verdiği tavizlerdi. O da bunlardan hoşlandığını hiç saklamıyordu.

Önündeki arabalar çekiliyorlardı. Yol açılır açılmaz Brett hemen kendi arabasını hareket ettirdi. Park çıkışı elli metre kadar ötedeydi. Brett'in önündeki bir araba da çıkışa doğru ilerliyordu. Brett DeLosanto, ara-

larındaki uzaklığı kapatmak için gaza basarken, çıkış kapısındaki memura vermek üzere para hazırladı.

Birdenbire nereden çıktığı belli olmayan bir araba —koyu yeşil bir Sedan'dı bu— Brett'in önüne fırladı, bir sağ dönüş yaparak çıkış sırasındaki ikinci yeri aldı. Brett frenlere bastı, arabası savruldu; direksiyonunu toparladı, durdu ve küfretti:

«Allah seni kahretsin manyak herif!»

Detroit'in araba sürücüleri hakındaki bütün düşünceleri o günün sıkıntıları ile birleşince, Brett'in bundan sonraki beş saniye içinde yaptıklarına sebep oldu. Arabasından bir sıçrayışta fırladı, koyu yeşil Sedan'ın yanına koştu ve öfke ile kapısını açtı.

«Seni gidi oros...» Birden durdu.

Öteki adam:

«Evet, sonra?» diye sordu. Uzun boylu, kır saçlı, iyi giyimli elli yaşlarında bir zenciydi bu. «Birşey mi söylüyordunuz?»

«Aldırma!» diye hırladı Brett. Kapıyı kapatmak için geri çekildi.

«Lütfen bir dakika durun! Aldırma diye birşey yok. İnsan Hakları Komisyonu'na bile şikâyet edebilirim sizi. Onlara derim ki beyaz bir adam suratımın ortasına bir yumruk indirmek için arabamın kapısını açtı. Benim başka bir ırktan olduğumu görünce bu niyetini uygulamaktan vazgeçti. Bunun adı ırk ayırımıdır; eğer bilmiyorsanız söyleyeyim, ırk ayrımıdır. İnsan haklarındakiler hoşlanmayacaklardır bundan.»

Brett güldü:

«Yepyeni bir görüş açısı olacak bu. Başladığım işi tamamlamamı ister miydiniz?»

Kır saçlı zenci:

«Eğer mutlaka istiyorsanız, bir diyeceğim yok,» diye karşılık verdi. «Ama ben size bir içki ısmarlamayı tercih ederim. Hiç olmazsa o zaman size böyle aniden önünüze çıktığım için özür diler ve bunun sıkıcı bir

günün sonunda yapılan budalaca ve mantıksız bir hareket olduğunu söyleyebilirim.»

«Demek siz de o günlerden birini yaşadınız, ha?»

«İkimiz de yaşadık anlaşılan.»

Brett başını salladı:

«Pekâlâ, teklifinizi kabul ediyorum.»

«*Jim's Garage*'a gidelim mi? Buradan çok uzakta değildir, hem arabanızı da kapıcı park eder. Benim adım Leonard Wingate'tir...»

Yeşil Sedan öne geçti.

Viskilerini ısmarladıktan sonra ilk öğrendikleri şey her ikisinin de ayni şirkette çalıştıkları oldu. Leonard Wingate, Personel kısmında çalışıyordu, konuşmanın gidişinden, Brett'in anladığına göre müdür yardımcısı düzeyinden ancak iki basamak aşağıda idi. Daha sonraları içki arkadaşının şirkette en yüksek mevkide bulunan zenci olduğunu öğrenecekti.

Wingate: «Ben sizin adınızı duydum,» dedi Brett'e «Orion'la Mikelanjcılık oynuyorsunuz değil mi?»

«Öyle sonuçlanacağını umut ederim. Örneği gördünüz mü?»

Öteki olumsuzca başını salladı:

«İsterseniz, görmenizi sağlayabilirim.»

«İsterdim doğrusu. Bir içki daha söyleyeyim mi?»

«Yoo, bu sefer sıra bende.» Brett barmene içki getirmesi için işaret etti.

Oto sanayiinin tarihî örnekleriyle süslenmiş olan bar, Detroit şehrinin merkez kesiminin gözde yerlerinden biriydi. Akşamın ilk saatlarında salon dolmaya başlamış, gürültü çoğalmıştı.

Wingate:

«Epey şey [illegible]ı bu Orion yavrusuna,» dedi.

«Haklısınız.»

«Hele benim insanlarıma çok iş kapısı açıldı.»

«Sizin insanlarınız mı?»

«Saat ücreti alanlar; karalar ve beyazlar. Orion'un başarısı bu şehirdeki pek çok ailenin rahat etmesi demek olacak. Daha çok saat çalışacaklar, evlerine daha çok para götürebilecekler. Bu da onların daha iyi yaşayacakları, yiyecekleri, ipotek bedellerini ödeyip ödeyemeyecekleri, yeni giyecek alıp alamayacakları, tatile çıkıp çıkamayacakları ve çocuklarının geleceğinin sağlama bağlanması demektir.»

Brett düşünceli düşünceli:

«Yeni bir araba modeli çizerken ya da çamurdan bir tampon sökerken insanın aklına bunlar hiç gelmez,» dedi.

«Gelemez ki. Hiçbirimiz başka insanların bulunduğu durumun çeyreğini bile gerçekten bilemeyiz; onlarla aramızda ister tuğladan, ister başka şeyden olsun örülmüş pek çok duvar vardır. Kırk yılda bir duvarda bir gedik açıp ta öteki yanda ne olduğunu gördüğünüz, belki de birine yardım elini uzattığınız zaman bir sürü başka çürümüş asalağın yüzünden yardım edemediğinizi görürsünüz...» Leonard Wingate yumruğunu sıktı ve sessizce ama şiddetle iki kere indirdi barın üstüne. Sonra Brett'e bakarak, çarpık bir şekilde gülümsedi, «Özür dilerim!»

«Dostum, işte içkin geliyor. İhtiyacın var sanırım.» Brett önce kendi içkisinden bir yudum aldıktan sonra, «Bu söylediklerinin park yerindeki o akrobasi hareketleriyle bir ilgisi var mı?» diye sordu.

Wingate başını salladı:

«Özür dilerim,» dedi. «Biraz buhar koyverdim işte.» Bu defa daha az gergin olarak güldü. «Şimdi de hepsini attım, kurtuldum.»

«Buhar beyaz bir buluttan başka bir şey değildir. Bunun kaynağı gizli midir?»

«Hayır. Yeni işe alınma sistemini duymuş muydun?»

«Evet. Ama ayrıntılarını bilmiyorum.» Barbara Zaleski'nin OJL reklâm şirketindeki yeni görevi nedeniyle bununla ilgilendiğini biliyordu.

Kır saçlı personelci işin esaslarını özetledi: Bunun amacı, şehrin yoksul mahallelerine girip, daha önce işe alınamaz olarak kabul edilenleri elden geçirmekti; Üç Büyükler işe alma merkezleri, kurmuşlardı, program, başvuranların niteliğine göre ya uygulanabiliyor ya da uygulanamıyordu.

«Birtakım hayal kırıklıklarına rağmen buna kalkışmak gerçekten değerli olmuştur. İşi tutma oranımız —yani iş verdiğimiz kimselerin işlerinde direnç göstermeleri— yüzde elliden fazla oldu ki bu bizim beklediğimiz sonuçtan kat kat üstündür. İşçi sendikaları da yardım ettiler; gazeteler de buna gereken önemi vererek yardımcı oluyorlar; daha başka yollardan da yararlar sağladık. İşte bunun için insanın kendi şirketinde, kendi insanları tarafından arkadan bıçaklanması çok acı geliyor.»

«Kim bıçakladı seni? Nasıl?»

«Daha öncesinden başlayayım anlatmaya.» Wingate uzun ve ince parmağının ucu ile kadehindeki buzu karıştırdı. «Bu program sayesinde işe alınan insanların pek çoğu hayatları boyunca düzenli bir işte çalışmamışlardır. Aslında, bunun için bir nedenleri de olmamıştır. Düzenli çalışmak birtakım alışkanlıklar yaratır. Sabah erken kalkmak, otobüse yetişmek, haftanın beş günü çalışmak gibi. Ama hayatında bu işi yapmamışsan, böyle alışkanlıkları kazanmamışsan, yabancı bir dil öğrenmeye benzer ve en önemlisi de çok zaman alır. Buna, değişen davranışlar ya da vitesler adını verebilirsin. Bu çeşit insanları işe almaya başlayalı beri pek çok şey öğrendik. İnsanların bir kısmının —hepsinin değil, bir kısmının— bu alışkanlıklara kendi çabaları ile sahip olamadıkları halde biraz yardım edilince kolaylıkla uyum gösterdiklerini de öğrendik.»

Brett:

«Biraz da bana yardım edin,» dedi. «Ben de sabahları çok güç kalkıyorum.»

Arkadaşı gülümsedi:

«Eğer biz yardıma kalkacak olursak, İşçi İlişkileri kısmından birini gönderirim seninle konuşması için. Eğer işe gelmiyorsan, neden gelmediğini soracaktır sana. Bir şey daha var: Bu yeni işçilerden bazıları bir gün işe gelmesçler, hatta birkaç saat geç kalsalar hemen işi bırakıveriyorlar. Belki de geç kalmak istememişlerdir; ellerinde olmadan gecikmiş olabilirler. Ama bizim hiç esnek olmadığımız düşüncesine sahip oldukları için bu kendilerince işlerini kaybettikleri anlamına geliyor.»

«İşten çıkmış olmuyorlar mı ki?»

«Hayır. Ne münasebet! Biz bu programın uygulanabilmesi için her türlü fırsatı tanımaktayız. İşe kalkmakta güçlük çekenlere verdiğimiz şeylerden biri de ucuz bir çalar saat. Aklın durur bir bilsen, çoğunun çalar saatı olmamış hayatlarında. Şirket adına toptan alıyorum saatları. Büromda çalar saattan geçilmez benim.»

Brett şaşırmıştı. Yıllık ücret ödemeleri milyarlarca doları bulan dev bir otomobil şirketinin birkaç işçisinin erken kalkmasını düşünmesi inanılacak birşey değildi.

Leonard Wingate:

«Şunu söylemek istiyorum,» diye sözünü sürdürdü. «Bu şekilde işe alınan bir işçi eğitim kursuna devam etmez ya da fabrikadaki işine gelmezse, başındaki amiri benim özel adamlarımdan birine durumu haber vermek zorundadır. Eğer bütün bütüne umutsuz bir durum değilse, sonuna kadar takip edilir.»

«Peki, olan bu değil mi yoksa? Niçin bu kadar hayal kırıklığına kapıldın?»

«Bir kısmı bundan. Daha çok şey var arkasında.» Personelci viskisinin sonunu dikti. «İşe alınanları geçirdiğimiz bu alıştırma kursları sekiz hafta sürer, her kursta ikiyüz kişi kadar vardır.»

Brett kadehlerinin doldurulması için barmene işaret etti. Barmen gittikten sonra:

«Peki, demek ikiyüz kişi var kursta,» diye Wingate'in sözüne devam etmesi için dürtükledi.

«Evet. Başlarında bir eğitmen ile bir kadın sekreter bulunur. Bunlar bütün kursa katılanlar hakkındaki bilgileri, bu arada işe gelip gelmeme raporlarını da kendileri toplarlar. Merkez Muhasebe'den haftada bir gelen çekleri de bunlar dağıtırlar. Bu çekler kurslara devam ve gösterilen başarıya göre tanzim edilmektedir. İşte bütün iş bu eğitmen ile sekreterde. Her şeyin altında onlar var.»

«Ne işi? Ne yapıyor bunlar?»

«Yalan söyleyen, haksızlık yapan, yardım etmeleri için para aldıkları insanlardan çalan insanlardır bunlar.»

«Anlayabiliyorum sanırım. Ama hepsini bir de sen anlat bakayım.»

«Kurs süresince birtakım kimselerin az önce anlattığım nedenlerle kursa devam etmeyecekleri tabiidir. Bu her zaman olan bizim beklediğimiz birşeydir. Yine demin söylediğim gibi bizim kısma bildirirlerse biz bunların peşlerinden gider, işe dönmeleri için kandırmaya çalışırız. Ama eğitmen ile sekreteri, bu kursa gelmeyenleri bize haber vermemekte ve onları devam ediyormuş gibi göstermektedirler. Böylece kursa gelmeyenlerin çekleri eskisi gibi gönderilmekte, bu kıymetli çift de paraları paylaşmaktadırlar.»

«Ama çekler alanın adına yazılmıyor mu? Bu adamlar onları tahsil edemezler ki.»

Wingate başını salladı.

«Edebilirler, ediyorlar da. Bu çift sonunda bazı kimselerin kursa gelmediklerini bildiriyorlar ve şirket de bunların çeklerini kesiyor. O zaman eğitmen, adresini bildiği bu adamlara teker teker giderek, şirketin çekleri geri istediği hakkında bir sürü palavra anlatıp çeklerin altını imzalatıyor. Böylece istediği yerde tahsil ediyor sonra bunları. Bunun böyle olduğunu biliyorum. Bütün öğleden sonra bir eğitmeni izledim çünkü.»

«Ama daha sonra sizin büronuzdan bu işten çıkanlara gidildiğini söylemiştiniz. Bu kimseler bu çek hikâyesini öğrenemiyorlar mı?»

«Her zaman değil. Unutma ki uğraştığımız insanlar pek öyle konuşkan türden değildirler. Hiçbir zaman kendiliklerinden birşeyi anlatmaya kalkışmazlar. Aslında, sorularımıza karşılık alana kadar çekmediğimiz kalmıyor. Üstelik araya bazı rüşvet olaylarının karıştığını da işittim. Şimdilik ispat edemiyorum ama kokusu duyuluyor.»

«Bütünüyle berbat bu iş aslında.»

Brett, Leonard Wingate'in anlattıkları yanında kendi öfkesinin ne denli küçük olduğunu düşünüyordu

«Bütün bunları sen mi buldun?» diye sordu.

«Pek çoğunu ben çıkardım ortaya. İlk fikir yardımcımdan gelmişti. Kursa devam cetvellerinden kuşkulandı bir gün, devam oranı çok yüksekti. Bunun üstüne ikimiz de kontrola, yeni rakamları elimizdeki eski rakamlarla ve öbür şirketlerinkilerle karşılaştırmaya başladık. Ne olduğu gün gibi çıktı ortaya. Bundan sonrası sadece gözlemek ve suçluları yakalamaktı. Bunu da yaptık.»

«Peki şimdi ne olacak?»

Wingate omuzlarını silkti:

«Güvenlik kısmı işe el koydu, benden çıktı artık. Bu öğleden sonra eğitmenle sekreterini ayrı ayrı getirdiler. Ben de oradaydım. Her ikisi de bütün yaptıklarını itiraf ettiler. İnanmazsın ama erkek hüngür hüngür ağlıyordu.»

«İnanırım,» dedi Brett. «Ben de ağlamak istiyorum şu anda. Şirket dava açacak mı?»

«Suçlular öyle sanıyor ama ben açmayacağını biliyorum.» Uzun boylu zenci yerinde doğruldu; Brett DeLosanto'dan hemen hemen bir baş daha uzundu. Alaylı bir sesle, «Kamuoyu önünde iyi olmaz sonra,» dedi. «Şirketimizin adının gazetelere bu şekilde geçmesini istemeyiz. Üstelik benim patron işe sadece para-

yı geri almak açısından bakıyor. Birkaç dolar kadar bir paraymış sanırım.»

«Peki. ya ötekiler ne olacak? İşe devam edebilecek olanlar, geri dönebilecek olanlar...»

«Haydi haydi dostum gülünç olacak kadar duygulaştın şimdi.»

Brett sert bir sesle:

«Kes şunu,» dedi; «Ben çalmadım körolası çeklerini!»

«Hayır, sen çalmadın. Ama ister misin ötekilere ne olacağını anlatmamı. Eğer elimde olandan altı kat fazla adamım olsaydı, bütün kayıtları birer birer gözden geçirebilseydik, hangilerinin peşine düşeceğimizi bilebilseydik ve aradan bu kadar hafta geçtikten sonra onları yerlerinde bulabilseydik...»

Barmen geldi yanlarına. Wingate'in kadehi boşalmıştı, ama başını salladı. Sonra Brett'in hatırı için:

«Elimizden geleni yapacağız,» dedi. «Ama bunun çok birşey olacağını sanmam.»

«Üzüldüm,» dedi Brett. «Gerçekten üzüldüm.» Bir an durakladı sonra, «Evli misin?» diye sordu.

«Evet, ama birlikte yaşamıyoruz karımla.»

«Bak, bu gece sevgilim benim evde yemek pişiyor. Gelsene sen de!»

Wingate kibarca geri çevirdi bu daveti. Brett ısrar etti.

Beş dakika sonra birlikte çıktılar yola.

Onlar eve vardıkları zaman Barbara Zaleski çoktan gelmiş ve yemek hazırlamaya başlamıştı. Mutfaktan kızarmış kuzu budunun kokusu geliyordu.

«Hey. aşçıbaşı,» diye seslendi Brett. «Gel bak misafir geldi.»

Barbara:

«Gelen bir kadınsa yemeğini kendin pişirebilirsin,» diye bağırdı mutfaktan. «Ah, değilmiş, Merhaba!»

OJL reklam şirketinin Detroit bürosundan çıktığı gibi gelmişti buraya. Giydiği, kendisine pek yakışan örme elbise Barbara'nın vücudunu tam olarak ortaya çıkarıyor, diye düşündü; Wingate'in de ayni şeyi düşündüğünü farketti. Her zaman olduğu gibi Barbara güneş gözlüğünü alnının üstüne, saçlarının arasına itmiş ve orada unutmuştu.

Onları tanıştırırken: «Bu benim metresimdir,» dedi Wingate'a.

Barbara:

«Öyle olmamı ister ama değilim,» diye karşılık verdi. «Metresi olduğumu söyleyerek aklınca öç alıyor benden.»

Brett'in tahmin ettiği gibi Barbara ile Leonard Wingate hemen birbirilerine alıştılar. Onlar konuşurken Brett de bir şişe Dom Perignon şarabı açtı. Barbara, arasıra özür dileyerek yerinden fırlayıp mutfağa koşuyordu.

Odadan çıktığı bir sırada Wingate geniş daireye göz gezdirerek:

«Güzel yer,» dedi.

«Teşekkür ederim.»

Brett daireyi birbuçuk yıl önce kiraladığı zaman iç dekorasyonunu kendi yapmıştı. Parlak sarılar, morlar, turuncular, kobalt yeşilleri hakim olduğu hade bunlar o kadar ustalıkla kullanılmışlardı ki bir bütün izlenimi veriyorlardı. Işıklandırma da renkleri tamamlıyor bazı yerler ışıklı, bazı noktalar da loş bırakılmıştı. İstenen şey, tek bir odada birkaç ayrı oda izlenimi vermekti.

Oturma odasının ucunda başka odaya açılan bir kapı vardı.

Wingate:

«Burada cok çalışır mısın?» diye sordu.

«Biraz calısırım.» Brett başıyla kapıyı işaret etti. «Orası benim 'Düşünce Evim'dir. Yaratıcı olmak ihtiyacını duyduğum zaman oraya kaçarım.»

Brett konuşurken içeri girmiş olan Barbara:

«Orada başka şeyler de yapar,» dedi. «Gel Leonard, göstereyim sana.» Wingate kızın arkasından gitti, Brett de peşlerinden geldi.

Renkli ve göze hoş görünen öteki oda bir stüdyo olarak düzenlenmişti. Masanın yanına yığılmış bir yığın aydınger kâğıdı Brett'in çalışma şeklini gösteriyordu. Yaptığı son taslak —Bir arka tampon taslağı— mantar kaplı bir tahtaya iğnelenmişti.

Wingate bunu göstererek:

«Bu gerçekleşecek mi?» diye sordu.

Brett başını salladı.

«Insan fikirlerle oynar içinden çıkarıp atmak zorundadır onları,» dedi. «Tıpkı geğirmek gibi. Bazan bu şekilde, sonunda kesin biçimini alacak bir şey elde edersin. Bu onlardan biri değil.» Aydınger kâğıdını kopartıp buruşturdu. «Bir araba için çizilen bütün taslakları toplayacak olursan koskoca Cobo Salonu'nu tıkabasa doldurabilirsin.

Barbara elektrik düğmesini çevirdi. Odanın bir köşesinde üstü örtülü bir sehpa duruyordu. Kız örtüyü dikkatle kaldırdı.

«Bir de bu var,» dedi. «Atılacak şey değil bu.»

Örtünün altından hemen hemen tamamlanmış yağlıboya bir tablo çıkmıştı.

«Pek o kadar güvenme,» dedi Brett. «Barbara bana çok bağlıdır. Bazan bu bağlılığı doğru görmesine bile engel oluyor.»

Uzun boylu kır saçlı zenci başını salladı:

«Ama bu kez değil.» Tabloyu hayranlıkla seyrediyordu.

Bu atılmış otomobil parçalarının bir resmiydi. Brett model olarak kullandığı parçaları sehpasından az ötede bir masanın üzerine toplamış ve tek bir ışıkla aydınlatmıştı. Otomobil mezarlığından toplamıştı bunları. İçlerinde yanmış bujiler, kırık bir ana mil, delik bir yağ tenekesi karbüratör içi, parçalanmış far, çürümüş bir

akü, bir kapı kolu, bir radyatör parçası, kırık bir anahtar, birkaç paslı somun ve vida vardı. Korna halkası kopuk bir direksiyon tekerleği hepsinin üstüne oturtulmuştu.

Bundan daha sıradan ve bunun kadar sanat esinlemeyen bir kalabalık olamazdı. Ama yine de şaşılacak bir ustalıkla Brett bu eski püskü şeyleri canlandırmış, tablosuna bir güzelliğin yanı sıra bir keder ve özlem geçirebilmişti. Bunlar kırık anılar diyordu sanki tablo; yanmış, istenmeyen, bütün yararlılıkları yok olmuş şeyler; hiç bir şey tüm yok olmadan kurtulamaz. Ama yine de, kısa da olsa, bunların bir hayatı vardı eskiden, bunlar bir iş görmüşler, bir takım hayalleri, emelleri, insanlığın başarılarını temsil etmişlerdi. İnsan bütün öteki başarıların sonunda buna benzeyeceğini, son sözlerini çöp yığınında yazacaklarını biliyordu. Yine de rüya, bu kısa başarı kendi başına yeterli değil miydi?

Leonard Wingate hiç kımıldamadan duruyordu tablonun önünde. Ağır ağır:

«Ben biraz sanattan anlarım,» dedi. «İyisin. Büyük olabilirsin.»

«Ben de bunu söylüyorum ona.» Az sonra Barbara sehpanın üzerini örtüp ışığı söndürdü. Oturma odasına döndüler.

Brett:

«Barbara'nın demek istediği şey benim ruhumu satmış olmam,» dedi.

Barbara, Wingate'e döndü:

«Breet hem model hem de sanat yapabilirdi, eğer modelcilikte bu kadar başarılı olmasaydı. Oysa şimdi ancak ara sıra fırsat buldukça bir iki fırça vuruyor. Bu yeteneklere yazık oluyor kendisine doğrusu.»

Brett sırıttı:

«Barbara, bir araba modeli çizmenin resim yapmak kadar yaratıcı bir şey olduğunu anlayamadı. Benim arabalardan vazgeçemeyeceğimi de anlamıyor.» Daha birkaç hafta önce o iki öğrenciye söylediklerini hatırladı

birden: *Soluk alırken, yerken, uyurken hep araba... gece yatağında uyandığın zaman arabayı düşünerek uyanırsın... tıpkı bir din gibi.* Kendisi hâlâ hissediyordu bunları, değil mi? Belki Detroit'e ilk geldiği günkü şiddeti ile değil ama yine de hissediyordu. Ama herhangi bir insan o ayını şiddeti devam ettirebilmiş miydi sanki. Kendisi ile çalışanlara şaşarak baktığı günler oluyordu. Eğer dürüst davranacak olursa araba konusundan neden vazgeçemeyeceği hakkında bir takım başka nedenlerin olduğunu da itiraf etmesi gerekirdi. Yılda elli bin dolar aldığı, henüz yirmi altı yaşında bulunduğu ve birkaç yıl sonra daha büyük şeylere kavuşacağı gibi. Barbara'ya:

«Bir kulede yaşasaydım ve terebentin koksaydım yine de yemek hazırlamak üzere kapımı açar gelir miydin?» diye sordu.

Kız onun yüzüne bakarak:

«Geleceğimi biliyorsun,» diye karşılık verdi.

Başka şeylerden konuşurken Brett kararını vermişti: haftalardır elini sürmediği tabloyu bitirecekti. Aslında el sürmeme nedeni çok basitti. Eline fırçayı alır almaz kendini bütünüyle o işe veriyordu, oysa bir insanın kendini bütünüyle vereceği işlerin de sonunda bir sınırı vardı.

Kokusu gibi lezzeti de mükemmel olan yemeği yerken Brett konuyu Leonard Wingate'in barda söylediklerine getirdi. Barbara işçilere karşı yapılan bu davranışı duyduğu zaman Brett'ten daha çok kızmış ve şaşırmıştı.

Brett DeLosanto'nun sormadığı soruyu sordu:

«Çekleri alan eğitmen ve sekreter beyaz mı kara mı?»

Brett:

«Bana bak,» dedi. «Ne fark eder bu?»

Wingate aksi bir sesle, «Beyaz,» dedi. «Başka bir şey var mı soracağın?»

«Kara da olabilirlerdi.» Bunu düşünceli bir şekilde söyleyen Barbara'ydı.

«Evet, ama bunun ihtimali de pek az.» Wingate duraksadı, «Bakın, ben burada konuk olarak...»

Brett elini salladı:

«Boş ver!»

Bir süre sustuktan sonra kır saçlı zenci:

«Dostlar arasında da olsa bazı şeyleri açık konuşmak gerek,» dedi. «Bu üniforma sizi aldatmasın. Oxford elbisesi, kolej diploması, bulunduğum iş. Hiç şüphesiz ben gerçek bir yönetici zenciyim; *'Bakın zenciler de yükselir,'* diye gösterdikleri tiplerden biriyim. Bu benim durumum için geçerlidir, çünkü benim öğrenim masraflarımı karşılayacak bir babam vardı. Zenciler ancak bu yolla yükselebilirler. Ben de böylelikle yükseldim, belki daha da yükseleceğim ve şirket müdürlerinden biri olabileceğim. Gencim daha, bundan memnun kalacağımı da itiraf edeyim isterseniz; ama şirket de memnun olacak bundan. Şunu çok iyi biliyorum: Beyaz biri ile benim aramda bir seçim yapmak gerekirse beni seçeceklerdir. Benim için atılan zarlar hepten hileli çünkü; Hakla İlişkiler ve öteki birtakım kimseler, *'Bize bakın! Yönetim kurulumuzda bir zenci var!'* diye övünebilmek için neler vermeye razıdırlar.

Leonard Wingate, Barbara'nın getirmiş olduğu kahveyi yudumladı.

«Dediğim gibi görünüş sizi aldatmasın. Ben hâlâ kendi ırkımın bir üyesiyim.» Birden fincanı bıraktı. Masada karşısında oturan Brett'le Barbara'ya baktı gözleri parlayarak. «Bugünkü gibi bir şey olunca, sadece öfkelenmekle kalmıyorum. İçin için yanıyorum, tiksiniyorum ve *beyaz* olan her şeyden *nefret* ediyorum.»

Gözlerinin parıltısı söndü. Kahve fincanını kaldırdı, elleri titriyordu.

Bir dakika kadar sonra:

«James Baldwin şöyle demişti, 'Bu ülkenin zencilerine karşı yapılan davranış, sizlerin kedilerinize

ya da köpeklerinize davranmayı düşünemeyeceğiniz kadar kötüdür.' Doğrudur bu. Detroit için de, başka yerler için de. Şu son birkaç yıl içinde olup bitenlere rağmen beyazların çoğunluğunun davranışlarında gerçek bir değişme olmamıştır. Beyaz vicdanları rahatlatmak için yapılan birkaç küçük şey bile —bu yeni işe alma programları gibi— sadece yüzeyde kalmaktadır. Konut, okul, hastane durumları inanamayacağınız kadar kötüdür. Ancak deriniz kara ise inanabilirsiniz buna, çünkü o zaman bunu en ağır bir şekilde öğrenmişsinizdir. Ama bir gün gelecek, oto sanayii Detroit'te kalmak isterse —çünkü bir anlamda oto sanayii Detroit demektir— toplumun kara kesiminin yaşama standartlarını yükseltme sorunu ile karşılaşacaktır. Çünkü, bunu yapacak ne baska bir kimse vardır, ne de kimsede akıl ve kaynak. Ama yine de ben bunların bu işi yapacaklarına inanmıyorum.»

Barbara:

«Şu halde hiç bir şey yok,» dedi. «Hiç bir umut yok.» Sesi duyguluydu

Leonard Wingate:

«Umut etmek zarar vermez,» diye karşılık verdi ona. «Umut bedavadır. Ama kendini kandırmanın da faydası yoktur.»

Barbara ağır ağır:

«Dürüst olduğun için, olanı olduğu gibi söylediğin için teşekkür ederim,» dedi. «Herkes yapmaz bunu. Ben iyi bilirim bu durumu.»

Brett:

«Anlat ona yeni görevini,» diye dürtükledi kızı.

«Yeni bir iş verdiler bana. Çalıştığım reklam şirketi. Bir film yapacağım. Detroit'in yoksullar kesimi konusunda dürüst bir film.»

Wingate'in ilgilendiğini fark etti.

«Altı hafta kadar önce verdiler bu işi.»

New York'ta Keith Yates-Brown ile olan görüşmesini anlatmaya başladı.

Ojl Şirketinin Orion projelerinin sunulduğu ve reddedildiği gündü. Teddy Osch'un öğle yemeğinde söylediğine uygun olarak Keith Yates-Brown ertesi gün Barbara'yı çağırmıştı.

Şirketin en üst katındaki iyi döşeli bürosunda Yates-Brown bir gün önceki güler yüzlü görünüşüne kıyasla oldukça somurtkandı. Daha yaşlı ve daha soluk bir ifade gelmişti yüzüne, konuşmaları sırasınca sık sık, sanki başka şeyler düşünüyormuş gibi, pencereden dışarı Long Island Sound tarafına doğru kayıyordu bakışları. Barbara, belki de müşterilerle sürekli olarak güler yüzlü olmanın verdiği gerginlik ara sıra bir terslikle dengelenmeyi gerektiriyor diye düşündü.

Karşılıklı 'iyi sabahlar'dan sonra Yates-Brown'un söylediği ilk sözlerde kesinlikle dostça bir hava yoktu.

«Dün müşteri karşısında ukalâlık ettin,» dedi. «Hiç hoşlanmadım bundan. Daha iyi davranman gerektiğini kestirebilirdin.» Barbara sesini çıkarmadı. Yates Brown'un bir gün önce otomobil şirketinin reklam müdürüne, *'Beğendiğiniz hiç bir şey yok mu?'* diye soruşunu kınadığını sanıyordu. Bu sorusunda haklı olduğuna inanıyordu şu anda bile, bunun için kendini küçültmeyecekti. Ama yeni görevini öğrenmeden de Yates-Brown'u gereksiz yere düşman da etmeyecekti.

«Burada öğrenmesi gereken ilk şeylerden biri de bazen kendini tutmanın ve ağzına gelenleri yutmanın gerekliliğidir.»

«Pekâlâ, Keith,» dedi Barbara. «Şu anda yutuyorum işte.»

Yates-Brown'un, bu karşılığa gülümseyecek kadar kibarlığı vardı. Sonra yine eski soğukluğunu takındı.

«Sana şimdi verilecek olan görev kendini tutmayı, dürüst bır yargıyı ve tabiî olarak da hayal gücünü gerektiriyor. Bu niteliklere sahip olduğuna inandığım için seni salık verdim. Dün olanlardan sonra bile buna hâlâ

inanıyor ve dünkü olayı geçici bir unutkanlık olarak kabul ediyorum.»

'Tanrım,' diye düşündü Barbara, *'vaaz kürsüsünde imiş gibi davranmayı bırak da sadede gel...* Ama bunu yüksek sesle söylemeyecek kadar da düşünceliydi.

«Bu konu, müşteri şirketin yönetim kurulu başkanının özel ilgisini çeken bir konu.» Keith Yates-Brown, 'yönetim kurulu başkanı' sözünü bir çeşit korku ve saygıyla söylemişti. Barbara onun, bunu söylerken ayağa kalkıp selâma durmadığına şaştı.

«Büyük bir sorumluluk alacaksın üzerine. OJL'de çalışan hepimizi kapsayan bir sorumluluk olacak bu. Gerektiği zaman başkana raporunu kendin sunacaksın.»

Barbara, adamın duygularını anlayabiliyordu. Herhangi bir konuda yönetim kurulu başkanına doğrudan doğruya rapor vermek her ne kadar kendisini korkutmuyorduysa da, büyük bir sorumluluk taşımaktaydı. Yönetim kurulu başkanının reklam şirketine iş vermek konusunda son söze sahip olduğunu, —ve bunu eğer isterse bir şirketi kurtarmak ya da batırmak yolunda kullanabileceğini— bildiği için Barbara, Keith Yates-Brown'la ötekilerin ne kadar endişe duyduklarını tahmin edebiliyordu.

Yates-Brown:

«Bir film yapılması söz konusu,» dedi.

Sonra bildiği kadar ayrıntılarıyla anlattı işi. Film, Detroit'in yoksul kesimi, buralarda yaşayanlar, bunların ırksal ve başka sorunları, yaşama biçimleri, görüşleri, ihtiyaçları konusunda olacaktı. Gerçekçi bir belgesel film olacaktı. Şirketin ya da sanayiin propagandası ile ilişkili değildi. Şirketin adı yalnız bir yerde geçecekti, filmin yapımcısı olarak. Amaç, şehir sorunlarını ortaya çıkarmak, Detroit'i örnek olarak ele alıp millî hayatta şehir rolünün öne çıkması gerektiğini belirtmekti. Film ilk olarak bütün yurt çapında okullarda ve derneklerde eğitim aracı olarak kullanılacaktı. Televizyonda da gösterilme imkânı vardı. Eğer değerli bir şey olursa, sinemalarda da gösterilecekti.

Bütçeleri genişti. Piyasadaki bir film şirketiyle anlaşılacak, ama OJL bu şirketi seçmek ve denetlemek hakkına sahip bulunacaktı. Ünlü bir yönetmen tutulabilirdi, hatta gerekirse bir de senaryo yazarı ile anlaşılabilirdi; belki de, geçmiş tecrübeleriyle senaryoyu Barbara kendisi yazmak isterdi.

Barbara şirketi temsil edecek ve bütün işin başında bulunacaktı.

Yates-Brown sözlerine devam ettikçe Barbara bir gün önce yemekte Osch ile konuşmalarını hatırlıyordu gittikçe artan bir heyecanla. Yaratıcı şef şöyle demişti: *'Senin yerinde ben olmak isterdim.'* Barbara şimdi bu sözün ne anlama geldiğini biliyordu. Bu görev kendisine verilen değerin yanı sıra güçlü bir yaratıcılık olanağını da sağlıyordu. Barbara, Keith Yates-Brown'a şimdi daha bir takdir ve hoşgörü ile bakıyordu.

Yates-Brown'un bundan sonraki sözleri bu takdirini pek az ölçüde azaltabildi.

«Şüphesiz yine Detroit bürosunda çalışacaksın. Ama biz burada, orada olup biten her şeyi bilmek istiyoruz. Ama her şeyi. Akılda tutulacak diğer bir nokta da daha önce sözünü ettiğimiz kendini tutma, kendine hâkim olmadır. Bu gerçekçi bir filim olacak, sakın duygularına kapılıp gideyim deme. Ne bizim ne de yönetim kurulu başkanının fazla bir —nasıl diyeyim— sosyalist görüş açısı istediğimizi sanmıyorum.»

Pek çok fikirler ve pek çok görüş açıları olacağını bildiği için Barbara bunun üstünde durmamıştı, şimdi soyut kavramlar üstünde tartışma açmaya gerek yoktu, bunlar için çarpışacağı zaman da gelecekti.

Bir hafta sonra, o sırada elinde bulunan bütün işler başka tarafa kaydırılınca Barbara yeni proje üzerinde çalışmaya başladı. Projenin adı *Otomobil Kenti*'ydi.

Barbara, Leonard Wingate'e:

«İlk işleri tamamladık, bir yapımcı bulduk, bir yönetmen seçtik. Filmin çekimine başlamadan önce daha yapacak çok şey var, ama Şubat ya da Mart'ta çekime başlamayı düşünüyoruz,» dedi.

Uzun boylu, kır saçlı zenci karşılık vermeden önce bir süre düşündü. Sonunda:

«Kurnaz ya da alaycı olabilir ve sorunların çözümüne gitmek yerine onlar konusunda bir film yapmanın Neron'un keman çalmasına benzediğini söyleyebilirim,» dedi. «Ama yönetici mevkiinde bulunmam bana hayatın bu kadar basit olmadığını, insanlar arasında duygu alışverişinin de önemli olduğunu öğretti. Yapmak istediğin çok faydalı olabilir. Yardım edebileceğim bir şey varsa, hazırım.»

«Belki de ihtiyaç olacak,» dedi Barbara. «Yönetmen Wes Gropetti'yle bu konuda konuştum. Sonunda şu karara vardık ki, şehrin bu kesimi hakkında ne söylenirse söylensin, söyleyenler oradaş yaşayan kişiler olmalıdır. Bunlardan birinin de yeni 'işe alma' programına katılanlardan seçilmesini öngördük.»

Wingate:

«Bu program her zaman kusursuz olarak işlememektedir,» diye uyardı. «Sonunda başarısız çıkan biri için pek çok film harcamak zorunda kalabilirsiniz.»

«Eğer sonunda olacak bu ise, biz de bunu bu şekilde göstereceğiz. Eninde sonunda *Pollyanna*'yı filme alıyor değiliz.»

Wingate düşünceli bir tavırla:

«Şu halde biri var,» dedi. «Bir öğleden sonra çekleri çalan eğitmeni izlediğimi söylemiştim, hatırlıyor musun?»

«Hatırlıyorum.»

«Ertesi gün onun uğradığı insanlardan bazılarına ben de gittim. Adresleri not etmiştim, bürodan da bunlara bakarak, adlarını buldum.» Leonard Wingate cebinden bir defter çıkartıp sayfalarını karıştırmaya başladı. «İçlerinde, kendisine karşı bir şeyler duyduğum

birisi vardı. Bunun nasıl bir duygu olduğunu pek kestiremiyorum ama, adamı işe dönmesi için kandırdım sonunda. İşte burada. Adı Rollie Knight.»

Barbara, Brett'in evine taksiyle gelmişti. Akşam, Leonard Wingate yine buluşacaklarına söz vererek— gittikten sonra Brett kızı arabasıyla evine götürdü.

Zaleski'ler, Birmingham'ın kuzeyinde bir orta sınıf banliyösü olan Royal Oak'da oturuyorlardı. Yolda giderlerken Brett birden:

«Hepsinin canı cehenneme!» diyerek frene bastı, arabayı durdurdu ve kızı kolları arasına aldı. Uzun ve tutkulu öpüştüler.

Brett kıza sıkı sıkı sarılıp yüzünü ipek gibi saçları arasına gömerek:

«Bana bak!» dedi. «Ne işimiz var bu yolda bizim? Haydi gel, bana dönelim; bu akşam bizde kal. Her ikimiz de istiyoruz bunu, yapmaman için de hiç bir neden yok.»

Daha önce, Wingate kapıdan çıkar çıkmaz da aynı teklifi yapmıştı. Bu konuyu pek çok kereler konuşmuşlardı eskiden de.

Barbara içini çekti. Hafif bir sesle, «Seni memnun edemiyorum, değil mi?» diye sordu.

«Ne bileyim ben, memnun edip edemediğini? Fırsat vermiyorsun ki.»

Kız güldü. Hiç beklenmedik anlarda bile güldürürdü Brett kendisini. Elini uzatarak parmaklarıyla, çatılmış olduğunu bildiği kaşlarını düzeltti adamın.

Brett:

«Doğru değil bu,» dedi. «Bizi tanıyan herkes birlikte yattığımızı sanıyor, oysa bunun böyle olmadığını bilen yalnız seninle benim. Baban bile öyle sanıyor, değil mi?»

«Evet. Babam da öyle sanıyor.»

«Eminim buna. Üstelik her karşılaştığımızda bun-

dan hiç de hoşlanmadığını belirtecek bir hareket yapmayı da ihmal etmiyor. Bu işten her bakımdan kayıplı çıkan biri varsa o da benim.»

«Biliyorum, sevgilim. Biliyorum.»

«Şu halde niçin hiç bir şey yapmıyoruz? Hemen şimdi, bu gece? Barbara, sevgilim yirmi dokuz yaşındasın, bakire kalmış olamazsın. Niçin bu tutum? Yoksa modelci çamuru mu kokuyorum, seni rahatsız mı ediyorum?»

Kız şiddetle salladı başını:

«Her bakımdan tutkunum sana. Her zaman söylerim bunu.»

«Her şeyi o kadar çok kereler söyledik ki. Hiç biri de şu andakinden fazla bir anlam taşımıyordu ama.»

Barbara:

«Ne olur, eve gidelim,» dedi.

«Benim evime mi?»

Kız güldü:

«Hayır, benimkine.»

Araba yola koyulduğu zaman hafifçe erkeğin koluna dokunarak:

«Ben de emin değilim,» dedi. «Anlamlı olup olmadığı hakkında. Herkesin düşündüğü gibi düşünemiyorum, hiç olmazsa şu anda. Belki de eski kafalılık bu.»

«Yani bal kovanına varmak için seninle evlenmem mi gerektiğini söylemek istiyorsun?»

«Hayır, kesinlikle hayır. Ben evlenmek istediğime bile emin değilim; bir meslek kadını olduğumu unutma. Senin de pek evliliğe düşkün olmadığını biliyorum.»

Brett sırıttı:

«Bak burada çok haklısın. Peki, şu halde niçin birlikte yaşamayalım?»

Kız düşünceli düşünceli:

«Yaşayabiliriz belki de,» dedi.

«Ciddî misin gerçekten?»

«Emin değilim. Emin olabilirim ama biraz zamana ihtiyacım var.» Duraksadı, «Brett, sevgilim, eğer beni

her gördüğün zaman hayal kırıklığına uğrayacaksan belki de bir süre görüşmememizi istersin...»

«Ama bunu bir kere denedik. Seni özlediğim için dayanamadım. Hayır, arada sırada kapatılmış bir aygır gibi davransam da böyle devam edeceğiz.» Neşe ile sözünü sürdürdü; «Üstelik sonsuza kadar dayanamazsın sen de.»

Bir süre sustular. Barbara:

«Benim için bir şey yap,» dedi.

«Ne gibi?»

«Tabloyu bitir. Bu akşam baktığımız tabloyu.»

Erkek şaşırmış gibiydi.

«Yani bunun bizim üzerimizde bir etkisi olacağını mı söylüyorsun?»

«Bilmem ki. Bunun, senin bir parçan, özellikle önemli bir parçan olduğunu, içinde olup da dışarı çıkması gereken bir şey olduğunu biliyorum.»

«Bağırsak kurdu gibi mi yani?»

Barbara başını salladı:

«Büyük bir yeteneğin var, Leonard'ın dediği gibi. Oto sanayiinin sana geliştirmek için fırsat tanımayacağı bir şey bu.»

«Bak! Resmi bitireceğim. Aslında kafama koymuştum. Ama sen de bu otomobil dümenindesin. Nerde kaldı senin bağlılığın?»

«Büroda,» diye Barbara karşılık verdi. «Saat beşe kadar giyerim onu. Şimdi ben kendimim. Bunun için senin de kendin olmanı, gerçek Brett DeLosanto olmanı istiyorum.»

Brett:

«O adamla karşılaşınca onu nasıl tanıyacağım?» diye söylendi yüksek sesle. «Pekâlâ, resim yapmaktan hoşlanıyorum, tamam. Ama bir sanatçının, herhangi bir sanatçının tanınması, yükselmesi ve bu arada iyi bir para kazanması olasılığının ne kadar zayıf olduğunu biliyor musun?»

Barbara ile babasının oturduğu gösterişsiz evin önü-

ne giden yola saptılar. Önlerindeki garajda gri bir araba duruyordu. Brett:

«Baban evde,» dedi. «Ürperdim birden.»

Matt Zaleski mutfağın yanındaki orkide yetiştirdiği limonluktaydı. Brett ile Barbara içeri girerlerken başını kaldırıp baktı.

Matt, on sekiz yıl önce Wyandotte'dan buraya göç edip evi satın aldıktan hemen sonra bu limonluğu yaptırmıştı. O sıralarda Royal Oak'a gelmek, Matt'ın çocukluğunun ve Polonyalı ana-babasının çevresinden iktisadî bakımdan yükselmiş olmak demekti. Orkide yetiştirme, otomobil fabrikası işletmeciliğinin yarattığı ruhsal gerilimi gidermek için yatıştırıcı bir işti. Bu görevini pek seyrek olarak başarabilmişti ama. Matt, orkidelerin ekzotik görünüşlerini, dokularını ve kokularını hâlâ sevdiği halde evde bulunduğu saatlarda üzerine çöken bitkinlik onların bakımını bir zevk değil bir görev haline sokmuştu.

Bu akşam eve geleli bir saat kadar olmuştu ancak. Birtakım güçlükler yüzünden geç saatlara kadar kalmıştı fabrikada. Brett'in arabasının durduğunu işittiği zaman çiçeklerinin yerlerini değiştiriyordu.

Brett açık limonluk kapısından başını uzatarak:

«Merhaba, Bay «Z» dedi.

Fabrikada pek çok kimse kendisini bu adla çağırdığı halde, 'Bay Z' denilmekten nefret eden Matt Zaleski buna bir homurtuyla karşılık verdi. Barbara yanlarına geldi, babasını hafifçe öptü ve sonra mutfağa dönerek sıcak birer içki hazırlamaya başladı.

Güler yüzlü olmaya gayret eden Brett tavana asılı sepetler içindeki orkidelere bakarak:

«Böyle işlerle uğraşmak için boş zamanı olmak ne iyi şey,» dedi. Matt'ın ağzının gerildiğini fark etmedi. Bir köşede duran *Catasetum saccatum* türünü göstererek; «İşte bu şahane! Tıpkı uçan bir kuş gibi,» diye hayranlığını belirtti.

Matt bir an için rahatladı.

«Evet kuşa benziyor,» dedi. «Hiç dikkat etmemiştim daha önce.»

Brett, düşüncesizlikle, bu durumu bir sözle bozuverdi:

«Montaj'da işler nasıldı, Bay Z? Bir kaza falan olmadı ya?»

«Böyle bir şey olmamışsa bunu, çalışmak zorunda bulunduğumuz o çılgın desencilere borçlu değiliz.»

«İşler nasıl yürür bilirsiniz. Siz demir paçalılara, ara sırada şaşırtacak bir şeyler sunmak zorundayız, yoksa tekdüzelikten uyur kalırsınız.»

Brett için soluk almak kadar doğaldı böyle şakalar yapmak. Ama Barbara'nın babası için bunun böyle olmadığını ne yazık ki anlamamıştı. Matt, kızının arkadaşını bu yüzden ukalâ olarak görürdü.

Matt kaşlarını çatarken Brett devam etti:

«Yakında Orion gelecek elinize. Kendi kendine ortaya çıkıverecek bir araba olacak, görürsünüz.»

Matt patladı:

«Hiç bir şey kendi kendine ortaya çıkmaz. Siz ukalâlar işte bunu anlamıyorsunuz. Sen ve senin gibiler buraya ellerinde kolej diplomalarıyla geldiğiniz için her şeyi bildiğinizi, kâğıt üzerine çizdiğiniz her şeyin işleyeceğini sanırsınız. Oysa işler hiç de sizin bildiğiniz gibi değil! Benim gibiler, sizin deyiminizle demir paçalılar, çalışan enayilerdir; onları işleyecek hale sokanlar...»

Matt'ın bu patlamasının ardında bu gecenin yorgunluğunun yanı sıra Orion'un yakında önüne çıkacağı, müdür yardımcısı olduğu fabrikanın bunun yapımı yüzünden alt üst hale geleceği; aslında dev gibi olan üretim sorunlarının üstüne yenilerinin de bineceği, aylarca gece gündüz demeden bunlarla uğraşacakları düşüncesi yatıyordu. Model değişikliği sırasında ortaya çıkacak işçi sorunları hep kendisinin üstüne yığılacak, bazı geceler yatağına bile girecek zaman bulamayacak, sonunda bir aksilik çıktığında da kendisi suçlanacaktı. Bütün bunlar geçmişti başından. Hem de hatırladığından daha çok.

Bunların bir daha tekrarlanması biraz fazla geliyordu artık.

Matt birdenbire sustu. Bu DeLosanto denilen çocukla konuşmadığının farkındaydı. İçinde birikmiş olan öfkesi patlayıvermişti birden. Bunu söyleyecek ve özür dilemeye çalışacaktı ki limonluğun kapısı açılarak Barbara girdi içeri. Yüzü bembeyazdı.

«Baba, şimdi söylediğin şeyler için derhal özür dileyeceksin.»

Matt'ın ilk tepkisi inatçılık oldu:

«Ne yapacağım, ne yapacağım?»

Brett araya girdi; hiç bir şey uzun süre canını sıkamazdı. Barbara'ya, «Bir şey yok,» dedi. «Gereği yok bunun. Bir yanlış anlaşılma oldu. Değil mi, Bay Z?»

«Hayır!» Babasına genellikle sabırlı davranan Barbara bu kez direniyordu. Israr etti. «Özür dile! Aksi takdirde şu anda çıkıp gideceğim buradan. Brett'le. Ciddî söylüyorum.»

Matt kızının ciddî olduğuna emindi.

Gerçekten hiç bir şey anlamayarak, büyüdükleri zaman babalarına saygısızlık eden çocukları, onların davranışlarını kafası almadan, öleli bir yıl olan karısı Freda'yı özleyerek birkaç özür kelimesi mırıldandı ve sonra limonluğun kapısını kilitleyerek yatmaya gitti.

Biraz sonra da Barbara'ya veda eden Brett evine döndü.

ON İKİNCİ BÖLÜM

Motor Kenti'ne kış çökmüştü. Önce Kasım, arkadan Noel geçmiş, Ocak ayının ilk günlerinde şehrin kalın bir kar tabakası kaplamıştı. Kuzey Michigan'da kayak sporları yapılıyordu. St. Clair ve Erie gölleri kıyısı buzla örtülmüş bulunuyordu.

Yeni yılla birlikte, Eylül ortalarında piyasaya çıkarılması düşünülen Orion'un hazırlıkları da hızlanmıştı. Aylardan beri planlar üzerinde çalışmakta olan İmalât, Haziran'da başlayacak fabrika değişikliklerini hazırlamıştı. İlk Orion, Ağustos ayında montaj hattından çıkmış olacaktı. Bundan sonra arabanın piyasaya çıkarılması için bütünü ile gizlilik içinde geçecek olan altı haftalık bir üretim dönemi geliyordu. Bu arada Satın Alma, sipariş verdiği malzemeyi teslim süresi içinde almak için çalışıyor; Satış ve Pazarlama da bitip tükenmek bilmeyen ve sık sık değiştirilen reklam programları üzerine titizlikle eğiliyordu. Halkla İlişkiler, Orion'un basına tanıtılması için hazırlıklarını bitirmek üzereydi. Öteki bölümler de, görevlerine göre az ya da çok hazırlığa girişmişlerdi.

Orion programı ilerleyedursun, şirkette pek çok kimse Orion'dan sonra gelecek Farstar'ı düşünmeye başlamıştı. Bunun zamanı, biçimi ve ne olacağı daha bilinmiyordu. Bu yeni programla uğraşanlar arasında Adam Trenton ile Brett DeLosanto da vardı.

Adam'ı, Ocak ayında uğraştıran başka bir konu da ablası Teresa'nın Smokey Stephensen otomobil acentesindeki hisselerinin durumuydu.

Adam'ın acentelerin biri ile ilişki kurması için is-

tediği izin, beklediğinden de uzun bir süre sonra, Çıkar Çatışması Komitesi'nde yapılan tartışmalardan sonra istemeye istemeye verilmişti. Sonunda, genel müdür yardımcısı Hub Hewitson, Adam kendisine özel olarak başvurduktan sonra bu konuda uygun bir karar verebilmişti. Şimdi Teresa'ya verdiği sözü tutma zamanı gelip çatınca, gerçekte bu yeni sorumluluğu ne kadar az istediğinin farkına vardı. İş yükü gittikçe artmıştı, kendisini rahatsız eden gerilimi hâlâ atamamıştı üzerinden. Evinde, Erica'yla ilişkisi olduğu gibi kalmıştı, ne iyiye ne de kötüye doğru bir gidiş yoktu. Karısı hâlâ bir arada bulunamadıklarından yakınıp duruyordu. Yakında bu işi de bir düzene sokmaya kararlıydı, ama hele şu elindekini bir bitirsindi.

Böylece bir cumartesi sabahı, daha önce telefonla aldığı randevuya uygun olarak Adam, Smokey Stephensen'a gitti.

Stephensen acentesi şehrin kuzeyinde, Troy ve Birmingham'a yakın bir yerdeydi. Yeri iyi idi. Önemli bir kesişme noktasında, büyük bir cadde olan Woodward Avenue'nün yakınındaydı.

Sokağı gözlediği açıkça belli olan Smokey, Adam arabasından inerken sergileme salonu kapısından dışarı çıktı.

Sakallı ve iriyarı eski yarışçı:

«Buyrun, buyrun!» diye yüksek sesle selâmladı konuğunu. Sırtında lâcivert ipek bir ceket, bacağında siyah pantolon, boynunda büyük dsnli gniş bir kravat vardı.

«Günaydın,» dedi Adam, «Ben...»

«Biliyorum, biliyorum. *Automotive News*'da resminizi gördüm. Buyurun içeri!»

Acente gösteri salonunun kapısını ardına kadar açmıştı. «Buraya giren insanın iki amacı vardır deriz biz: Ya yağmurdan kaçmak ya da araba almak. Siz bunun dışındasınız sanırım.» İçeri girince, «Yarım saat sonra birbirimize nasıl olsa küçük adımızla hitap

edeceğiz. Niçin bekleyelim bu yarım saatın geçmesini?» Ayı pençesine benzeyen elini uzattı, «Benim adım Smokey,»

«Benimki de Adam.» Adam eli ezilirken gözlerini kırpıştırmamaya çalıştı.

«Anahtarını ver bakayım.» Smokey salonun bir ucunda duran genç bir adama işaret etti. «Bay Trenton'un arabasını güzelce parket bakayım, ama sakın satayım deme ha. Kendisine saygılı olmayı da unutma. Ablası bu mağazanın yüzde kırk dokuz hissesine sahiptir, eğer öğleye kadar iş olmazsa zaten öteki elli biri de ona yollayacağım ya.» Adam'a göz kırptı.

Adam:

«Hepimiz için kötü zamanlar,» dedi. Satış raporlarından tatil sonrası durgunluğunun bütün otomobil yapımcılarını ve satıcılarını etkilediğini biliyordu. Otomobil alıcılar bu mevsimin en iyi alışveriş mevsimi olduğunu bir bilselerdi. Fabrikaların kendilerine zorladığı arabalarla dolu acenteler, stoklarını azaltmak için bazen bir arabada birkaç yüz dolar indirim yapmaya bile razı gelirlerdi.

Smokey:

«Renkli televizyon satsaydım daha iyi olurdu,» diye homurdandı. «Noel' ile Yeni Yıl'da para yapmak için başka çare yok.»

«Modeller değiştiği zaman işlerin iyi gitti ama,»

«Gitti elbette.» Acentenin gözleri parladı. «Rakamları gördün mü, Adam?»

«Ablam göndermişti.»

«Bu iş hep böyle olur zaten. Milletin artık öğrenmiş olması gerektiğini düşünürsün. Ama neyse ki bir şey öğrendikleri yok.» Salondan geçerlerken Smokey, Adam'a baktı, «Açık konuşuyorum, anlıyorsun ya?» dedi.

Adam başını salladı:

«İkimizin de açık olması gerektiği kanısındayım.»

Smokey Stephensen'ın ne demek istediğini anla-

mıştı. Eylül ile kasım ayları arasında —ki model değiştirme zamanıydı— acenteler fabrikaların kendilerine verebildikleri bütün arabaları satarlardı. Bu dönem içinde, yılın öteki aylarının tersine, kendilerine gönderilen arabaların sayısının çokluğundan yakınacak yerde daha fazla gönderilmediği için sızlanıp dururlardı. Otomobil konusundaki bütün kötüleyici yazılara rağmen yeni modeller çıktığı ya da eski modellerde önemli değişiklikler yapıldığı zaman halk yine de satın almaya koşardı. Bu satın alıcıların bilmedikleri ya da aldırmadıkları şey bu mevsimin kendileri için en elverişsiz, satıcıların pazarlığa hiç yanaşmadıkları bir mevsim olduğuydu. Üstelik, üzerinde değişiklik yapılan modellerin ilk arabaları birkaç ay sonra çıkacaklardan daha kusurlu olurdu. Her yeni modelde mühendisler, ustalar ve işçiler sonradan düzeltmeyi öğrenecekleri pek çok imalât hataları ile karşılaşırlardı. Bu modellerin yedek parça eksiklikleri de en yüksek düzeye ulaşırdı. Sonuç olarak, ilk çıkan arabalar nitelik bakımından her zaman düşüktüler.

Yeni bir model isteyen bilgili alıcılar üretimin başlamasından sonra altı ayın geçmesini beklerlerdi. O zaman ortaya çıkmış olan güçlüklerin önemli bir kısmı çözümlenmiş olur, ortaya sadece pazartesi ve cuma günleri monte edilen arabaların kusurları kalırdı.

Smokey Stephensen:

«Her şey açık burada sana, Adam,» dedi. «Damı uçmuş bir genelev gibi. Defterlerimizi, envanterimizi, dosyalarımızı, neyimizi istersen inceleyebilirsin. Ablanın hakkı olan her şeyi sorup öğrenmeye hakkın var. Sorduğun her soruya doğru karşılık alacaksın.»

«Soracağım çok şey olduğundan şüphen olmasın. Sözünü ettiğin öteki şeylere daha sonra bakacağım. Şimdilik —ki bu uzun da sürebilir— burada çalışma şeklini görmek istiyorum.»

«Elbette, nasıl istersen öyle olsun.» Otomobil acentesi, Adam'ı, gösteri salonunu boydan boya kaplayan

bir asma kata çıkardı. Asma katta bürolar bulunuyordu. İki erkek balkonun korkuluğuna dayanarak aşağı salonda pırıl pırıl, renk renk çeşitli model arabalara baktılar. Salonun bir yanında satıcıların alıcılarla oturup konuşmaları için camekânlı bölmeler vardı. Açık bir kapı, Yedek Parça ve Servis Bölümü'ne giden yolu gösteriyordu.

Mevsimin durgunluğuna ve sabahın erken saatı olmasına karşılık birkaç kişi arabaları gözden geçiriyorlar, satıcılar bunların çevrelerinde pervaneler gibi dolaşıyorlardı.

«Ablanın iyi bir yatırımı var burada. Zavallı Clyde'ın parası onunla çocukları için işliyor.» Smokey kurnaz bir bakışla Adam'ı süzdü. «Teresa'ya da ne oluyor böyle? Parasını alıyor ya. Yakında yıl sonu hesabını da göndereceğiz.»

«Teresa, daha çok uzun vadeli geleceği düşünüyor. Onun hisselerini satıp satmaması konusunda benden bir karşılık beklediğini biliyorsun.»

«Evet, biliyorum. Sana şunu söyleyeyim Adam, eğer 'sat' dersen benim işim epey güçleşecek burada.»

«Neden?»

«Teresa'nın hisselerini satın alacak parayı bulamam da ondan. Bugünlerde para çok sıkı.»

«Benim anladığıma gör, Teresa hissesini satmaya karar verirse, senin altmış günlük bir bekletme süren var satın almak için. Bir süre içinde almayacak olursan başkasını satabilir.»

Smokey:

«Evet,» dedi. Sesi sıkıntılıydı.

Anlaşılan Smokey yeni bir ortaktan, belki de işte çalışmak isteyecek ve iki bin mil ötedeki dul kadından daha çok kendisini uğraştıracak birinden korkuyordu. Adam, Smokey'nin bu sıkıntısının ardındaki gerçek nedeni merak etti. Bu, acaba kendi işinin hâkimi olmak gibi doğal bir istek miydi yoksa, acentelikte başkala-

rının bilmesini istemediği şeyler mi dönüyordu. Nedeni ne olursa olsun Adam bunu araştırmaya kararlıydı.

«Gel büroma gidelim, Adam.» Yeşil maroken kaplı koltuklar ve bir divanla döşenmiş küçük ama rahat bir odaya girdiler. Yazı masasının üstüyle bir döner koltuk da aynı malzemeyle kaplıydı. Smokey, Adam'ın odayı incelediğini gördü.

Odanın, asma katın balkonuna bakan duvarı oldugibi camdı. Acente ile Adam, geminin köprüsünden bakar gibi baktılar aşağı salona.

Adam aşağıdaki camlı bölmeleri göstererek, «Dinleme aletin var mı?» diye sordu.

Smokey, ilk olarak duraksadı:

«Evet.»

«Dinlemek isterdim. Şu satış bölmesini.» Camlı bölmelerden birinde genç bir satıcı, biri kadın biri erkek iki müşteri ile konuşuyordu. Önlerindeki masaya kâğıtlar yayılmıştı.

«Olur.» Smokey pek hevesli görünmüyordu. Ama masasının yanındaki bir bölmenin kapağını açtı, önüne çıkan düğmelerden birini çevirdi. Birden, duvara gömülü bir hoparlörden sesler geldi.

«...elbette, istediğiniz modeli çimen yeşili renginde teslim edebiliriz.» Ses şüphesiz genç satıcınındı. «Ne yazık ki şu anda elimizde o renkten hiç kalmadı.»

Başka bir erkek sesi işitildi; burundan gelen, saldırgan bir sesti bu:

«Bekleyebiliriz. Yani şimdi anlaşmayı yapabilirsek, demek istiyorum. Ya da başka bir yere gideriz.»

«Anlıyorum efendim. Size sırf merak ettiğimden bir şey soracağım. Çimen yeşili Galahad modelinin, hani biraz önce ikinizin de gördüğü modelin kaç para falza olduğunu sanıyorsunuz?»

Burundan gelen ses:

«Demin de söyledim Galahad bize çok pahalı gelir.»

«Sadece merak ettiğimden soruyorum. Bir fiyat söyleyin. Ne kadar falza dersiniz acaba?»

Smokey güldü:

«Yaşa, Pierre,» dedi. Adam'ın konuşmayı dinlemesini istemediğini unutmuştu. «Satıyor.»

Burundan gelen ses istemeye istemeye:

«Eh, iki yüz dolar olmalı,» dedi.

Adam satıcının gülümsediğini görüyordu. Satıcı yumuşak bir sesle:

«Tam yetmiş beş dolar,» dedi.

Bir kadın sesi karıştı araya, «Sevgilim, bütün fark buysa...»

Smokey kahkaha ile güldü. «Bir kadını her zaman kandırabilirsin bu yolla. Kadın, yüz yirmi beş dolar kâr etiğini düşünmeye başladı bile. Pierre o Galahad' daki bir iki ekstradan söz etmedi ama ona da sıra gelecek.»

Satıcı:

«Arabaya bir kere daha bakmak istemez miydiniz?» diyordu. «Şöyle gelirseniz göstereyim...»

Üçü birlikte yerlerinden kalkarken Smokey düğmeyi kapattı.

Adam:

«O satıcının yüzünü bir yerden hatırlıyorum...» dedi.

«Elbette. Pierre Flodenhale'dir.»

Adam, şimdi hatırlamıştı. Pierre Flodenhale, son bir iki yıldır ünü bütün ülkeye yayılan bir oto yarışçısıydı. Geçen mevsim birçok yarış kazanmıştı.

Smokey:

«Yarış alanlarında bir şey olmayınca Pierre'in burada çalışmasına razı gelirim,» diye anlattı. «İkimize de iyi oluyor. Bazı kimseler kendisini tanıyorlar. Hepsi de arkadaşlarına anlatmak için ondan bir araba almak istiyorlar. Ne olursa olsun iyi bir satıcıdır. Bu arabayı da satabilecek görürsün.»

«Belki de Teresa çıkarsa yerine o gelir.»

Smokey başını salladı:

«Hiç imkânı yok. Hep beş parasızdır. Aslında onun için gelip çalışıyor ya burada. Bütün yarışçılar böyledir; en çok kazananları bile, kazandıklarından daha çabuk harcarlar ellerindekini. Karbüratör gibi boğuluverir beyinleri paranın arkası kesilmeden geleceğini sanırlar.»

«Ama sen öyle yapmadın.»

«Ben akıllıydım. Hâlâ da öyleyim.»

Acentelik psikolojisinden söz ettiler. Smokey:

«Bu iş hiç bir zaman korkak işi olmadı,» dedi. «Şimdi ise daha da güçleşiyor gün geçtikçe. Alıcılar daha çok akıllanıyorlar. Satıcının daha çok parlak sözler kullanması gerekiyor. Ama büyük iş, büyük kazanç imkânları var.»

Tüketiciliğe gelince Smokey ateş püskürmeye başladı.

«Zavallı tüketici kendini pekâlâ koruyabiliyor. Millet eskiden açgözlüydü, tüketicilik şimdi bunu bin beter yaptı. Şimdi herkes en iyi malı en ucuza kapatmak istiyor. Üstelik sonuna kadar da bedava bakım peşindeler. Biraz da 'acentecilik' olsa ne olur sanki? Acentelerin de yaşaması gerek.»

Konuşurlarken Adam aşağısını seyretmeye devam ediyordu. Camlı bölmeyi işaret ederek, «Şu birinci bölmede ne konuşulduğunu duymak istiyorum,» dedi.

Smokey düğmeyi çevirdi.

«...bedavadır. Başka yerde bundan ucuzunu bulamazsınız.» Satıcının sesiydi bu; bu seferki Pierre Flodenhale'den daha yaşlı, saçları kırlaşmaya yüz tutmuş, daha sert tavırlı bir satıcıydı. Müşteri kadın yalnızdı. Adam bunun otuz yaşlarında kadar olduğunu tahmin etti. Bir an için başkasının konuşmasını dinlemekten dolayı suçluluk duygusuna kapıldıysa da otomobil satıcılarının bu yola çok sık baş vurduklarını hatırlayarak rahatladı. Adam ancak bu konuşmaları dinleyerek Smokey Stephensen'in acenteliği ile müşterileri arasındaki anlaşma niteliği hakkında bilgi edinebilirdi.

Kadın:

«Ben sizin kadar güvenli değilim,» dedi. «Benim verdiğim arabayı hesaba katınca yüz dolar fazla istediğinizi sanıyorum.» Yerinde doğruldu. «Başka bir yere gitsem daha iyi olacak.»

Satıcı içini çekti:

«Rakamları bir kere daha kontrol edeyim,» dedi. Kadın oturdu. Biraz sonra satıcı, «Yeni arabayı banka aracılığıyla alacaksınız, değil mi?»

«Evet.»

«Bu işi bizim düzenlememizi ister misiniz?»

«Evet.»

Adam, kendi tecrübelerine dayanarak satıcının neler düşündüğünü biliyordu. Banka aracılığıyla yapılan her satıştan acente bankadan bir komisyon alırdı. Bu genellikle yüz dolar, bazan da daha fazla olurdu. Bankalar bu işi, rekabetli bir alanda iş koparmak için yaparlardı. Sıkı bir pazarlığın söz konusu olduğu yerde satışı kaçırmaktansa son anda bu indirim yapılırdı.

Smokey, Adam'ın zihninden geçenleri okumuş gibi:

«Chuck işini bilir,» dedi. «Komisyonumuzu kaybetmek istemeyiz ama bazen başka imkân kalmayınca...»

«Belki de bir şeyler yapabiliriz.» Yine satıcı konuşuyordu. «Benim şimdi yaptığım indirimi...»

Smokey düğmeyi çevirdi.

Salona birkaç kişi gelmişti, yeni bir grup başka bir bölmeye girdi. Ama Smokey memnun değildi. «Burasının para getirmesi için yılda iki bin beş yüz araba satmam gerek. İşler kesat, çok kesat oysa.»

Kapı vuruldu. Smokey:

«Evet,» diye seslendi. İçeri az önce kadınla pazarlık yapan satıcı girdi. Smokey adamın elindeki kâğıtları alarak gözden geçirdi, sonra: «Seni kandırmış,» dedi. «Yüz doların hepsini kullanmayabilirdin. Elliye razı gelirdi.»

«O kadın daha azına razı gelmezdi.» Satıcı Adam'a baktı, sonra başını çevirdi. «Çok kurnaz. Bazı şeyleri

buradan göremezsin, patron. Sözgelişi, insanların gözlerini. Nasıl bakışı vardı bir görseydin.»

«Nereden biliyorsun? Benim paramı kadına kaptırdığın zaman herhalde eteğinin altına bakıyordun da kazıklandın böyle.»

Satıcı sıkıntılı görünüyordu. Smokey kâğıtları imzalayarak geri verdi:

«Teslim edin arabayı.»

Satıcının asma kattan inerek kadının beklediği yere gittiğini gördüler.

Smokey Stephensen:

«Satıcılara iyi para vermeli ama başlarını boş bırakmamalı,» dedi. «Çoğu, masanın altından elli doları alıp ceplerine indirirler.»

Adam hoparlör düğmesini işaret etti. Smokey düğmeyi çevirdi.

«...kâğıt da sizin. Bu bize kalacak.»

«İmzası tamam mı?»

«Elbette.» Satış yapıldığı için satıcı rahatlamıştı; öne doğru eğilerek gösterdi, «İşte burada. Patronun imzası.»

«İyi.» Kadın satış anlaşmasını aldı, katladı ve, «Siz yokken düşündüm,» dedi. Bu işi banka aracılığıyla yapmamaya karar verdim. Peşin ödeyeceğim. Kaparoyu şimdi vereceğim, geri kalanını da arabayı alırken pazartesi günü.»

Satış bölümünde bir sessizlik vardı.

Smokey Stephensen yumruğunu avucuna indirerek

«Vay orospu vay!» dedi.

Adam sorgu dolu bakışlarla baktı yüzüne.

«Karı bütün her şeyi planlamış. Daha başından araya bankayı sokmamaya karar vermişti.»

Satıcının titrek sesi duyuldu hoparlörden

«İyi... İyi ama bir fark vermeniz gerekecek.»

«Ne farkı?» Araba fiyatı üstüne mi? Nasıl olur? Kanuna göre...»

Smokey masasına koştu. Dahili telefonu alarak bir

numara çevirdi. Adam, satıcının telefon kulaklığını kaldırdığını gördü.

«Ver arabayı ineğe. Sözümüzde duracağız.» Telefonu kapattıktan sonra, «Hele garanti süresi bittikten sonra bakıma gelsin,» dedi. «İşte o zaman pişman olacaktır.»

Adam yumuşak bir sesle:

«Belki onun da bir çaresini bilir,» dedi.

Sanki söylediğini işitmiş gibi kadın asma kata doğru bakarak gülümsedi.

Smokey, Adam'ın yanına dönerek:

«Bugünlerde her şeyi bilenler çoğaldı,» dedi. «Gazetelerde çok şeyler yazılıyor. Ciğerleri beş para etmez muhabirler burunlarını her deliğe sokuyorlar. Millet bunların yazdıklarını okuyor. Ne oluyor sonunda? İşte bazıları bu kadın gibi önceden bankaya gidip kredi alma durumlarını ayarlıyorlar, sonra buraya gelip bankayla kredi kısmını bize bırakacakları izlenimini vererek anlaşmayı imzalatıyorlar. Biz, komisyonumuzun bir bölümünü satış yapabilmek için feda edersek, kazığı yemiş oluyoruz. Acente anlaşmayı yerine getirmezse başı belâya girer. Sigorta konusunda da aynı şey. İyi bir komisyon verdikleri için sigortayı yapmak işimize geliyor, hele hayat sigortası daha iyi. Neyse ki şu orospu sigorta da yaptırmadı.»

Adam, her olayın Smokey Stephensen'i daha iyi anlamasına sebep olduğunu düşünüyordu.

«Bir de müşterinin açısından bakabilirsin işe,» diye Smokey'i dürtükledi. «Onlar da en iyi taksit şartlarını, en ucuz sigortayı isterler; acentelerden elde edemeyeceklerini görünce kendileri düzenlemeye kalkarlar. Acentenin taksitli satıştan ya da sigortadan komisyon aldığını bilirlerse, bunun kendi ceplerinden çıkacağını anlamaları normaldir.»

Smokey yüzünü ekşitti:

«Ama acentenin de yaşaması gerek, değil mi? Üstelik insanlar bilmedikleri şeyler için üzülmezler.»

Aşağıda başka bir bölmede yaşlı bir çift oturuyordu. Birkaç dakika önce bir arabayı gördükten sonra girmişlerdi içeri. Adam başını sallayınca Smokey düğmeyi çevirdi.

«...Bay Stephensen mükemmel bir acenteliğe sahiptir ve sizin gibi değerli müşterilerle iş yapmaktan gurur duyar.»

«Bunu işittiğime memnun oldum,» dedi kadın.

«Bay Stephensen'in biz satıcılara söylediği bir söz vardır: Bugün sattığınız arabayı düşünmeyin sadece. Müşterilere iyi hizmet etmeyi göz önünde bulundurun. İki yıl sonra bir daha, belki ondan bir iki yıl sonra bir daha geleceklerdir buraya.»

Adam, Smokey'ye döndü:

«Bunu sen mi söyledin?»

Acente sırıttı:

«Söylemediysem de söylemem gerekirdi...»

Konuşmaları dinlemeye devam ettiler. Yaşlı çift karar veremiyordu. Eski arabaları ile yenisinin arasındaki fiyat farkı kendilerine çok geliyordu. Belirli bir gelirleri vardı, erkek emekli aylığı ile geçindiklerini anlattı.

Sonunda satıcı:

«Bakın, şu yaptığım anlaşma, yapılabileceklerin en iyisi. Ama size kanım ısındığı için yapmamam gereken bir şeyi yapmaya karar verdim. Sizin için özel bir indirim yapacağım, tabiî eğer patronu kandırabilirsem.»

«Ama...» Kadının sesi şüpheliydi. «Biz sizin...»

Satıcı:

«Onu bana bırakın,» dedi. «Patron bazı günler pek dikkatli değildir, bugünün de öyle bir gün olduğunu umut edelim. Bakın şimdi fiyatı şu şekilde değiştiriyorum. Arabanın...»

Sonunda fiyattan yüz dolar kırdı. Smokey düğmeyi çevirirken gülüyordu.

Birkaç dakika sonra, satıcı elinde yazılı anlaşma olduğu halde içeri girdi.

«Merhaba, Alex.» Smokey kendine uzatılan anlaşmayı alarak Adam'ı tanıştırdı, «Bizdendir, merak etme.»

Satıcı, Adam'ın elini sıktı:

«Memnun oldum, Bay Trenton,» Sonra başı ile aşağıyı işaret ederek, «Dinliyor muydun, patron?» diye sordu.

«Elbette. Bugün pek dikkatli bir günümde olmayışım çok yazık değil mi?»

«Hem de nasıl?» Satıcı güldü. «Çok kötü.»

Havadan sudan konuşurlarken Smokey satış kâğıtlarındaki rakamları değiştirdi. İmzaladıktan sonra saata bakarak, «Tamam oldu mu dersin?» diye sordu.

«Sanırım. Memnun oldum Bay Trenton.»

Smokey ile satıcı bürodan çıkarak balkonda durdular.

Adam, Stephensen'in bağırdığını duydu:

«Ne yapıyorsun yahu? Beni iflâs mı ettireceksin?»

«Patron, izin verirseniz anlatayım.»

«Anlatmak mı? Ne anlatacaksın yahu? Gözüm görmüyor mu sanıyorsun, bu anlaşma bizi zarara sokuyor; görmüyor muyum sanıyorsun?»

Aşağıda salondakiler yukarı bakmaya başlamışlardı. Bunların arasında cam bölmedeki yaşlı çift de vardı.

«Ama, patron iyi insanlar bunlar. Kaçırmak doğru olur mu?» Satıcının sesi de Smokey'ninki kadar yüksekti şimdi.

«İş yapmasına yapalım ama bu iş değil yardım oluyor.»

«Ama ben sadece...»

«Başka bir yerde iş aramaya ne dersin?»

«Bak, patron, belki de düzeltebilirim bu işi. Aklı başında insanlar bunlar...»

«Aklı başında mı? Derimi yüzecekler be!»

«Bunu ben yaptım patron. Onlar değil. Ben düşündüm ki...»

«Biz burada ucuz araba satıyoruz, ama zarara gelince yokum ben. Anladın mı?»

«Anladım.»

Gayet yüksek sesle bağrışıyorlardı. Öteki iki satıcının kıs kıs güldüklerini gördü Adam. Aşağıda bekleyen yaşlı çift sıkılmış görünüyorlardı.

Smokey:

«Ver bana o kâğıtları!» diye bağırdı.

Adam, Smokey'nin rakamlarda değişiklik yapar gibi kalemi oynattığını gördü, oysa az önce içerde yapmıştı bunları. Smokey, kâğıtları uzattı. «İşte benim yapacağım bu kadar. Bunu da sırf beni bu çıkmaza soktuğun için yapıyorum.» Ancak satıcının göreceği şekilde gözünü kırptı Smokey.

Satıcı da göz kırptı. Satıcı aşağı inerken Smokey bürosuna girdi ve kapısını bütün salondan duyulabilecek şekilde gürültüyle kapattı.

Adam, kuru bir sesle:

«İyi bir gösteri,» dedi.

Smokey güldü. «En eski numaralardan biri, ama hâlâ geçiyor,» dedi.

Satıcı, yaşlı çiftin yanına girince kadınla erkek ayağa kalktılar. Kadın:

«Çok özür dileriz,» dedi. «Sizin adınıza çok üzüldük doğrusu. Elimizden gelseydi...»

Satıcının yüzü asıktı.

«Herhalde işitmişsinizdir?» dedi.

«İşitmek mi?» Yaşlı adam bağırdı. «Beş mahalle öteden bile işitmişlerdir bana kalırsa. Sizinle o şekilde konuşmaya hakkı yoktu.»

Kadın:

«İşiniz ne olacak?» diye sordu.

«Merak etmeyin, bugün bir satış yaparsam olduğum yerde kalırım. Patron iyi insan aslında. Ama demin de söylediğim gibi bizden alışveriş yapanlar bunu bilirler. Gelin rakamlara bir daha bakalım.» Satıcı anlaşmayı masanın üstüne yayarak baktı ve başını

salladı. «Yine eski noktaya dönmüşüz,» dedi. «Ben elimden geleni yaptım.»

Erkek:

«Alıyoruz,» dedi. Daha önceki şüphelerini unutmuşa benziyordu. «Bizim için yeteri kadar zahmete girdiniz aslında.»

Smokey, neşeyle:

«Kafese girdi,» dedi. Düğmeyi çevirerek yeşil maroken koltuklardan birine çökerken Adam'a oturması için işaret etti. Cebinden bir puro çıkardı, bir tane de Adam'a uzattı. Adam özür dileyerek kendi sigarasından yaktı.

Smokey:

«Acentenin işinin güç olduğunu söyledim,» dedi. «Ama bir oyun olarak da bakabiliriz buna. Seninkinden biraz başka bir oyun ha?»

Adam:

«Evet,» dedi.

«Şunu aklından çıkarma: Bu işe giren bir insan ne oyunu kendi icat etmiştir ne de kurallarını. O sadece oyuna katılır ve oynandığı şekilde oynar. Pokerde kaybedersen, ne olur bilirsin. Burada da aynı şey. Kıçımda don kalmaz kaybettiğim anda. Gördüğün gibi oynamazsam olacağı budur. Ablan da öyle. O zaman onun görüşünü her ne kadar benimkinden daha gösterişli olacaksa da.» Smokey bir kahkaha attı. «Bunu hatırlatmanı rica edeceğim, Adam. Haydi gel oyuna devam edelim.»

Adam, acenteliğin içyüzünü gördüğünü fark ediyordu. Eski ve yeni araba alım satım işinin sert, rekabetli bir iş olduğunu, yufka yürekli bir firmanın pek çabuk ortadan silineceğini anlamıştı. Otomobil acenteliği otomobil pazarlamasının ateş hattıydı. Her türlü ateş hattında olduğu gibi burada aşırı duygulu ya da ahlâk kurallarına düşkün insanların işi yoktu. Öte yandan Smokey Stephensen'in gözüktüğü gibi uyanık ve kur-

naz bir acente de iyi bir geçim sağlayabilirdi. Adam'ın ilgilendiği kısım da buydu şu anda.

Öğrenmesi gereken başka bir nokta, Smokey'nin gelecekteki değişikliklere nasıl ayak uyduracağı idi.

Önlerindeki on yıl içinde şimdiki otomobil acenteliği düzeninin büyük değişikliklere uğrayacağını Adam biliyordu. Sanayiin içinde ve dışında pek çok kimse artık bu düzenin pek geri kalmış olduğu kanısındaydılar. Güçlü ve örgütlenmiş bir blok meydana getiren acenteler şimdiye kadar değişikliğe karşı direnmişlerdi. Ama, yapımcılar ve acenteler birleşerek düzende yeni reformlar yapmadıkları takdirde öteki sanayi dallarında olduğu gibi işe hükümetin el koyacağında şüphe yoktu.

Otomobil acenteleri uzun zamandan beri oto sanayiinin en kötü şöhretli kolunu meydana getiriyordu. Son yıllarda doğrudan doğruya dolandırıcılık önlenmişse de pek çok gözlemci, otomobil yapımcıları ile alıcılar arasındaki ilişkilerin aracısız olduğu takdirde daha iyi bir hizmet görüleceğini belirtiyorlardı. Şüphesiz, gelecekte bir merkezden yönetilen acenteler kurulacak, arabalar müşterilere şimdikinden daha az masraflı olarak teslim edilecekti. Buna benzer bir sistem yıllardan beri kamyonlar ve toptan otomobil alan kiralık araba şirketlerine başarıyla uygulanmaktaydı. Bu işte büyük bir tasarruf imkânı olduğu açıkça ortaya çıkmıştı. Böyle doğrudan doğruya satış işlemlerinin yanı sıra yine fabrika yönetiminde garanti ve bakım hizmetleri merkezleri de kurulacak, buralarda, şimdiki acentelerin sağladığından daha düzenli bir bakım sağlanacaktı.

Bu sistemleri başlatmak için, ki otomobil şirketleri gizli de olsa sevinçle karşılayacaklardı bunu, kamuoyundan baskı gelmesi gerekiyordu.

Acentelik düzeni değişecekse de, acentelerden bir kısmı ortadan silinecek, daha iyi çalışan, daha yararlı olanlar kalıp gelişeceklerdi. Bunun bir nedeni de, acen-

telerin varlıkları için ileri sürdükleri en önemli nokta idi: Kullanılmış arabaları satınalma ve satma imkânları.

Adam'ın karar vermesi gereken bir nokta da şu idi: Smokey Stephensen'in —ve bu arada Teresa'nın— acenteliği bu değişiklikler arasında çöküp gidecek mi, yoksa kalıp gelişecek miydi? Smokey'nin peşinden salona inerken aklını kurcalayan bu düşüncelerdi.

Adam, bundan sonra, Smokey Stephensen'in yanından bir saat ayrılmayarak onun çalışmasını inceledi. Açıkça görüldüğü üzere, Smokey, satış memurlarına işlerini yapmak için özgürlük tanıyorsa da işin nabzını elinden bırakmıyordu. Gözünden kaçan pek az şey oluyordu. Bu satışı tamamlamak için müdahalesinin ne zaman gerektiği konusunda da yanılmaz bir içgüdüsü vardı.

İçeri giren sivri çeneli, kupkuru bir kişi, salondaki arabalara hiç bakmadan bir satıcı ile tartışmaya girmişti. İstediği arabayı biliyordu; yine açıkça anlaşıldığına göre başka yerlerden de alışveriş yapıyordu.

Elindeki küçük bir kartı satıcıya gösteriyor, satıcı da başını sallıyordu. Smokey salonu geçerek yanlarına gitti. Adam, her şeyi görebileceği ve konuşulanları işitebileceği bir yere yerleşti.

Smokey, Sivri Çeneli'nin elinden kartı çekerek:

«Bir de ben bakayım,» dedi. Bu bir acentenin adres kartıydı, arkasına kurşun kalemle birtakım rakamlar yazılmıştı. Smokey, yaptığı hareketin kabalığını örtmek istermiş gibi başını dostça sallayarak rakamları gözden geçirdi. Kimse tanıştırmamıştı kendisini; patron havası, sakalı ve ipekli ceketi kendisinin kim olduğu konusunda şüphe yaratmıyordu. Kartın arkasını çevirince kaşlarını havaya kaldırdı, «Ypsilanti acentesinden,» dedi. «Orada mı oturuyorsunuz, dostum?»

«Hayır,» dedi Sivri Çene. «Ama her yandan alışveriş etmeyi severim.»

«Her gittiğin yerde de eski arabanla yeni almak istediğin arasındaki fiyat farkını sorarsın değil mi?»

Öteki başını salladı.

Smokey:

«Haydi, bir erkeklik et de bütün öbür acentelerden aldığın kartları göster bana,» dedi.

Sivri Çene duraksadı, sonra omuzlarını silkti:

«Niçin olmasın?» dedi. Cebinden bir avuç kart çıkararak Smokey'ye uzattı. Smokey gülerek kartları masanın üzerine yaydı ve satıcı ile birlikte incelemeye başladılar.

Satıcı:

«En ucuz teklif iki bin, en yüksek de iki bin üç yüz dolar,» dedi.

Smokey:

«Müşteri fişini ver bana,» dedi.

Satıcı bir kart uzattı, Smokey karta göz gezdirdikten sonra geri verdi. Sivri Çene'ye dönerek, «Benden de bir kart istiyorsun herhalde?» diye sordu.

«Elbette.»

Smokey bir adres kartı aldı arkasına bir şeyler yazıp Sivri Çene'ye uzattı.

«Ama bin beş yüz dolar yazmışsınız,» dedi adam.

Smokey:

«Fena mı? Güzel rakamdır,» diye karşılık verdi.

«Ama bu fiyata bana araba satmazsınız ki!»

«Elbette satmam, dostum. Sana bir şey söyleyeyim mi? Şu öteki kartları aldığın yerlerdekiler de o yazdıkları fiyatlarla sana araba satmazlar.» Smokey kartları eline alıp birer birer adama uzattı. Bak şu adrese git, sana verdikleri fiyatın içinde satış vergisinin olmadığını söyleyecekler. Şuna git, bir takım şeyleri hesaba katmadıkları ortaya çıkacak. Buradaki, plaka, acente kârı ve daha birçok şeyi yazmamış.» En sonunda kendi kartını uzatarak, «Bana gelince, ben de dört tekerlekle motoru hesaba katmadım,» dedi. «Gerçekten alışveriş etmeye geldiğin zaman bunları açıklayacaktım sana.»

Sivri Çene şaşkına dönmüştü.

«Bu, eski bir acente numarasıdır, dostum. Senin gibi müşteriler içindir. Oyunun adı da 'Bir daha gelsinler'dir. İnanıyor musun bana?»

«Evet. İnandım.»

Smokey:

«Demek ki dokuz acente dolaştın ve sonunda ilk doğru dürüst bilgiyi burada aldın. Tamam mı?»

Öteki:

«Öyle gözüküyor,» dedi.

«Tamam! İşte burada işler böyle yapılır.» Smokey kolunu Sivri Çene'nin omzuna doladı. «İşte dostum, burada hareket bayrağı kalktı. Şimdi yapacağım iş öbür acentelere gidip gerçek fiyatları hakkında biraz bilgi edinmek olmalıdır.» Sivri Çene'nin yüzünü buruşturduğunu görmemezlikten geldi Smokey. «Ondan sonra tam, komple bir arabanın gerçekten kaça mal olacağını öğrenmek istiyorsan yine bana gelirsin.». Acente iri elini uzattı. «İyi günler!»

«Dur,» dedi Sivri Çene. «Şimdi söylesene fiyatını.»

«Olmaz. Şu anda ciddî değilsin. Hem benim hem de kendi zamanını boşa harcamaktan başka işe yaramaz bu.»

Adam bir an duraksadı:

«Ciddiyim,» dedi. «Gerçekten fiyatın nedir?»

Smokey adamı uyardı:

«Benim fiyatım o uydurmalardan yüksektir. Ama içinde bütün istediklerin, satış vergisi, plaka harcı, bir depo dolusu benzin...»

Birkaç dakika sonra iki bin dört yüz dolara anlaşmış olarak el sıkışıyorlardı. Satıcı evrakları hazırlamaya koyulduğu zaman Smokey salonda dolaşmasına devam etti.

Adam, onun kendinden emin tavırlı, pipo içen bir adamın yanında durduğunu gördü. Yeni gelen bu adamın sırtında Harris Tweed marka bir elbise, ayağında timsah derisi kunduralar vardı. Bir süre konuştuktan

sonra müşteri çıkıp gitti. Smokey, Adam'ın yanına dönerek başını salladı:

«İş yok. Doktormuş. Bu işte doktorlarla anlaşmak çok güçtür. Malı ucuza kapatmak isterler, sonra bakıma gelince öncelik isterler, peşin vermeden arabayı alıp götürmek isterler. Hangi acenteye sorarsan sor, hepsi yaka silker doktorlardan.»

Bundan sonra içeri giren iriyarı, çıplak başlı, karısına bir araba almak isteyen adamı pek o kadar ince eleyip sık dokumadı. Smokey bu yeni geleni o bölgenin Polis Müdürü Wilbur Arenson olarak tanıştırdı Adam'a. Polis müdürünün resmini gazetelerde sık sık görmüş olan Adam, soğuk, mavi bakışların kendisini iyice süzüp ilerde gerekir düşüncesiyle zihninin bir köşesine yerleştirdiğini fark etti. İki adam Smokey'nin bürosuna girdiler ve az sonra dışarı çıktıkları zaman satış yapılmıştı —Adam bunun polis müdürünün lehine bir satış olduğuna emindi— Polis gittikten sonra Smokey:

«Polislerle dost olmak gerek,» dedi. «Bakım Servisi'nin bazı günler sokakta bıraktığı arabalara ceza kesecek olursa halim dumandır.»

İçeri, esmer, ağzı çok lâf yapan bir adam girdi ve salonun bir köşesindeki Danışma Bürosu'na giderek bir zarf aldı. Kapıdan çıkarken Smokey adamın yolunu kesti ve hareketle elini sıktı. Sonra:

«Berberdir,» dedi. «Bizim avcı köpeklerinden biri. Milletin saçını keserken buradan yaptığı alışverişten ne kadar memnun olduğunu, bakımın kusursuzluğunu anlatır durur. Buraya gelen müşterilerinden ufak bir komisyon veririz kendisine.» Smokey yirmi tane kadar böyle avcı köpeği bulunduğunu, bunların içinde benzin istasyonu memurları, eczacı, güzellik enstitüsü memuru ve bir de cenaze işleri yapan biri olduğunu belirtti. Sonuncusu çok önemliydi, «Bir adam ölür, karısı arabasını satmak, belki de daha küçük bir araba almak ister. Cenaze işleriyle uğraşan adamın etkisi altında

kaldığından onun dediği yere baş vurur, biz de gereğini yaparız.»

Asma kattaki büroya dönerek birer kahve içtiler. Smokey çekmecesinden çıkardığı bir şişe konyağı ortaya koydu.

İçkilerini içerken acente ortaya yeni bir konu attı Orion:

«Bu ortaya çıktığı zaman mükemmel bir şey olacak, Adam. İşte o zaman epey satış yapacağız. Elimize geçen Orion'ların hepsini bir anda satacağıma eminim. Bilirsin bu işleri. Aklıma geldi de, sen bize daha fazla araba tahsis edilmesi için forsunu kullanırsan, Teresa ile çocuklar için iyi olur.»

Adam sert bir sesle:

«Smokey Stephensen'in de cebine para girer ama,» dedi.

Acente omuzlarını silkti:

«Birbirimize yardım etmiş oluruz.»

«Böyle bir şey söz konusu olamaz. Senden bir daha bunu ya da buna benzer bir şeyi ağzına almamanı rica edeceğim.»

Bir dakika kadar önce Adam, Çıkar Çatışması Komitesi'nin kuruluş nedeni olan bu konunun ortaya çıkacağını anlamış ve öfkelenmeye başlamıştı. Ama sonra bunu gülünç bularak ılımlı bir cevap verm'şti. Satış ve iş konusundan ele alınınca Smokey Stephensen bu teklifte kötü bir yan göremezdi. Belki de bir otomobil acentesinin böyle olması daha doğruydu. Adam bundan emin değildi; Teresa'ya ne söyleyeceğinden de.

Ama ilk izlenimi edinmişti iş hakkında, karışık bir izlenimdi bu; şimdi oturup üzerinde düşünmesi gerekiyordu.

ON ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Ceareborn'da, Brett DeLosanto ile öğle yemeği yemekte olan Hank Kreisel bir buzdağının su altında kalan kesimini temsil ediyordu.

Elli beş yaşlarında, adaleli vücutlu, sırım gibi ve öteki insanlar yanında tazılar arasında çoban köpeği gibi duran Kreisel oto yedek parçası imal eden bir firmanın sahibiydi.

Dünya Detroit denince Üç Büyükler'in başında olduğu ünlü otomobil yapımcılarını düşünür. Bu izlenim doğrudur; ama, büyük otomobil fabrikaları, buzdağının ancak suyun üstünde kalan bölümüdürler. Göze görünmeyen binlerce küçük firma vardır. Detroit'te bunlar dört bir yana dağılmışlardır. Şehrin içinde, banliyölerde, yan sokaklarda ya da büyük fabrikaların yanında uydu olarak yaşarlar. İşyerleri, tek odalı yerlerden, eski kiliselere, terkedilmiş depolara kadar uzanır. Kimi sendikalaşmıştır, pek çoğu sendikaya kayıt bile olmamışlardır, oysa ödedikleri yıllık ücretin toplamı milyarlarca doları bulur. Hepsinin ortak yanı, yaptıkları küçük ya da büyük parçaların, pek çoğu ancak sipariş eden mühendislerin tanıyacağı çeşitli aletlerin toplanarak sonunda bir otomobilde bir araya gelmesidir. Yedek parça imalâtçıları olmasaydı Üç Büyükler arısı olmayan arıcılara benzerlerdi.

Hank Kreisel de bu anlamda bir arıydı. Öte yandan da deniz piyadesinde başçavuştu. Kore Savaşı'nda deniz piyadesinde önemli bir insandı. Şimdi de hafifçe kırlaşmış kısa saçları, ustaca kesilmiş bıyıkları, ayakta olduğu zaman dimdik duruşu yine bir başçavu-

şu andırırdı. Gerçekte hareketsiz durduğu pek yoktu, genellikle hızlı, kesin hareketlerle yürür, konuşurdu. Grosse Pointe'teki evinde sabah erken saatta kalkışından gecenin geç saatlarına hatta ertesi günün sabahına kadar süren uzun çalışma günü içinde. Gerek bu, gerekse başka alışkanlıkları kendisinin iki kere kalp krizi geçirmesine sebep olmuş, doktoru bir üçüncüsünün artık öldürücü olacağı konusunda Kreisel'i uyarmıştı. Ama Hank Kreisel bu habere, bir zamanlar önündeki çalıların arkasında düşmanın kendisine tuzak hazırladığını bildirdikleri zaman davrandığı gibi davranmıştı. Kendi yıkılmazlığına ve her zaman peşini bırakmayan talihine güvenerek eskisi kadar hızlı yaşayışına devam etmekteydi.

Hank Kreisel'e hayatında en çok istediği iki şeyi —çalışmayı ve kadınları— veren, talihiydi. Bazen talihsizliğe uğradığı da olmamış değildi. Bir kere bir albayın karısıyla ilişkisinden dolayı kadının kocası rütbesini başçavuşluktan erliğe indirmişti. Daha sonraları Detroit'teki imalâtçılık hayatında birtakım başarısızlıklara uğramıştı ama, başarıları bunlardan daha çoktu.

Brett DeLosanto, Kreisel'le yeni bir parçayı tanıtmaya geldiği Model Merkezi'nde tanışmıştı. Birbirlerinden hoşlanmışlar ve genç desencinin oto sanayiinin öteki kollarının nasıl çalıştığını merak etmesi yüzünden dost olmuşlardı. Brett, Leonard Wingate'le tanıştığı gün, Hank Kreisel'le buluşacaktı. Ama Kreisel o gün randevusuna gelememişti; şimdi, iki ay sonra, iki dost gecikmiş olan bu yemeği yemekteydiler. Brett DeLosanto:

«Otomobil parçası işine nasıl başladığını her zaman merak etmişimdir, Hank,» dedi.

«Uzun hikâyedir.» Kreisel pek sevdiği içki olan Bourbon'a uzanarak büyük bir yudum aldı. Rahat bir görünüşü vardı. Pahalı bir terzinin elinden çıktığı belli olan elbisesinin, yeleğinin düğmeleri açıktı; hem ke-

mer hem de askı taktığı gözüküyordu. İstersen anlatayım.» dedi.

«Başla bakalım.» Brett, birkaç gecedir Model Merkezi'nde çalışmış olup uykusunu ancak bu sabah alabilmişti. Öğleden sonra masası başına dönmeden önce günün keyfini çıkarıyordu.

Henry Ford Müzesi'yle Greenfield Village'dan bir mil kadar ötede küçük bir apartman dairesindeydiler. Ford Şirketine de yakın olduğu için daire, Kreisel'in şirket defterlerinde 'Ford Bağlantı Bürosu' diye geçerdi. Gerçekte ise bu bağlantı Ford'la değil kıvrak, uzun bacaklı bir kumral olan Elise'yleydi. Elise, hiç işe gitmediği halde Kreisel'in şirketinin aylık bordrolarında görülür, dairede kira vermeden oturur, bunların karşılığında haftada bir iki kere ya da isteğe göre daha çok Hank Kreisel'in emrine verirdi kendini. Bu düzen her iki tarafın da işine geliyordu. Düşünceli ve mantıklı bir insan olan Kreisel oraya gitmeden önce mutlaka telefon ederdi. Elsie de her zaman ona öncelik tanırdı.

Elsie'nin bilmediği, Hank Kreisel'in aynı şartlar altında işleyen bir General Motors ve Chrysler Bağlantı Büroları'nın da bulunduğu idi.

Yemeği hazırlamış olan Elsie şu anda mutfaktaydı.

Kreisel, Brett'e:

«Dur!» dedi. «Şu anda aklıma bir şey geldi. Adam Trenton'u tanıyor musun?»

«Hem de çok iyi.»

«Onunla tanışmak isterim. Geleceğinin parlak olduğu söyleniyor. Bu işte insanın yüksekte dostları olması faydalıdır.» Böyle şeyler söylemek Kreisel'in karakteristik bir yanıydı. Bu açıkyürekliliği ve dostça nükteleri kadınlar kadar erkekleri de çekerdi.

«Olur, bir randevu ayarlarım.» Brett sırıttı. «Burada mı?»

Hank Keisel başını salladı:

«Hinggins Lake'deki evde. Bir hafta sonu partisi.

...nda. Tarihini sen belirle. Ben gerisini yaparım.»

«Oldu. Ben Adam'la konuşup sana haber veririm.»

Brett, Kreisel'in yanındayken ev sahibi gibi kısa cümlelerle konuştuğunu fark etti. Partiye gelince, Hank Kreisel'in o 'köyevin'de verdiği birkaç partide bulunmuştu. Pek hoşuna giden eğlenceli şeylerdi bunlar.

Elsie masaya gelerek yanlarına oturdu ve yemeğine devam etti. İki erkek konuştukça sıra ile yüzlerine bakıyordu. Brett daha önce de buraya gelmiş olduğu için, kızın dinlemekten hoşlandığını, ama söze karışmayı sevmediğini biliyordu.

«Adam da aklına nereden geldi?» diye sordu.

«Orion işinden. Son ekleme parçaları onaylayan Trenton'muş. Parçaları ben yapıyorum.»

«Yok yahu! Hangisini? Döşeme desteğini mi, yan desteği mi?»

«Yan desteği.»

«Hey, ben de vardım o işte. Büyük bir siparişti bu.»

Kreisel ağzını çarpıttı:

«Beni ya çıkaracak ya da batıracak bir iş. Beş bin parça istiyorlar; hem de acele. Ondan sonra da ayda on bin parça. İşi almak istemedim diyebilirim. Teslim süresi kısa. Baş ağrıtacak bir sürü şey var. Ama zamanında yetiştireceğimi biliyorlar.»

Brett, Kreisel'in işini teslim süresi içinde yetiştirme konusundaki ününü biliyordu. Bu, otomobil şirketlerinin satın alma bürolarının en önem verdikleri nitelikti. Buna imkân veren şeylerden biri de aletlerde yapılacak değişikliklerle maliyet ve zamanda tasarruf sağlayabilmekti, Kreisel diplomalı mühendis olmadığı halde pek çok diplomalıyı arkada bırakırdı bu konuda.

«İnanamayacağım geliyor,» dedi Brett. «Sen ve Orion, ha!»

«Bunda şaşıracak ne var? Sanayi birbirlerinin köprülerinden geçen insanlarla dolu. Bazen birbirlerinin

yanlarından geçiyorlar da haberleri bile olmuyor. Herkes herkese bir şeyler satıyor. GM, Chrysler'e direksiyon simidi satar, Chrysler GM ve Ford'a bant satar. Ford, Plymouth'un ön camlarını verir. Bir satış şefi tanıyorum. Flint'de oturuyor ve GM'da çalışıyor. Oysa Flint, General Motors şirketinin şehridir zaten. Adamın en büyük müşterisi Dearborn'daki Ford'dur. Onlara motor parçaları satar. Gizli Ford bilgilerini Flint'e taşır. GM bu sırları kendi yetkililerinden bile titizlikle gizler. Bu herif, müşterisi Ford'a bir Ford araba ile gider. Arabayı da GM'daki patronları almıştır.»

Elsie, Kreisel'in boşalmış olan kadehini doldurdu. Brett içmiyordu; kıza dönerek:

«Bana hiç bilmediğim şeyleri anlatır her zaman,» dedi. «Çok şey bilir o.» Kızın gözleri gülümseme ile genç adamdan Kreisel'e döndü. Brett, aralarında özel bir şey geçtiğini anladı.

«Hey, bana bakın, artık gitmemi ister miydiniz?»

«Acele etme,» Emekli başçavuş, cebinden bir pipo çıkararak yaktı. «Parçaları anlatmamı ister misin?» Elsie'ye baktı, «Seninkilerden söz etmiyorum, yavrum» dedi. Açıkça, *onlar sadece benim,* demişti.

Brett:

«Otomobil parçaları,» diye tamamladı.

«Tamam. Askere gitmeden önce bir otomobil fabrikasında çalışıyordum. Kore'den sonra yine oraya döndüm. Önceleri preste çalışıyordum. Sonra ustabaşı yaptılar.»

«Çabuk yükselmişsin.»

«Evet, belki de çok çabuk. Her neyse, ben gözümü açıp üretim işinin nasıl olduğuna dikkat ettim: Pres işiydi bu. Üç Büyükler'in üçü de aynı işi yapıyorlardı. En mükemmel presleri, pahalı pahalı binaları vardı. Bütün bunların hepsi de iki kuruşluk bir pres işini yirmi beş kuruşa yükseltiyordu.» Hank Kreisel piposundan derin bir nefes çekerek bir duman bulutunun arasına gömüldü. «Satın Alma'ya gidip aynı şeyi daha ucu-

za yapabileceğimi söyledim. Kendi başıma yapacaktım.»

«Seni paraca desteklediler mi?»

«Ne gezer! Ne o zaman, ne de şimdi. Ama bir kontrat imzaladılar. Bir milyon somun pulu istiyorlardı. İşimi terk ettiğim zaman cebimde iki yüz dolar para vardı. Ne bina ne makine.» Hank Kreisel güldü. «O gece hiç uyumadım. Ödüm patlamıştı. Ertesi gün etrafta dolaşmaya başladım. Eski bir bilardo salonunu kiraladım. Bankaya kontratı ve kira mukavelesini gösterince bana elden çıkma makine alacak kadar para ödünç verdiler. İki kişi buldum. Üçümüz birlikte makineleri tamir ettik. Onlar işletmeye geçtiler, ben de dışarı fırladım daha çok sipariş almak için. İşte o gün bugündür koşar dururum.»

«Bir destansın sen,» dedi Brett. Hank Kreisel'in Grosse Pointe'deki kocaman evini, yarım düzine fabrikasını görmüştü. Eski bilardo salonu da bunlar arasındaydı. Bunların iki ile üç milyon dolar ettiğini hesapladı aklından.

«Satın Alma'daki dostun ne âlemde?» diye sordu. «Hani sana ilk sipariş veren adam. Onu görür müsün?»

«Elbette. Hâlâ orada çalışıyor. Aynı işte. Yakında emekli olacak. Ara sıra bir yemek ısmarlarım kendisine.»

Elsie:

«Destan nedir?» diye sordu.

Kreisel:

«Yolun sonuna kadar varan insan,» dedi.

Brett:

«Kahramanlık hikâyesi,» dedi.

Kreisel başını salladı:

«Daha değil. Ben öyle değilim.» Brett'in hiç görmediği gibi düşünceye dalmıştı bir anda. Yeniden konuşmaya başladığı zaman sesi daha yavaş, sözleri daha az kesin çıkıyordu. «Yapmak istediğim bir şey daha var. Belki de onu başarabilirsem bir şeyler yaptım

diyebileceğim.» Brett'in meraklandığını fark eden emekli başçavuş başını salladı yine. «Şimdi olmaz,» dedi. «Ama belki günün birinde anlatırım sana.» Yine eski haline döndü birden. «İşte böylece hem parça, hem de yanlışlık yapmaya başladım. Çok şey öğrend m kısa zamanda. Bunlardan biri pazardaki zayıf noktaları arayıp bulmaktı. Rekabetin en az olduğu noktalar. Bunun için yeni parçaları bir kenara attım; çok kişi uğraşıyordu bunların üstünde. Onarma işlerine, 'satış sonrası' işlerine döndüm. Ama bunların hepsi de toprak düzeyinden elli santim yukarıya kadar olan parçalardı. Çoğunlukla arabanın önünde ve arkasında olacak ve fiyatları on doları geçemeyecekti.»

«Neden koydun bu sınırlamaları?»

Kreisel bilmişçesine sırıttı:

«Küçük kazalar hep arabanın önünde ya da arkasında olur. Bütün arabalar elli santimlik yükseklikte hasar görürler. Böylece daha çok parçaya ihtiyaç olur bu alanlarda, yani daha büyük siparişler gelir. Parçacılar, aslında bu uzun vadeli işlerde kazanırlar.»

«Ya on dolarlık sınır?»

«Bir onarım işiyle uğraştığını düşün. Hasara uğramış bir parça geliyor önüne. Fiyatı on dolardan fazla ise ne yaparsın, oturup düzeltmeye çalışırsın. Daha ucuz ise eski parçayı atıp yenisini alırsın. İşte ben de burada girerim işe yine. Az kazanç çok satış.»

Bu öylesine basit bir şeydi ki, Brett kahkahalarla gülmeye başladı.

«Yedek parça işine daha sonraları girdim. Öğrendiğim bir şey daha var. Biraz da savunma işi al üstüne.»

«Neden?»

«Pek çok parçacı askerî işlerle bir ilişkileri olmasını istemezler. Başlarına güçlükler çıkacağını düşünürler. Genellikle az kârlı işlerdir bunlar. Ama insanı daha büyük işlere götürebilirler. Maliye de vergi indirimlerinde sana karşı daha insaflı davranır. Bunu Ma-

liye'ye sorsan kabul etmezler ama ben iyi bilirim» Kreisel gülümseyerek baktı 'Ford Bağlantı Bürosu'na.

«Elsie haklı. Çok şey biliyorsun sen.» Brett saatına bakarak kalktı, «Haydi bakalım, dönelim şu araba fabrikasına. Yemeğe teşekkürler, Elsie!»

Kız da kalkıp Brett'in yanına giderek kolunu tuttu. Brett onun yakınlığının, incecik elbisesinden geçen sıcaklığının farkına vardı birden. Kızın incecik, gergin vücudu bir an uzaklaşıp yine sürtündü kendisine. Raslantı mıydı bu? Şüpheliydi. Kızın saçlarından yükselen kokuyu duyunca, kendisi kapıdan çıkar çıkmaz olacak şeyler için Hank Kreisel'i kıskandı.

Elsie, hafif bir sesle:

«İstediğin zaman gel yine,» dedi.

«Hey, Hank! Duydun mu çağrıyı?»

Daha yaşlı olan adam bir an için başka tarafa baktı, sonra kaba bir sesle:

«Kabul edersen, benim haberim olmamasına dikkat et,» dedi.

Kapıdan çıkarken Kreisel yanına gelmiş, Elsie de mutfağa dönmüştü.

«Adam'dan bir randevu almaya çalışacağım. Yarın sana telefon ederim.»

«Tamam.» İki erkek el sıkıştılar.

«Öteki işe gelince, tamamen dediğim gibi, benim haberim olmamasına dikkat et, olmaz mı?» dedi.

«Anladım.»

Brett, telefon rehberinde kayıtlı olmayan telefon numarasını ezberlemişti bile. Hemen ertesi günü Elsie'ye telefon edecekti. Asansörle aşağı inerken Kreisel kapıyı kapatarak arkasından kilitledi.

Elsie yatak odasında bekliyordu. Soyunmuş ve sırtına, belinde ipek bir kurdele ile tutturduğu bir mini kimono giymişti. Çözülmüş saçları omuzlarına dökülüyordu; ağzı, az sonra geleceğin bilgisinin zevki ile aralanmıştı. Hafifçe öpüştüler. Kreisel ağır ağır ki-

mononun kurdelesini çözdü ve kimononun önünü açarak kızı kucakladı.

Biraz sonra kız erkeği soymaya başladı. Üstünden çıkardıklarını dikkatle katlıyor, bir yana koyuyordu. Ondan önce pek çok kadına öğrettiği gibi Elsie'ye de bunun bir küçülme olmadığını, Doğu'da yapılan ve orada öğrendiği bir töre olduğunu, iştahların karşılıklı kabartılması demek olduğunu öğretmişti.

Kız, erkeği soyduktan sonra yanına uzandı ve Hank'a Japonya'dan getirmiş olduğu *hippi* ceketini uzattı. Bu Uzak Doğu'luların cinsel ilişkide bulunurken giydikleri ve bir erkek ile kadının o anda zevklerini arttıran ince kumaştan yapılmış hafif, giyilmekten eskimiş ama hâlâ iş gören bir ceketti.

«Sev beni, bebeğim,» diye fısıldadı erkek.

Kadın inleyerek:

«Sev beni Hank,» dedi.

Hank kadını sevdi.

ON DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Rollie Knight bir gün önce May Lou'ya, «Şu dünya neden yapılmıştır hiç düşündün mü, yavrum?» diye sormuştu. Kız karşılık vermeyince de, «Boktan,» demişti. «Bu dünyada, bu koskoca dünyada boktan başka hiç bir şey yoktur.»

Rollie'nin bu sözüne, şimdi çalışmakta olduğu otomobil montaj fabrikasındaki olaylar sebep olmuştu. Kendisi hesabını tutmadığı halde bugün işe girişinin yedinci haftasının başıydı.

May Lou da yeni girmişti hayatına. Kız, Rollie'nin bir haftalığını sarf ettiği sırada, bir hafta sonu (kendi deyimi ile) yattığı bir piliçti. Son zamanlarda 12. Cadde'nin yakınlarında Blaine'de bir evin iki odasını tutmuşlardı. May Lou şimdi gününü burada yemek tencereleri, kırık dökük mobilyalar arasında geçirmekteydi.

Rollie, May Lou'nun evcilik oynamak diye adlandırdığı bu işlerini ciddiye almıyordu. Ama yine de kıza, harcaması için gereken parayı veriyordu. Bu paranın akmasını sağlamak için Rollie'nin haftanın birkaç gününü montaj fabrikasına vermesi gerekiyordu.

İlk eğitim döneminden kaçtıktan sonra bu ikinci atılımına sebep, yine Rollie'nin deyimiyle, adının Leonard Wingate olduğunu söyleyen, iyi giyimli iriyarı bir Tom Amca'nın, kapısını çalmasıydı, Olay, Rollie'nin kaldığı o zenci mahallesindeki odada geçmişti. Rollie, adama defolup gitmesini, kendisine bu kadar çalışmanın yettiğini söylemişti. Ama Tom Amca onu kandırmıştı sonunda. Rollie ağzı açık dinlemiş, o da ken-

disini ziyaret etmiş olan eğitimci piçinin çeklerle oynadığı oyunu anlatmıştı. Ama Rollie işin sonrası sorunca Wingate, beyaz şişkonun, kara derililerin başına geleceği gibi deliğe tıkılmayacağını öğrenmişti. Bu da adaletin bokluktan başka bir şey olmadığının başka bir ispatıydı. Kara derili Tom Amca, Wingate de kabul ediyordu bunu. Zaten onun bunu acı bir şekilde kabul etmesinden sonradır ki Rollie hemen hemen farkına varmadan işe girmeye razı gelmişti.

Rollie'ye eğitim kursunu tamamlaması gerekmediğini söyleyen de Wingate olmuştu. Wingate'in, Rollie'nin kurnaz ve akıllı olduğunu söyleyen kayıtlara baktığı anlaşılıyordu. Böylece onu hemen pazartesinden başlayarak montaj hattında bir işe yerleştirmişti.

Bu iş de (yine Rollie'nin deyimiyle) bombok bir şeydi...

Kendisine yapabileceği belirli bir iş verileceği yerde, hattın çeşitli yerlerinde yedek olarak çalışacağı bildirilmişti. Bu da kıçına bir şey batmış gibi oradan oraya koşmak anlamına geliyordu. Tam bir işe alışmışken başka bir yere çağrılıyor, o işi yaparken başka bir tarafa alınıyordu, kafası topaç gibi dönene kadar oradan oraya koşup duruyordu. Kendisine pek az bir talimat da verildiğinden ilk iki hafta ne yaptığını, ne yapması gerektiğini bilmeden böyle koşturup durmuştu. Bir dakika sonra hangi işi yapacağını bilemiyordu. Buna pek aldırdığı yoktu ya. Sadece kara derili Wingate'in dediğinden başka bir şey beklemiyordu, beklemezdi de. Ama bu bile, hiç bir şeyin onların vaat ettikleri şekilde olmayacağının ispatıydı işte.

Hiç kimse kalkıp da kendisine montaj hattının hızı hakkında bilgi verme gereğini duymamıştı. Kendi başına, güç yoldan öğrenmişti bunu.

İşe ilk geldiği gün, Rollie son montaj hattını ilk defa görmüştü; hat bir sümüklüböcek cenazesi hızında ilerliyordu. Fabrikaya sabah erkenden, ilk postayla birlikte gelmişti. Yerin büyüklüğü, arabalardan, oto-

büslerden, bin türlü tekerlekli araçlardan fırlayan kalabalık, başlangıçta korkutmuştu onu. Üstelik kendisi dışında herkes, nereye ve niçin gittiğini biliyordu. O da, sonunda nereye baş vurması gerektiğini biliyordu. Ve oradan da büyük ve madenî damlı bir binaya gönderilmişti. Burası umduğundan daha temiz ama çok gürültülü bir yerdi. *Hey, hey! Ne gürültüydü o!* Sanki kafayı çekmiş yüz rock müziği orkestrası hep birden çalıyordu çevresinde.

Her neyse, hattın üstünde ilerleyen arabalar bir uçtan binanın içine giriyorlardı, hattın ne ucu ne de başı görünmüyordu. Çalışan heriflerle orospuların (içlerinde birkaç da kadın vardı) bir arabanın üstünde yapacakları şeyi yapıp, biraz dinlendikten sonra, önlerine gelen yeni araba üzerinde çalışacak kadar zamanları var gibi görünüyordu. Kolay işti be! Kafasının içinde havadan başka şeyler de olan biri için hiçti bu.

Aradan bir saat geçmeden, kendisinden önce binlerce kişinin olduğu gibi Rollie de pek acı bir şekilde işin içyüzünü kavramıştı.

İçeri girdiği zaman teslim edildiği ustabaşı:

«Numaran?» diye sormuştu. Genç ve beyaz olan, ama saçları dökülmeye yüz tutmuş ve yüzünde orta yaşlı bir ifade bulunan ustabaşı, Rollie duraksayınca, «Sigorta Kartı!» demişti.

Sonunda Rollie, Personel'den kendisine verdikleri kartı bulmuştu cebinde. Üstünde bir numara yazılıydı. Daha yapacak yirmi tane işi olduğunu bilen bir insanın sabırsızlığı ile ustabaşı bu numarayı kaydetmişti. 6469 olan son dört rakamı işaret ederek:

«Bundan sonra adın budur,» demişti. Montaj hattı yürümeye başladığı için ustabaşı bağırarak konuşuyordu, söylenen duymak güçleşmişti. «Ezberle bu sayıyı.»

Rollie sırıtmış, bunun tıpkı cezaevine benzediğini söyleyecek olmuştu. Ama söylemeye fırsat bulamadan ustabaşı ona peşinden gelmesi için işaret etmiş ve bir iş noktasına götürmüştü. Yanıbaşlarında yarı yarıya

tamamlanmış bir araba, yepyeni boyası pırıl pırıl parlayarak gidiyordu. *Öff ne arabaydı be!* İlgisizlik alışkanlığına rağmen Rollie ilgilendiğini hissetti.

Ustabaşı kulağı dibinde bağırıyordu:

«Üç şasi ve gövde cıvatası takacaksın. Şuraya, şuraya ve şuraya. Cıvatalar şu kutuda. Bu elektrikli anahtarı kullan,» Anahtarı, Rollie'nin eline tıkıştırdı. «Tamam mı?» Rollie anladığına pek emin değildi. Ustabaşı başka bir işçinin omuzuna dokunarak: «Bu adama işini göster,» dedi. «Burada oturacak. Seni ön süspansiyon kısmında bekliyorum. Acele et.» Ustabaşı yanlarından uzaklaştı. Hâlâ olduğundan yaşlı gösteriyordu.

«Bana bak, ahbap!» Diğer işçi bir avuç cıvata kaptığı gibi, elektrikli anahtarı eline alarak arabadan içeri daldı. Rollie adamın ne yaptığını görmek için başını eğip bakmaya çalışırken adam arabadan dışarı çıktı ve Rollie'ye çarptı. «Dikkat et, dostum.» Arabanın arkasına geçerek bagajına girdi; elinde iki cıvata ile anahtarı vardı.

«Anladın mı?» diye bağırdı olduğu yerden. Sonra bir arabada daha gösterdi ne yapacağını ve ustabaşının eli ile yaptığı işaret üzerine, «Sana teslim, ahbap» diyerek ortadan yok oldu.

Bütün gürültüye, çevresindeki o kadar insana rağmen, Rollie hayatında kendisini bu kadar yalnız hissetmemişti.

«*Hey! Oradaki! İşe başla!*» Hattın öteki tarafından bağıran, kollarını sallayan ustanın sesiydi bu.

Öteki işçinin cıvatalarını sıkıştırdığı araba önünden geçip gitmişti. Hattın o yavaşlığına rağmen, inanılmaz bir şekilde, şimdi önünde yeni bir araba duruyordu. Rollie'den başka cıvataları takacak kimse yoktu. Birkaç cıvata kaptığı gibi arabanın içine atladı. El yordamıyla cıvatayı sokacağı deliklerden birini buldu ama anahtarını dışarda unuttuğunu hatırladı birden. Geri döndü. Elinde anahtarla yeniden arabaya atladığı zaman, ağır anahtar elinden kurtuldu ve yere

düştü. Birinci cıvatayı sıkıştırırken araba ilerlemiş olduğu için elektrikli anahtarın kordonu kısa gelmeye başladı. Rollie ikinci cıvatayı arabanın içinde bırakarak dışarı atladı.

Bundan sonraki arabada iki cıvatayı yerlerine yerleştirebildi, biraz da sıkıştırabilmişti ama pek iyi sıkıştıramadığını biliyordu. Ondan sonraki arabada biraz daha başarılı oldu. Elektrikli anahtar ağır geldiği halde alışmıştı artık. Terliyordu, ellerinin derisi soyulmuştu.

Beşinci arabanın da işini bitirdikten sonra aklına bagaja da bir cıvata yerleştireceği geldi. Korkarak çevresine baktı Rollie. Kimse farkına varmamıştı yaptığı yanlışlığın.

Yanında karşılıklı olarak iki adam tekerlek takıyorlardı. Kendi işlerine eğilmişler, Rollie'ye baktıkları bile yoktu. Rollie:

«Hey, birkaç cıvata takmayı unuttum,» diye seslendi birisine.

İşinden başını kaldırmayan işçi:

«Aldırma,» dedi. «Bundan sonrakini tam yapmaya bak. Onarımcılar daha aşağıda bulup takarlar.» Sonra biran için başını kaldırıp güldü. «Belki de...»

Rollie üçüncü cıvatayı arabaların bagajına yerleştirmeye başladı. Bunu yapabilmek için hızını arttırması gerekiyordu. Üstelik bagajın içine girmesi de gerekti. İkinci defa bagajdan çıkarken başını arabanın tavanına vurdu. Darbe kendisini yarı yarıya sersemletmişti, bir an dinlenmek isterdi ama bir araba daha gelmişti önüne, şaşkın bir halde çalışmaya devam etti.

Öğrenmeye başlamıştı. Birincisi hattın hızı tahmin ettiğinden çok fazlaydı; ikincisi de hızdan daha zorlayıcı olanı, amansızlığı idi. Arabalar, insan zayıflığına aldırmadan, hiç durmadan, acımadan geliyorlar, geliyorlardı. Bu, yarım saatlik yemek paydosu posta sonu ya da sabotajın dışında hiç bir şeyin durduramayacağı bir akıntıya benziyordu.

Rollie ikinci iş gününde sabotajcı oldu.

O zamana kadar çeşitli yerlere kaydırılmıştı, cıvata yerleştirmiş, elektrik bağlantıları yapmış, direksiyon mili, en sonra da tampon takmıştı. Birisinin bir gün önce eksik işçi bulunduğunu söylediğini duymuştu; —o panik de bundan ileri geliyordu— pazartesileri alışılmış bir şeydi bu. Salı günü herkesin belirli yerlerde çalıştıklarını fark etti, ama kendisine ötekiler paydostayken geçici boşlukları doldurmak için çeşitli işlere koşturmuşlardı. Sonunda hiç bir şeyi tam öğrenecek zaman bulamamış, her yeni işini tam olarak yapmaya zaman bulamadan oradan alınıp başka bir yere konulmuştu. Usta yakınlarda ise ya da görmüşse, eksik yaptığı işlerin üstüne bir etiket yapıştırılıyor, kimse görmemişse öylece gidiyordu. Usta, kusurlu gördüğü işin birkaç kere de düzeltilmeden geçip gitmesine aldırmamıştı.

Bütün bunlar olup biterken Rollie Knight yorulmaya başlamıştı.

Bir gün önce, çalışma gününün sonunda bütün vücudu ağrımıştı. Elleri ezik içindeydi, derileri soyulmuştu. O gece hayatının en derin uykusunu uyudu ve ertesi sabah ancak Leonard Wingate'in kendisine verdiği ucuz bir çalar saatın ısrarlı çalışıyla uyanabildi. Ne için yaptığını bilmeden yatağından fırladı ve musluğun başına koştu. Aynada yüzünü görünce kendi kendine, «*Ulan deli herif,*» dedi. «*Budala, git de yat yerine, ne yapıyorsun bu saatta kalkıp da? Yoksa beyaz adamın zencisi olmaya mı niyetlendin?*» Nefretle baktı aynadaki aksine, ama dönüp yatmamıştı tekrar. Yine fabrikaya gitmişti.

Öğleden sonra artık çok yorulmuştu. Bir saattir durmadan esniyordu.

Afro saçlı bir başka zenci:

«Ayakta uyuyorsun be,» demişti kendisine. Her ikisi de motor kısmındaydılar şimdi. Motorları şasinin üstüne yerleştirip cıvatalarla bağlıyorlardı.

Rollie sırıttı:

«Tekerleklerin ardı kesilmiyor ki. Hayatımda bu kadar çoğunu görmemiştim bir arada.»

«Dinlenmen gerek, oğlum. Bu körolası hat durunca dinlendiğin gibi.»

«Bana kalırsa hiç durmayacak bu meret.»

Başları üstündeki motoru, bir arabanın ön kısmını indirdiler, sonra motoru tutan zincirleri çektiler. Hattın aşağı kısmındakiler motoru şasiye bağlayacaklardı.

Afro saçlı işçi Rollie'nin kulağına eğildi:

«Bu hattın durmasını ister misin?» diye sordu. «Ciddî konuşuyorum ha.»

«Elbette,» dedi Rollie. Bu aptalca konuşmaya girecek yerde gözlerini kapatmış olmayı isterdi.

«Şaka etmiyorum. Bak şunu görüyor musun?» Ötekilerin görmesine fırsat vermeden adam avucunu açarak bir şey gösterdi Rollie'ye. Avucunun içinde on santim boyunda çelik bir cıvata vardı. «Al şunu!»

«Ne yapacağım onu?»

«Ne dersem onu yap. Şuraya atıver.» Ayakları dibindeki bir oluğu gösterdi. Beton zemindeki bir oyukta hattı hareket ettiren sonsuz bir zincir vardı, dev bir bisiklet zinciri gibi. Zincir salonun boyunca gidiyor ve öteki taraftan dolaşıyordu. Arabaların belirli bir hızda yürümelerini sağlıyordu. Bazı yerlerde yerin altına giriyor, bazen de yukarı kata çıkıyor, kontrol odalarından, boya odalarından geçiyordu.

Ne bok olursa olsun, diye düşündü Rollie. Zamanı geçirecek, şu günün bir an önce sona ermesini sağlayacak her şeyi yapmaya hazırdı. Cıvatayı zincirin üstüne attı.

Hiç bir şey olmadı. Cıvata da zincirle birlikte ilerlemeye başladı; bir dakika sonra gözden kaybolmuştu. İşte o sırada çevresindekilerin —çoğu zenciydi bunların— kendisine bakıp sırıttıklarını gördü. Onların bir şeyler beklemekte olduklarını anlayarak şaşırdı. Ne bekliyorlardı?

Montaj hattı durdu. Hiç bir uyarma olmadan, bir ses ya da anî bir takılma olmadan birdenbire durdu. Değişiklik o kadar şaşırtıcıydı ki, işlerine eğilmiş olanların önlerindeki hattın yürüyeceği yerde durmakta olduğunu anlamaları için birkaç saniye geçmesi gerekti.

On saniye kadar bir sessizlik oldu. Bu sırada Rollie'nin çevresindeki işçiler eskisinden çok sırıtmaya başlamışlardı.

Birden kıyamet koptu. Alarm zilleri çaldı. Hattın ön tarafından bağırışmalar işitildi. Fabrikanın uzaklarında bir yerde önceleri hafif bir siren sesi duyuldu, sonra bu gittikçe artarak yaklaşmaya başladı.

Rollie ile öbür işçi arasındaki işi görmüş olan eski işçiler ne olduğunu çok iyi biliyorlardı.

Zincirin Rollie Knight'ın çalıştığı yere en yakın olan dişlisi yüz metre kadar ötedeydi. Cıvata o noktaya gelinceye kadar hiç bir şey olmadan gitmişti. Ama dişliye takılınca zincir zorlanmış ve bir baklası kopmuştu. Montaj hattı da otomatik olarak durmuştu. Bir an içinde yedi yüz işçi boş kalmışlar, hattın onarılmasını beklerken gündelikleri işlemeye devam etmişti.

Birkaç saniye daha geçti. Siren sesi hızla yaklaşıyordu. Hattın yanı başındaki geniş yoldakiler —denetimciler, malzemeciler, haberciler ve başkaları— acele ile yolu açtılar. Öteki tekerlekli araçlar —fok-lift'ler, elektrikli taşıma araçları, yönetici arabaları— birer kenara çekilip durdular. Binanın içinde bir köşeden son hızla üstünde yanar döner kırmızı bir lamba olan sarı bir araba fırladı. Bu, üç işçi ile gereçlerini ve kaynak takımını taşıyan bir onarım arabasıydı. İşçilerden biri ayağını gaza basmış arabayı sürüyor, ötekiler arkadaki kaynak makinelerine sarılmışlar, düşmemeye çalışıyorlardı. Zincirin koptuğu yerde bir usta durmuş kolu ile işaret ediyordu. Araba, sireni hafiflemiş bir sarı ve kırmızı gölge, Rollie Knight'ın bulunduğu yerden geçti, yavaşladı ve durdu. Onarımcılar yere atladılar.

Herhangi bir montaj fabrikasında beklenmedik bir hat durması öncelik bakımından, yangından sonra ikinci derecede gelirdi. Hattın durmasının doğurduğu kayıp ücret, yönetim, demirbaş maliyeti olarak hiç biri geri alınmayacak bir servet kaybı demekti. Başka bir deyişle, montaj hattı yürüdüğü sürece elli saniyede bitmiş bir araba çıkardı ortaya. Beklenmedik bir duruş bu duruş süresince o kadar araba bedelinin kaybedilmesi demek oluyordu.

Böylece yapılacak iş önce hattı onarmak, soruları sonradan sormaktı.

Bu çeşit olaylarda pişmiş olan onarım ekibi ne yapacağını çok iyi bilirdi. kopuk baklayı hemen çıkararak yerine yeni bir bakla koyup kaynakla birleştirdiler. Asetilen lambaları parıldadığı anda arabaları daha durmamıştı bile. Gerektiği zaman hattı yeniden harekete geçecek şekilde geçici olarak onarırlar, yeni bir düzenleme yaparlardı. Sonraları, posta değişirken ya da öğle paydosunda yaptıklarını gözden geçirirler, sağlamlaştırırlardı.

Onarım ekibinden biri ustabaşıya (bu, Parkland'dı) işaret etti, o da kulübesinden telefonla ilk denetim noktasına haberi ulaştırdı:

«Başla!»

Otomatik olarak kesilen elektrik cereyanı verildi, zincir dişlilerin üzerinde yürümeye başladı. Hat işliyordu. Çoğunluğu bu iş kesilmesine minnettar olan yedi yüz işçi işlerine koyuldular.

Hattın durması ile başlaması arasında dört dakika elli beş saniye geçmişti. Yani beş buçuk arabaya ya da altı bin dolar kaybedilmişti.

Şimdi ürkmüş bulunan Rollie Knight ne olduğunu hâlâ pek anlayamamıştı.

Ama çabuk öğrendi bunu.

Ustabaşı, iri kemikli, geniş omuzlu Frank Parkland yüzünde asık bir ifadeyle geliyordu. Elinde onarım ekibinden birinin verdiği eğrilmiş cıvata vardı.

Cıvatayı göstererek sorular soruyordu:

«Bu kısımdan gelmiş olmalı. İki dişli arasında bu kısım var. Kim yaptı bunu? Kim gördü?»

İşçiler başlarını salladılar. Frank Parkland aynı soruları tekrarlayarak ilerliyordu.

Motorları takan gruba gelince Afro saçlı genç işçi kahkahalarla gülüyordu. Gülmekten konuşamayarak Rollie Knight'ı işaret etti. «İşte, patron. Bu yaptı. Cıvatayı atarken gördüm onu.» Yanlarında çalışan işçiler de gülüyorlardı.

Rollie hedefin kendisi olduğunu anladığı halde onların içlerinde bir kötülük olmadığının farkındaydı. Bu sadece bir şaka, bir eğlence, bir oyundu. Sonuçlara kim aldırırdı ki? Üstelik hat ancak birkaç dakika durmuştu. Rollie de sırıtmaya başladı ama birden Parkland'ın yüzünü görünce donakaldı.

Ustabaşı öfkeyle:

«Sen mi yaptın?» diye sordu. «Bu cıvatayı sen mi soktun oraya?»

Rollie'nin yüzü kendini ele veriyordu. Gözleri, yorgunluktan ve anî korkudan bembeyaz kesilmişti. Hayatında ilk kez kabadayılığı elden bırakmıştı.

Parkland:

«Çık dışarı!» diye emretti.

Rollie hattın üstündeki yerinden dışarı çıktı. Usta eliyle başka birinin onun yerini almasını işaret etti.

«Numaran?»

Rollie bir gün önce ezberlediği sosyal sigorta numarasını söyledi. Parkland adını da sorarak elindeki kâğıda kaydetti. Yüzü taş gibiydi.

«Yeni geldin değil mi?»

«Evet.» *Öff be!* Hep aynı şeydi. Sorular, konuşmalar hiç sonu gelmezdi bunların. Beyazlar, insanın kıçına tekmeyi indirirken bile palavrayla süslüyorlardı.

«Bu yaptığına sabotaj derler. Sonuçlarını biliyor musun bunun?»

Rollie omuzlarını silkti. Sabotaj kelimesinden pek

hoşlanmamışsa da ne anlama geldiğini bilmiyordu. Birkaç hafta önce gösterdiği boşverirlikle işinin elden gittiğini kabul ediyordu. Şu anda düşündüğü tek şey, acaba başka birşey yaparlar mıydı, korkusuydu. Bu beyaz ineğin öfkesine bakılırsa başına bir belâ çıkarabilirdi:

Parkland'ın arkasından biri seslendi:

«Frank, Bay Zaleski geliyor.»

Ustabaşı döndü. Fabrika müdür yardımcısının geldiğini gördü.

«Ne oldu Frank?»

«İşte bu Matt.» Parkland elindeki eğrilmiş cıvatayı gösterdi.

«Bilerek mi?»

«Onu öğrenmeye çalışıyorum.» Sesinin tonu, *bırak bildiğimi okuyayım*'dı.

«Pekâlâ.» Soğuk bakışlarla Rollie Knight'a baktı. «Sabotajsa, sonuna kadar gideceğiz: Sendika bizi destekleyecektir. Raporunu bana verirsin, Frank.» Başını eğerek yoluna devam etti.

Frank Parkland, önündeki adamı sabotajcı diye neden açıklamamış olduğuna kendi de şaşmıştı. Bunu yapar ve adamı derhal kovabilirdi, bunun geri tepmesi diye birşey söz konusu olamazdı. Ama bir an için bu çok kolay görünmüştü gözünde. Bu ufak tefek, açlıktan deri kemik kalmış herif suçludan çok kurbana benziyordu. Üstelik işin içyüzünü bilen biri bu kadar açık vermezdi.

Elindeki cıvatayı uzatarak:

«Bunun neler yapabileceğini biliyor muydun?» diye sordu.

Rollie kendisine tepeden bakan Parkland'a baktı. Normal olarak nefretle bakacaktı ama şimdi bunu yapamayacak kadar yorgundu. Başını salladı.

«Ama şimdi öğrendin.»

Bağırışmaları, hareketliliği, siren'i, yanar döner ışıkları hatırlayan Rollie sırıtmaktan alamadı kendini:

«Evet, öğrendim.»

«Sana bunu yapmanı biri mi söyledi?»

Rollie kendisine bakan yüzlerin artık gülümsemediğinin farkına vardı.

Ustabaşı:

«Kimdi söyle bakalım,» diye ısrar etti.

Rollie karşılık vermedi.

«Seni suçlayan mıydı yoksa?»

Afro saçlı işçi önüne eğilmiş, yeni bir motoru yerleştiriyordu.

Rollie başını salladı. Fırsat bulursa ödeyeceği borçlar vardı. Ama bu şekilde olmazdı.

«Pekâlâ. Niye yaptığımı bilmiyorum ama senin aldatıldığını sanıyorum. Oysa şu anda aldatılan benim. Bu olay, siciline kaza olarak yazılacak. Ama seni gözlediğimizi sakın unutayım deme. Haydi dön git işine.»

Rollie, büyük bir şaşkınlıkla yeni işine gitti. Ön tablonun alt parçasını takıyordu.

Durumun olduğu gibi kalamayacağını biliyordu. Ertesi gün iş arkadaşlarının takdirli bakışları ve alayları ile karşılaştı. İlk başta hafif hafif dalga geçiyorlardı kendisiyle, ama Rollie'nin böyle şakalar yapılabilecek bir inek olduğu ortalığa yayılırsa bu alayların gittikçe ağırlaşacağını iyi biliyordu. Bu üne sahip olacak kadar talihsiz ya da beceriksiz biri için hayat sıkıntılı hatta tehlikeli olabilirdi. Montaj işçiliğinin monotonluğu insanları eğlence için zorbalığa bile sürükleyebilirdi.

İşe girişinin dördüncü günü öğle paydosunda kafeteryada her günkü karışıklık hüküm sürüyordu. Yüzlerce insan ilk sıraları kapmak için zil çalar çalmaz koşuyorlardı. Önce sırada bekleyecekler, yemeklerini aldıktan sonra aceleyle yiyecekler, tuvalete gidecekler, isteyenler ellerini yüzlerini yıkayacaklar (yemekten önce bunu yapmak akıl kârı değildi) ve işleri başına döneceklerdi. Bütün bunları otuz dakikada yapacaklardı. Rollie kafeteryadaki kalabalık arasında Afro saçlı işçiyi gördü, çevresini saran birkaç kişiyi kendisini gösterip gülüyordu. Birkaç dakika sonra kendi yemeğini

alınca koluna öyle bir çarptılar ki, parasını ödediği her şey yere döküldü ve bir anda ayaklar altında kaldı. Rollie bunun nedenini bildiği halde görünüşte bir kazaydı bu. O gün yemek yiyemedi, zamanı kalmamıştı.

İtişme sırasında bir çıt sesi duymuş ve bıçak parıltısı görmüştü. Bir dahaki sefere itişmenin daha sert olacağını ve sustalının kendisini yaralamak için kullanılacağını biliyordu Rollie. Bu işin çılgıncasına anlamsız ve haksız olduğunu düşünmek için zaman kaybetmedi. Binlerce işçiyi barındıran bir fabrika, bir ormandı bütün orman kanunsuzluğu ile birlikte. Onun yapacağı tek şey ayağa dikilecek zamanını iyi seçmesiydi.

Cuma günü, o haftanın son günü, Rollie yine motorları şasinin üzerine indirme işine verilmişti. Rollie'nin yanında yaşlıca bir adam, yanıbaşında da diğer işçiler arasında Afro saçlı zenci vardı.

Afro saçlı yemek paydosunun sonuna doğru, «Bugün ürpertiler dolaşıyor içimde,» dedi. «Ahbap, bize özel bir istirahat verecek misin bugün de?» Ötekiler gülmekten katılırken Rollie'nin omzuna el attı. Bir başkası da öbür yandan bir yumruk savurdu Rollie'ye. Her iki darbe de arkadaşça olabilirdi ama, Rollie'nin zayıf vücuduna balyoz gibi inmiş ve onu sersemletmişti.

Beklediği fırsat bir saat sonra ayağına geldi. Rollie kendi işini yaparken öteki grubun da hemen hemen birbirinin eşi olan bir örnek hareketlerini inceliyordu.

Motorlar, yukarıda bir ray üzerinde kayan zincirlerle üstlerine geliyor ve sonra makaralar ve zincirlerle yerine indiriliyordu. Bu mekanizmayı işleten işyerinin hemen üstünde kalın bir kordonun ucuna asılı ve üzerinde 'YUKARI, AŞAĞI, DUR.' yazan bir tablo idi. Genellikle motoru yerleştiren kullanırdı bunu ama, Rollie de kullanılışını öğrenmişti artık.

İki kişi motoru indirirken başka gruptan biri de iki işyeri arasına gelir, onlara yardım ederdi. Bu yardım edecek olan şimdi Afro saçlıydı.

Motor aşağı indirilirken yakıt ve eksoz boruları şasinin ön takımına karışırdı. Bu, arasıra olan ve bir anda düzeltilebilen birşeydi. Böyle olduğu zaman, Afro saçlı o yana uzanır, karışan borular, eliyle düzeltilirdi. Şimdi de öyle yapmıştı. Diğer ikisinin —Rollie ile öteki işçinin— elleri emniyetteydi.

Rollie tam anını bekledi. Sonra rastlantıyla olmuş gibi elini yukarı kaldırdı, 'AŞAĞI' yazılı düğmeye bastı. Yarım ton ağırlığında motor bir saniye içinde alttaki yerine yerleşti. Rollie, aynı anda düğmeyi bırakarak oradan çekildi.

Bir saniyenin ölçülemeyecek kadar bir bölümünde Afro saçlı işçi, parmakları motorun altında kalmış olan eline inanmayarak ve sessizlik içinde baktı. Sonra haykırmaya, tekrar ve tekrar haykırmaya başladı. Elli metre ötede çalışan işçiler bile başlarını çevirip ne olduğunu anlamak için o yana bakıyorlardı. Birisi hattı durdurmak için imdat düğmesine, diğeri de motoru kaldırmak için 'YUKARI' düğmesine basarken, çığlıklar havayı yırtmaya devam ediyordu. Motor kalkarken çığlıklar artık dayanılmaz bir hal almıştı. Yakınlarda olanlar birkaç saniye önce parmak olan bir yığın et ve kemik parçası gördüler. Yaralı işçi yere yığılırken, iki kişi kollarının altına girdi. Üçüncü bir işçi, kendi yüzü sapsarı kesilmiş, parçalanmış eli olduğu yerden toplamaya çalıştı. Elin önemli bir kısmı ezildiği yerde kalmıştı. Parmak parçaları temizlendikten sonra hat yürümeye devam etti.

Yaralı işçiyi sedye ile götürdüler. Morfin etkisini göstermeye başlayınca çığlıklar da hafiflemişti. Fabrika dispanserinden gelen bir hastabakıcı hemen morfin iğnesi yapmış, adamın eline geçici bir sargı sarmıştı. Cankurtaran arabasına doğru sedyenin yanında yürürken, bembeyaz önlüğünün kanlanmış olduğu görülüyordu.

İşçiler arasında kimse Rollie'ye bakmıyordu.

Ustabaşı Frank Parkland'la Fabrika İşgüvenliği me-

muru, kaza yerinin yakınlarındakileri sorguya çekiyorlardı. Sendika temsilcisi de oradaydı.

Fabrika adamları tek bir şey soruyorlardı: Ne olmuştu?

Hiç kimse bir şey bilmiyordu. Bilebilecek olanlar da olay sırasında başka bir yana baktıklarını söylüyorlardı.

Parkland:

«Olmuyor,» dedi. Rollie Knight'a baktı. «Biri görmüş olmalı.»

Güvenlik memuru:

«Düğmeye kim bastı?» diye sordu.

Kimse karşılık vermedi. Herkes ayaklarını sürüyerek yere baktılar.

Frank Parkland:

«Biri düğmeye basmış,» dedi. «Kimdi bu?»

Motor yerleştiricisi öne çıktı. Daha yaşlı görünüyordu şimdi, saçları kafatasına yapışmıştı terden. «Bendim sanırım,» dedi. «Galiba ben bastım yanlışlıkla. Adamın elinin altında olduğunu sanmıyordum.»

«Emin misin? Yoksa birini mi koruyorsun?» Parkland'ın bakışları Rollie Knight'a çevrildi.

«Eminim.» Motor yerleştiricisinin sesi daha güçlü çıkıyordu şimdi. Başını kaldırarak ustabaşının gözlerine baktı. «Bir kaza oldu. Özür dilerim.»

İşgüvenliği memuru:

«Özürle olur mu?» ... söz karıştı. «Bir insanın elini kaybetmesine sebep oldun. ... de suna bak.» Eliyle duvardaki bir tabelayı gösterdi:

«BU FABRİKADA KAZASIZ OLARAK
1.897.560 İŞ SAATI ÇALIŞILMIŞTIR.»

Acı bir sesle:

«Şimdi sıfıra indik,» dedi İşgüvenliği memuru. En önemli şeyin bu olduğu izlenimi bırakıyordu.

Motor yerleştiricinin ciddî sözlerinden sonra hava biraz yumuşamıştı.

Birisi:

«Ne olacak şimdi?» diye sordu.

«Kaza olduğu için ceza yok,» dedi Sendika Temsilcisi Parkland ve İşgüvenliği memuruna. Ve «Bu işyerinde güvenli olmayan bir durum var. Hemen düzeltilmezse işçilerimizi işten çekiyoruz,» diye ekledi.

Parkland:

«Yavaş ol, daha ispat edilen bir şey yok,» diye uyardı adamı.

İşgüvenliği memuru da:

«Sabah yataktan kalkmak da tehlikelidir, eğer gözü kapalı kalkarsan,» dedi. Üçü birden uzaklaştılar olay yerinden.

Sorguya çekilenler de işlerine döndüler, yaralı işçinin yerine bir adam verildi. Adam, ürkek ürkek hep ellerine bakıyordu.

Bu olaydan sonra hiç bir şey söylenmediği halde Rollie Knight'ın bir daha iş arkadaşıyla başı belâya girmedi. Bunun nedenini biliyordu. İnkâr etmiş olmalarına rağmen olayı görenler vardı ve bunlar Rollie'nin kızdırılmaya gelmeyecek bir tip olduğunu ortalığa yaymışlardı.

İlkönceleri Rollie de düşmenin etkisiyle parçalanmış, kanlı elini gördüğünde şaşırmış ve içi bulanmıştı. Ama sedye yanından uzaklaşınca, olayın önemliliği de yok olmuş, Rollie'nin zaten olup bitenler üstünde düşünme alışkanlığı olmadığından, bir sonraki iş günü, araya hafta tatili de girmiş bulunduğundan, bu olayı geçmiş şeyler arasına sokuvermişti. İntikamdan korkmuyordu. Orman kanunu olsun olmasın bir çeşit kaba bir haklılığın kendi yanında olduğunu biliyordu; bunu diğerleri de, kendisini koruyan öteki işçi de biliyorlardı.

Bu olayın başka sonuçları oldu.

İlgi çeken bir insan hakkındaki haberlerin yayılması hızıyla, Rollie'nin hapiste yatmış olduğu haberi de

fabrika içinde yayıldı. Ama, bu, kendisi için garip bir durum yaratacağı yerde, hiç olmazsa genç işçiler arasında bir çeşit kahraman, bir hikâye kahramanı haline gelmesine yardım etti.

On dokuz yaşlarında biri:

«Epey yatmışsın diye duydum,» dedi. «O beyaz domuzlarına günlerini göstermişsindir herhalde?»

Başka biri:

«Tabancan var mı?» diye sordu.

Rollie fabrika işçilerinin pek çoğunun tabanca taşıdıklarını biliyordu. Genellikle helâlardaki sataşmalar için kullanılırdı sözde. Üzerinde yakalandığı takdirde eski sabıkasından dolayı cezasının ne kadar artacağını bildiği için kendisi silâh taşımazdı. Ama kendisini ele vermeden:

«Haydi oğlum fazla konuşma,» dediği için yeni bir söylenti daha yayıldı fabrikaya: Ufak tefek Knight her zaman silâhlı dolaşıyordu. Genç militanların kendisine ayrı bir saygı gösterme nedeniydi bu.

Birisi:

«Esrar çeker misin?» diye sordu.

Rollie kabul etti. Kısa zamanda, bir çokları gibi o da çalışırken marijuana kullanıyordu. Bunun günü kısalttığını, işin tekdüzeliğini hafiflettiğini öğrenmişti. Numara oyununa da o sıralarda girdi.

Sonraları düşündükçe esrarın da, numara oyununun da fabrika içi karmaşık ve tehlikeli suç tabakasına ilk girişi olduğunu anlamıştı.

Numara oyunu pek masum bir oyun gibi görünüyordu.

Rollie bu oyunun, hele Detroit'lilere, soluk almak kadar doğal geldiğini bildirdi. Oyunu yöneten Mafia olduğu ve kazanma şansının binde bir olduğu bilindiği halde her gün binlerce insan on kuruştan yüzlerce dolara kadar bahse girerlerdi. Fabrikalarda en normal günlük iştirak miktarı bir dolardı, Rollie de bu kadarlık oynuyordu.

Oyuna giren kimse üç sayı seçer ve seçtiklerinin o günün uğurlu sayısı olmasını dilerlerdi. Kazanma halinde ödenecek para bire karşı beş yüzdü. Bazı kimseler her üç rakam için ayrı ayrı bahse girerlerdi, bu takdirde kazanç oranı da düşerdi.

Kimsenin kafasını yormadığı nokta, kazanan sayının, üstüne en az oynanan rakamlardan seçilmesi idi. 'Detroit numara çetesi'ne yapılan baskınlar FBİ, Detroit polisi ve başkaları tarafından pek önemsenirdi. *Detroit News* ve *Free Press* gazetelerinde şık sık «ABD TARİHİNDE EN BÜYÜK BASKIN» gibi başlıklı haberlere rastlanırsa da insan, bunun hemen ertesi günü hiç de fazla aramaya ihtiyaç duymadan bahse girecek bir yer buluverirdi.

Rollie, işinde eskidikçe fabrika içinde bu düzenin nasıl işlemekte olduğunu anladı. Bahis paralarını toplayanlar temizlik işçileriydi. Bunlar kovalarında, gömleklerinin altında bahis numaralarının yazıldığı geleneksel sarı kâğıtları ve topladıkları paraları taşırlardı. Kâğıtlar da paralar da belirli bir saata kadar fabrikadan dışarı kaçırılırdı.

Montaj kısmının numaralar denetimcisi, bir sendika temsilcisiydi; adamın işleri, fabrika içinde dikkati çekmeden dolaşacak nitelikteydi. Numaralar üstüne bahse girmenin, işçilerin büyük bir çoğunluğu, denetimciler, büro personeli ve hatta —Rollie'ye gizlice söylendiği gibi— bazı üst kademedekiler için bir alışkanlık haline geldiği açık olarak görülüyordu. Numara oyununun bir bağışıklığa sahip olduğunun görülmesi bu sonuncu iddiayı destekler gibiydi.

Parçalanmış parmaklar olayından sonra Rollie kendisinin de numara oyununa ya da fabrika içinde var olan çeşitli dalavereli işlerden birine girmesi için teklifler aldı. Bunların arasında tefecilik, esrar satışı, kanunsuz çek bozma gibi hafif şeylerin yanı sıra hırsızlık çeteleri de bulunduğunu biliyordu.

Rollie'nin şimdi artık herkes tarafından bilinen sa-

bıkası, kendisine gerek fabrika içine karışmış olan caniler arasında ve gerekse işleri yanında bu gibi şeylerle de uğraşanlar gözünde önemli bir yer sağlamıştı. Bir gün iriyarı ve genellikle sessiz bir adam olan Big Rufe, helâdeyken Rollie'ye:

«Senin sağlam olduğunu öğrenmişler,» dedi. «Akıllı birinin burada aldığı paradan başka yollarla kazanacağı paralar da vardır. Bazen senin gibi işleri bilen arkadaşlara ihtiyacımız oluyor. Korkmayan kimselere.» Big Rufe yanlarına biri yaklaşınca sözünü yarıda bırakmış, pantolonunun fermuarını çektiği gibi başıyla bu konuda tekrar konuşacağını işaret ederek gitmişti.

Ama Rollie, bir daha böyle bir konuşma zemini yaratmaktan kaçtığı ve böyle bir kaynaktan gelen bir yaklaşmadan sonra da aynı şeyi yaptığı için bir daha yanına yaklaşamamışlardı. Uzun bir süre için cezaevine dönmek korkusu, kendisini hâlâ kovalıyordu. Üstelik şu andaki hayatı, şimdiye kadar olanın en iyisiydi. Önemli olan paraydı. Ne parası olursa olsun. Rollie şu anda çoktandır görmediği kadar parayı bir arada görmüş, yemiş içmiş, canı çektiği zaman esrar almış, günün birinde bırakacağı ama daha bıkmadığı bir de küçük şehvet torbası olan Mary Lou'yu ele geçirmişti. Mary Lou'nun büyük ikramiye olmadığını, kendinden önce çok kişiyle yatıp kalktığını biliyordu. Kıza bakmak bile kendisini tahrik ediyordu, öylesine bir etkisi vardı Rollie'nin üstünde. Bazen gecede üç kere becerirdi kızı; hele Mary Lou gerçekten bütün numaralarını ortaya döker de Rollie'nin ancak yapıldığını duyduğu ama hiç kendisine yapılmayan şeyleri yaparsa.

Zaten bu nedenle Mary Lou'nun şimdi oturdukları iki odayı tutmasına razı gelmiş ve odaları döşemeye kalkışmasına ses çıkarmamıştı. Kız çok bir para harcamadan odalarını döşemiş, Rollie'den sadece bazı kâğıtları imzalamasını istemişti. Arkadan da mobilyalar ve renkli bir televizyon çıkagelmişti.

Diğer bir bakışla bunların bedeli çok ağırdı: Mon-

taj fabrikasında uzun ve yorucu iş günleri. Sözde, haftada beş gün çalışıyorsa da bazen dört gün çalıştığı olurdu. Hatta bir hafta sadece üç gün çalışmıştı. Ötekileri gibi Rollie de hafta sonu çok içmişse pazartesi işe gitmez ya da canı içki çekiyorsa cumaları işi asıp erkenden kafayı çekmeye başlardı. Ama bu takdirde bile ertesi hafta aldığı para yine de yeterli geliyordu.

İşin güçlüğü kadar tekdüzeliği de devam ediyordu. İşe girdiği ilk günlerde, yanındaki bir adam kendisine gerçekten de değerli bir öğüt vermişti: *«Buraya geldiğin zaman, beynini evde bırak.»*

Ama... bir de başka yönü vardı işin.

Kendine, budala gibi beyazlara kölelik yapılarak kazanılan paraya, içinde duyduğu nefrete rağmen Rollie Knight yaptığı işle ilgilenmeye başlamıştı. Bunun bir nedeni, şimdiye kadar hiç fırsat verilmemiş bir öğrenme güdüsü ile oldukça kıvrak bir zekâya sahip oluşuydu. Başka bir neden de —eğer bu Rollie'ye söylenecek olsa inkâr edecekti—, ustabaşı Frank Parkland ile aralarında doğmuş olan yakınlıktı.

Rollie'ye karşı ilgisini çeken iki olaydan sonra Parkland ona düşman kesilmişti. Ama onun peşini bırakmadığı, her hareketini gözlediği için zamanla bu düşmanlık kaybolmuş yerine bir kabul ediş yerleşmişti. Matt Zaleski'nin fabrika içinde dolaştığı bir sırada Parkland bunu şöyle belirtmişti:

«Şu ufak tefek herifi görüyor musun? İlk geldiği hafta başımıza belâ kesileceğini sanmıştım. Oysa şimdi en iyi işçilerimden biri.»

Zaleski dinlemeden homurdanmıştı. Fabrika yönetim düzeyinde yeni sorunlarla karşılaşıyordu; Üretimin artması, standartların yükseltilmesi ve aynı zamanda masrafların kısılması isteniyordu. Bu üç şey birbiri ile uyuşmayacak şeylerse de üst kademedekiler ille de ısrar ediyorlar, bu ısrar da Matt'ın içerdeki eski düşman olan mide ülserine hiç de faydalı gelmiyordu. Bir süreden beri sessiz yatan ülseri şimdi kendisini rahatsız

etmeye başlamıştı. Matt Zaleski'nin kişilerle uğraşacak zamanı yoktu. O ancak kişilerin meydana getirdiği orduların istatistikleriyle uğraşabilirdi şimdi.

Zaleski'nin ne anlayacak bir felsefesi, ne de anlamış olsa düzeni değiştirecek gücü olmadığı nedeniyle Kuzey Amerika arabaları, Alman arabalarından daha kötü kaliteli idiler. Almanya'da daha az katı fabrika düzenleri uygulayarak işçilere bir kişilik ve ustalık gururu veriyorlardı.

Her şeye rağmen Frank Parlkand elinden geleni yapıyordu.

Rollie'nin yedek işçi durumunu sona erdirip onu montaj hattında sürekli bir işe yerleştiren de Parkland olmuştu. Daha sonraları Rollie'yi yine başka işlere vermiş, ama hiç bir zaman o her saat başı değişikliğine katlanmaya zorlamamıştı. Bu değişikliğin bir nedeni de, Rollie'nin gittikçe daha güç, daha ustalık isteyen işleri başarabilmesiydi. Parkland bunu kendisine de söylemişti.

Rollie'nin bu sırada keşfettiği başka bir nokta da, montaj hattında pek çok işin güç ve sıkı çalışma isteyen işler olmasına karşılık bazı kolay işlerin de bulunduğu oldu. Arabaların ön camını takmak kolay bir işti. Bu işi yapan işçiler işlerini olduğundan güç göstermek için, gözlendikleri zamanlar gereksiz hareketler yapıyorlardı. Rollie bu işte ancak birkaç gün çalışabilmişti. Çünkü Parkland onu oradan alıp çok daha güç olan bir işin başına getirmişti. Daha sonraları Rollie en güç işi de yapmıştı: Gözle görülmeyen, ancak el yordamıyla bulunan yerlere vidalar takıp, yine el yordamıyla sıkıştırmak.

İşte o gün Parkland kendisine açılmıştı:

«Haklı bir düzen değil bu,» demişti. «En iyi çalışan, ustaların en güvendiği insanlar en yorucu işlere konuluyor. Ama ne yaparsın ki o vidaları sıkıştırmak için güvenilir insanlara ihtiyacım var. İş yaparmış gibi yapıp da sallayacaklara değil.»

Frank Parkland için düşünmeden söylenmiş bir sözdü. Oysa Rollie Knight için yetkili bir kimsenin ilk olarak kendisi ile eşit olarak konuşması, düzeni eleştirmesi, doğru olduğunu bildiği bir şeyi dürüstlükle söylemesi anlamına geliyordu bu. Üstelik bunu fazla süslemeden söylemişti.

Bundan iki sonuç alındı. Birincisi, Rollie bütün o gözle görülmeyen vidaları tam olarak sıkıştırdı ve artık düzenli olarak yemek yemesini sağlayacak bir ustalık elde etti. İkincisi de, Parkland'ı dikkatle gözlemeye başladı.

Bir süre sonra, hayranlığa kadar varmasa bile ustabaşının beyaz olsun, kara olsun herkese eşit davrandığını, sözünü yerine getirdiğini, çevresindeki fesat çemberinden uzak durduğunu fark etti. Rollie'nin hayatında, bu şekilde nitelendirebileceği bir kimse olmamıştı.

Daha sonra insanların bir kimseyi insan güçsüzlüğünün üstüne çıkardığı her zaman olduğu gibi bu sembolde yıkıldı.

Rollie'ye birkaç kere fabrika içindeki numara oyunu işine yardım edip etmeyeceğini sormuşlardı. Bu sefer kendisine yanaşan yüzü yaralı Daddy-o Lestes adında bir işçiydi. Yüzündeki uzun yara izini bir numara tartışması sonunda borcunu ödemediği için aldığı söylenirdi. Şimdi oyunun öteki tarafına geçmişti. Daddy-o, Rollie'ye:

«Bu adamlar senden hoşlanıyorlar,» dedi. «Ama senin kendilerini beğenmediğini sanıyorlar, sertlik yapabilirler.»

Rollie:

«Senin o koca ağzın korkutmuyor beni. Haydi bas bakalım!» diye karşılık verdi.

Rollie, haftalarca önce numara oyununu oynamaya ama başka hiç bir şeye karışmamaya karar vermişti.

Daddy-o, ısrar ediyordu:

«İnsanın erkek olduğunu ispat etmesi gerek; sen

erkek değilsin» Sonradan aklına birşey gelmiş gibi, «Hiç olmazsa son zamanlarda,» diye ekledi.

Rollie hiç düşünmeden aklına gelen ilk şeyi söyledi adamdan kurtulmak için:

«Allah aşkına, ustabaşı buralarda dolaşırken milletin numaraları nasıl alacağını sanıyorsun yahu?» diye çıkıştı.

Tam o sırada Frank Parlkand göründü.

Daddy-o, nefretle:

«Haydi be sen de,» dedi. «O bir şey demez. O da payını alıyor bu işten.»

«Yalan söylüyorsun.»

«Söylemediğimi ispat edersem, işe girer misin?»

Rollie içinde çalıştığı arabadan indi, yere tükürdü, bir sonraki arabaya bindi. Hiç anlayamadığı bir nedenle içinde bir şüphe uyanmıştı:

«Sözün beş para etmez, benim için,» dedi. «Önce ispat et bakalım.»

Ertesi günü Daddy-o, ispat etti.

Rollie Knight'ın çalışma yerine malzeme getirme bahanesiyle yaklaşarak Rollie'ye bir zarf gösterdi. Zarfın içinde sarı bir kâğıt ve iki tane yirmi dolarlık vardı.

«Bak şimdi seyret olacakları,» dedi.

Parkland'ın masasına doğru giderek zarfı masanın üstüne bıraktı. Parkland yerinde yoktu. Sonra hattın aşağı kısmında bulunan Parkland'ın yanına giderek kulağına bir şeyler söyledi. Parkland başını salladı. Ustabaşı hiç zaman kaybetmeden, acele ediyor izlenimini de vermeden masanın yanına gitti, zarfı aldı, içine baktıktan sonra cebine koydu.

Rollie işi arasında bütün olup biteni görebilmişti. Başkaca bir açıklamaya gerek yoktu, ustabaşı rüşvet alıyordu.

O gün Rollie pek dikkatsiz çalıştı, bir kısım vidaların yerini bulamadı, bulduklarını da tam olarak sıkıştıramadı. *Kim aldırırdı ki?* Bu işe neden şaştığını

düşünüyordu. Her şey berbat değil miydi? Bu insanlar, bütün insanlar. Kendisine çekleri imzalatan, sonra da paraları çalan eğitmeni hatırladı. O bunlardan biriydi, Parkland da öteki. Rollie Knight niçin onlardan farklı olacaktı?

O gece Mary Lou'ya:

«Bu dünya neden yapılmış biliyor musun?» diye sordu. «Boktan. Boktan başka bir şey yok bu dünyada.»

Aynı hafta, fabrika içi Numara Oyunu Çetesine girdi.

ON BEŞİNCİ BÖLÜM

Kuzey Michigan'ın Higgins gölünün çevresini saran bölümüne bölgenin Ticaret Odası, «Eğlence ülkesi» adını takmıştı.

Mayıs sonlarında Hank Kreisel'in köyevi'nde düzenlediği partiye katılan Adam Trenton, Brett DeLosanto ve başkaları, bu adı çok uygun buldular.

Kreisel 'köyevi' —ki bu gerçekte geniş, mükemmel döşenmiş, çok odalı bir köşk yavrusuydu— Higgins gölünün batı kıyısındaydı. Adam, o cumartesi sabahı gölü ve evi güçlük çekmeden buldu. İki yüz millik yolun çoğunu, 75 sayılı devlet yolunu izleyerek gitmişti. Hava pırıl pırıldı. Hemen hemen bulutsuz gökyüzünde güneş vardı. Adam evinden çıkarken keyifsiz olduğu halde tekerlekleri kuzeye doğru giden yolu yuttukça keyiflendiğini hissediyordu.

Sıkıntısı Erica ile yaptığı bir tartışmadan sonra başlamıştı.

Birkaç hafta önce, Brett'in kendisini kadınsız bir partiye çağırdığını söyleyince, Erica:

«Madem karıları istemiyorlar, şu halde ben de kendime yapacak bir şey bulurum, değil mi ama?» demişti. Adam, onun bu mantıksızlığı karşısında çağrıyı kabul etmemeyi de düşünmüşlü, ama Brett ille de onun, arkadaşı Hank Kreisel'le tanışmasında ısrar ediyordu. Sonunda Adam her şeyi oluruna bırakmaya karar verdi.

Anlaşılan, Erica ne yapacağı konusunda bir plan kurmamıştı ki, bu sabah eşyalarını toplarken:

«Gerçekten gitmen gerek mi?» diye sormuştu. Adam

artık söz verdiğini, bundan sonra dönmenin ayıp olacağını belirtmişti. Erica:

«Kadınsız parti, sadece karıların gelmediği bir parti mi yoksa gerçekten kadınsız bir parti mi?» diye sordu.

Adam:

«Kadınsız» dedi. Bunun gerçek olup olmadığını bilmiyordu, ama daha önce de böyle parçacıların partilerine katıldığı için söylediğinin doğru olmadığını tahmin ediyordu.

«Hiç de sanmam.» dedi Erica. Bu sırada mutfaktaydılar. Erica hem kahve pişiriyor hem de kapkacağı oradan oraya vurmamaya gayret ediyordu. «Herhalde süt ya da limonatadan kuvvetli bir içki de olmayacak, ha?»

«Her ne olursa olsun, oranın havasının buradakinden daha iyi olacağı muhakkak.»

«Buradaki havayı bozan kim sanki?»

Adam öfkelendi:

«Bilmiyorum, ama eğer bu bensem, senden başkaları üstünde bu etkiyi yaratmadığımı biliyorum.»

«Öyleyse defol git o başkalarına!» Erica, boş kahve fincanını kocasının suratına fırlatmış, Adam da fincanı yakalayarak kırılmadan masanın üstüne bırakmıştı. Belki de fincanın boş olması iyi olmamıştı, çünkü Adam bu sefer gülmeye başlamış, bu durum ise Erica'yı daha da öfkelendirmişti. Kapıyı şiddetle kapatarak mutfaktan çıkıp gitmişti. Adam da öteberisini arabasına attığı gibi yola çıkmıştı.

Yirmi mil kadar gittikten sonra olup bitenin gülünçlüğünü gördü. Evde kalsaydı öğleye kadar barışırlardı bile. Saginaw yakınlarına vardığı zaman keyfi biraz yerine gelmişti; eve telefon etmek istedi ama karşılık alamadı. Erica'nın çıktığı anlaşılıyordu. Daha sonra yine aramaya karar verdi.

Higgins gölündeki eve gelince Adam'ı kapıda Hank Kreisel karşıladı. Kreisel üstünde kısa Bermuda pantolonu ve renkli bir Hawai gömleğiyle yine de o askerî

dimdikliğini kaybetmemişti. Birbirleriyle tanıştıktan sonra Adam, arabasını daha önce gelmiş olan yedi sekiz araba arasına park etti. —Bunların hepsi de lüks ve yeni modellerdi.—

Kreisel arabaları işaret ederek:

«Birkaç kişi dün geceden geldi,» dedi. «Bazıları uyuyorlar. Daha sonra gelecekler de var.» Adam'ın gece çantasını alarak evin çevresini saran üstü tenteli tahta yolda yürümeye başladı. Ev kalın kütüklerden yapılmış, damı elle yontulmuş kirişlerle tutturulmuş sağlam bir yapıydı. Göl kıyısında, yüzer bir iskeleye bağlı birkaç tekne vardı.

Adam:

«Yerini beğendim, Hank» dedi.

«Teşekkür ederim. Pek kötü sayılmaz. Ben yaptırmadım ama. Yapan adamdan satın aldım. Çok para dökmüş buraya; sonra da paraya ihtiyacı olmuş.» Kreisel gülümsedi. «Hangimizin paraya ihtiyacı yok ki?»

Yola açılan kapılardan biri önünde durdular. Kreisel, Adam'ın önünden içeri girdi. Bir yatak odasıydı burası. İki kişilik yatağın karşısındaki şömine yakılmaya hazırdı.

«Geceleri soğuk olur burası,» dedi Kreisel. «Ateşten hoşlanacaksın. Sana iyi manzaralı bir oda verdim.»

«Gerçekten de öyle.»

Ev sahibinin yanında duran Adam, gölün kumluk kıyıda yeşile çalan masmavi sularını görüyordu. Higgins gölüne bakan evler yüksek tepeler üzerindeydi. Yolun son birkaç mili hep tırmanmakla geçmişti. Evin ve gölün çevresini çeşitli ağaçların meydana getirdiği bir orman kuşatmaktaydı. Panoramik görünüşe bakan Adam en iyi odanın kendisine verildiğini anladı. Bunun nedenini merak ediyordu. Öteki konukları da merak ediyordu ya.

Hank Kreisel:

«Hazır olduğun zaman gel,» dedi. «Bar da açık,

mutfak da. Burada belirli yemek saatı diye bir şey yok. Yalnızca içki ile yiyecek var. Hem de yirmi dört saat. Başka istediğin olursa o da ayarlanabilir.» Girdikleri kapının karşısındaki bir kapıyı açarken sırıttı. «Odanın iki kapısı var,» dedi. «Her ikisi de kilitlenir. Kimseye görünmeden girip çıkmak istersen işe yarar.»

«Teşekkür ederim. Gerekirse, hatırlamaya çalışırım.»

Ev sahibi gidince Adam getirdiği birkaç parça eşyayı çantasından çıkardı ve kendisine biraz çekidüzen verdikten sonra Kreisel'in gittiği kapıdan dışarı çıktı. Bu kapı dar bir balkona açılıyordu. Balkon da aşağıda avcı kulübesi stilinde döşenmiş bir salonu çepeçevre kuşatmaktaydı. Balkondan aşağı inen taş merdivenlerin altı, aynı zamanda büyük bir şömine meydana getirmişti. Adam merdivenden indi. Salonda kimseyi görmeyince, birtakım sesler duyduğu tarafa doğru yürüdü.

Tam göle bakan geniş bir güneşlenme terasında buldu kendini. Birkaç kişi kendi aralarında konuşuyorlardı, ateşli bir ses bir tartışmayı yüksek perdeden yürütüyordu:

«Sanayi dalında olan sizler, gittikçe şaşkın bir hale dönüyorsunuz. Eleştiriye karşı çok duyarlı oldunuz. Hemen savunmaya geçiyorsunuz. Adlarını gazetelere ve televizyona geçirmek isteyen gösteriş meraklılarını cesaretlendiriyorsunuz bu tutumunuza. Şu yıllık toplantılarınıza bakın! Bir sirkten farklı mı, söyleyin hele. Hıyarın biri çıkıp şirketin tek bir hissesini aldı diye kalkıp Yönetim Kurulu Başkanı'na çatma yetkisini buluyor kendinde; o da ses çıkarmadan dinliyor herifi. Bu, bir seçmenin, tek bir seçmenin Washington'a gidip Senato'da ona buna çatmasına benzer.»

Adam:

«Hiç de öyle değil,» dedi. Sesini fazla yükseltmeden dalmıştı tartışmanın içine. «Seçmenin Senato'da hiç bir hakkı bulunmamasına rağmen hisse senedi sahibi-

nin, tek bir hissesi bile olsa, yıllık toplantıda konuşma hakkı vardır. Bizim düzenimizdir bu. Eleştiricilerin hepsi de deli değildirler. Eğer böyle düşünür de onları dinlemeyi bir kenara atarsak, beş yıl önce başladığımız yere döneriz.»

Brett DeLosanto:

«Hey hey!» diye bağırdı. «Şu girişe bakın hele. Hele şu konuşana bakın.» Brett'in sırtında eski Romalı'ların tolgasına benzeyen, kendisinin çizdiği belli olan morlu sarılı bir şey vardı. Hem pratik hem de gösterişli bir giyecekti bu. Pantolon ve boğazı kapalı kazak giymiş olan Adam, kendisini onun karşısında biraz tutucu hissetti.

Adam'ı tanıyanlar, bu arada içeri girdiği zaman konuşmakta olan Pete O'Hagan, onu selâmladılar. O' Hagan önemli bir derginin Detroit temsilcisiydi. Görevi, otomobil sanayiinin kalbur üstünde gelenlerini tavlamaktı. İlân almak için kurnazca, ama faydalı bir yoldu. Bütün büyük dergilerin, *Life*'ın, *Look*'un ve ötekilerin böyle temsilcileri vardı. Bu adamlar bazen Genel Müdürlerin ya da o kademedeki yöneticilerin yakın dostları olurlardı. Şirketlerin ilânlarını kesmeleri gerektiği zaman böyle dostların dergilerinde çıkan ilânların kesilmeleri en sona atılırdı. Söylediklerinin Adam tarafından kesin olarak yalanlanmasına rağmen O'Hagan'ın hiç de gücenmiş bir hali yoktu, aksine gülümsüyordu.

Hank Kreisel:

«Gel seni tanıştırayım» dedi. Adam'ı grup içinde dolaştırarak konuklarını teker teker tanıştırdı. Aralarında bir kongre üyesi, bir yargıç, TV şirketinin bir adamı, iki yedek parçacı ve Adam'ın şirketinden üç satın alma memuru ile birkaç önemli kişi vardı. Adam kendisine doğru yaklaşırken gülerek elini uzatan bir genç:

«Smokey bana sizden söz etti,» dedi. «Adım Pierre Flodenhale'dir.»

«Memnun oldum» Adam, Smokey Stephensen'in acentesinde satış memurluğu yapan otomobil yarışçısını tanımıştı. «Satışlar nasıl gidiyor?» diye sordu.

«Çalışmak için vakit ayırabildiğim zaman çok iyi, efendim.»

Adam:

«Şu 'efendim' tarafını keselim işin,» dedi. «Burada hepimizin adı var. Daytona 500 yarışında talihin pek kötüydü doğrusu.»

«Öyleydi ya.» Pierre Flodenhale sarı saçlarını eliyle geri iterek yüzünü buruşturdu. İki ay önce Daytona'da yüz seksen turu tamamlamış, daha yirmi turu kalmıştı: en öndeydi, birden motoru bozulunca yarış dışı olmuştu. «O arabayı ezip çiğneyesim geldi ondan sonra» dedi.

«Ben olsaydım bir uçurumdan aşağı yuvarlamıştım bile.»

«Bir daha aynı duruma düşmem herhalde.» Yarışçı, çocuk gibi gülümsedi; Adam'ın daha önce de fark ettiği hoş bir havası vardı. «Bu yıl Talladega 500 yarışını kazanacakmışım gibi bir duygu var içimde.»

Adam:

«Talladega'da olacağım» dedi. «Bir Orion tipi göstereceğiz orada. Seni alkışlarım.»

Arkadan bir yerden, Hank Kreisel'in sesi konuşmalarını kesti.

«Adam bu da Stella. Ne istersen yapar.»

Kızın tatlı bir sesi vardı:

«Bir içki getirmek gibi,» dedi. Adam, yanı başında ufak tefek ve güzel bir kızıl saçlı görüverdi. Kızın üstündeki bikini pek az yerini kaplıyordu. «Merhaba, Bay Trenton.»

«Merhaba.» Adam az ötede iki kız daha gördü ve birden Erica'nın sözlerini hatırladı: *Kadınsız parti, sadece karıların gelmediği bir parti mi yoksa hiç mi kadınsız?*

Stella, gözleri fıldır fıldır dön

«Mayomu beğendiğine sevindim,» dedi.

Yarışçı:

«Mayo giydiğini fark etmemiştim» diye karşılık verdi.

Kız, Adam'a döndü:

«Ne içerdiniz?» Adam bir Bloody Mary istedi. Kız, «Bir yere gitmeyin, hemen gelirim,» dedi.

Pierre sordu:

«Adam, 'Orion tipi' ne demektir?»

«Asıl araba çıkmadan önce piyasaya gösterilen, ona benzeyen bir araba.»

«Talladega'daki, gerçek bir Orion olmayacak mı?»

«Hayır. Asıl Orion bir ay sonra çıkacak. Bu göstereceğimiz Orion'a benzeyecek ama ne kadar benzeyeceğini söyleyemeyiz. Her tarafta göstereceğiz bunu. Bütün, iş, milleti bunun üzerinde konuşmaya yöneltmek, asıl Orion'un nasıl olacağı hakkında tahminlerde bulunmalarını sağlamak.»

Stella, Adam'la Pierre'e birer içki getirdi.

Kongre üyesi de yanlarına gelmişti. Uzun, beyaz saçları, hoş bir tavrı ve güçlü bir sesi vardı.

«Sanayiinizin, dinlemekte olduğunu söylediğiniz zaman çok ilgilendim. Bay Trenton,» dedi. «Kanun yapıcıları da aynı şekilde dinlediğinizi umut ederim.»

Adam duraksadı. Her zamanki gibi açık konuşacaktı, ama bir partide bulunuyordu, bir konuktu. Kreisel'e baktı, Kreisel her konuşulanı dinliyor ve her yerde bulunmaya çaba gösteriyordu.

«İstediğin gibi konuş,» dedi Adam'a. «Birkaç kavgadan bir zarar çıkmaz. Doktorumuz da geliyor zaten.»

Adam, kongre üyesine:

«Kanun yapıcılarından şu anda çıkan şeyler, adlarını reklam yapmak isteyenlerin saçmalarından başka bir şey değil,» dedi. «Bunlar anlamlı olsun olmasın, oto sanayiine saldırmanın, bunu kendilerine sağlayacağını biliyorlar.» Adam sözüne devam ettikçe kongre üyesi kızarıyordu. «Bir senatör içten yanmalı motor-

lar değişmediği takdirde beş yıl içinde motorların yerini neyin alabileceğini bilmiyor bile. Gerçekten de böyle bir şey yapıldığı takdirde bunun bir iyi yanı da adamın bir daha o konuda ağzını açamayacağıdır. Bazı eyaletler bizi dava ederek 1953 yılı arabalarını Kaliforniya'da 1966'da, öbür yerlerde 1968'de kabul edilen şartlara uydurmamız için geri çekmemizi istediler.»

Kongre üyesi:

«Bunlar aşırılıklar ama,» diyecek oldu. Dili dolaşıyordu. Elindekinin ilk içkisi olmadığı belliydi.

«Ben de bunların aşırılıklar olduğunu kabul ediyorum. Ama bunlar bizim kanun yapıcılardan duyduğumuz şeylerdir ve sanırsam siz de bunu sormuştunuz bana?»

Hank Kreisel gülerek geldi yanlarına:

«Sormuştu,» dedi. «Bitti artık.» Kongre üyesinin omuzuna vurarak, «Dikkat ed, Woody!» diye uyardı. «Bu Detroit'li gençler yaman oluyor. Washington'da alıştıklarından daha kurnazdırlar, ha.»

Kongre üyesi çevresindekilere dönerek:

«Şu Kreisel denilen adamın askerdeyken karşımda selâma durduğunu hiç anlayamazsınız bu halinden,» dedi.

«Demek özlediğiniz bu, General...» diyen Kreisel hazırola geçerken sıkı bir töreri selâmı çıktı. «Stella, senatöre bir içki daha getir.»

«Ben general falan değildim. Topu topu bir albaydım; üstelik senatör de değilim.»

«Olursun, olursun,» dedi Kreisel. «Hiç meraklanma Woody, bu sanayiin ölüsüne basa basa olursun hem de.»

«Sana ve evine bakılırsa epey canlı bir ceset bu.» Kongre üyesi bakışlarını Adam'a çevirerek, «Biraz daha çatmak ister miydiniz politikacılara?» diye sordu.

Adam gülümsedi:

«Az bir şey belki de. Kanun yapıcılarımızın, eleştiricilerin söylediklerini papağan gibi tekrarlayacakları

yerde biraz olumlu şeyler yapma zamanlarının geldiğine inanıyoruz bizler.»

«Ne gibi olumlu şeyler?»

«Uygulanma imkânı olan kanunlar çıkarmak gibi. Hava kirlenmesi örneğini ele alın. Yeni arabalar için bu konuda standartlar yüksek tutuldu. Bu sanayide çalışan pek çok kimse bunların iyi, gerekli olduğunu ve geç kaldığını fark ediyor.» Adam, çevrelerinin kalabalıklaştığını fark etti; herkes konuşmalarını kesip onların yanına geliyordu. Konuşmasını sürdürdü; «Ama sizin gibi insanlar, bizlerden, bir arabanın ömrü boyunca bozulmayacak, kontrola ve düzenlenmeye gerek göstermeyecek hava kirlenmesini önleyici bir alet beklemektesiniz. Böyle bir şeye imkân yoktur. Bir makinenin sonsuza kadar kusursuz bir şekilde çalışmasını beklemek mantıksızlıktır. Şu halde ne yapmak lâzım? Dişli bir kanun lâzım, otomobilin, kirlenmeyi önleyici aletlerinin kontrolunu gerektiği zaman onarımını ya da değiştirilmesini sağlayacak bir kanun. Ama bu, halkın hoşuna gitmeyen bir kanun olacaktır. Çünkü, halk sadece rahatlığına düşkün olup hava kirlenmesine metelik bile vermemektedir. İşte politikacılar da bundan korkmaktadırlar.»

Kongre üyesi ateşli ateşli:

«Halk buna önem vermektedir,» dedi. «Bana gelen mektuplar bunu ispat ediyor.»

«Evet bazı kişiler önem veriyor, doğru. Ama halk kesinlikle önemsemiyor bunu. İki yıldan beri eski model arabalar için hava kirlenmesini önleyici aygıtlar yaptık. Bu aygıt, takılmasıyla birlikte yirmi dolar tutuyor. Bunların işe yaradığını biliyoruz. Kirlenmeyi azaltıyorlar ve havayı daha temiz yapıyorlar. Radyoda, televizyonda reklamlarını yaptık, yollara afişler koyduk ama hepsi boşuna, kimse aldırış edip almıyor bile. Beyaz lastikler, stereo pikaplar gibi ekstralar, eski arabalarda bile peynir ekmek gibi satılıyor. Ama kimse hava kirlenmesini önleyici aygıtları istemiyor.

Yaptığımız şeyler arasına en az satan bunlardır. Bir oy kaybedince, bizlere temiz hava konusunda nutuk çeken kanun yapıcılar bile ilgi göstermediler buna.»

Stella'nın sesi işitildi bir yerlerden:

«Pirzola! Pirzola isteyen?»

Adam ile kongre üyesinin çevresindeki kalabalık dağıldı. Birisi:

«Tam zamanında,» dedi. «Bir saattır ağzımıza lokma koymamıştık.»

Başında beyaz şapkasıyla bir aşçının bulunduğu balkonun arka tarafındaki büfe, Adam'a sabah kahvaltı etmediğini ve karnının aç olduğunu hatırlattı. Eve telefon etmesi gerektiğini de hatırladı bu arada.

Satın alma memurlarından biri yemek dolu bir tabağı havaya kaldırarak:

«Şahane şeyler, Hank!» diye bağırdı.

«Beğendiğine memnun oldum. Üstelik siz buradasınız diye vergiden de düşeceğim.»

Adam da ötekilerle birlikte güldü. Kreisel'in dediğinin gerçek olduğunu biliyordu. Satın alma memurlarının bulunması bunu bir iş toplantısı haline getiriyordu ve Hank yıl sonunda bu masrafı gelir vergisinden düşecekti. Bunun nedeni şuydu: Otomobil şirketlerinin satın alma memurları, yılda harcayacak milyonlarca dolarları bulunduğu için Kreisel gibi imalâtçıların, hayatlarını ellerinde tutarlardı. Eski günlerde bu nedenle, satın alma memurlarına değerli hediyeler verilirdi; siparişlerini verdikleri imalâtçıların bunlara deniz motorları, evleri için komple mobilya verdikleri olurdu. Otomobil şirketleri şimdi rüşvet almayı yasaklamışlardı, alan kişiyi hemen kovuyorlardı. Ama yine de bir şeyler kalmıştı o dönemden; bu tür eğlenceler de bunlardan biriydi. Bunun başka bir şekli de satın alma memurunun otel faturasının imalâtçı tarafından ödenmesiydi. Bu doğrudan doğruya bir para işlemi olmadığından güvenli bir yoldu. Ayrıca insan, otelin faturasını kendisine yollayacağını sandığını da ileri sü-

rebilirdi her zaman. Noel zamanı hediyeleri de başka bir yoluydu bunun.

Adam, tabağı yüklü satın alma memurunu seyrederken kulağı dibinde dişi bir ses:

«Adam Trenton, sen her zaman düşündüğünü açıkça söyler misin?» diye sordu.

Adam arkasına döndü. Karşısında kendisine güler yüzle bakan yirmi sekiz otuz yaşlarında bir kız vardı. Çıkık elmacık kemikli yüzü havaya kalkmış, nemli dolgun dudakları bir gülümsemeyle aralanmıştı. Kızın gözlerine bakınca zekâ dolu bakışlarla karşılaştı. Hafif bir parfüm kokusu duydu, toz mavisi keten bir elbisenin altında küçük fakat gergin göğüslü kıvrak bir vücudun bulunduğunu fark etti. Hayatında gördüğü en güzel kadınlardan biriydi bu. Ve de karaydı. Kahverengi falan değil, gerçekten kömür gibi kara, pürüzsüz teni ipekten bir abanoz hissini veriyordu. Uzanıp kadını okşamak isteğine güçlükle engel oldu.

Kız:

«Benim adım Rowena,» dedi. «Seninkini söylediler-di. Sana bir şeyler yemek istermisin diye sormam için gönderdiler beni.»

«Rowena ne?»

Kızın duraksadığını fark etti. «Önemi var mı bunun?» Kız gülümseyince dudaklarının kırmızılığını ve nemliliğini fark etti yine.

Rowena:

«Üstelik ilk soruyu ben sordum,» dedi. «Hâlâ da bir karşılık alamadım.»

Adam, kızın bir şeyler sormuş olduğunu hatırladı —her zaman düşündüğünü açıkça söyler miydi gibi bir şey.

«Her zaman değil,» dedi. «Hiç birimizin bunu yaptığını sanmam.» *İşte şimdi söylemediğim gibi,* diye düşünüyordu. «Ama bir şey söylediğim zaman da bunu dürüstçe söylemeye çalışırım.»

«Biliyorum. Konuşmanı dinliyordum. Pek çoğumuz yapmayız bunu.»

Kızın bakışı gözlerinden ayrılmıyordu. Üzerindeki etkisini anlayıp anlamadığını düşündü Adam, sonra da anlamış olduğu kanısına vardı.

Büfedeki aşçı, Rowena'nın yardımıyla iki tabak doldurdu. Yakındaki masalardan birine gittiler. Michigan'dan federal yargıç olan genç zenci ile Adam'ın şirketinden Frazon adındaki orta yaşlı bir işletme mühendisi oturuyorlardı. Az sonra yanlarına Brett DeLosanto'yla Elsie diye tanıştırdığı alımlı ve pek sesi çıkmayan bir kumral geldiler.

«Burada iş olduğunu tahmin ettik,» dedi Brett, «Sakın bizi hayal kırıklığına uğratmayınız, ha.»

Rowena:

«Nasıl bir iş düşünüyordun?» diye sordu.

«Biz otomobilcileri bilirsin. Ancak iki şeye ilgi duyarız: İş ve seks.»

Yargıç gülümsedi:

«Şimdi pek erken. Önce işi ele alsak daha iyi olacak sanırım.» Adam'a dönerek, «Biraz önce şirketlerin yıllık toplantıları hakkında söz ediyordunuz,» dedi. «Tek bir hissesi olanların bile dinlenilmesi gerektiği hakkında söylediklerinizi beğendim.»

Frazon bıçağı ile çatalını masaya bırakarak, yeme koşan balık gibi:

«Ben beğenmedim,» dedi. «Adam'ın fikrinde değilim. Benim gibi olanlar da az değil.»

Yargıç:

«Biliyorum» diye karşılık verdi. «Tepkinizi gördüm. Bize bunun nedenini anlatabilir misiniz?»

Frazon kaşlarını çatarak düşündü bir süre.

«Pekâlâ,» dedi. «O ağzı kalabalık tek hisseliler, tüketici grupları ve sözümona şirket sorumluluk komiteleriyle birlikte, karışıklık çıkarmak isterler. Bunu da, gerçekleri değiştirerek, yalanlarla ve hakaretlerle yaparlar. Nader çetesinin, sanayideki herkesi 'suçlular

şirketi' diye adlandırdığı, 'kanunlara ve adalete' önem vermediğimizi söylediği ve hepimizin 'sokak suçlarına kıyasla dev bir ortak suç dalgasının parçaları' olduğumuzu söylediği General Motors yıllık toplantısını hatırlar mısınız? Bunu duyduğumuz zaman ne yapabilirdik? Kendisine minnet mi besleyecektik? Bu palavraları yayan maskaralara nasıl davranabilirdik? Ciddiyetle mi?»

Brett DeLosanto:

«Vay anasına!» diye bağırdı. «Demek siz mühendisler de dinliyordunuz, ha. Biz sizlerin yalnız motor gürültülerini işittiğinizi sanırdık.»

«İşittiler,» dedi Adam. «Hepimiz işittik. General Motors'dakiler de başka şirketlerdekiler de. Ama pek çok kimsenin kaçırdığı şey şimdi şu söylediği sözlerin, (başı ile Frazon'u işaret etti) öfkelendirmek, kızdırmak ve mantıklı bir karşılığı önlemek için söylenmiş olduğuydu. Protesto edenler otomobil sanayiinin mantıklı olmasını istemiyorlardı; aksi takdirde durdukları yer tehlikeye girecekti. Kurdukları planlar tıkırında gitti. Bizimkiler de düştüler bu oyuna.»

Yargıç:

«Demek sövüp saymayı bir taktik olarak görüyorsunuz,» diye dürtükledi Adam'ı.

«Elbette. Zamanımızın dili bu. Hele bunu kullanan çocuklar, —çoğunlukla zeki, genç avukatlar— bu sözlerin yönetim kurullarındaki yaşlılara nasıl bir etki yaptığını çok iyi biliyorlar. İhtiyarların tüyleri ürperiyor, tansiyonları artıyor, her şeyi reddeder oluyorlar, kaskatı kesiliyorlar. Bizim sanayi dalımızda yöneticiler saygı ilkesiyle yetiştirilmişlerdir. En parıltılı günlerinde bile bir rakibi bıçaklarken 'özür dilerim' demek âdetti. Ama artık böyle bir şey kalmadı. Şimdi konuşmalar sert ve çirkin, iddialar mübalâğayla kazanılıyor; siz de eğer bunları dinliyorsanız ve akıllıysanız soğukkanlı davranıyorsunuz. Üst kademelerdeki çok kimse daha öğrenemedi bunu.»

Frazon:

«Ben öğrenmedim ve öğrenmeye de niyetim yok,» dedi. «Ben saygıdan yanayım.»

Brett:

«İşte bir mühendis konuşuyor,» diye karıştı. «Aşırı tutucu.»

Frazon:

«Adam da mühendistir,» dedi. «Ama ne yazık ki desencilerle çok bir arada bulundu.»

Masadakiler güldüler.

Frazon, Adam'a baktı.

«Herhalde yıllık toplantılardaki o militanların isteklerini göz önüne almamızı istemiyorsun?»

«Neden olmasın? Bu, esnek olabildiğimizi gösterir. Bir denemeye değer. Onlardan birini yönetim kuruluna al, bunu ciddiyetle kabul edeceklerdir. Sonunda biz bile bir şeyler öğreniriz belki de. Üstelik sonunda olacak olan da budur. Onun için şimdi bizim bu durumu yaratmamız, sonra zorla kabul etmemizden daha iyidir.»

Brett:

«Yargıç bey,» dedi. «Her iki tarafı da dinlediğinize göre sizin fikriniz nedir bu konuda?»

Yargıç elini ağzına götürerek esnedi.

«Özür dilerim ama bir an için kendimi mahkeme salonunda sandım.» Başını alaycı bir ciddiyetle sallayarak, «Hafta sonları karar vermem ne yazık ki,» dedi.

Rowena:

«Hiç kimse de vermemeli,» diye söze karıştı. Adam'ın eline dokunarak üstünde parmaklarını gezdirdi. Yumuşak bir sesle, «Beni yüzmeye götürür müsün?» diye sordu...

Göl kıyısına inip Hank Kreisel'in takma motorlu bir teknesine bindiler... Adam motoru gölün doğu kıyısına doğru, dört mil öteye kadar ağır ağır götürdü. Sonra geniş yapraklı ağaçlarla kaplı bir kumsalın önünde hızı kesti ve berrak suların üstünde bir süre kaydılar. Uzaklarda birkaç motor daha vardı. Öğleden sonraydı. Güneş yükseklerdeydi, hava baygındı. Evden çık-

madan önce Rowena mayosunu giymişti. Vücudunun bütün hatlarını ve derisinin yumuşak ipeksi karalığını ortaya çıkaran mayo daha önce üstünde olan keten elbisesinin vaat ettiğini fazlasıyla ispat ediyordu. Adam da mayosunu giymişti. Motoru durdurduktan sonra ikisine de birer sigara yaktı. Yanyana deri yastıkların üstüne oturdular.

Rowena:

«Hmm, ne kadar da güzel,» dedi. Başını geriye yaslamış, gözlerini güneşin ve gölün parlaklığı karşısında yummuştu. Dudakları aralıktı.

Adam dumandan bir halka çıkararak: «Her şeyden kaçış derler buna,» ddi. Her nedense sesi titrek çıkmıştı.

Kız, anî bir ciddiyetle:

«Biliyorum,» dedi. «Her zaman olmaz. Ve hiç de uzun sürmez.»

Adam döndü. İçgüdüsü kıza doğru uzanırsa onun kendisine karşılık vereceğini söylüyordu. Ama birkaç saniye kararsızlıkla duraksadı.

Aklından geçenleri okuyormuş gibi güldü Rowena. Sigarasını suya atarak:

«Yüzmeye gelmiştik, unuttun mu?» diye sordu.

Tek bir hareketle yerinde doğruldu ve kendini suya attı. Adam, kızın düzgün ve kıvrak kara vücudunu bir an için oka benzetti. Bir şapırtı duyuldu, kız kaybolmuştu. Tekne hafif hafif sallanıyordu.

Adam yine bir an duraksadıktan sonra peşinden daldı kızın. Güneşin sıcaklığından sonra göl suyu buz gibi gelmişti. Titreyerek çıktı sudan, çevresine baktı.

«Hey! Buraya gel!» Rowena hâlâ gülüyordu. Yine suya daldı, yüzünden ve saçlarından sular süzülerek çıktı tekrar su yüzüne.

«Fevkalâde, değil mi?»

«Donmam geçsin de cevap veririm.»

«Senin kanının ısınması gerek, Adam. Ben kıyıya çıkıyorum. Geliyor musun?»

«Geliyorum. Ama Hank'ın teknesini de akıntıya bırakamayız ya.»

«Getir öyleyse onu da.» Kıyıya doğru güçlü kulaçlarla yüzen Rowena, «Benimle birlikte kalmaktan korkmuyorsan tabiî,» diye bağırdı arkasından.

Adam, tekneyi çeke çeke kızın peşinden yüzdü. Kıyıda güneşin sıcaklığına kavuşunca, tekneyi kumsala çekti ve elleri başı altında kumların üstünde yatan Rowena'nın yanına oturdu. Kumsalın berisinde ağaçların altında, terkedilmiş bir kulübe vardı.

Adam:

«Madem sözü sen açtın sonunu ben getireyim,» dedi. «Şu anda senden başkasıyla olmak istemezdim.» O da kumlara uzandı, aylardan beri olmadığı kadar rahatlamış hissediyordu kendini.

«Ama beni tanımıyorsun ki.»

«İçimde bir şeyler uyandırdın,» dedi Adam dirsekleri üzerinde doğrularak. Kız, birkaç saat önce rastladığı andaki kadar soluk kesiciydi. «Bunlardan biri de merak.»

«Ben, bir partide rasladığın bir kızım; Hank Kreisel'in ev sahibeliği görmek üzere tuttuğu kızlardan biri. Eğer merak ediyorsan şunu söyleyeyim, bizi sadece bunun için tutar. Bunu mu merak ediyordun?»

«Evet.»

Kız yine o artık alışmış olduğu yumuşacık şekilde güldü:

«Merak ettiğini biliyordum,» dedi. «Seninle pek çok erkek arasındaki fark da bu zaten. Onlar yalan söylerler 'hayır' derlerdi.»

«Peki haftanın öteki günleri, parti olmadığı zaman ne yaparsın?»

«Ortaokulda öğretmenim.» Rowena sustu birden. «Hay Allah kahretsin. Bunu söylemeyecektim sana.»

«Öyleyse fit olalım,» dedi Adam. «Benim de sana söylemek niyetinde olmadığım bir şey vardı.»

«Nedir o?»

«Hayatımda ilk olarak 'Kara güzeldir' dedikleri zaman ne demek istediklerini anladım.»

Bundan sonra çöken sessizlikte 'kızı gücendirdim mi acaba,' diye düşündü. Suların kıyıya vuruşunu, böceklerin vızıltısını, uzaklardaki bir motorun sesini duyuyordu. Rowena hiç bir şey söylemedi. Sonra birdenbire Adam'ın üzerine eğilerek dudaklarından öptü.

Erkek buna cevap vermeden bir fırlayışta kalktı ve kıyıya doğru koştu. Suyun yanından:

«Hank sana özen göstermemi istediği zaman senin tatlı bir adam olduğunu söylemişti,» diye seslendi. «Haydi gidelim artık.»

Motorda batı kıyısına doğru giderlerken Adam:

«Hank başka neler söyledi?» diye sordu.

Rowena düşündü:

«Bu toplantının en önemli kişisinin sen olduğunu ve bir gün şirketinin başına geçeceğini de söyledi.»

Bu sefer gülme sırası Adam'daydı.

Kreisel'in niyetlerini hâlâ merak ediyordu.

Güneş batarken parti devam ediyor ve saatlar geçtikçe de canlanıyordu. En sonunda güneş bir dizi nöbetçi gibi duran kavak ağaçları ardından kaybolurken göl binbir renge bürünmüştü. Suları dalgalandıran hafif bir rüzgâr taze çam kokuları getiriyordu. Akşam, ardından karanlık çöktü. Yıldızlar çıkarken, artık serinleyen havadan kaçan konuklar, içinde kocaman bir ateş yanan büyük taş şöminenin karşısına yerleştiler.

Hank Kreisel bütün gün olduğu gibi yine her yerdeydi. İki bar ve mutfak, ağzına kadar doluydu. Kreisel'in sabahleyin barın ve mutfağın günde yirmi dört saat açık olduğunu söylemesi boş söz değildi. Partidekiler geniş salonda gruplara ayrıldı. Pierre Flodale'in çevresindekiler yarış hakkında sorular soruyorlardı.

«...*Yarışın sonucunun yarış başlamadan bilindiği gerçek mi?...*»

«...Evet ama yarışçının planlaması da önemli. Yarıştan önce her turu nasıl bitireceğini insan aklında planlar. Yarışa başlayınca bütün bunlar unutulur ve her tur bittikten sonra yenisini düşünmeye başlarsın.»

Stella ve Elsie de içlerinde olmak üzere kızların bir kısmı gruplar arasında dolaşıyorlardı. Rowena, Adam'ın yanından ayrılmamıştı.

Gece yarısı olunca salondakilerin sayısı azalmaya başladı. Konuklar esniyor, geriniyorlar ve sonra şöminenin yanındaki taş merdivenden birer ikişer yukarı çıkıyorlardı. Bir kısmı, salonu tepeden çevreleyen balkondan aşağıdakilere iyi geceler diliyorlardı. Birkaç kişi de teras kapısından herhalde Kreisel'in sabahleyin kendilerine gösterdiği başka yollardan çekilmişlerdi odalarına. Kreisel de Bourbon kadehi elinde yukarı çıktı. Adam, Elsie'nin de ortadan yok olduğunu fark etti. Son saatı birlikte geçiren Brett DeLosanto ile kızıl saçlı Stella da kaybolmuşlardı.

Şöminede ateş sönmek üzereydi. Şöminenin yanıbaşındaki divanda oturan Adam ile Rowena'dan başka salonun öteki ucunda kafayı çeken ve sabaha kadar da devam etmek niyetinde oldukları anlaşılan gürültücü bir grup vardı.

Adam:

«Son bir içki ister misin?» diye sordu.

Rowena başını salladı. Son içkisini —hafif bir viskiydi bu— bir saatta bitirmişti. Bütün gece boyunca, genellikle Adam hakkında konuşmuşlardı. Bunun nedeni Adam'ın kendisinden söz etmekten hoşlanması değil, Rowena'nın kendi hakkındaki konulardan büyük bir beceriklilikle sıyrılmasını bilmesindendi.

Adam ayağa kalktı:

«Peki.»

Çıkarlarken öteki gruptakiler başlarını çevirip bakmadılar bile.

Ay doğmuştu. Gece soğuk ve berraktı. Rowena'nın titrediğini hissedince kolunu beline doladı.

«Herkes yatmış gibi,» dedi Adam.

Yine hafifçe güldü Rowena:

«Bunu fark ettiğini gördüm.»

Erkek, kızı kendisine döndürüp öptü.

«Haydi,» dedi.

Dudakları buluştu yine. Kızın kollarının kendisini sıktığını hissetti..

Rowena:

«Söylediğim doğruydu,» diye fısıldadı, «Anlaşmada bu yoktur.»

«Biliyorum.»

«Kızlar burada istedikleri şekilde hareket edebilirler, ama Hank onların buna zorlanmamalarına dikkat eder.» Daha çok yaklaştı erkeğe. «Hank senin bunu bilmeni istiyor. Kendisi hakkında ne düşündüğün çok önemli onun için.»

«Şu anda hiç mi hiç düşünmüyorum Hank'ı.»

Adam'ın odasına, sabah girdiği dış kapıdan girdiler. Oda sıcaktı. Birisi düşünceli davranmış, şömineyi yakmıştı. Yatağın örtüsü açılmıştı.

Adam ile Rowena ateşin önünde soyundular. Erkek kızı yatağa götürdü.

Şefkat bekliyordu. Oysa Rowena'da, kendisini önce şaşırtan, az sonra heyecanlandıran ve sonunda alev alev yakan bir vahşilik buldu. Tecrübeleri, kadının bu koyverdiği çılgın ihtirasa hazırlamamıştı kendisini bu güne kadar. Her ikisi için de bu —insan sınırlarının zorladığı aralıklarla— sabaha kadar sürdü.

Gün doğarken Rowena çapkınca sordu:

«Hâlâ karanın güzel olduğunu düşünüyor musun?»

«Her zamandan çok hem de.»

Yan yana yatıyorlardı sesizce. Rowena dirsekleri üzerinde doğrularak Adam'a baktı. Gülümsüyordu:

«Beyaz biri olarak, hiç fena sayılmazsın sen de.»

Dün öğleden sonra yaptığı gibi iki sigara yakıp birini kıza verdi. Rowena:

«Evet, dedikleri gibi kara güzeldir,» dedi. «Ama gününde bakarsan her şey güzeldir benim için.»

«Bu o günlerden biri mi?»

«Bugüne ne derim biliyor musun? Bugün 'çirkin, güzeldir' derim.»

Gün ağarıyordu. Adam:

«Seni bir daha görmek isterim,» dedi. «Nasıl buluşabiliriz.»

«Buluşamayız. İkimiz de biliyoruz bunu.» Adam itiraz edecek olurken, kız parmağı ile dudaklarını tuttu. «Birbirimize yalan söylemedik, şimdi başlamayalım.»

Kızın haklı olduğunu biliyordu; başlayan şey burada sona erecekti. Detroit, ne Paris, ne Londra hatta ne de New York'tu. Ta derinliğinde, hâlâ küçük bir şehirdi ve yavaş yavaş eskisinden daha hoşgörülü olmaya başlamıştı; ama Adam hem Detroit'e hem Rowena'ya birden sahip olamazdı. Ne şartlar altında olursa olsun. Bu düşünce üzüntü verdi kendisine. O öğleden sonra evine doğru yola çıktığı zaman üzüntüsü devam ediyordu.

Ev sahibine teşekkür ederken Hank Kreisel:

«Pek bir şey konuşamadık, Adam,» dedi. «Keşke daha çok fırsat bulabilseydik. Haftaya seni arayabilir miyim?»

Adam, Kreisel'e istediği zaman arayabileceğini söyledi.

Adam'ın iki saat önce kapalı kapılar ardında veda ettiği Rowena görünürlerde yoktu.

ON ALTINCI BÖLÜM

«Hay Allah, karıma telefon etmeyi unuttum,» dedi Adam. Cumartesi sabahından beri Erica'ya telefon edip evden çıkmadan önceki kavgalarını sona erdirmek istediğini, suçluluk duygusuyla hatırladı. Şimdi pazar akşamı gelip çatmış o hâlâ telefon etmemişti. Şüphesiz bu arada bütün önemli konuları silip atan bir Rowena çıkmıştı karşısına. Adam bundan sonra Erica ile yüzleşmeyi de güç buluyordu.

Pierre Flodenhale:

«Bir yere sapıp bir telefon arayalım mı?» diye sordu. 75 sayılı eyaletler arası yolda, Flint yakınlarındaydılar, Pierre, Higgins gölündeki evden ayrıldıklarından beri Adam'ın arabasını sürüyordu. Genç yarışçı, erkenden ayrılan biriyle partiye gelmiş olduğu için Adam, Detroit'e kadar bir arkadaş bulduğuna sevinerek ona kendisiyle birlikte dönmesini teklif etmişti. Üstelik, Pierre arabayı sürmeyi isteyince Adam bunu minnetle kabul etmiş ve yol boyunca uyuklayıp durmuştu.

Şimdi karanlık basmak üzereydi. Farları, kırdan şehire dönen pek çok arabanın ışıklarından biriydi ancak.

«Hayır, çok zaman kaybederiz. Devam edelim.»

Elini ön tablonun altındaki radyoya uzattı. Yakında Detroit alıcısı alanına gireceklerdi, belki de Erica hafta içinde yaptığı gibi mutfak radyosunu açmıştı. Ama bir an duraksadıktan sonra aramamaya karar verdi. Erica ile konuşacağını düşündükçe heyecanlandığını fark etti. Yarım saat sonra Bloomfield Hills'den ge-

çerken ve az sonra da ana yolu bırakıp Quarton Lake'e doğru batıya sapınca bu heyecanının arttığını gördü.

Kendisi indikten sonra arabasını Dearbon'da oturan Pierre'e bırakmayı düşünüyordu. Ama, eve yaklaşınca Pierre'i de içeri çağırdı, Pierre'in bu çağrıyı kabul etmesi, Adam'ı biraz ferahlatmıştı. Hiç olmazsa Erica ile yalnız kalmadan önce bir süre daha bir yabancının kalkanı arkasına sığınacağını düşünüyordu.

Oysa endişe etmesinin hiç de gereği yoktu.

Araba, Trantonlar'ın evi önündeki taşlık yolda durur durmaz kapı açıldı ve Erica kocasını karşılamaya çıktı.

«Hoş geldin, sevgilim! Özledim seni.» Erica'nın kendisini öpüşünden, cumartesi olayının unutulduğunu ve bir daha sözü edilmeyeceğini anladı.

Adam'ın bilmediği, Erica'nın bu neşeli halinin kolundaki saattan ileri geldiği, saatı da Adam yokken bir mağazadan aşırmış olduğuydu.

Pierre Flodenhale arabadan çıkınca Adam onu karısı ile tanıştırdı.

Erica en çekici gülümsemesiyle:

«Sizi yarışırken seyrettim,» dedi. «Eğer Adam'ı sizin getirdiğinizi bilseydim endişelenirdim doğrusu.»

Adam:

«Benden çok yavaş araba kullanıyor,» dedi. «Bir kere bile sürat yapmadı.»

«Ne sıkıcı bir şey! Umut ederim ki partide eğlenmişsinizdir bari!»

«Çok değil, Bayan Trenton. Gittiğim bazı partilerle kıyaslanırsa çok sakin bile sayılırdı. Yalnız erkekler olunca hep böyle oluyor sanırım,»

Yavaş gel, ahbap! diye uyarmak isterdi Adam onu. Erica'nın Pierre'i kurnaz bakışlarla süzdüğünü fark etti. Genç yarışçının böylesine akıllı ve anlayışlı kadınlarla bir arada bulunmaya alışık olmadığından şüphelendi. Saçları omuzlarına dökülmüş ve ipekli Pucci

pijamaları içinde çok genç ve güzel görünen Erica'nın, Pierre'i etkilemiş olduğu görünüyordu.

Eve girip içki hazırladılar ve sonra kadehlerini alıp Erica'nın yumurtalı sandviç ve kahve hazırladığı mutfağa gittiler. Adam bir süre onları yalnız bırakarak ertesi sabah için bu geceden hazırlaması gereken dosyaları almaya ve bir iki telefon etmeye gitti. Döndüğünde Erica'yı bütün dikkatiyle otomobil yarışı konusunda bir konferans dinlerken buldu.

Pierre önüne yaydığı bir kâğıda yarış alanının resmini çizmiş, anlatıyordu.

«...tribünlerin önündeki yolda düz hatta gitmek gerekir. Sonra iki yüz mille giderken arabanın yalpa vurmasını düzeltmezseniz epey zaman kaybedersiniz. Rüzgâr genellikle yandan estiği için duvara çok yakın gidilir...»

Erica:

«Yarışçıların bunu yaptıklarını gördüm,» dedi. «Her zaman korkmuşumdur. O hızla giderken duvara bir çarpacak olursanız.»

«Önden vurmaktan daha iyidir bu, Bayan Trenton. Birkaç duvara bindirdim ben böyle...»

«Bana Erica deyin lütfen. Gerçekten de duvara çarptın mı?»

Onları dinleyen Adam bu konuşmadan pek hoşlanmıştı. Erica'yı otomobil yarışlarına götürmüştü ama, onun bu kadar ilgilendiğini şimdiye kadar hiç görmemişti. 'Belki de Pierre'le birbirlerinden hoşlandılar,' diye düşündü.

Aslında bu açıkça belli oluyordu, genç yarışçı Erica'nın ilgisini bir delikanlı gibi karşılıyordu. Adam, karısının dikkatine hedef olmadan kendine gelme fırsatı bulabildiği için memnundu. Eve dönmüş olduğu halde, hâlâ Rowena'yı düşünmekten kurtulamıyordu.

Pierre:

«Erica, her yarıştığın alanda, bu alanı bir... Bir keman gibi kullanman gerekir,» diyordu.

«Ya da bir kadın gibi,» dedi Erica. İkisi de güldüler.

«Alanın bütün inişlerini çıkışlarını, tümseklerini, çukurlarını, yolların güneş altında ya da yağmur yağdıktan sonra ne halde olacağını bilmelisin. Bunun için de en iyi yolu, en hızlı gidilecek yolu bulana kadar durmadan dinlenmeden dener durursun.»

Dosyalarını yanına alıp odanın öteki ucuna çekilmiş olan Adam:

«Amma da hayat ha,» diye söze karıştı.

Öteki ikisi de onu duymamışlardı bile. Adam, biraz çalıştığı takdirde kendisine aldırmayacaklarını düşündü.

Erica:

«Beş yüz millik bir yarışta iken zihnin başka şeylerle meşgul olur mu?» diye sordu.

Pierre çocukça gülümsedi.

«Asla. Yarışı kazanmayı ya da sonunda sedye ile götürülecek yerde yürüyerek çıkmayı istiyorsan kesinlikle hayır. Kontrol edeceğin ve hatırlayacağın çok şey vardır yarış sırasında. 'Başkaları ne yapıyorlar, öndekileri nasıl geçeceksin ya da onların seni geçmesine nasıl engel olacaksın' diye düşünürsün. Ya da lâstiğine bir şey olmuştur. Böyle bir şeyi hissettiğin anda kafanda bir sürü hesaplar yapar, iyice düşünür, lâstiği nerede değiştireceğine karar verirsin. Bu senin yarışı kaybedip kazanmanı belirleyen bir unsurdur. Her köşeye girmeden elli metre önce yağ göstergesine, uzun yolda da bütün göstergelere bakarsın. Kulağın hep motorun sesindedir. Ondan sonra kenardaki yardımcılarının işaretlerine de dikkat etmek gerekir. Öyle günler olur ki yanında bir sekreterin olsun istersin.»

Önündeki işe dalmış olan Adam, Pierre'le Erica'nın seslerine kulaklarını tıkadı.

«Ben bunları hiç bilmiyordum. Şimdi artık başka gözle seyredeceğim yarışları. Sanki ben de sizden biriymişim gibi.»

«Beni yarışta görmeni isterdim Erica.» Pierre oda-

nın öteki ucuna baktı, sonra sesini alçaltarak, «Adam, Tallageda'ya geleceğinizi söyledi ama ondan önce yapılacak yarışlar da var.»

«Nerede?»

«Kuzey Karolina'da. Belki de gelirsin, ha?» Erica'ya doğrudan doğruya bakıyordu şimdi. Kadın, onda şimdi bir gurur, bir kahraman olduğunun bilinci bulunduğunun farkına vardı. Pierre'in elinden pek çok kadının geçmiş olduğunu düşündü.

«Kuzey Karolina pek o kadar uzak sayılmaz,» diye gülümsedi Erica. «Düşünülebilir doğrusu.»

Biraz sonra Pierre Flodale'in ayağa kalkmış olduğunu fark etti Adam.

Pierre: «Ben gideyim artık, Adam,» dedi. «Arabana aldığın için de, evine çağırdığın için de çok teşekkürler.»

Adam dosyasını çantasına koydu. Tüketicinin otomobil seçimleriyle ilgili on yıllık bir nüfus artışı tahminiydi bu.

«Pek ev sahipliği edemedim ama karımın bunu örttüğünü umut ederim,» diye özür diledi.

«Hem de mükemmelen:»

«Benim arabamı alabilirsin.» Anahtarlarını çıkarmak için elini cebine attı. «Yarın, sekreterime arabayı nerede bıraktığını haber verirsen birini gönderip aldırır.»

Pierre duraksadı.

«Teşekkür ederim ama Erica dedi ki...»

Erica, üstüne hafif bir ceket atmış olarak daldı odadan içeri.

«Pierre'i ben götüreceğim,» dedi.

«Buna ihtiyaç yok ama...» diyecek oldu Adam.

«Hava güzel. Biraz çıkmak istiyordum aslında.»

Birkaç dakika sonra arabanın kapıları gürültüyle kapandı, motor homurtuyla çalıştı ve araba uzaklaştı. Ev sessizdi şimdi.

Adam yarım saat kadar daha çalışıp yukarı çıktı.

Erica'nın geldiğini işittiği zaman yatağına giriyordu. Erica yukarı çıktığında uyumuştu bile.

Rüyasında Rowena'yı gördü.

Erica da Pierre'i.

ON YEDİNCİ BÖLÜM

Otomobil yapımcıları arasında pek geçerli olan bir inanışa göre yeni arabalar konusunda başarılı fikirler birdenbire, gecenin ortasında, ayaklar masalar üstüne dayanmış, tartışılırken geliverir.

Geçmişte bunu doğrulayan örnekler vardır. Ford'un Mustang'ının başlangıcı böyle olmuştu. Ve Mustang da İkinci Dünya Savaşı'ndan sonraki en şaşırtıcı Detroit modası olmuş, bundan sonra gelen bir Ford, GM, Chrysler ve American Motors arabaları kuşağının öncüsü haline gelmişti. İşte bu nedenle birtakım üretim grupları, millet yatağında mışıl mışıl uyurken bürolarında otururlar, saatlarca konuşmaya dalarlar ve sigara dumanları arasında tılsımlı bir fikrin gelmesini beklerlerdi.

Hank Kreisel'in partisinde, iki hafta sonra haziran başlarında Adam Trenton ile Brett DeLosanto da böyle bir şeyi istiyorlardı.

Orion bir gece yarısı başladığı için, gerek onlar gerekse ötekiler bundan sonraki projeleri olan Farstar ilham perisini de aynı şekilde kandırabileceklerini umut ediyorlardı. Son birkaç aydan beri pek çok grup toplantısı yapılmıştı. Bunların bazıları kalabalık, bazıları da Adam ve Brett gibi iki kişiden meydana gelmişti. Ama yakında bir karar verilmesi gereken gidilecek yol hakkında hiç bir sonuca ulaşılamamıştı. Temel hazırlanmış, pek çok sorular sorulmuş ve aşağı yukarı cevaplandırılmıştı: *Bugün neredeyiz? Kim kime satıyor? Doğru olarak yaptığımız nedir? Neleri yanlış yapıyoruz? Halk arabadan ne beklemektedir? Gerçekte ne ister? Bundan beş yıl sonra onlar nerede olacaklar biz*

nerede olacağız? Siyasal bakımdan, sosyal bakımdan, fikir bakımından, seks bakımından? Nüfus artışı ne kadar olacak? Ya zevkler? Moda? Ne gibi yeni konular, yeni çelişiklikler çıkacak? Yaş gruplarına göre nasıl biçimlenme olacak? Kimler zengin kimler yoksul olacak? Aralarında kimler bulunacak bunların? Nerede? Niçin? İşte bunun gibi binlerce soru, olay, istatistik, kompüterlere girip çıkmıştı. Şimdi hiç bir kompüterin başaramadığı şeylere ihtiyaç vardı: Yüreklilik, önsezi, öngörüş ve biraz da deha.

Önlerindeki sorunlardan biri de şuydu: Farstar'ın biçiminde karara varmak için Orion'un nasıl karşılanacağını bilmeleri gerekiyordu. Ama Orion'un piyasaya çıkmasına dört ay vardı daha; o zaman bile daha altı ay geçmeden tam olarak bir şey söylenemezdi. İşte bunun için planlamacılar oto sanayiinde yeni modeller için oldum olası, baş vurulan yola baş vurmak zorundaydılar; yani tahmine.

Adam ile Brett'in bu geceki toplantıları aşağıda ayırım odasında başlamıştı. Ayırım odası, bir odadan daha fazla bir şey, içinde pek çok gizli şey barındıran ve pek az yabancının girebildiği ayrı bir bölümdü. Bu odanın görevi şirketin malları ile öbür şirketlerin mallarını incelemek ve sonra karşılaştırmaktı. Üç büyük otomobil şirketinde de buna benzer bir bölüm bulunuyordu.

Bu bölüm çerçevesi içinde eğer bir rakibin arabası ya da bir parçası daha sağlam, daha hafif, daha ekonomikse ve daha iyi monte edilmişse ya da herhangi bir üstünlüğü varsa analizciler bunu açıkça söylerlerdi. Şirkete bağlılık yargılarını etkilemezdi.

İşin kolayına kaçan şirket mühendisleriyle desencileri bazan bu odadan çıkan açıklamalar karşısında utanırlardı. Ama bunların bu keşifleri eğer kamuoyuna çıkarılacak olsa daha kötü durumlara düşeceklerinde şüphe yoktu. Şirketler, rakiplerinin arabalarında buldukları kusurları da açıklamazlardı; bunun bir gün kendi-

lerine karşı kullanılabilecek bir taktik olduğunu bilirlerdi. Her ne olursa olsun, ayırım odasının amacı olumluydu: Şirketin ürettiği mal ve modelleri incelemek ve başkalarından bir şeyler öğrenmek.

Adam ile Brett, biri şirketin bir mini arabası, biri Volkswagen, öteki de bir Japon arabası olan üç arabanın sökülüş durumunu incelemeye gelmişlerdi.

Adam'ın isteği üzerine iş saatından sonra orada kalan bir teknisyen, onları kilitli dış kapıda karşıladı, sonra daha birtakım kapılardan geçirerek yüksek tavanlı bir odaya soktu. Odanın duvarları yerden tavana kadar rafla kaplıydı.

Adam:

«Geceni berbat ettik Neil,» dedi. «Ama daha erken gelemedik, özür dilerim.»

«Zarar yok, Bay Trenton. Nasıl olsa parasını alıyorum.» Eskiden montajda çalışan ve şimdi arabaları en küçük parçalarına kadar söken yaşlı teknisyen onları rafların yanına götürerek, «İstediğiniz her şey hazır,» dedi.

Brett DeLosanto çevresine baktı. Buraya çok kereler gelmiş olduğu halde bu parçalara ayırma işlemi, her seferinde kendisini şaşkınlık içinde bırakırdı.

Bu bölüme getirilen arabalar, tıpkı halkın aldığı gibi acentelerden alınırdı. Acente sıradan bir kişi adına alınan bu arabanın normal kullanılış dışında ayrıntılı bir incelemeye tutulacağını bilmezdi. Böylece, bütün arabaların normal dışı imal edilmiş modeller olmaması sağlanırdı.

Araba binaya gelir gelmez bodruma indirilir ve parçalara ayrılırdı. Bu işlem, arabanın yalnızca büyük parçalarının sökülmesi değil, küçüklü büyüklü ne kadar parça varsa birer birer çıkarılıp ayrılmasıydı. Her çıkan parça numaralanır, fişlenir, tanımlanır, ağırlığı yazılırdı. Yağlı olanlar temizlenirdi.

Normal bir arabayı istenilen parçalara ayırmak, dört kişinin on ile on dört gününü alırdı.

Bütünüyle ayırma işlemi o kadar ilerlemişti ki, bunun için yepyeni aletler yapmak zorunda kalmışlardı. Parçaların tek tek dizildikleri çekmeceler daha sonra duvardaki raflara yerleştirilirdi. Böylece otopsi görmüş cesetler gibi sanayiin en yeni modelleri özel bir incelemeye ve kıyaslamaya sokulmak üzere hazır olurdu.

Şirketin bir mühendisi odaya çağırılır ve kendisine:

«Rakibimizin far lambası yuvalarına bak,» denilirdi sözgelişi. «Ayrı ve karmaşık parça olacakları yerde radyatör desteğinin bir parçası haline getirilmiş. Onların yönetimi hem daha ucuz hem daha iyi. Haydi kollarını sıva da buna benzer bir şey yarat bakalım.»

Buna, değerlendirme mühendisliği adı verilirdi. Çünkü otomobilin modellerinden tek bir kuruşluk bir ekonomi yapmak sonunda binlerce dolar kâr demek oluyordu. 1960'larda Ford, General Motors'un ana fren silindirini inceledikten sonra kendi fren sliindirinde yaptığı bir değişiklikle müthiş bir yirmi beş sentlik tasarruf yapabilmişti.

Şu anda Adam ile Brett'in yaptığı gibi, başkaları da model değişikliklerini görmek ve esinlenmek için gider parçaları incelerlerdi.

Teknisyenin gösteri çekmecelerine yerleştirdiği Volkswagen, yeni bir arabaydı.

«Yıllardır VW sökerim, her seferinde hep aynı mükemmel kalite çıkar karşıma,» diye adam yakındı.

Brett başını salladı:

«Keşke bizimkiler için de aynı şeyi söyleyebilseydik.»

«Ben de öyle diyorum, Bay DeLosanto. Ama olmuyor işte. Hiç olmazsa burada söyleyemiyoruz bunu.»

Şirketin kendi küçük arabasının parçalara ayrıldığı bölümün önüne gelince teknisyen:

«Bu seferki arabamız iyidir, ha,» dedi. «O Alman böceği olmasaydı bayağı mükemmel diyebilirdik.»

«Küçük Amerikan arabalarının da gittikçe otomatikleştiğinden bu,» diye Adam söze karıştı. «Vega Lords-

town'daki yeni fabrikasıyle büyük bir adım attı. Daha çok otomatikleşip, daha az insan çalıştırdıkça kalitemiz de yükselecek elbette.»

«Ne kadar yükselse de Japonya'ya erişemeyeceğiz Hiç olmazsa şunu yapan fabrikaya, Bay Trenton. Şuna bakın, Allahınızı severseniz!»

Görmeye geldikleri üçüncü araba olan Japon arabasının parçalarını incelediler.

«İp ve tel,» dedi Brett.

«Size bir şey söyleyeyim mi efendim? Dostlarımdan birinin bu arabaya binmesini istemezdim doğrusu. Dört tekerlekli bir motosikletten başka bir şey değil bu. Hem de kötü bir motosiklet.»

Üç arabanın parçalarını da inceden inceye gözden geçirdiler. Bir süre sonra yaşlı teknisyen onları kapıya kadar geçirdi.

Kapıda ayrılırlarken:

«Beyler, bundan sonra ne geliyor?» diye sordu. «Yani bizim için demek istiyorum.»

Brett, «İyi ki hatırlattın,» dedi. «Biz de bunu sana sormaya gelmiştik.»

Hepsinin bildiği bir şey vardı: Küçük tip bir araba olacaktı bu. Ama ne biçim?

Büroya döndükleri zaman Adam:

«1970'lere kadar uzun bir süre bu işte çalışanların çoğu küçük araba modasının geçici olduğunu sandılar,» dedi.

Üretim Planlama İkinci Müdürü Elroy Braithwaite:

«Ben de onlardan biriydim,» dedi. Brett'le Adam'ın ayırma odasından döndüklerinden az sonra Gümüş Tilki de yanlarına gelmişti. Şimdi beş kişilik grup —Adam, Brett, Braithwaite ve Üretim Planlamadan daha iki kişi— Adam'ın bürosunda birer koltuğa serilmiş oturuyorlar, görünüşe göre çene çalmaktan başka bir şey yapmadıkları halde, gerçekte birbirlerinin düşüncelerini uyandırmayı umut ediyorlardı. Masaların ve pencere ke-

narlarının üstü, boş kahve fincanları ve dolu küllüklerle kaplıydı. Gece yarısını geçmişti.

Braithwaite:

«Küçük araba çılgınlığının devam edeceğini sanmamıştım,» dedi. «Üstelik o zaman epey güçlü bir şirketteydim. Ama hepimiz yanılmışız. Şimdi gördüğüme göre bu sanayiin ana dalını küçük arabalar meydana getirecek, hem de çok uzun bir süre.»

Üretim Planlamacılarından bir başkası:

«Belki de sonsuza kadar,» dedi. Bu, bir yıl önce Yale'den gelmiş Castaldy adında genç bir zenciydi.

Brett DeLosanto:

«Hiç bir şey sonsuza kadar değildir,» diye itiraz etti. «Ne kadınların etekleri, ne saçlar, ne de arabalar. Şu anda küçük arabanın bir statü sembolü olduğunda ve uzun süre de böyle kalacağında Elroy'la aynı fikirdeyim.»

Adam:

«Küçük bir arabanın bir sembol olmadığına inananlar var,» diye süşüncesini açıkladı. «Bunlar artık sembole filan aldırmadıklarını söylüyorlar.»

Brett:

«Buna sen de benim kadar inanmıyorsun ya,» karşılığını verdi.

Gümüş Tilki:

«Ben de inanmıyorum,» dedi. «Bu son yıllarda epey şey değişikliğe uğradı ama insan tabiatı bunların arasında değildir. Şüphesiz şimdi tutulan bir 'ters statü' hastalığı var, ama bu da her zaman olduğundan başka bir şey değil ki. Bir insanın daha başka ya da üstün olmaya çabalaması!»

Adam:

«Belki de, bu statü dışına çıkmak isteyenlere uygun bir araba yaratmamız gerek,» dedi.

Gümüş Tilki başını salladı:

«Büsbütün öyle değil. Yine de aklı başında olanları, o büyük alıcı grubunu göz önünde tutmamız gerek.»

Castaldy:

«Ama bu aklı başındalar kendilerini hiç de öyle görmek istemezler. Banka müdürlerinin favorilerini uzatmalarının nedeni de bu aslında.»

Braithwait kendi favorilerini okşayarak:

«Hepimiz uzatmıyor muyuz sanki?» dedi.

Gülüşmeler arasında sözü Adam aldı:

«Belki de çok komik bir şey değil bu. Belki de bu, bizim istemediğimiz bir tip arabayı işaret ediyor bize. Yani şimdiye kadar yapılanlara benzemeyen, alışılmamış bir tipi.»

Gümüş Tilki:

«Epey büyük bir iş,» dedi.

Brett düşünceli düşünceli:

«Ama imkânsız değil,» diye karşılık verdi.

Genç Yale'li Castaldy:

«Bugünün çevresi, bu statü dışına çıkmanın, bu ters statünün bir parçası,» diye hatırlattı. «Eğer böyle adlandıracak olursak. Yani kamuoyu, tepkiler, azınlıklar, iktisadî baskılar ve bütün diğerleri.»

«Doğru,» diye onu onayladı Adam. Sonra, «Bunu çok kereler konuştuğumuzu biliyorum ama çevre unsurlarını bir daha sıralayalım,» diye ekledi.

Castaldy elindeki notlara baktı:

«Hava kirlenmesi: Halk bu konuda bir şeyler yapmak istiyor.»

«Bir noktayı düzeltelim,» dedi Brett. «Başkalarının bir şeyler yapmasını istiyor. Hiç kimse kendi arabasından vazgeçmek niyetinde değil. Bütün araştırmalarımız bunu gösteriyor.»

Adam söze karıştı:

«Bu doğru olsun ya da olmasın araba yapımcıları hava kirlenmesi konusunda bir şeyler yapmaktadırlar. kişilerin tek tek yapacakları pek bir şey olamaz.»

Castaldy ısrar etti:

«Yine de pek çok kimse küçük arabaların havayı büyük arabalardan daha az kirlettikleri kanısında. Onlar

da bu şekilde katkıda bulunacaklarına inanıyorlar. Araştırmalarımız bunu da belirtiyor,» Notlarına baktı. «Devam edebilir miyim?»

Brett:

«Sözünü kesmemeye çalışacağım,» dedi. «Ama söz veremem buna.»

Castaldy:

«İktisadî bakımdan kilometre başına yakılan benzin artık o kadar önemli değil,» diye devam etti. «Ama buna karşılık park yeri ücretleri önemli bir yer alıyor.»

Adam başını salladı:

«Buna karşı söylenecek bir şey yok. Caddelerde artık park yeri bulunmaz oldu. Gerek özel gerekse kamu park yerleri de gittikçe pahalılaşıyor.»

«Ama birçok şehirlerde küçük arabalardan daha az park ücreti alıyorlar. Bu düşünce de gittikçe yayılmakta.»

Gümüş Tilki sinirli bir sesle:

«Bütün bunları biliyoruz,» dedi. «Küçük araba fikrine de alışmış bulunuyoruz.»

Castaldy gözlüğünün ardında, üzülmüş görünüyordu.

Brett DeLosanto:

«Elroy,» dedi. «Çocuk bize yardım etmeye çalışıyor. Eğer sen de bunu istiyorsan lütfen mevkiini ortaya atıp durma.»

«Aman Yarabbim!» diye Gümüş Tilki yakındı. «Amma da hassas olmuşsunuz sizler. Ben kendi düşüncemi söylüyordum sadece.»

Brett:

«İyi insan olmaya çalış,» dedi. «Bırak İkinci Müdürlüğü biraz.»

«Seni piç seni!» Braithwaite sırıtıyordu. Castaldy'ye dönerek, «Özür dilerim, devam edelim,» dedi.

«Bay Braithwaite, şunu demek istemiştim ki...»

«Elroy de bana...»

«Peki efendim. Yani bunun, bütünün bir parçası olduğunu söylemek istemiştim.»

Çevre, sağlığı ve insanlığın sorunları üstünde konuşmaya devam ettiler: Nüfus artışı, her tarafta baş gösteren yer darlığı, her türlü hava kirlenmesi, düşmanlıklar, başkaldırmalar, gençler —yakında dünyaya hükmedecek olan gençler— arasında yaygınlaşan yeni kavramlar ve değerler. Yine de bütün değişikliklere rağmen arabalar var olmakta devam edecekti; tecrübeler bunu gösteriyordu. Ama ne tip araba olacaktı bu? Bazıları şimdiki gibi kalacaktı şüphesiz, ama yine de toplumun ihtiyaçlarını yansıtan yeni tipler de olmalıydı.

Adam:

«Mademki söz ihtiyaçlara geldi, bunları bir özetleyemez miyiz?» diye atıldı.

Castaldy:

«Tek bir kelime isterseniz söyleyeyim,» dedi. «Faydalılık.»

Brett DeLosanto kelimeyi ağzında dolaştırdı:

«Faydalılık Çağı.»

Gümüş Tilki:

«Bunu bir dereceye kadar kabul edebilirim,» dedi. «Ama bütünüyle değil.» Düşüncelerini toplamaya çalışırken ötekilerin susmaları için eliyle bir işaret yaptı. Beklediler; bir süre sonra ağır ağır, «Pekâlâ 'faydalılık' kabul edildi,» diye sözünü sürdürdü. «Buna en yeni statü sembolü, ters statü ya da ne ad verirseniz o olsun. Hepsi aynı anlama geliyor. Gelecekte bunun böyle olacağını kabul ediyorum. Ama bu, insan tabiatının geri kalan yanını kapsamıyor ki. Doğduğumuz günden başlayarak bizimle birlikte var olan hareketlilik işgüdüsü, sonraları iktidar, güçlülük, sürat ve heyecan özlemi. Bunlardan, bütünüyle hiç bir zaman kurtulamayız. Kurtulamadık da, kurtulamayacağız da.»

Brett:

«Bunu kabul ederim,» dedi. «İleri sürdüğün noktanın ispatı olarak şu yapılan kumda giden binlerce ara-

bayı gösterebilirim. Gittikçe de artıyor bunlar. Artık şehirlerde bile görülmeye başlandı.»

Gümüş Tilki omuzlarını silkti:

«Faydalı bir Volkswagen'i alıyorlar, şasisine kadar söküyorlar sonra üstüne süslü püslü, uydurma şeyler yapıyorlar.»

Adam'ın aklına bir şey geldi. Bu, söylenen şeylere, akşam üstü gördüğü parçalara ayrılmış Volkswagen'e, daha bir sürü bulanık, uçucu şeylere ilişkin, aklından kaçıp gitmiş bir noktaya ilişkin bir şeydi... Onlar konuşurlarken düşünmeye çalıştı.

Aradığı şeyi bulamadı ama bir iki gün önce gördüğü bir fotoğrafı hatırladı birden. Dergi hâlâ masasının üzerindeydi. Uzanıp aldı. Ötekiler merakla kendisine bakıyorlardı.

Renkli bir fotoğraftı bu. Engebeli bir kumsalda giden bir arabayı gösteriyordu. Tekerlekleri kaygan zemine tutunmaya çalışıyor, arkasına bir kum bulutu fırlatıyordu. Fotoğrafı çeken objektifi açık tutmuş, araba hareket halinde bulanık bir bölge halini almıştı. Resmin altındaki yazı bu tip arabaların gittikçe arttığını ve en az yüz imalâtçının karoseri yetiştirmeye uğraştığını belirtiyordu. Yalnız Kaliforniya'da, kumda giden sekiz bin araba vardı.

Adam'ın omzundan bakan Brett gülümsedi:

«Kum otomobilleri yapmayı düşünmüyorsun ya?»

Adam, başını salladı. Bu arabalara düşkün insanlar ne kadar çoğalsa da bu bir modaydı eninde sonunda. Bir uzman işiydi; Üç Büyükler'in işi değildi. Adam bunu biliyordu. Ama yine de, hatırlayamadığı o cümle bununla ilgili bir şeydi... Yine de hatırlamadı bunu, çizgi. Ama ay aracı, görevini tam bir başarıyla yaptığı

Hayatta sık sık olduğu gibi tam bu sırada talih karışıverdi işin içine.

Adam'ın dergiyi fırlattığı yerin tam üstünde Apollo 11 Ay aracının çerçeveli bir fotoğrafı vardı. Adam, her ne içinse kendisine verilmiş olan bu resmi beğen-

miş ve çerçeveletip odasının duvarına asmıştı. Resim de ay aracı bütün heybetiyle görünüyordu, önünde de bir astronot vardı.

Breet dergiyi alarak yanındakilere gösterdi.

«Deli gibi hız yapıyor bunlar. Bir kere ben de bindim bunlardan birine.» Resmi dikkatle inceledi. «Ama çok çirkin bir şey doğrusu.»

Adam, *ay aracı da öyle,* diye düşündü.

Çirkindi gerçekten. Sivri köşeler, birtakım gariplikler, dengesizlikler; pek az bir simetri, pek az düzgün her ikisi de faydalı, iş gören araçlardı; bir amaç için için çirkinliği yeniyor ve sonunda kendine özgü bir güzelliğe sahip oluyordu.

Unuttuğu cümleyi hatırladı birden.

Rowena'nın söylediği bir şeydi bu. Geçirdikleri ilk geceden sonra sabah şöyle demişti: «Bugün ne derim biliyor musun? 'Çirkin güzeldir' derim bugün.»

Çirkin Güzeldir!

Ay aracı çirkindi. Kumda giden arabalar da. Ama her ikisi de faydalı, iş görena raçlardı; bir amaç için yapılmışlar ve bunu yerine getiriyorlardı. *Niçin bir araba da böyle olmasın?* Niçin şimdiki ölçülere göre çirkin, ama ihtiyaçlara, çevreye ve zamana —Faydalılık Çağı' na— uygun bir araba yapılmasın ve bu araba niçin sonunda güzel olmasındı?

«Farstar hakkında bir düşüncem var galiba,» dedi. «Ama acele etmeyin. Ağır ağır anlatmama izin verin.»

Odadakiler sustular. Kelimelerini dikkatle seçerek konuşmaya başladı Adam. Tek bir fikrin peşinden hemen koşmayacak kadar tecrübeliydi hepsi. Ama Adam yine de, daha önce olmayan bir gerilim ve sonra gittikçe artan bir ilgi hissetti odada. Gümüş Tilki gözleri yarı kapanık, düşünceliydi. Genç Castaldy, kendini bir şeye verdiği zamanlar yaptığı gibi, kulağını kaşıyordu. Şimdiye kadar pek az konuşmuş olan öteki Üretim Planlamacısı bakışlarını Adam'ın yüzünden ayırmıyordu. Brett DeLosanto'nun parmakları yerinde duramıyor

gibiydi. Elinde olmayarak bir tabaka kâğıt çekti önüne.

Adam sözlerini bitirdiği zaman yerinden fırlayıp odayı arşınlamaya başlayan Brett oldu. Bilmece parçaları gibi yarım kalmış cümleler, fikirler atıyordu ortaya... *Yüz yıllardır sanatçılar çirkinlikte güzellik bulmuşlardır. Mikelanj'dan Henry Moore'a kadar yapılan çarpık heykelleri düşünün... Ya çağdaş sanat... birbirine kaynamış ıskarta parçalar, pek çok kimse için hiç bir anlamı olmayan, alay konusu olan... Resmi ele alın: Ya da hayatı düşünün: Güzel bir kız ve gebe bir çirkin... Hangisi daha güzel bunların?* Hepsi görüşe göre değişiyordu bunların. Biçim, simetri, stil ve güzellik, hiç de zorlanacak şeyler değildi.

Breet yumruğunu avcunun içine vurdu.

«Burnumuzda Picasso tüttüğü halde arabalarımızı Gainsborcugh tablolarından çıkarıyoruz sanki.»

Gümüş Tilki:

«Kutsal Kitap'ta bir söz var sanırım,» dedi. «*'Gözleriniz açılacak'* gibi bir şey. Ama hemen kapılıp gitmeyelim buna. Bir şeyler bulmuş olabiliriz. Bulmuş olsak bile önümüzde çok uzun bir yol bulunduğunu aklımızdan çıkarmayalım.»

Brett çizmeye başlamıştı bile. Çiziyor, çiziyor, sonra hepsini bir kenara fırlatıp atıyordu. Sayfaları, önündeki bloknottan kopardıkça yerde bir yığın meydana geliyordu. Bir modelcinin düşünme şekliydi bu, ötekilerin konuşarak düşüncelerini geliştirdikleri gibi o da bu şekilde düşünürdü. Adam, sayfaları sonra toplayıp saklamayı hatırlattı kendisine; bu geceden bir şey çıkarsa, tarihsel belgeler olacaktı bunlar.

Ama Elroy Braithwaite'ın dediklerinin doğru olduğunu biliyordu. Hepsinden çok burada bulunmuş olan Gümüş Tilki yeni arabaların düşünce alanından bitmiş şekillere geçtiğini çok kere gördüğü gibi, başlangıçta çok şeyler vaat eden planların, önceden bilinmeyen nedenlerle, hatta bazen hiç bir neden olmadan, bir kenara atıldığına da tanık olmuştu.

Yeni bir arabà fikrinin, şirketin içinde aşması gereken pek çok engeller, karşılaşacağı eleştiriler, sonsuz toplantılar, yenmek zorunda kaldığı muhalefetler vardı. Bir fikir bütün bunlardan sonra hâlâ var olmakta devam etse bile Genel Müdür'ün ve Yönetim Kurulu Başkanı'nın ayrı ayrı veto hakları bulunurdu...

Yine de bazı fikirler bütün bunları aşar ve gerçekleşirdi.

Orion böyle olmuştu. Böylece... belki de bu da... Şu anda ekilmiş bu tohum da Farstar biçimine bürünebilirdi.

Birisi kahve getirdi ve konuşmaya devam ettiler.

ON SEKİZİNCİ BÖLÜM

Otomobil Kenti adlı belgesel filmin çekilmesi, bir senaryo yazılmadan devam ettiği için Keith Yates-Brown'ın kişiliğinde OJL Reklam Şirketi epey endişeli idi.

Yates-Brown bir iki gün önce New York'tan Barbara'ya telefon ederek:

«Ama bir senaryo olmalı,» demişti. «Aksi takdirde müşterinin haklarını buradan nasıl korur, gerekli fikirleri nasıl verebiliriz?»

Barbara, Madison Avenue'nün bu işe karışmasının hiç de gerekli olmadığını Yönetim Müdürüne söylemek isterdi. Bu karışma şimdi artık biçimini almakta olan dürüst bir filmi karışık ve bulanık bir şekle dönüştürebilirdi. Ama Barbara, görüş açısını değerli saydıracak kadar geçmiş tecrübesi olan film yönetmeni Wes Gropetti'nin sözlerini tekrarlamıştı. Gropetti:

«Detroit'in ruh durumunu daha bilmediğimizden, kâğıt üstüne bir sürü palavra sıralayarak elde edemeyiz. Bütün bu kameralar ve ses alma aletleriyle bunu bulmaya çalışıyoruz,» demişti.

Kısa boylu, koca sakallı bir adam olan film yönetmeni tüylü bir kargayı andırıyordu. Başında hiç çıkarmadığı bir beresi vardı.

«Şehrin yoksul kesiminde yaşayanların, orospuların ve çocukların bize kendileri hakkında neler düşündüklerini, biz tembellere ne gözle baktıklarını kendi ağızlarından duymak istiyorum,» diye devam etmişti. «Bunların içinde nefretleri, umutları, yedikleri, uyudukları, cinsel ilişikleri, terlemeleri, neler gördükleri ve

kokladıkları da var. Suratlarını seslerini her şeylerini önceden prova etmeden çekeceğim. Dil konusuna gelince bunu da olduğu gibi bırakacağız. Belki de birkaç kişinin kıçını dürtükleyeceğim kızdırmak için; ama ne olursa olsun onları konuşturacağım ve konuşurlarken de kamerayı onların, yoksul kesimin gözünün gördüğü şekilde dolaştıracağım Detroit üstünde.»

Barbara, Yates-Brown'a yönetmenin bunda başarılı olduğunu da söyledi.

Gropetti, gerçek sinema tekniğini uygulayarak, elinde bir el kamerası olduğu halde, yardımcılarıyla şehirde dolaşıyor, milleti açıkça, serbestçe ve bazen dokunaklı bir şekilde konuşturuyordu. Gropetti'nin bu seferlerine katılan Barbara onun dehasının insanları seçme içgüdüsünde olduğunu görüyordu. Seçtiklerine, kendi üzerlerine çevrilmiş ışıklar ve objektifler olduğunu unutturabiliyordu. Ses sahipleri konuşmaya başlamadan önce Gropetti'nin onların kulaklarına neler fısıldadığını kimse bilmiyordu; bazen başını, filmini çekeceği insanın kulağına dayar ve dakikalarca gizli gizli bir şeyler anlatırdı. Ama her seferinde bir tepki uyandırırdı bu: gülümseme, meydan okuma, kabul etme, aksilik, küstahlık, uyanıklılık, öfke ve bir keresinde - sonunda gayet konuşkan olan genç bir zenci militandan - parıl parıl bir nefret.

Bir karşılık göreceğinden emin olur olmaz Gropetti hemen geri fırlar ve zaten gizli bir işaretle harekete geçirmiş olduğu kameranın bütün yüz ifadelerini ve kendiliğinden akan sözleri yakalamasını sağlardı. Gropetti aradığını bulana kadar bunu tekrarlardı. Aradığı da bir kişilik belirtisiydi. İyi ya da kötü dost ya da düşman, ama canlı ve gerçek bir kişliik belirtisi.

Barbara, sonuçların aldığı şekli görmüş ve heyecanlanmıştı. Çekilen resimler fotoğraf bakımından Karsh portrelerinin nitelik ve derinliğine Gropetti'nin o tılsımlı canlılığına sahipti.

Bütün bunları anlattığı zaman Keith Yates-Brown:

«Filmin adı *Otomobil Kenti* olduğuna göre Gropetti'ye insanlardan başka otomobillerin de var olduğunu ve filmde bunları da —hatta mümkünse müşterimizinkileri— görmek istediğimizi hatırlatırsan iyi olur sanırım,» dedi.

Barbara, kendisine verilen mutlak yetki hakkında şefinin şüpheye düştüğünü anlamıştı. Ama bir filmin tamamlanması için böyle yetkili bir kimsenin gerektiğini ve OJL Şirketi'nin işten alıncaya ya da kovuluncaya kadar bu yetkilinin de Barbara olacağını bildiğini, biliyordu.

Yates-Brown'ı yatıştırmak için:

«Filmde otomobil de olacak, hem de müşterininkilerden,» dedi. «Ama bunu ne çok önemli duruma getiriyor, ne de saklıyoruz. Filmi görenler otomobillerin ne marka olduğunu anlayacaklar, merak etmeyin.» Otomobil montaj fabrikasında, yoksul kesimden alınan işçi programına ve Rollie Knight'a önem verilerek çekilen bölümü anlattı bundan sonra.

Montaj fabrikasında film çekilirken öteki işçiler kameranın gerçekte Rollie Knight'a çevrildiğini anlamamışlardı. Bu biraz, bunun böyle olmasını isteyen Rollie yüzünden, biraz da havayı gerçek olarak yansıtabilmek içindi.

Brett DeLosanto'nun evinde Barbara'nın anlattığı proje ile ilgilenen Personel'den Leonard Wingate, ortalığı yaymadan işleri ayarlamıştı. Fabrikadakiler ancak bilinmeyen bir nedenle, fabrikanın bir bölümünün çalışmasının filme alındığını sanıyorlardı. Wes Gropetti, Barbara ve film teknisyenlerinden başka işin doğrusunu ve asıl filmi çekilenin Rollie Knight olduğunu bilen yoktu.

Çekimin bu bölümünde fon sesi olarak yalnız fabrika içindeki gürültüler alınmıştı; sonradan Barbara dinlediği zaman bunun çekilen filme pek uygun düşen bir kâbus gürültüsü olduğunu fark etti.

Rollie Knight'in sesi, Gropetti ile teknisyenlerinin

Rollie Knight'ın May Lou ile birlikte oturduğu daireye gittiği zaman alınacaktı. Leonard Wingate de orada olacaktı. Barbara'nın Keith Yates-Brown'a söylemediği şey Brett DeLosanto'nun da bu ses çekiminde bulunacağıydı.

Yates-Brown, telefonda:

«Sonunda hesabını vereceğimiz büyük paralar harcadığımızı unutmayın sakın,» diye uyardı Barbara'yı.

«Bütçe dışına çıkmadık. Müşterimiz de şimdiye kadar çektiklerimizden memnun. Hiç olmazsa Yönetim Kurulu Başkanı memnun diyebilirim.»

Telefondan gelen sesten, Yates-Brown'ın yerinden sıçradığını anladı.

«Yönetim Kurulu Başkanı'yla temasa mı geçtin!?» Barbara, ABD Cumhurbaşkanı ya da Papa'yla demiş olsaydı adam bu kadar şaşırmayacaktı belki.

«Film çekimine geldi bir gün. Ertesi gün Gropetti filmi banyo edip başkanın odasında gösterdi.»

«O ağzı bozuk hippi Gropetti'yi on beşinci katta başı boş mu bıraktın?»

«Wes, başkanla aralarının iyi olduğunu söylüyor.»

«Söylüyor mu? Sen kendin gitmedin mi oraya?»

«O gün işim vardı gidemedim.»

«Allahım!»

Barbara, şefini gözünün önüne getirebiliyordu; yüzü bembeyaz elini kafasına götürmüş:

«Siz söylemiştiniz bana başkanın bu işle özellikle ilgilendiğini ve ara sıra kendisine rapor verebileceğimi.»

«Ama öyle oldu bittiye getirerek değil! Önce burada bize haber verecektin, biz de neler söyleyeceğini kararlaştıracaktık. Hele Gropetti'yi kendi başına...»

Barbara:

«Size, başkanın ertesi gün bana telefon ettiğini anlatacaktım,»... dedi. «Şirketimizin Wes Gropetti gibi bir adamı seçmiş olmasından dolayı büyük bir hayal gücü gösterdiğini —bunlar kendi sözleridir— ve Wes'e istedi-

ğini yapmamız için özgürlük vermemizi söyledi. Bütün bunları bir mektupla size bildirecekmiş.»

Derin bir soluk geldi telefondan.

«Mektup gelmedi daha. Gelince...» Bir an sustu. «Barbara, işini iyi yapıyorsun galiba?» Yates-Brown'ın sesi yalvarır gibiydi şimdi. «Ama ne olur işi talihe bırakma, müşterinin Yönetim Kurulu Başkanı konusunda her şeyi bana hemen bildir, olur mu?»

Barbara söz verdikten sonra Yates-Brown, yine de bir senaryo yazılmış olsaydı daha iyi olacağını söyledi.

İşte şimdi aradan iki üç gün geçtikten sonra ve yine de senaryosuz olarak Wes Gropetti, yeni işe alınma programını ve Rollie Knight'ı kapsayan son bölümleri çekiyordu.

Akşamın erken bir saatı.

Sekizi birden, küçük ve boğucu derecede sıcak, şöyle böyle döşenmiş odaya doluşmuşlar.

Sekizi birden, küçük ve boğucu derecede sıcak, şöyle böyle döşenmiş odaya doluşmuşlar.

Detroit'te, hele şehrin iç kesiminde yakıcı, rüzgârsız bir yaz günü geçmişti. Güneş batmış olduğu halde sıcaklık hâlâ devam ediyordu.

Bu anda, yaşadıkları yer burası olduğu için Rollie Knight'la May Lou da sekiz kişinin içindeydiler. Her ölçüye göre küçük sayılabilecek oda hem oturma hem yatak odası görevini görüyordu. Yandaki, dolap boyundaki mutfakta eski bir gazocağı, tek musluklu bir lavabo, birkaç tahta raf vardı. Tuvalet ve banyo gibi bir şey yoktu. Bu gibi kolaylıklar bir kat aşağıdaydı ve öteki altı daireyle birlikte paylaşılırdı.

Rollie, bu işe karıştığına pişman olmuş gibi asık suratlıydı. Sıska bacakları ve kollarıyle çocuksu tavırlı May Lou ürkmüş görünüyordu. Ama bu sıcakta bile beresini çıkarmamış olan Wes Gropetti sakin sakin kendisine bir şeyler anlatırken ürkekliği geçiyor gibiydi.

Teknisyenler, kameralarını ve ses aletlerini yönetmenin arkasına güçlükle sığdırabilmişlerdi. Barbara Zaleski not defterini açmış, onların yanında duruyordu.

Brett DeLosanto, Barbara'nın güneş gözlüğünü her zaman olduğu gibi saçlarının arasına kaldırdığını görerek gülümsedi.

Projektörler daha yakılmamıştı. Onlar da yandığı zaman odanın sıcaklığının artacağını hepsi biliyorlardı.

Otomobil şirketinin Personel bölümünden, şirketin en kıdemli zenci yöneticisi olan Leonard Wingate terli yüzünü temiz bir keten mendille kuruluyordu. Brett'le ikisi bir duvara dayanmışlar, fazla yer kaplamamaya çalışıyorlardı.

Gropetti'nin işaretini gören teknisyenler ışıkları yaktılar ve ses alma makinesini işlettiler.

May Lou gözlerini kırpıştırdı. Ama yönetmen hafif sesle konuşmaya devam edince başını salladı ve yüzü eski durumunu aldı. Gropetti hızlı ve sakin bir hareketle makinenin çekim alanından süzülüverdi.

May Lou, sanki kendi düşüncelerinden başka bir şeyle ilgili değilmiş gibi:

«Üzülmeye gerek yok,» dedi. «Geleceğimizi düşünmemizi söylüyorlar ama hiç de gerek yok buna, çünkü bir geleceğimiz yok bizlerin.» Omuzlarını silkti. «Hiç bir şey değişmedi ki.»

Gropetti:

«Kes!» dedi.

Işıklar söndü. Yönetmen araya girerek May Lou'nun kulağına bir şeyler daha fısıldadı. Birkaç dakika sonra, hepsi ses çıkarmadan beklerlerken ışıklar yine yandı. Gropetti aradan çekildi.

May Lou'nun yüzü canlanmıştı:

«Renkli televizyonumuzu aldılar,» dedi odanın boş bir köşesine bakarak. «İkinci taksiti ödemedik diye iki herif gelip aldı televizyonumuzu. Heriflerden biri ödemeyecek olduktan sonra niçin televizyon aldığımızı sor-

du. Ben de ona, 'Beyim, bugün ilk taksiti verecek param varsa, bu gece televizyon seyrederim. Bazı günler en önemli şey budur,' dedim.» Sesi alçaldı kızın. «'Yarın ne olacağını kim bilir?' demek gerekirdi oysa.»

«Kes!»

Brett, yanındaki Leonard Wingate'e:

«Ne demek bunlar?» diye fısıldadı.

Zenci yönetici hâlâ yüzünü siliyordu. Yavaş bir sesle:

«Başları dertte,» dedi. «Hayatlarında ilk defa para yüzü görünce deliye döndüler, mobilya aldılar, renkli televizyon aldılar, ödeyemeyecekleri taksit borçları altına girdiler. Şimdi bu eşyaların bir kısmı geri alındı. Hepsi de bu kadar değil.»

Gropetti, May Lou'yla Rollie Knight'ın yerlerini değiştiriyordu. Şimdi kameraya Rollie bakıyordu.

Brett, yine hafif sesle:

«Başka ne oldu?» diye sordu.

«Knight'ın aylığına bir kere haciz kondu. Bu hafta yeni bir haciz kararı daha geldi. Sendika anlaşmasına göre iki haciz otomatik olarak işten çıkarılma demektir.»

«Hay Allah cezasını versin! Peki, sen bir şey yapamaz mısın?»

«Belki de yapabilirim. Her şey Knight'a bağlı. Bu iş bitince konuşacağım!»

«Peki hepsini filmde anlatması mı gerekiyor?»

Leonard Wingate omuzlarını silkti:

«Bunun özel bir sorunu olduğunu ve isterse anlatmayacağını söyledim. Ama ne o ne de kız pek aldırış etmiyorlar. Belki gerçekten umursamıyorlar, belki de başkalarına yardım edebileceklerini düşünüyorlar. Bilmiyorum.»

Konuştuklarını duyan Barbara başını çevirdi:

«Wes, bunun bütünün bir parçası olduğunu söylüyor. Üstelik onlara karşı anlayışlı davranacak.»

Yönetmen bu kere Rollie'yle konuşuyordu.

Wingate, Barbara'yla Brett'e yine alçak ama sert bir sesle:

«Knight'ın başına gelenlerin yarısı bizim - sizin ve benim gibi insanların - davranışlarımızdan doğuyor,» dedi. «Biz bunlar gibi iki çocuğa yardım ediyoruz, ama bu yardımı yapar yapmaz da bizim kendi yaşayışımızla yıllar sonunda elde ettiğimiz bütün orta sınıf değerlerimizi üzerlerine almalarını istiyoruz. Aynı şey para için de geçerli. Hayatında eline para geçmiş olmadığı halde Knight'ın, parasını bunu kullanmaya alışmış bir insan gibi kullanmasını istiyoruz. Yapmayınca da ne oluyor? Mahkemeye veriliyor, aylığına haciz konuyor. Para içinde yaşamaya alışmış olanlarımızın hâlâ üstesinden gelemediğimiz bir sürü borçlarımız olduğunu unutuyoruz. Ama aynı şeyi şu çocuk yapmaya görsün, bütün düzenimiz onu geldiği çöplüğe atmak için harekete geçiveriyor.»

Barbara:

«Buna razı gelemezsin,» diye mırıldandı.

Wingate sabırsızlıkla salladı başını.

«Yapabileceğimin de bir sınırı var. Knight pek çok insandan biri sadece.»

Işıklar yanmıştı. Yönetmen susmaları için onlardan yana baktı. Sıcak ve sessiz odada Rollie Knight'ın sesi açıkça duyuluyordu.

«Burada yaşayınca insan pek çok şey öğreniyor. Sözgelişi, ne derlerse desinler, durumun düzelemeyeceğini anlıyorsunuz. Hiç bir şeyin sürekli olmadığını da öğreniyorsunuz.» Hiç beklenmedik bir gülümseme aydınlattı Rollie'nin yüzünü, sonra pişman olmuş gibi yine kaşları çatıldı. «Onun için, en iyisi hiç bir şey beklememek. O zaman kaybettiğinizde pek canınız yanmaz.»

Gropetti:

«Kes!» diye seslendi.

Bir saat kadar çekime devam ettiler. Gropetti kandırıcı ve sabırlıydı, Rollie şehirdeki ve hâlâ çalıştığı

montaj fabrikasındaki hayatından söz etti. Genç zencinin sözleri basit ve bazen yanlışsa da gerçeği ve kendisini olduğu gibi ortaya koyuyordu. Her zaman kendine yontmadığı gibi, kendini küçültmüyordu da. Daha önceki sahneleri seyretmiş olan Barbara, sonucun çok etkileyici bir belge olacağından emindi.

Son çekimden sonra ışıklar sönünce, Wes Gropetti kara beresini çıkardı, kafasını koskocaman bir mendille kuruladı. İki teknisyene dönerek:

«Basın, tamamdır,» dedi.

Ötekiler Rollie Knight ve May Lou'ya oldukça kısa bir 'iyi geceler'le veda edip çıktıktan sonra Leonard Wingate içerde kaldı. Brett DeLosanto, Barbara Zaleski ve Wes Gropetti, *Detroit Basın Kulübü*'nde akşam yemeği yiyecekler, Leonard Wingate onları orada bulacaktı.

May Lou:

«Bir içki içer misiniz, beyim?» diye sordu.

Wingate tam başını sallayacaktı ki, fikrini değiştirerek:

«Evet, lütfen,» dedi.

Dolabımsı mutfağın rafından içinde bir parmak içki kalmış bir rom şişesi çıkaran kız, bunu iki kadehe böldü. Biraz coca-cola ve buz da ekledikten sonra, birini Wingate'e öbürünü Rollie'ye uzattı. Oturdular.

Wingate:

«Evini kullandıkları için biraz para verecek film şirketi,» diye söze başladı. «Çok bir şey olmayacak bu; hiç bir zaman çok değildir. Ama eline geçmesi için çalışacağım.»

May Lou kararsızca gülümsedi. Rollie Knight karşılık vermedi.

Yönetici, içkisinden bir yudum aldı.

«Haciz kararından haberin var mı? İkincisinden?»

Rollie yine karşılık vermedi.

May Lou:

«Bugün biri işte söylemiş,» dedi. «Artık para almayacakmış doğru mu?.»

«Bir kısmını zaten almıyordu. Ama işinden çıkarılırsa elbette ki artık para alamayacak.» Wingate bunun ne demek olduğunu, alacaklıların nasıl aylığının bir kısmına el koyduklarını, şirketin bu yoldan hoşlanmadığı halde kanuna uymak zorunda kaldığını anlattı.

Tıpkı beklediği gibi. Ne Rollie ne de May Lou ilk hacizin ne demek olduğunu anlamamışlardı. Yine, Rollie bu ikincisinin kendisinin işten atılmasına sebep olacağını bilmiyordu.

Wingate:

«Bunun sebebi, aylıktan para kesilmelerin muhasebe kısmına çok iş çıkarması ve masraflı olmasıdır,» diye işten çıkarılma nedenini açıkladı.

Rollie: «Bokluk!» diyerek fırladı yerinden. Odanın içinde dolaşmaya başladı.

Leonard Wingate içini çekti.

«Eğer dürüst bir karşılık vermemi istiyorsan haklı olduğunu söyleyebilirim. Bunun için, elimden geldiği takdirde sana yardım etmek istiyorum. Eğer istersen elbette.»

May Lou Rollie'ye baktı. Dudaklarını ıslatarak:

«Istiyor, beyim,» dedi. «Son zamanlarda pek kendinde değil.. Biraz... Biraz sıkıntılı işte.»

Wingate bunun nedenini merak etti. May Lou'nun dediği gibi Rollie haciz işini bugün öğrenmişse, sıkıntının nedeni bu olmasa gerekti. Ama üstünde durmamaya karar verdi.

«Size yapabileceğim şey, ki bu da ancak siz istediğiniz takdirde olur, birisine malî durumunuzu inceletirmek mümkün olursa düzeltmek ve sonra da yeniden başlamanıza yardım etmektir.»

Chrysler'in fabrika Personel Şefi olan Jim Robson'un ilk defa başlattığı sonra öteki otomobil şirketleri tarafından kopya edilen bu sistemin ne olduğunu anlattı.

Rollie'yle May Lou'ya, kendisine hemen bütün borçlarının bir listesini vermeleri gerektiğini söyledi. Bu listeyi Rollie'nin çalıştığı fabrikanın Personel kısmına teslim edecekti. Bu fazladan işi kendi saatları içinde yapan Personel kısmındaki adam her şeyi inceleyecek, borç yekününü çıkaracaktı. Sonra alacaklılara ayrı ayrı telefon ederek borçları uzun süreli küçük taksitlere bağlamaya çalışacak ve aylığa konan haciz kararını kaldırtacaktı. Bunlar genellikle, aksi takdirde ne olacağı kendilerine söylenince bu yolu kabul ederlerdi. Çünkü kabul etmedikleri zaman adam işini kaybeder, onlar da alacaklarını mahkeme kararı olsun olmasın hiç bir zaman tahsil edemezlerdi.

Bundan sonra işçiye —ki bu defaki Rollie Knight'tı— haftada en az kaç para ile geçineceği sorulurdu.

Bu konuda da bir anlaşmaya varıldıktan sonra Rollie'nin haftalık çeki önce Personel kısmına gönderilecekti. Her cuma akşamı oraya giderek Personel memurunun önünde çeki imzalayacak ve gerekli ödemeleri yapacaktı. Wingate, Personel bürosunun genellikle aynı işlemi gören kırk-elli kişilik bir işçi grubu ile dolu olduğunu söyledi. Çoğu kendilerine gösterilen bu yardımdan dolayı minnettardılar.

Bundan sonar işçiye ait çeki ona vermeyip kendi banka hesabına yatıracak ve buradan alacaklılara anlaşılmış miktarları ödedikten sonra kalanını Rollie'ye verecekti. Şirket işe karışmadığı için bunu bu yola dökmüşlerdi. Borçlar bittikten sonra Personel memuru çekilecek ve Rollie yine normal haftalık çekini eline alacaktı.

Kayıtlar her türlü denetime açıktı ve bu hizmet, hiç bir ücret alınmadan başı sıkıntıda olan işçilere yardım için kurulmuştu.

Wingate:

«Bu sizin için pek kolay olmayacak,» diye uyardı onları. «Bunda başarılı olmak için çok az bir parayla geçinmek zorunda kalacaksınız.»

Rollie tam itiraz edecek gibiydi ki May Lou söze karıştı:

«Olur, beyim,» dedi. Wingate onun Rollie'ye çevrilmiş gözlerinde bir otorite ve bir çocukca sevgi gördü. «Yapacaksın,» dedi Rollie'ye. «Evet, yapacaksın.»

Rollie gülümseyerek omuzlarını silkti.

Fakat Rollie'nin başka bir şeyi düşündüğü açıktı. Onu böyle sıkan şeyin ne olabileceğini yine merak etti Wingate.

Leonard Wingate yanlarına geldiği zaman Barbara Zaleski:

«O ikisinin bu işi becerip beceremeyeceklerini konuşuyorduk,» dedi.

Basın Kulübü'nün üyesi olan Barbara, diğer üçüne ev sahipliği ediyordu. Brett DeLosanto ve Wes Gropetti'yle Wingate'i barda beklemişlerdi. Şimdi dördü birden yemek salonuna yöneldiler.

Içkilerini ısmarladıktan sonra Wingate, Barbara'nın sorusuna karşılık verdi.

«Evet demek isterdim. Ama güvenli değilim. Bunun nedeni de düzen yine. Daha önce de konuşmuştuk. Bizim gibi insanlar şöyle böyle de olsa düzenle başa çıkabilirler. Onlarsa çıkamıyorlar.»

Brett:

«Leonard, bu akşam ihtilâlci gibi konuşuyorsun,» dedi.

«Konuşmak, ihtilâlci olmak demek değildir.» Wingate acı acı gülümsedi. «Bunun için gereken cesarete sahip olduğumu sanmıyorum; üstelik gereken niteliklerden de yoksunum. İyi bir işim, bankada param var. Bunlara sahip olan insanları korumak isterler, havaya uçurmak değil. Ama, sana şu kadarını söyleyeyim: Irkımı ihtilâlci yapan nedenleri biliyorum.»

Ceketinin cebindeki şişkinliğe dokundu. Bunlar, May Lou'nun evden çıkmadan önce kendisine verdiği kâğıtlardı. Faturalar, taksit makbuzları, ödeme emirleri...

Wingate merak ettiği için arabada şöyle bir göz

gezdirmişti kâğıtlara, gördükleri kendisini hem şaşırtmıştı hem de öfkelendirmişti.

Rollie ve May Lou ile konuştuklarını, söylenmemesi gereken rakamlar dışında bir bir anlattı. Karşısındakilerin de bu işle ilgilendiklerini biliyordu.

«O odadaki mobilyayı gördünüz hepiniz,» dedi.

Ötekiler başlarını salladılar. Barbara:

«İyi değildi ama...» diyecek oldu.

«Lütfen dürüst ol. Sen de benim kadar biliyorsun beş para etmeyeceklerini.»

Brett itiraz etti:

«Ne çıkar bundan! Ancak o kadara yetiyorsa paraları...»

«Ama, ödedikleri paraya bakarsan bundan çoğuna yeteceğini bilebilirdin.» Wingate bir kere daha cebindeki kâğıtlara dokundu. «Az önce faturasını gördüm. Size, o eşyaları değerinin altı katına verdiklerini söyleyebilirim. İmzaladıkları taksit anlaşmasına göre aynı parayla J.L. Hudson ya da Sears gibi ünlü bir firmadan mükemmel bir takım alabilirlerdi.»

Barbara:

«Peki neden oradan almamışlar?» diye sordu.

Leonard Wingate ellerini masanın üzerine koyarak öne doğru eğildi.

«Çünkü, benim iyi yürekli, varlıklı ve masum dostlarım, daha iyisini bilmiyorlardı. Hiç kimse onlara alışveriş etmesini, iyi bir şey almasını öğretmemişti de ondan. İnsanın parası olmayınca bunu öğrenmenin anlamı da olmaz. Karaların mahallesindeki bir beyazın dükkânına gittiler ve kazıklandılar da ondan. Bu dükkânlar yalnız Detroit'te değil pek çok yerlerde de var da ondan. Bu yoldan geçen çok kimseler gördük.»

Masaya bir sessizlik çöktü. İçkileri gelmişti. Wingate viskisini yudumladıktan sonra sözüne devam etti.

«Bir de mobilya ve başka eşyaların taksit sorunu var. Yolda gelirken hesapladım, faiz oranı yüzde on dokuz, yirmiye geliyor.»

Wes Gropetti hafif bir ıslık koyverdi.

Barbara:

«Peki, Personel Memuru alacaklılarla konuştuğu zaman bu faizi indirebilecek mi?» diye sordu.

«Belki. Belki de işin bu kısmını ben üstüme alacağım. Bu konuda şirketin adını kullanınca dinleme ihtimalleri çoğalır. Istediği zaman otomobil şirketlerinin kendilerini sıkıştırabileceğini bilirler. Ama mobilyaya gelince...» Başını salladı. «Hiç ihtimal yok bunda. Bu dolandırıcılar ancak gülerler bize. Mallarını satabilecekleri kadar yükseğe satıp taksit kâğıtlarını bir iskonto karşılığı bir faiz şirketine devrederler bunlar. Sonunda da Knight gibi küçük insanlar bu farkı ödemek zorunda olurlar.»

Barbara: «Peki, Rollie işinde kalabilecek mi?» diye sordu.

«Başka bir şey çıkmazsa bunu sağlayabilirim sanıyorum.»

Wes Gropetti: «Allah aşkına bu kadar konuşma yeter,» dedi. «Biraz da yemek yiyelim.»

Akşam boyunca pek sesini çıkarmamış olan Brett DeLosanto'nun bu sesizliği yemek sırasında da devam etti. Brett'in bu akşam gördükleri kendisini çok etkilemişti: Rollie Knight'la May Lou'nun yaşama şartları, o eski ve çöp kokulu apartmandaki daracık odaları, mahalledeki aynı durumda ya da daha beter olan öteki apartmanlar; şehrin iç kesimine egemen olan yoksulluk. Bundan önce de oralardan geçmişti ama şu son birkaç saat içinde gördüklerini ve duyduklarını bu şiddetle ne görmüş ne de duymuştu.

Hem merak etiğinden hem de işine çok daldığı için Barbara'yı çoktandır göremediğinden bu akşam film çekiminde bulunmak istemişti. Ruhsal bakımdan işin içine bu kadar gömüleceğini hiç de beklemiyordu.

Detroit'in zenci mahallesinin sorunlarının yabancısı değildi. Evlerin o çirkinliğini görünce, *'Niçin başka bir yere taşınmıyorlar,'* diye sormayacak kadar iyi bi-

liyordu durumu. Burada yaşayan insanların —özellikle karaların— iktisadî ve toplumsal bakımdan kapana kıstırılmış olduklarını biliyordu. Şehrin iç kesiminde hayat ne kadar pahalıysa da, banliyölerde daha da pahalıydı. Üstelik banliyölere kararları almazlar, almamak için de bin bir türlü yola baş vururlardı. Sözgelişi Ford Motor Şirketi'nin merkezinin bulunduğu Dearborn'da, orta sınıf beyaz ailelerin birtakım kurnazca dalaverelerle başta tuttukları Belediye Başkanı sayesinde tek bir karaderili bile yoktu.

Brett, şehrin iç kesimine iyi niyetli New Detroit Komitesi —ya da son zamanlarda anıldığı gibi Detroit A.Ş.— tarafından yapılan yardım çabalarının 1967 yılında bu bölgede çıkan ayaklanmadan sonra başladığını da biliyordu. Paralar toplanmış, birtakım yapı işlerine başlanılmıştı, ama bir komite üyesinin söylediği gibi, 'Söz çok, tuğla az'dı.

Başka biri de Cecil Rhodes'un son sözlerini hatırlatmıştı; «O kadar az şey yapıldı, yapacak o kadar çok şey var ki.»

1967 ayaklanmasından bu yana yıllar geçmiş olduğu halde, ayaklanmanın nedeni olan yaşama durumunu düzeltmek için birkaç oyalayıcı tedbir alınmasından başka bir şey yapılmış değildi. Brett düşünüyordu: Topluluk olarak başarısızlığa uğranan yerde tek bir insan ne yapmayı umut edebilirdi?

Sonra bir şey daha hatırladı: Bir kere Ralph Nader hakkında da sorulmuştu bu.

Brett, Barbara'nın gözlerini üzerinde hisederek kıza döndü. Kız gülümsedi ama onun bu sessizliği hakkında bir şey söylemedi. Her ikisi de birbirlerini, ruhsal durumlarını anlayacak ve bunlar üzerine konuşmaya ihtiyaç duymayacak kadar iyi tanıyorlardı. Brett, Barbara'nın bu akşam bütün güzelliği üstünde diye düşündü. Az önceki tartışma sırasında bir canlılık gelen yüzünden ilgi, zekâ ve sıcaklık taşıyordu. Brett'in gö-

zünde Barbara kadar değeri olan hiç bir kız bu kadar uzun süre onunla yatmamakta ısrar etmemişti.

Barbara'nın bu film işine karışmış olmaktan, Wes Gropetti ile birlikte çalışmaktan büyük bir tatmin duygusu aldığını biliyordu.

Gropetti tabağını itmiş, yağlı ağzını ve sakalını peçetesiyle silmekteydi. Ufak tefek film yönetmeni başından beresini çıkarmamıştı. Doygunlukla homurdandı.

Brett:

«Wes, sen hiç çektiğin konularla ilgilenmez misin?» diye sordu.

Yönetmen şaşırmıştı.

«Yani onlar için mücadele etmek gibi palavradan mı söz ediyorsun?»

«Evet, o palavralardan söz ediyordum.»

«Haydi canım sen de! Elbette ki ilgilenirim; zorunluyum buna zaten. Ama ondan sonra film çekerim oğlum. Hepsi bu kadar.» Gropetti sakalını sıvazlayarak, arkasından bir makarna parçası çekti. «İster kaymak tabakası olsun, ister bir sefalet sahnesi; benim bütün aradığım çekim açısı, ışık ve ses alım aletleridir. Bundan başka türlü ilgilenmeden anlamam ben. O türlü ilgilenmek, insanın bütün zamanını alır.»

Brett başını salladı, düşünceli düşünceli:

«Ben de öyle düşünüyorum,» dedi.

Barbara'yı arabasıyla evine götürürken Brett:

«Film işi iyi gidiyor, değil mi?» diye sordu.

«Hem de nasıl!»

Kız, erkeğin hemen yanına sokulmuştu. Brett sağına dönecek olursa kızın saçlarına dokunabiliyordu. Birkaç kere de yapmıştı bunu yola çıktıklarından beri.

«Seninle, çok memnunum. Bunu biliyorsun ya.»

«Doğru. Biliyorum.»

«Birlikte yaşadığım bir kadının özel bir şey, bütü-

nüyle kendisine ait bir şey yapmamasını istemem doğrusu.»

«Seninle birlikte yaşayacağım zaman bunun böyle olmasına dikkat ederim.»

Aylar önce birlikte yaşamak ihtimalinden söz ettiklerinden bu yana ilk kez konuşuyorlardı bu konuyu.

«Bir daha düşündün mü bunun üzerinde?»

«Düşündüm. Ama hepsi bu kadar.»

Brett, Chrysler anayoluna girmek için Jefferson kavşağında beklerken:

«Konuşmak ister misin bunu?» diye sordu.

Kız başını olumsuzca salladı. Brett:

«Film işi daha ne kadar sürer?» dedi.

«Bir ay daha sürer her halde.

«Hep böyle meşgul olacak mısın?»

«Sanırım. Neden sordun?»

«Ben Kaliforniya'ya kadar bir uzanacağım da.»

Barbara bunun nedenini öğrenmek için ısrar ettiyse de Brett karşılık vermedi.

ON DOKUZUNCU BÖLÜM

Uzun, siyah araba yavaşladı, sola döndü ve sonra Hank Kreisel'in, Grosse Pointe'deki evinin girişindeki taş sütunlu yolda kaymaya başladı.

Direksiyonda Kreisel'in üniformalı şoförü vardı. Arkada da Kreisel ile konukları Erica ve Adam Trenton oturuyorlardı. Arabanın içindeki lüks bir bardan, konuklarına yol boyunca içki ikram etmişti Kreisel.

Temmuz'un son haftasında bir akşam saatıydı.

Detroit Athletic Club'de yemek yemişlerdi. Trentonlar, Kreisel'e orada rastlamışlardı. Yemekte dördüncü kişi, Fransız şivesiyle konuşan, parlak gözlü şahane bir kızdı. Kreisel onu sadece Zoe diye tanıtmış ve kendisinin yeni açtığı İhracat Bağlantı Bürosu'nun başında olduğunu söylemişti.

Mükemmel bir arkadaş olduğunu ispat eden Zoe, yemekten sonra özür dileyerek yanlarından ayrılmıştı. Sonra Kreisel'in çağrısı üzerine Adam ve Erica arabalarını orada bırakarak, Kreisel'le birlikte, onun evine gitmek üzere yola çıkmışlardı.

Bu akşamki buluşma, Adam'ın, Hank Kreisel'in evinde geçirdiği hafta sonunun sonucuydu. Parça imalâtçısı, Adam'a telefon etmiş ve randevulaşmışlardı. Çağrıya Erica'nın da dahil olması önceleri Adam'ı endişelendirmişti. Kreisel'in o hafta sonu partisine ve özellikle Rowena'yı bütün canlılığıyla hatırlıyorsa da bu, geçmişe ait bir şeydi ve sağduyu onun orada kalmasını zorunlu kılıyordu. Oysa, üzülmesine hiç de gerek yoktu. Hank Kreisel ağzını tutmasını bilen insandı; bambaşka şeylerden konuşmuşlardı: *Detroit Lions*

Kulübü'nün gelecek mevsimde kazanma şansları, şehir yönetimindeki son rezalet, daha sonra da birtakım parçalarını Kreisel'in firmasının yapmakta olduğu Orion. Bir süre sonra Adam rahatlamıştı, ama yine de Hank Kreisel'in kendisinden ne istediğini merak ediyordu.

Kreisel'in bir şey istediğini Brett DeLosanto kendisine söylemişti. Brett'le Barbara da bu gece çağrılmışlarsa da Barbara'nın işi olduğundan gelememişlerdi. Yakında Batı Kıyısı'na gidecek olan Brett'in de tamamlanacak bir sürü işi vardı. Brett dün kendisine:

«Hank bana seni çağıracağını söyledi,» demişti. «Ne istediğini de söyledi, bunun hakkında bir şeyler yapabileceğini umut ederim. Çünkü bizlerden çok şey var işin içinde.»

Bu gizlilik havası Adam'ı sinirlendirmişse de Brett bundan fazla birşey söylemekten kaçınmıştı.

Şimdi araba, Kreisel'in sarmaşık kaplı geniş köşkü önünde durunca Adam az sonra bunu öğreneceğini düşündü.

Şoför gelip kapıyı açarak Erica'nın dışarı çıkmasına yardım etti. Ev sahipleri peşlerinden gelirken Erica ile Adam çimenlerin üstünde durup sırtlarını büyük eve vererek çevrelerine bakındılar.

Büyük bir dikkatle hazırlanmış olan bakımlı bahçe, gayet güzel bir eğimle Lake Shore caddesine kadar uzanıyordu. Caddenin öte tarafındaki St. Clair gölünün manzarasını kapatacak hiç bir şey yoktu önlerinde.

Karanlık basmış olmasına rağmen göl hâlâ görülebiliyordu; beyaz köpüklü bir dalga çizgisi, kıyısını belirliyor, uzaktan yük gemilerinin ışıkları gözüküyordu. Daha yakınlarda takma motorunu çalıştıran bir yelkenli *Grosse Pointe Yat Kulübü*'nün rıhtımına doğru yaklaşmaktaydı.

Erica:

«Ne kadar güzel,» dedi. «Ben Grosse Pointe'e gelince burasını hep Detroit'ten ayrı bir yer olarak görürüm.»

Hank Kreisel:

«Eğer burada yaşıyor olsaydınız, düşündüğünüz gibi olmadığını anlayacaktınız,» diye karşılık verdi. «Çoğumuz hâlâ benzin kokarız burada. Eskiden, tırnaklarımızın altında yağ lekeleri vardı.»

Adam kuru bir sesle:

«Grosse Pointe'li parmaklar uzun süreden beri temizdir,» dedi. Ama Kreisel'in ne demek istediğini biliyordu. Büyük servet yatakları olan beş ayrı Grosse Pointe vardı. Buraları da büyük Detroit bölgesi gibi oto sanayiinin bir parçasıydı. II. Henry Ford az ötede Grosse Pointe Farms'da, öteki Ford'lar çevresine serpiştirilmiş olarak yaşardı. Başka otomobil şirketlerinin servetleri de buradaydı. Chrysler ve General Motors'un yanı sıra sanayiin öbür imalâtçıları, Fisher, Anderson, Olson, Mullen gibi eski ve büyük Kreisel gibi yeni adlar da burada yaşardı. Paranın bu şimdiki bekçileri gayet özel kulüplerde görüşürlerdi birbirleriyle. Bunların en ünlülerinden olan *Country Kulübü*'nün üye olmak isteyenler listesi öylesine doluydu ki, önemli bir aileye bağlı olmayan genç bir üye adayına ancak yaşlılığında sıra geleceği söylenirdi. Bütün bu kendine özgülüğüne karşın Grosse Pointe'in daha dostça bir havası vardı. Bunun için otomobil sanayiinin pek çok yöneticisi oraya yerleşmişler, bu 'aile' havasını Bloomfield Hills'in ciddiyetine tercih etmişlerdi.

Eskiden, yaşlı Grosse Pointe'liler otomobil sanayii parasına burun kıvırırlardı. Şimdiyse bu para bütün Detroit'e olduğu gibi onlara da hükmediyordu.

Gölden gelen anî bir rüzgâr yaprakları hışırdatınca, Erica ürperdi.

Hank Kreisel:

«İçeri girelim,» dedi.

Bu sefer uşak rolüne girmiş olan şöför, onlar yaklaşırken evin kapılarını ardına kadar açtı.

İçeri birkaç adım atan Adam, birden şaşkınlıkla durdu:

«Vay canına!» dedi.

Yanında Erica da şaşkın şaşkın bakıyordu. Sonra kıkır kıkır gülmeye başladı.

İçine girdikleri salonda her türlü gerekli lüks eşya vardı: Kalın bir halı, rahat koltuklar, divanlar, büfeler, kitap rafları, tablolar, hafifçe çalan bir hi-fi pikap ve bütün bunlarla uyuşan bir aydınlatma. Ama salonun tam ortasında koskocaman bir de yüzme havuzu bulunuyordu.

On metre kadar uzunlukta olan yüzme havuzu mavi çinilerle kaplanmıştı bir yanı derin, bir yanı alçaktı. Bir ucunda da üç katlı bir atlama kulesi yükseliyordu.

Erica:

«Hank, özür dilerim, gülmemem gerekirdi ama... ne de olsa şaşırtıcı bir şey,» dedi.

Ev sahibi dostça:

«Gülmemek için hiç bir neden yok,» diye karşılık verdi. «Çok kimseler görünce gülerler. Hatta pek çoğu beni deli sanıyorlar. Gerçek şu ki ben yüzmeyi çok severim. Rahatıma da düşkünüm.»

Adam, yüzünde şaşkın bir ifade, çevresini süzüyordu.

«Eski bir ev burası. Bütün içini söküp çıkarmış olmalısın.»

«Elbette.»

Erica, Adam'a dönerek:

«Haydi mühendisliği bırak da yüzelim biraz,» dedi.

Kreisel'in hoşuna gitmişti bu teklif.

«Gerçekten yüzmek ister misin?» diye sordu.

«Karşında bir ada kızı var. Konuşmasını öğrenmeden önce yüzerdim ben.»

«İkinci kapıdan içeri gir,» dedi. «Bir sürü mayo, havlu filan var orada.»

Adam da ev sahibinin peşinden başka bir odaya girdi.

Birkaç dakika sonra Erica atlama kulesinin en yüksek yerinden mükemmel bir atlayış yapıyordu. Gülerek çıktı suyun yüzüne:

«Hayatımda girdiğim en şahane salon burası.»

Hank Kreisel de gülümseyerek daha aşağı kattan atladı. Adam, havuzun kenarından girdi suya.

Sudan çıktıktan sonra kalın halıya basarak, uşağın üzerlerine havlular koyduğu yumuşak koltuklara oturdular.

Dördüncü koltukta ak saçlı, zayıf bir kadın oturuyordu. Yanındaki bir masanın üzerinde bir tepside likör ve kahve vardı. Hank Kreisel kadının yanağını öperek:

«Günün nasıl geçti?» diye sordu.

«Sakin.»

«Bu da benim karım Dorothy,» diye kadını Erica ile Adam'a tanıştırdı.

Adam, Zoe'nin niçin şehirde bırakıldığını anlamıştı.

Bayan Kreisel, kahve ikram ederken ve havadan sudan konuşurken kendisinin her ne nedenleyse çağrılmadığı bir yemek ziyafetinde bulunmamasını hiç de garipsemiş gözükmüyordu. Hatta Detroit Athletic Kulübün'deki yemeklerin nasıl olduğunu bile sordu.

Dorothy Kreisel'in, kocasının hayatının öteki yüzü ile anlaşmış olduğunu düşündü Adam. Hank'ın 'bağlantı büroları'ndaki çeşitli metreslerine aldırmıyordu anlaşılan. Göründüğüne göre, Hank Kreisel de bu ilişkilerini gizlemiyordu.

Erica heyecanlı heyecanlı konuşuyordu. Hank Kreisel'den hoşlanmıştı. Bu gece dışarı çıkmak, sonra da bu yüzme kendisine iyi gelmişti. Gençliği ortaya çıkmıştı, parıl parıldı. Mayolar içinden kendisine pek yaraşan bir bikini seçmişti. Adam, Kreisel'in bakışlarının sık sık Erica'nın üzerinde dolaştığını fark eti.

Bir süre sonra ev sahipleri yerinde duramaz olmuştu. Sonunda ayağa kalkarak:

«Adam, üstünü değişmek ister misin?» diye sordu. «Sana göstermek istediğim, üstünde konuşmak istediğim bir şey var.»

Erica:

«Çok esrarlısın, Hank,» dedi. Dorothy Kreisel'e gülümseyerek, «Bu sergiyi ben de görecek miyim?» diye sordu.

Hank Kreisel karakteristik gülümsemesiyle:

«Görürsen beğenecəksin,» dedi.

Adam, 'Sonunda esas konuya geliyoruz,' diye düşündü, her neydiyse bu konu.

Birkaç dakika sonra hâlâ yerinde oturup kahvesini yudumlayan Bayan Kreisel'den özür dileyerek odadan çıktılar.

Giyindikten sonra, Hank Kreisel önlerinde yürüyerek Adam'la Erica'yı evin esas kısmından geçirip arka tarafa götürdü. Binanın Walter Chrysler ve Henry Ford zamanında yaşamış bir otomobil kralına ait olduğunu şöyledi.

«Sağlam binadır. Dış duvarları Hadrian'ınkiler kadar sağlam. Ben de içini boşaltıp yenileştirdim.» Kreisel kaplama bir kapıyı açarak alt kata inen bir merdivenden aşağı inmeye başladı. Erica arkasından, en arkadan da Adam geliyordu.

Bodrum koridorundan geçtiler, Kreisel anahtarlığından bir anahtar seçerek madenî bir kapıyı açtı. Odaya girerken parlak floresans ışıklar önlerini aydınlattı.

Adam, bir deneme atelyesinde olduklarını gördü. Bu, gördüğü bu tip atelyelerin en genişi, en düzenlisi, en iyi donatılmışıydı.

Kreisel:

«Zamanımın çoğunu burada geçirir, yenilikler yaratmaya çalışırım,» dedi. «Fabrikalarıma yeni bir iş geldiği zaman önce buraya getirir, en ucuza mal etme çarelerini araştırırım. Epey kârlı olur bu benim için.»

Adam, Brett DeLosanto'nun kendisine bu konuda bir şey söylediğini hatırlıyordu: Hank Kreisel'in mühendislik diploması yoktu, kendi başına işe girişmeden önce sadece makinistlik ve fabrika ustabaşılığı yapmıştı.

Kreisel onları alçak ve geniş bir çalışma masasına doğru yönelterek:

«Buraya gelin,» dedi. Masanın üstündeki şeyin üstü bir örtü ile kaplıydı. Kreisel örtüyü çekti. Adam merakla gösterilen şeye baktı. Bu, çelik çubuklardan, madeni levhalardan, birtakım başka malzemeden meydana gelmiş iki tane bisiklet boyunda bir aletti. Dışında bir kol vardı. Adam kolu çevirince aletin içindeki parçalar hareket etmeye başladı.

Adam omuzlarını silkti:

«Pes ettim, Hank,» dedi. «Nedir bu?»

Erica:

«Her halde Modern Sanat Müzesi'ne vereceği bir şey olsa gerek,» diye fikrini söyledi.

«Doğru. Belki de öyle yapmam gerek.» Hank Kreisel sırıttı yine. «Adam, çiftlik aletleri konusunda bir şey bilir misin?»

«Hayır.» Adam yine çevirdi aletin kolunu.

Hank Kreisel hafifçe:

«Bu bir harman makinesidir, Adam. Bu boyda bir benzeri yeryüzünde yapılmış değildir. Çalışıyor da üstelik.» Sesine, Adam'ın da Erica'nın da daha önce fark etmediği bir heyecan gelmişti şimdi. «Bu makine her türlü tahılı, buğday, arpa, pirinç olsun harmanlayabilir. Saatta üç ile beş kilo. İspat için fotoğraflar gösterebilirim.»

Adam:

«Ben, bir şeyin çalıştığını söylediğin zaman o şeyin çalıştığını bilecek kadar tanıyorum seni,» dedi.

«Başka bir şey daha var. Maliyet. Seri halinde üretilirse tanesi yüz dolara mal oluyor.»

Adam şüpheli idi. Üretim Planlamacısı olarak maliyetleri iyi bilirdi.

«Bu fiyata enerji kaynağı da dahil değil her halde,» dedi. «Sahiden, enerji kaynağın ne olacak? Batarya mı yoksa küçük bir benzin motoru mu?»

«Bunu soracağını biliyordum. Söyleyeyim. Enerji

kaynağım ne biri ne de öteki. Bütün enerji kaynağı o çevirdiğin kolu çeviren bir insan. Şimdi yaptığım gibi; aynı kolu. Yalnız benim bunu çevirmesini düşündüğüm insan, Doğu'nun ormanlık bölgesinde yaşayan bir köylü. Başında geniş kenarlı bir şapkası var. Yorulduğu zaman yerine bir kadın ya da çocuk geçebilecek. Saatlarca, oturdukları yerde kolu çevirecekler. İşte böylece yüz dolara mal edeceğiz bunu.»

«Demek enerji kaynağı yok ha. Ne yazık ki otomobilleri de böyle yapamıyoruz,» diye güldü Adam.

Kreisel:

«Ne yaparsan yap ama bana bir iyilikte bulun. Gülme,» dedi.

«Peki, gülmeyeceğim. Ama yine de ben bunun, bir tarım aletinin, hele Detroit'te seri halinde yapılabileceğini düşünemiyorum.» Adam başı ile harman makinesini işaret etti. «Bir kolu saatlarca çeviriyorsun çalıştırmak için.»

Hank Kreisel:

«Sen benim gördüğüm yerleri görmüş olsaydın belki de bunu o kadar garipsemezdin,» dedi. «Bu dünyanın Detroit'ten çok uzak olan yerleri de var. Bu şehirdeki sıkıntımızın bir kısmı da bundan doğuyor ya. O yerlerin var olduğunu, bizim gibi düşünmeyen insanların varlığını bütünüyle unutuyoruz. Her yerin Detroit'e benzediğini ya da benzemesi gerektiğini sanıyoruz. Ve her şeyin, bizim istediğimiz gibi olmasını istiyoruz. Başkaları başka görüşe sahipseler bu yanlıştır diyoruz, çünkü bizler Detroit'teyiz de ondan! Başka birtakım şeylerde de aynı görüşü savunuyoruz. Hava kirlenmesi. Güvenlik. Bunlar o kadar çok üste çıktılar ki bu konularda düşüncelerimizi değiştirmek zorunda kaldık ama din gibi pek çok düşünce var daha geride.»

Erica:

«Eski inançlarına karşı konulmasını istemeyen rahipleriyle, diye söze karıştı.

Adam karısına sert bir bakış fırlattı, *bu işi bana bırak*, demek istermiş gibi.

«Sanayide yükselmekte olan pek çok kişi eski düşünceleri yeniden gözden geçirmeyi düşünmekteler ve bunların sonuçlarını da almaktayız,» dedi Hank'a dönerek. «Ama ne makinesi olursa olsun, elle işleyen bir makineden söz ettiğin zaman bu ilerlemek değil, Henry Ford zamanında olduğundan daha geriye gitmek demektir. Hem ben, otomobil ve kamyoncuyum. Bu ise tarım makinesi.»

«Ama sizin şirketin bir de tarım araçları bölümü var.»

«Benim o tarakta bezim yok, olsun da istemem.»

«Ama üstlerin ilgileniyorlar bununla. Senin de onlarla ilişkin var. Sözlerini dinlerler senin.»

Adam:

«Bana bak,» dedi. «Bunu tarım araçları ile uğraşanlara gösterdin mi? Seni terslediler mi?»

Kreisel başını salladı, evet demek istercesine.

«Onlar da ötekiler de. Beni yönetim kuruluna çıkaracak birine ihtiyacım var. Onların ilgisini uyandırmaya çalışmalıyım. Senin, işi bu açıdan göreceğini umut ediyordum.»

Hank Kreisel'in ne istediği ortaya çıkmıştı: Yönetim Kuruluna, hatta mümkün olursa kurul başkanına çıkmak için Adam'ın yardım etmesi.

Erica:

«Bunu yapamaz mısın onun için?» diye sordu.

Adam başını salladı ama Hank Kreisel:

«Önce kendisinin inanması gerek buna.» dedi.

Adam'ın bütün alıştığı şeylere bu kadar yabancı olan kollu alete baktılar bir süre.

Adam, otomobil şirketlerinin otomobillerle ilişkili olmayan pek çok şeyle uğraştıklarını da biliyordu. General Motors cerrahide kullanılmak üzere mekanik bir yürekle birtakım başka sağlık araçları geliştirmişti. Ford, uzay uyduları üzerinde çalışıyor, Chrysler'se inşaat işine girmeyi düşünüyordu. Bu programların başlama nedenleri —Hank Kreisel'in pek iyi bildiği gibi—

her şirketin en üst kademesindeki bir kimsenin bunlara karşı kişisel bir ilgi duymasıydı.

Kreisel:

«Bu harman makinesini Washington'a da götürdüm,» diye anlattı. «Senato'da çok kimseyle görüştüm. İnandılar bana. Dış yardım için yılda iki yüz bin makine sipariş etmekten söz ettiler. Bu bir başlangıç demektir. Ama Dışişleri üretim yapamaz elbette.»

Adam:

«Hank, niçin başka bir şirkete baş vurmayı düşünüyorsun?» diye sordu. «Eğer yaptığına inanıyorsan, niçin kendin yapıp pazarlamıyorsun bunu?»

«İki nedeni var bunun. Birincisi, prestij konusu. Benim ün salmış bir adım yok. Seninki gibi büyük şirketin adı ve pazarlama imkânları var ancak.» Adam başını salladı. Doğruydu bu. «Öteki de sermayedar sorunu. Ben yeteri kadar para bulamam. Hele seri üretim için imkânsız.»

«Evet ama bankalar...»

Hank Kreisel güldü.

«Elimi, koluma kadar daldırmış durumdayım bankalara. Öyle ki bazen kendilerini soyduğumu bile düşünüyorlar. Aslında benim kendi param yoktu ki. Parasız neler yapılabileceğini bilsen şaşkınlıktan dilini yutarsın.»

Adam bunu da anlıyordu. Pek çok kimse, pek çok şirket böyle çalışıyordu. Hiç şüphesiz Hank'ın fabrikaları, makineleri, şu içinde bulundukları ev, Higgins gölündeki evi ipotek altındaydı. Kreisel, işini ya da işinin bir kısmını satacak olursa milyonlarca dolar nakit para alabilirdi. Ama satmadığı takdirde de, kendi durumundaki pek çok insanın yaptığı gibi, para sorunları ile geçirecekti günlerini.

Kreisel yine çevirdi makinenin kolunu. Mekanizma harekete geçti; şimdi boşa dönüyordu. Gerekli olan tek şey, tepesindeki oluğa akacak olan tahıl taneleriydi.

«Bunun, benim bir hayalim olduğunu, söyleyebili-

rim. Uzun zamandan beri görürüm bu rüyayı.» Hank Kreisel duraksadı, nedenini açıkladığı için utanmış gibiydi, ama devam etti sonra; «Kore'de geldi bu düşünce aklıma. Köylerde kadınların, erkeklerin buğdayı taşla ezdiklerini görürdüm. İlkel bir şeydi bu, çok çalışıyorlar, karşılığında pek az bir şey elde edebiliyorlardı. Bir şeye ihtiyaç olduğunu görünce işte bunu düşünmeye başladım. O zamandan bu yana da fırsat düştükçe uğraşırım bununla.»

Erica dikkatle Hank Kreisel'in yüzünü gözlüyordu. Birazını Adam'dan, birazını başka yerden duymuş olduğu için Kreisel'in geçmiş hayatını biliyordu. Birdenbire aklına bir görüntü takıldı: Yabancı ve düşman ülkede bir ABD. deniz piyadesi yerlileri öylesine bir anlayış ve merhametle inceliyordu ki, yıllarca sonra, o an içinde doğan bir düşünce hâlâ alev alev yanabiliyordu.

Kreisel:

«Sana bir şey söyleyeyim, Adam,» dedi. «Sana da Erica. Bu ülke denizaşırı ülkelere tarım aleti filan satmıyor. Ya da pek az satıyor. Bizim araçlarımız çok ustalık isteyen, gelişmiş şeyler. Dediğim gibi, bizde din gibi bir şey bu: her şey elektrikle, motorla çalışacak. Doğu ülkelerinde sonsuz bir insan gücü olduğunu unutuyoruz. Orada birisine 'gel şu kolu çevir' desen, ellisi birden sinekler gibi, karıncalar gibi koşarlar. Ama biz bunun düşüncesinden bile hoşlanmayız. Barajların, sırtlarında taş taşıyan insanlar tarafından yapıldığını görmek istemeyiz. Bu düşünce bize aykırı gelir. Bunun yetersiz olduğunu, Amerikan tipi olmadığını düşünürüz, ancak piramitlerin böyle yapıldığını söyleriz. *Ne çıkar bundan?* Gerçek olan, durumun böyle olduğudur. Uzun zaman da değişmeyecektir bu. Başka bir nokta da bizim hassas makinelerimizi onaracak yerlerin bulunmamasıdır. Onun için yapacağımız her şeyin basit olması gerekmektedir,» Elini, hâlâ çevirmekte olduğu kol-

dan uzaklaştırarak, «İşte bu basittir,» diye bitirdi sözünü.

Adam, acaba bu fikir başarılı olur mu, diye düşündü. Hank Kreisel'in söylediği gibi bir ihtiyaç gerçekten var mıydı acaba? Üç Büyük'lerden birinin prestijini bu işe vermesini gerektirecek kadar değerli bir proje miydi bu?

Adam, Üretim Planlamacısı kişiliğiyle sorular sormaya başladı. Soruları, malın pazarlamasını, beklenen satışını, dağıtımını, montaj konusunu, maliyetini yükleme tekniğini onarımını kapsamaktaydı. Adam'ın sorduğu her şeyin karşılığını Kreisel önceden hazırlamış gibiydi. Bütün gereken rakamları aklından söylüyor ve kendi işinde nasıl başarılı olduğunu da böylece ortaya koyuyordu.

Daha sonra Hank Kreisel, Adam ile Erica'yı şehirde bıraktıkları arabalarına kadar kendisi götürdü.

Evlerine dönerlerken Erica, «Hank'ın istediğini yapacak mısın? Onun, başkan ve diğerleri ile görüşmesini sağlayacak mısın?» diye sordu.

«Bilmem ki.» Sesindeki şüphe belli oluyordu. «Emin değilim.»

«Bana kalırsa bunu yapma'ısın.»

Adam, eğlenceli bir bakışla, yan gözle karısına baktı:

«Demek öyle ha?»

Erica sert bir sesle:

«Evet öyle,» dedi.

«Çok şeyle uğraştığım için bana söylenen sen değil misin?»

Adam, Orion'u, artık haftalarla sayılabilen piyasaya çıkış zamanını aylarca sürecek olan işlerini, kendisinin çalışma saatlarını bütünüyle alacak olan Farstar'ı, eve ayıracak zaman bulamayacağını düşünüyordu.

Aklını kurcalayan başka bir şey de Smokey Step-

hensen'di. Adam, bu konuyu da bir karara bağlaması ve Smokey'le birkaç konuyu açıkça ve kesin olarak konuşması gerektiğini düşünüyordu. Gelecek hafta içine sıkıştırmalıydı bunu da. Kendi kendisine, 'Bu işi de yüklenmek istiyor muyum gerçekten?' diye sordu.

Erica:

«Bu iş zamanını almaz ki,» dedi. «Hank'ın bütün istediği makinesinin çalıştığını gösterebileceği insanla tanıştırılması.»

Adam güldü:

«Özür dilerim,» dedi. «Bu iş böyle kolay olmaz.» Sonra anlattı: Şirketin en üst kademesine sunulacak bir fikir önceden inceden inceye her açıdan araştırılır, rapor hazırlanır, sonra sunulurdu. Elroy Braithwaite ve Hub Hewitson aracılığıyle çalışıyor olsa bile yine bu kurallara uymak zorundaydı. Bütün bilgiler toplanıp raporlar hazırlanmadan bu ikisi de teklifi daha üst kademeye iletmezlerdi.

Haklıydılar da bunda. Yoksa her önüne gelenin teklif ettiği işe yaramaz bir sürü şey, şirket politikasını altüst edebilirdi.

Bu durumda, sonradan işe başkaları karışacaklarsa da, Adam'ın bizzat kendisinin çalışması gerekiyordu.

Bir şey daha vardı: Tarım araçları bölümü daha önce, kendisinin de söylediği gibi, Hank Kreisel'in teklifini reddetmişse Adam'ın bunu, başarılı olsun olmasın, yeniden ortaya çıkarması kendisine birtakım düşmanlar yaratacaktı. Otomobil sanayiine kıyasla küçük olan tarım araçları bölümü yine de şirketin bir koluydu ve şirket içinde düşman yaratmak iyi değildi.

Bu gece Adam, ev sahibinin fikirleri ve gösterisi karşısında etkilenmişti. Ama işe karışmakla kendisi ne kazanacaktı? Hank Kreisel'in elinden tutmak akıllıca bir iş miydi yoksa budalaca mı?

Erica'nın sesi düşüncelerini dağıttı.

«Daha çok çalışman demek olsa bile, bunun yaptı-

ğın çok şeyden daha faydalı olabileceğine inanıyorum ben.»

«Yani Orion'u, Farstar'ı bırakayım da...»

«Neden olmasın? Bunlar kimseyi beslemeyecek ki. Oysa Hank'ın makinesi insanları besleyecek.»

«Orion da seninle beni besleyecek ama.»

Adam, bunu söyler söylemez gereksiz bir şey söylediğini ve bir tartışmaya gireceklerini anladı.

«Bundan başka bir şey düşündüğün yok zaten.» dedi Erica.

«Var, elbette. Ama hepsini düşünmek gerek.»

«Neyi, sözgelişi?»

«Hank Kreisel'in fırsatçının biri olduğunu.»

«Ben hoşlandım kendisinden.»

«Farkına vardım.»

Erica'nın sesi buz gibiydi:

«Ne demek istiyorsun yani?»

«Hiiç!»

«Ben sana, *ne demek istiyorsun*, diye sordum.»

«Pekâlâ söyleyeyim. Havuzun kenarında otururken seni zihninde soyup duruyordu. Sen de farkındaydın bunun. Ama pek aldırış etmedin.»

Erica'nın yüzü kızarmıştı.

«Evet, *farkındaydım*,» dedi. «Hayır, hiç de aldırmadım. Gerçeği söylememi istiyorsan, hoşlandım bile bundan,»

«Ben hoşlanmadım ama.»

«Bak, işte bunu anlamadım.»

«Ne demek istiyorsun?»

«Hank Kreisel erkek adam, erkek gibi hareket ediyor. Kadına kadınlığını hissettiriyor.»

«Ben hissettirmiyorum demek istiyorsun yani.»

«Ne sandın ya!» Erica'nın öfkesi arabayı doldurmuştu. Adam konuşmanın çok ileri gittiğini fark etti.

«Belki de son zamanlarda...» derken, sesi uzlaştırıcıydı.

«Hank'ın bir kadın olduğumu hissettirmesine, istenilmiş olmayı hissettirmesine itiraz ediyorsun.»

«Özür dilerim. Yanlış söyledim, düşünmeden söyledim. Üstelik, seni istiyorum!»

«*İstiyorsun. İstiyorsun ha?*»

«Elbette istiyorum.»

«*Şu halde niçin yatmıyorsun benimle. Son yattığımızdan bu yana iki ay geçtiğinin farkında mısın? Ondan önce de haftalar geçmişti. Ne kadar düşürüyorsun beni, bana bunları söyleterek.*»

Anayoldan ayrılmışlardı. Vicdan azabı çeken Adam, arabayı durdurdu. Erica başını cama dayamış hıçkırıyordu. Adam Erica'nın elini tutmak istedi.

Kadın elini çekti.

«Dokunma bana!»

«Bak. Kabul ediyorum...»

«Hayır. Hayır. Hiç bir şey söyleme!» Erica hıçkırıklarını bastırmaya çalıştı. «Bana şimdi sahip olmanı istiyorum mu sanıyorsun? Ben sorduktan sonra? Bunu isteyen bir kadının neler hissettiğini bilebilir misin?»

Adam çaresizce bekledi, ne söylemesi ne yapması gerektiğini bilemeden. Sonra arabayı çalıştırdı ve Quarton Lake'e gelene kadar konuşmadan sürdü.

Her zaman yaptıkları gibi kendisi arabayı garaja sokmadan Erica'yı evin önünde indirdi. Erica sakin bir sesle:

«Çok düşündüm,» dedi. «Hem de sadece bu gece değil. Boşanmak istiyorum.»

«Konuşuruz bunu.»

Erica başını salladı.

Adam eve girdiği zaman Erica misafir odasına girmiş ve kapıyı kilitlemişti .O gece evlendiklerinden beri ilk defa olarak aynı çatı altında ayrı yataklarda yattılar.

YİRMİNCİ BÖLÜM

Smokey Stephensen, muhasebecisi Lottie Potts'a, «Ver bakalım kötü haberleri,» dedi. «Ne kadar içerdeyim?»

Bir jilet bıçağı kadar keskin zekâlı olan kadın, altın kaplamalı kurşunkalemi ile birkaç hesap yaptı.

«Şimdi sattığımız arabaları da hesaba katarsak kirk üç bin dolar, Bay Stephensen,» dedi.

«Bankada ne kadar paramız var, Lottie?»

«Bu hafta ile gelecek haftanın ücretlerini karşılayacak kadar, Bay Stephensen. Hepsi bu kadar.»

«Hmm.» Smokey Stephensen elini sakalı üzerinde gezdirerek arkasına yaslandı. Parmaklarını son günlerde epey şişmiş olan göbeği üzerine kavuşturunca kendi kendine bu konuda bir şeyler yapması, perhize girmesi gerektiğini düşündü. Bu düşünce canını sıkmıştı.

Bu sabah birdenbire kendini içinde bulduğu mali kriz, üstünde pek bir etki yaratmamıştı. Bunun gibi kaç tanesini geçirmişti nasıl olsa; bunu da geçirirdi. Lottie'nin rakamlarını inceleyerek kafasında bazı hesaplar yaptı.

Ağustos'un ilk haftasının salı günündeydiler. Smokey'nin asma kattaki odasında oturuyorlardı. Smokey'nin sırtında artık üniforma haline gelmiş olan mavi ipekli ceketi, boynunda da parlak desenli bir kravat vardı. Masanın karşısında oturmuş olan Lottie önüne bir sürü defter açmıştı.

Smokey, bugünlerde Lottie gibi kadın pek az diye düşünüyordu. Ama tabiat sana da böyle davranıp bu kadar çirkin yapsaydı, bunu başka şekillerde örtmek zo-

runda kalırdın. *Aman Yarabbi!.. Tıpkı bir köpeğe benziyordu.* Otuz beş yaşlarında falan olduğu halde elli yaşında gibiydi, yamrı yumru bir vücudu, çıkık dişleri, sanki hindistancevizi üstünde büyümüş izlenimi veren darmadağınık saçları ve madenî tekerleklerin kaldırım taşlarına sürtünmesine benzeyen sesiyle...

Smokey bu düşünceleri hemen itti kafasından, Lottie kendisine bağlı, sadık, güvenilir bir insandı. O olmamış olsaydı o kadar krizi atlatabilir miydi hiç?

Smokey bütün hayatı boyunca bir ilkeye uymuştu: Bir kadının yanında kalmasını istersen mutlaka çirkinini seçmelisin. Güzel kızlar bir lükstüler, doğru, ama birden de kaçıverirlerdi. Çirkinler ise insanın her işini görürlerdi...

Bu sabahki krizi yaratan yine böyle çirkin bir kız olmuştu. Smokey ona minnet borçluydu bunu yaptığı için.

Kızın adı Yolanda'ydı ve gece geç bir saatta evine telefon etmişti.

Yolanda, Smokey'nin iş yaptığı ve kendisine kredi veren bankada çalışırdı. Müdür Yardımcısı'nın sekreteri olduğu için bütün gizli bilgiler elinin altındaydı.

Yolanda hakkında söylenecek diğer bir şey de, bir don ve bir sütyenle kaldığı zaman tam yüz kilo geldiğiydi.

Smokey bir yıl önce bir gün bankaya gittiği zaman kızı görür görmez müstakbel bir müttefik kokusu almıştı. Hemen arkasından bankaya telefon etmiş, kızı yemeğe çıkarmış ve arkadaşlıklarını geliştirmişti. Şimdi iki ayda bir buluşurlardı; bu arada sık sık çiçek ve şeker gönderirdi. İri kere de geceliğine bir motele götürmüştü. Bu motel işini pek düşünmemeyi tercih ederdi ama böyle lütuflara pek uğramayan Yolanda ona minnettar kalmış ve borcunu bankadan kendisini ilgilendiren haberleri vererek ödemeye çalışmaktaydı.

Dün gece telefonda:

«Müfettişlerimiz birtakım firmaları anîden kontrol

etmeye hazırlanıyorlar,» demişti. «Listede senin adın da var.»

Kendisi birdenbire uyanmış ve:

«Ne zaman başlıyor kontrollar?» diye sormuştu.

«Yarın sabah erkenden. Kimsenin haberi yok. Daha erken haber verecektim ama geç saata kadar çalıştım, bankadan telefon etmek de istemedim.»

«Aferin sana. Listede kaç kişi var ?..»

«Sekiz otomobil acentesi. Adlarını aldım. Okuyayım mı?»

«Lütfen, şekerim.»

Smokey kendi adının sondan ikinci olduğunu duyunca derin bir soluk almıştı. Müfettişler her zaman olduğu gibi firmaları sıra ile kontrola gelecek olurlarsa üç günlük bir zamanı var demekti. Yani işlerini ayarlayacak iki günü vardı.

Bu süre çok değilse de yarın birdenbire karşısına çıkmalarından daha iyiydi. Öteki firmalardan üçü, arkadaşıydı; onlara hemen haber verecekti. Günün birinde bu iyiliğini öderlerdi nasıl olsa.

Yolanda'ya:

«Şekerim, haberin için çok teşekkür,» dedi. «Çoktandır görüşemiyoruz.»

Karşılıklı sevgi sözlerinden sonra telefonu kapatınca Smokey bunun kendisine motelde bir geceye mal olacağını düşündü; ama ne olursa olsun değerdi doğrusu.

Ertesi sabah ilk iş olarak, ara sıra aynı şekilde gönlünü aldığı, Lottie'yi çağırdı. Lottie, her şeye rağmen kendisine 'Bay Stephensen, efendim,' demekten geri kalmazdı. Stephensen acenteliğinin kredisinin sıfıra düştüğü de bundan sonra ortaya çıkmıştı.

'Kredi düştü' demek, Smokey arabaları satmış, ama başlangıçta bunları satın almak için para aldığı bankaya karşılıklarını ödememiş demekti. Arabalar, bankaların verdikleri paraların karşılığı olan teminatlarıydı. Bunların satıldığı bildirilmediğine göre, banka bunların

hâlâ Smokey'nin depolarında bulunduğunu sanıyordu. Oysa gerçek, kırk üç bin dolarlık arabanın satılmış bulunmasıydı.

Son birkaç hafta içinde bankaya bazı satışlar bildirilmişti; ama bu, satılanların bütününü kapsamayan bir bildirmeydi. Müfettişler şimdi yerinde ve defterlerde inceleme yapınca aradaki farkı hemen bulacaklardı.

Eski yarışçı sakalını sıvazlarken düşünüyordu.

Smokey bütün otomobil acentelerinin zaman zaman kredilerinin düşmesinin normal hatta gerekli olduğunu bilirdi. Bütün iş, çok ileri gitmemek ve yakalanmamaktı.

Bu işin bir nedeni, acentelerin stoka her araba satın alışlarında bunun karşılığında para ödemek zorunluğunda kalmaları idi. Bu parayı da bankalardan ya da faizcilerden alırdı. Ama bazen borç almak yetmezdi. Acente para bakımından sıkıntı çekiyor olabilirdi ya da masrafları karşılamak için fazla para harcamak zorunda kalabilirlerdi.

Bunun için de, satışı yaptıktan sonra bunu defterlerine hemen işlememe yolunu seçerlerdi. Böyle acenteler peşin para ödeyen bir müşteriden arabanın parasını aldıktan sonra birkaç hafta bunu bankaya bildirmezlerdi. Bu süre içinde de parayı kullanırlardı. Yine bu süre içinde aynı şekilde yapılacak satışlardan geçici bir zaman için para birikeceğinden ilk satıştan doğan borç ödenir ötekiler birkaç hafta geriye atılır ve bu böylece dengeli bir şekilde devam eder giderdi.

Bankalar, dönen bu dolaplardan haberdarlardı ve acentelerin belirli bir miktar kredi dışına çıkmalarına izin verirlerdi. Ama şu anda Smokey'nin kredi dışına düştüğü kadar büyük bir rakam kesinlikle kabul edilemezdi.

Smokey Stephensen:

«Lottie, müfettişler gelmeden depoya birkaç araba sokmamız gerek,» dedi.

«Bunu söyleyeceğinizi biliyordum, Bay Stephensen,

efendim. Bunun için bir liste hazırladım.» Kız iki kâğıt uzattı patronuna. «Son iki haftada mal teslim ettiğimiz bütün müşteriler burada.»

«Aferin!» Smokey kâğıdı gözden geçirince Lottie'nin her müşterinin yanına adresini, telefon numarasını, hangi model arabayı kaç paraya aldığını yazmış olduğunu gördü. Yakınlarda olan adresleri işaretlemeye başladı.

«Her ikimiz de telefon başına geçelim,» dedi kıza. «On dört kişi işaretledim. Ben üstteki yedisini alırım, sen alttaki yedisini. Arabaların yarın sabah burada olması gerekli. Ne söyleyeceğini biliyorsun.»

«Evet, Bay Stephensen, efendim.» Bu işi daha önce de yapmış olan Lottie, Smokey'nin listesini bir kâğıda kopya ediyordu. Kendisi, aşağıda çalıştığı yerdeki telefona gidecekti.

Lottie gidince Smokey Stephensen listedeki ilk numarayı çevirdi. Tatlı bir kadın sesi karşılık verince kendini tanıştırdı.

Smokey o bal gibi satıcı sesiyle:

«Size satmakla şeref duyduğumuz yeni arabanızdan memnun musunuz diye bir sorayım,» dedi.

«Çok memnunuz.» Kadın şaşırmıştı. «Neden? Yanlış bir şey mi var?»

«Hiç bir şey yok hanımefendi. Bütün müşterilerime ben bizzat telefon eder, memnun olup olmadıklarını sorarım da. Herkesin mutlu olmasını arzularım. Benim çalışma biçimim de böyle, ne yaparsınız.»

«İyi bir yoldasınız sanırım,» dedi kadın. «Bugünlerde kimsenin kimseyi pek önemsediği yok da.»

«Biz öyle değiliz, hanımefendi.» Smokey pürosunu yakmış, ayaklarını masasının üstüne dayamıştı. «Burada çalışan herkes müşterisine titizlikle hizmet eder. Ha, aklıma gelmişken size bir şey söyleyeyim.»

«Evet, buyrun?»

«Arabanızı az da olsa bir süre kullanmış bulunuyorsunuz; yarın bize kadar getirirseniz bakım servisimiz

tam bir kontroldan geçirir, herhangi bir bozukluk olup olmadığına bakar, gereken ayarları yapar.»

«Ama arabayı alalı daha bir hafta bile olmadı ki.»

«Daha iyi ya. Her şeyi kusursuz olur böylece. Gerçekten de bu hizmeti yapmak isteriz biz. Bunun için hiç bir ücret de almıyoruz.»

«Siz bambaşka bir satıcısınız doğrusu.»

«Böyle olmaya çalışıyoruz, hanımefendi. Yine de söylediğiniz için çok teşekkür ederim.»

Arabanın ertesi sabah saat sekizde bakım kısmına bırakılmasını kararlaştırdılar. Smokey en iyi ustalarını bu işe vermek istediğini, bunun için de araba ne kadar erken gelirse o kadar iyi olacağını söyledi. İşine arabasıyla giden kocası ya otobüse ya da bir arkadaşının arabasına binecekti.

Smokey bundan sonraki telefon konuşmasında da aynı sonucu aldı. Ondan sonraki iki kişi direndiler; ertesi günü arabayı veremeyeceklerdi; Smokey bunların kesinlikle konuştuklarını görnüce ısrar etmedi. Beşinci telefonda, sırf değişiklik yapmış olmak için taktiğini değiştirdi.

Telefona kendi çıkan araba sahibine:

«Emin değiliz ama arabanızda bir kusur olabileceğini düşünüyoruz,» dedi. «Bunun için sizi rahatsız etmeye utanıyorum, ama müşterilerimizi her bakımdan düşündüğümüzden onlar için mümkün olan her şeyi yapmaya çalışırız.»

«Utanılacak bir şey yok,» dedi adam. «Telefon ettiğinize memnun oldum. Mesele nedir?»

«Egzozda bir sızıntı olduğundan ve arabanın içine karbon monoksit kaçtığından şüphe ediyoruz. Arabanın içindekiler bu kokuyu duyamayacakları için tehlikeli olabilir. Doğruyu söylemek gerekirse, bu hafta fabrikadan gelen arabaların ikisinde bu kusuru gördük ve emin olmak için bu arada sattığımız bütün arabaları kontrol ediyoruz. Kabul etmeye çekiniyorum ama, an-

laşıldığına göre fabrikanın küçük bir kusuru olmuş bu işte.»

«Bilirim bu işleri. Ben de işadamıyım, bütün gün işçilerle uğraşıp duruyorum. Bugünün işçileri felâket doğrusu; hiç bir şeye aldırış ettikleri yok. Bu davranışınızı takdir ediyorum.»

«Ben bu şekilde çalışırım. Sanırım, siz de böylesinizdir. Yarın sabah erkenden arabanızı buraya bırakabileceksiniz, değil mi?»

«Elbette, erkenden getiririm.»

«Neyse, üstümden büyük bir yük attım. Şüphesiz, bunun için sizden hiç bir ücret almayacağız; yalnız bir ricada bulunacağım: Yarın sabaha kadar arabanıza bindiğiniz zaman lütfen camı açık bırakın, olmaz mı?» Smokey'nin sanatçı tarafı işi süslemeden edemezdi doğrusu.

«Çok teşekkür ederim. Size bir şey söyleyeyim mi beyim: Beni çok etkilediniz. Yakında sizinle yeni bir iş yaparsak hiç şaşırmayın sakın.»

Smokey ağzı kulaklarında telefonu kapattı.

Öğleden önce Lottie Potts ile patronu aldıkları, sonuçları karşılaştırdılar. Muhasebeci dört, Smokey de beş kişiyi kandırabilmişlerdi ertesi sabah arabalarını bakıma bırakmaları için. Dokuz arabanın hepsi de gelmiş olsa, mesele halledilecekti ama, sabaha kadar bunlardan birkaçı fikirlerini değiştirebilirler ya da bir engelle karşılaşabilirlerdi. Smokeyi işi garantiye almaya karar verdi. Lottie'nin listesinden sekiz ad daha seçti ve yine telefon başına oturdular. Öğle olduğu zaman on üç kişi arabasını getirmeye söz vermiş durumdaydı.

Şimdi sıra Smokey ile Bakım Müdürü Vince Mixon arasında bir iş konuşması yapmaya gelmişti.

Mixon altmış yaşlarında çıplak kafalı, neşeli bir adamdı. Bakım servisini usta bir metrdotel gibi yönetirdi. Herhangi bir arabanın kusurlarını bir anda anlardı, işi iyi örgütlemişti; bütün müşteriler kendisinden memnundular. Ama Vince Mixon'un bir de zayıf yanı

vardı: Alkolikti. Yılın on ayı içmeden durabildiği halde muntazam olarak yılda iki kere, çoğu zaman iş başındayken, birden içme krizi tutardı.

Bu duruma başka hiç bir patronun katlanmayacağını Mixon pek iyi biliyordu. Bu yaşta işini kaybettiği takdirde başka bir iş bulamayacağının da farkındaydı. Öte yandan Smokey durumu pek güzel görebilmiş ve bundan yararlanabileceğini kestirmişti. Vince Mixon, işini yaparken büyük adamdı; işinin başında değilken de Smokey nasıl olsa idare ediyordu. Ahlâk kuralları ara sıra çiğnendiği zaman Smokey, bakım şefinin kendisine yük olmayacağına güvenebilirdi, üstelik Mixon şu anda içinde bulunduğu nazik durumlarda kendisinden istenen her şeyi yapmaya hazırdı.

Baş başa verip ertesi gün için planlarını hazırladılar.

Geri istenen arabalar gelir gelmez hemen bakım kısmına alınacak yıkanacak, içleri elektrikli süpürge ile temizlenecek, kaput açılıp da içeri bakılırsa yeni görünümü vermesi için motor pırıl pırıl yapılacaktı. Torpido gözlerinde ne varsa boşaltılacak, çıkan her şey plastik çantalara konularak üzerlerine sahiplerinin adları yazılacak ve sonra bunlar depoya kaldırılacaktı. Plakalar çıkartılacak, sonradan her plakanın ait olduğu arabaya takılabilmesi için numaralar dikkatle kayıt edilecekti. Lâstiklere yeni izlenimi vermesi için bir kat siyah boya çekilecekti.

Bütün arabalar sonra acentenin henüz satılmamış arabalarının bulunduğu depoya konulacaktı.

Hepsi bu kadardı. Başka hiç bir şey yapılmayacak ve iki gün sonra arabalar sadece bir temizlikten geçmiş olarak geldikleri gibi sahiplerine iade edileceklerdi.

Bu arada müfettişler geldiği zaman sayıma hazır bulunmuş olacaklardı. Smokey, müfettişleri tatmin edecek kadar arabayı elde bulunduracağını umut ediyordu.

«O herifler belki de yarından sonra gelirler,» dedi. «Oysa millet arabasını yarın akşam bekliyor. Yarın

öğleden sonra hepsine birer birer telefon edip bir gün daha tutmak için bir şeyler uyduracaksın.»

«Hiç merak etme,» dedi Vince Mixon. «Güzel mazeretler uydururum.»

Patronu, adamına sert bir bakışla baktı:

«İçkiden uzak durduğun sürece hiç bir şey için merak etmem.»

Yarış köpeğine benzeyen Bakım Şefi elini kaldırdı:

«Bu iş bitene kadar bir çay kaşığı bile içmeyeceğime yemin ediyorum,» dedi.

Smokey geçmiş tecrübesinden bu yeminin tutulacağını, hemen arkasından da büyük bir âleme gireceğini biliyordu. Smokey'nin pek az kullandığı bir taktikti bu, ama kırk sekiz saat için Vince Mixon'dan emin olması gerekiyordu.

Bakım Şefi:

«Kilometre saatları ne olacak?» diye sordu. «Arabaların bir kısmı yüz mil falan yapmış olmalılar şimdiye kadar.»

Smokey düşünmeye başladı. İşte bu tehlikeli bir noktaydı, bazı banka müfettişleri acentelerin oyunlarını bildikleri için arabanın her tarafını, bu arada kilometre saatlarını da kontrol ederlerdi. Oysa yeni çıkan kanunlar yüzünden kilometre saatlarıyla oynamak da biraz tehlikeli bir hal almaya başlamıştı, üstelik bu yılın modellerinin saatları bu tür müdahaleye karşı korunmuştu da.

Smokey bunu hatırlatınca, Mixon:

«Hiç merak etme,» dedi. Cebinden bir dizi küçük ve sivri uçlu madeni anahtar çıkardı. «Bak bunları görüyor musun? Güney Karolina'da Grenville'de, Expert Specialty adlı bir alet fabrikasının malı bunlar. Her yerde satılıyor ve her türlü kilometre saatını geriye almak için kullanılabiliyor.»

«Peki ama kilometreyi geriye alınca beyaz çizgileri düşen saatlar ne olacak?»

«Bu çizgiler saatla oynanırsa kırılmaması için plâs-

tikten yapılmış. Ama bu anahtarları satan firma, kırılmayan plâstik kutular da satıyor, tanesi bir dolara. Dışarda iki düzine kadar var, bir seri daha ısmarladım zaten.» Mixon sırıttı. «Bu işleri bana bırak patron. Gelen arabalarda, elliyi geçmiş bütün saatlar geri alınacak, sahiplerine iade edilirken eski haline getirilecektir.»

Smokey neşeyle bakım şefinin omuzuna vurdu: «Vince, her şeyimiz tamam!» dedi.

Ertesi sabah gerçekten de her iş yolunda görülüyordu.

Smokey'nin düşündüğü gibi söz verilen arabalardan üçü gelmemişti. Ama, gelen on tanesi kendi işini görmek için yeter de artardı bile. Bakım kısmında bu arabaların yıkanması, temizlenmesi ve lastiklerinin boyanması bütün öteki işlerden öne alınmıştı. Arabaların birkaç tanesi, Vince Mixon'un kendi eliyle depoya sürülmüşlerdi bile.

Başka bir iyi haber de, banka müfettişlerinin kontrollarını Yolanda'nın listesindeki sıraya göre yapmakta olmalarıydı. Smokey'nin bir gün önce uyardığı acentelerden üçü bu haberi hemen kendisine uçurmuşlardı. Stephensen Motors ertesi gün kontrol edilecekti, bunda şüphe yoktu. Oysa onlar bu öğleden sonra hazır olacaklardı.

Smokey bugünü ve yarını, gerçek durumu aydınlanmadan atlatırsa, geriye başka bir endişesi kalmıyordu. Genel olarak işleri iyiydi, acentesi mükemmel çalışıyordu, defterlerini düzelteceğini ve bir ay içinde normal duruma geleceğini tahmin ediyordu. 'Biraz aşırıya kaçtım bu sefer,' diye düşündü; ama eskiden de bu kumarı oynamış ve kazanmıştı. Aslında, bu kadar uzun süre başarılı bir otomobil satıcısı olarak kalabilmenin sırrı da buradaydı ya.

Saat 11.30'da Smokey asma kattaki bürosunda kon-

yaklı kahvesini içerken birden kapı açıldı, içeri Adam Trenton girdi.

Yılın ilk günlerindeki ilk ziyaretinden sonra Adam birkaç kere daha gelmişti. Smokey bu ziyaretlerden sıkılıyordu. Hele şimdi karşısında Adam'ı gördüğüne hiç de sevinmemişti.

«Merhaba,» dedi. «Geleceğini bilmiyordum.»

«Bir saattan beridir buradayım. Hem de bakım kısmında.»

Adam'ın sesinin tonu ve yüzünün sert ifadesi Smokey'yi huylandırmıştı.

«Buraya gelince bana haber vereceğini umardım.» dedi. «Benim mağazam burası.»

«Haber verecektim ama sen ilk geldiğim gün...» Adam son birkaç ziyaretinde elinde taşımış olduğu kara kaplı bir not defterini açarak sayfaları çevirdi. «Buraya ilk geldiğim gün, 'Damı çıkmış bir genelev gibi açıktır burası sana. Ablanın hakkını kullanarak defterlerimizi, bilançolarımızı istediğin kadar inceleyebilirsin' demiştin. Daha sonra da...»

Smokey, «Peki, peki anladık,» diye hırıldadı. «Bir ses alma makinesi karşısında konuştuğumu bilmiyordum.» Şüphe ile baktı Adam'ın yüzüne. «Belki de yanında böyle bir makine vardı ha?»

«Böyle bir şey olmuş olsaydı nasıl olsa anlardın. Belleğim çok kuvvetlidir; ayrıca bir şeyle ilgilendiğim zaman not tutmak huyum vardır.»

Smokey kara kaplı defterin içinde daha neler bulunduğunu merak etmişti. Adam'ı oturmaya davet ederek:

«Kahve içer misin?» diye sordu.

«Teşekkür ederim ama hayır. Ayakta durmayı tercih ederim. Sana bunun son ziyaretim olduğunu söylemeye gelmiştim. Bilmen gerektiği için şunu da ekleyeyim ki, aklama senin işindeki hisselerini satmasını salık vereceğim.» Adam, yine kara kaplı defteri göstererek; «Hem de bunu şirketin satış kısmına teslim etmek niyetindeyim.»

«Ne yapacaksın?»

Adam sakin bir sesle, «Ne söylediğimi duyduğunu sanıyorum,» dedi.

«Şu halde ne var o kahrolası defterin içinde?»

«Öteki birçok şey arasında şu anda bakım servisinde eski arabaların plakalarının çıkarıldığı, yeni izlenimi vermek için bir takım işler yapıldığı ve bunların yeni arabaların yanına depoya götürüldüğü. Bakım şefi, bu arabaların garantisine giren birtakım onarımların yapıldığı hakkında uydurma fişler de doldurmuş durumda; her halde bunların bedeli de şirketten tahsil edilecektir. Şu anda bunu neden yaptığınızı bilmiyorum ama bazı tahminler ileri sürebilirim. Ama işin içinde Teresa olduğu için bunu çalıştığın bankaya bildireceğim ve bana bu konuda aydınlatıcı bilgi vermelerini isteyeceğim.»

Smokey Stephensen kısık bir sesle: *«Aman Yarabbi!»* dedi.

Hiç beklemediği bir şekilde tavanın başına yıkıldığını anlamıştı. Ta baştan beri yaptığı hataları da fark etti bir anda: Adam'a açık yüreklilikle davranmış ona her şeye burnunu sokması fırsatını vermişti. Adam'ı işini iyi bilen akıllı bir yönetici olarak görmüştü. Ama işi dışındaki şeylerde, hele acentelik işlerinin nasıl yürütüldüğü konusunda saf olduğunu tahmin etmişti. Bunun için Adam'a karşı bu kadar açık davranmıştı. Bir şeyler saklamış olsaydı onun bundan şüpheleneceğini ve araştırmaya kalkışacağını biliyordu. Böylece dürüstlük perdesi ile kandırmak istemişti onu. Üstelik ablasının da işte hissesi olduğu için acentenin kâr etmesi dışında başka şeylere ilgi gösteremeyeceğini sanmıştı. Smokey bütün düşündüklerinde yanılgıya uğradığını şimdi pek geç anlamaktaydı.

«Bir iyilik yap bana,» dedi. «İzin ver bir dakika düşüneyim. Sonra da hiç olmazsa oturup konuşalım.»

Adam'ın verdiği karşılık sertti:

«Sen ancak beni önleyecek bir yol düşünmeye çalı-

şacaksın. Bunun da hiç bir faydası olmadığını söyleyeyim. Hem de yeteri kadar konuştuk sanırım.»

Smokey yüksek sesle:

«Ne düşüneceğimi nereden biliyorsun?» dedi.

«Pekâlâ, bilmiyorum. Ama bir tek şey biliyorum: o da senin bir dolandırıcı olduğundur.»

«Yalan söylüyorsun. Seni mahkemeye verebilirim bu sözü söylediğin için.»

«Razıyım. İstediğin tanıklar önünde aynı şeyi söyleyebilirim. O zaman beni rahatça mahkemeye verirsin. Ama vermeyeceksin.»

«Nasıl bir dolandırıcıymışım?» Smokey hiç olmazsa her şeyi öğreneyim, diye düşünüyordu.

Adam, masanın önündeki iskemleye oturarak kara kaplı defteri açtı:

«Hepsini sıralamamı ister misin?»

«Evet.»

«Garanti konusunda hile yapıyorsun. Fabrikadan, garanti alanına giren ve yapmadığın onarımların parasını alıyorsun. Değiştirilmesi gerekmeyen parçaları değiştiriyor, çıkardıklarını yeniden satıyorsun.»

Smokey:

«Tek bir örnek ver,» diye ısrar etti.

Adam sayfaları çevirdi. «Pek çok örnek var ama bu vereceğim pek tipiktir.» Hemen hemen yeni bir araba Stephensen bakım atelyesine gelmişti, diye Adam okumaya başladı. Karbüratör ayarı yapılacaktı. Ama, basit bir ayarlama yapılacağı yerde, karbüratör değiştirilmiş ve yeni karbüratörün faturası fabrikaya çıkarılmıştı. Bundan sonra çıkartılan karbüratörün gereken ayarı yapılmış ve bir süre sonra yeni olarak satılmıştı. Adam'ın önünde bu işlerin yapıldığı tarihler, iş emirleri, karbüratör numarası vardı.

Smokey kızardı:

«Senin bakım atelyesinde oraya buraya burnunu sokabileceğini kim söyledi sana?»

«Sen söyledin.»

Adam bu çeşit dolandırıcılıkları önleme yollarının Üç Büyükler'ce bilindiğini biliyordu. Ama örgütün genişliği ve bir acentenin, büyük bir bakım atelyesinin envanterinin çıkarılması çok güç olduğundan Smokey gibileri bundan istedikleri kadar yararlanıyorlardı.

Smokey:

«Ben, Bakım'da olan her şeyi bilemem ki,» diye itiraz etti.

«Sorumlusun ama. Üstelik Vince Mixon atelyeyi senin emirlerin gereğince yönetiyor, tıpkı bugün olduğu gibi. Söz aramızda, müşterilere kestiği işçilik faturalarını da epey şişiriyor. Örnek ister misin?»

Smokey başını salladı. Bu herifin her şeyin içine bu kadar gireceğini, bu kadar anlayacağını dünyada aklına getiremezdi. Ama, Smokey onu dinlerken bile düşünüyordu, tıpkı yarış alanında önündekini geçmeyi istediği zaman düşündüğü gibi. Adam:

«Müşterilere gelince,» diye devam etti. «Satıcıların faiz oranını yüz dolara kadar yükseltiyorlar hâlâ. Oysa bunun kanunsuz olduğunu biliyorsun.»

«Millet öyle istiyor.»

«Yani sen kendin öyle istiyorsun. 'Yüzde dokuz' faiz oranı dediğin zaman gerçekte bu, yılda yüzde on altı demek oluyor.»

Smokey:

«Bu yalan bir şey değil ki,» diye ısrar etti.

«Peki, bunu kabul ediyorum. Aynı şeyi yapan öteki acenteler de buna baş vururlar. 'Ama öteki acentelerin hoşlanmayacakları bir nokta, acente satış yarışmalarında sürekli olarak hile yapman olacaktır. Siparişlerin tarihini öne alıyorsun, bir kısmının tarihlerini değiştiriyorsun...»

Smokey inledi. Elini sallayarak teslim oldu.

«Yeter, yeter artık!»

Adam sustu.

Smokey Stephensen artık durumu anlamıştı: *Bu Trenton denilen herif onu mahvedecekti.* Smokey baş-

her şeyden nasıl olsa bir yolunu bulur, kurtulurdu ama bundan kaçmasına imkân yoktu. Otomobil fabrikaları ara sıra belirli bir süre içinde satılan her yeni araba için acentelere elliyle yüz dolar prim verirlerdi. İşin içinde binlerce dolar olduğu için bu yarışmalar çok sıkı kontrol altındaydı. Ama bunların da açık kapıları vardı ve Smokey bu yolları çok kereler kullanmıştı. Fabrika satış kısmının, öğrendiği takdirde hiç affetmeyeceği bir sahtekârlıktı bu.

Smokey, Adam'ın sergileme arabalarından haberi olup olmadığını merak etti. Geçen yılın modelleri kilometre göstergeleri değiştirilerek yeni diye satılmıştı. Ama bu kadar şeyi bilen, her halde onu da bilirdi.

Peki ama tek bir kişi bu kadar az zamanda bu kadar çok şeyi nasıl öğrenmişti?

Adam bunu kolayca açıklayabilirdi. Üst kademedeki bir üretim planlamacısı için araştırma, ayrıntılara inme, bölük pörçük bilgilerin birleştirilmesi soluk almak gibi bir şeydi. Üstelik Adam hızlı çalışmaya alışkındı.

Smokey, önündeki masaya bakıyor ve sanki birkaç dakika önce istediği düşünce zamanını bulmuş gibi davranıyordu. Başını kaldırarak yumuşak bir sesle:

«Kuzum sen kimin tarafındansın?» diye sordu. «Kimin haklarını koruyorsun sen?»

Adam bu soruyu bekliyordu. Bir gece önce ve bugün aynı soruyu birkaç kere sormuştu kendisine.

«Ben buraya ablam Teresa ile yüzde kırk dokuz hissesini temsil etmeye geldim. Yine de onu temsil etmekteyim. Ama bu, namussuzluğa göz yummam anlamına gelmez. Buna ne Teresa razı olur, ne de sağ olsaydı Clyde razı olurdu. İşte bunun için yapmam gereken şeyi yapacağımı söyledim sana.»

«İşin orasına gelince, önce bankaya haber vereceksin, değil mi?»

«Evet.»

«Pekâlâ, bak sana söyleyeyim ondan sonra ne ola-

cak. Banka telâşa kapılacak. Bu öğleden sonra müfettişler gelecekler, yarın mahkeme emriyle buraya el koyacaklar. Ondan sonra da tuttuğun notları şirketin satış kısmına vereceğini söylüyorsun. Onların ne yapacaklarını biliyor musun?»

«Her halde satıcılık yetkini elinden alırlar.»

«Her haldesi filan yok, yapacakları odur.»

İki erkek göz göze bakıştılar. Smokey öne doğru eğilerek:

«Pekâlâ, Teresa'yla çocuklar ne olacak? Batmış bir işin yüzde kırk dokuzu kaç para eder sanıyorsun?»

«İş batmayacak ki. Şirket, yeni bir acente bulana kadar buranın başına geçici bir memur yerleştirecek.»

«Geçici memur mu! Peki, o adam bilmediği bir işi nasıl yürütecek? İflâsa götürerek mi?»

«İflâs sözünü açtığına göre şunu belirteyim ki, oraya doğru yol alan sensin şu anda.»

Smokey masasının üstüne öyle bir yumruk indirdi ki, üstünde ne varsa dört bir yana saçıldı:

«İflâs olmayacak! Benim dediğim yolda gidersek İflâs filan yok. Senin dediğin yolda ise iflâs bir anlık bir iş.»

«Sen diyorsun bunu.»

«Ne dediğimi bırak sen benim. Muhasebecimi şimdi çağıracağım buraya. İspat edeceğim bunu sana.»

«Ben, Miss Potts'la birlikte defterleri gözden geçirdim.»

«Şu halde bir kere de benimle birlikte gözden geçir. Hay Allah kahretsin!» Smokey öfke ile yerinden fırlamış Adam'ın başına dikilmişti. Yumrukları sıkılıp açılıyor, gözlerinden ateşler püskürüyordu.

Adam omuzlarını silkti.

Smokey telefonla Lottie'yi çağırdı. Kız hemen geleceğini söyleyince, soluyarak kapattı telefonu.

Bir saat sürdü konuşmaları.

Adam, sonunda bunun yapılabileceğine inanmıştı. Smokey'nin, birtakım hilelere baş vurması ve müşteri

sayısının artmasının da hesaba katılmasıyla, işi malî bakımdan bir ay içinde toparlayacak gibi görünüyordu. Bunun aksi bir yol varsa, gerçekten işi iflâsa götürebilecek olan geçici bir yönetici konulmasıydı.

Ama, Stephensen Motors'un yaşaması için Adam, banka müfettişlerinin kandırılmalarına göz yummak zorunda kalacaktı. Artık bu konuda kesin bilgisi vardı: Ortada tahmin, şüphe diye bir şey yoktu. Defterleri gözden geçirirken Smokey, ertesi günkü kontrol ve araba sayımı için yaptıklarını açıkça söylemişti.

Adam hiç bir şey bilmemeyi isterdi. Teresa keşke kendisini bu işe sokmamış olsaydı. Hayatında ilk defa şirkette çalışanların oto acenteleriyle her türlü ilişkilerini yasaklayan Çıkar Çatışması kurallarının ne kadar akıllıca bir şey olduğunu anlıyordu.

Lottie Potts defterlerini toplayıp odadan çıktıktan sonra Smokey Stephensen ellerini beline dayayıp meydan okurcasına Adam'ın karşısına dikildi:

«Evet?» dedi.

Adam başını salladı:

«Değişen bir şey yok ortada.»

Smokey yumuşak bir sesle:

«Teresa için değişecek,» dedi. «Bir ay dolgun bir çek, gelecek ay, belki de hiç. Bir şey daha var. Beni pek çok şeyle suçladın ama Teresa'yı aldattığımı söylemedin.»

«Aldatmadın da ondan. Hiç bir şeyin aksamadığı tek yanı, işin orası.»

«İsteseydim aldatabilirdim ama, değil mi?»

«Her halde.»

«Ama yapmadım bunu. Sen aslında bunu öğrenmeye gelmiştin buraya, değil mi?»

Adam yorgun bir tavırla:

«İş tamamen böyle değil,» dedi. «Ablam işin uzun vadeli geleceğini öğrenmek istiyordu.» Bir an durdu, sonra, «Hem çalıştığım şirkete karşı da bir borcum var,» dedi.

«Ama seni buraya *onlar* göndermediler ki.»

«Biliyorum. Ama ben de bulduklarımı bulacağımı aklıma getiremezdim. Şirketin bir adamı olarak gözlerimi kapayamam buna.»

«Emin misin? Teresa ile çocukların hatırı için de yapamaz mısın bunu?»

«Hayır, eminim.»

Smokey Stephensen sakalını sıvazlayarak düşündü. Öfkesi kaybolmuş gibiydi. Yalvarır gibi, yumuşak bir sesle konuşuyordu şimdi.

«Senden bir şey rica edeceğim, Adam. Bunun bana da faydası olacak ama sen bunu Teresa ile çocuklar için yapmış ol.»

«Ne yapmamı istiyorsun?»

«Hemen şimdi çık git buradan. Bugün öğrendiğin her şeyi unut. Bana şu işi düzeltmek için iki ay fırsat tanı. İki ayda her şeyin düzeleceğini sen de biliyorsun.»

«Hiç de böyle bir şey bilmiyorum.»

«Ama Orion'un çıkacağını ve bunun satışlardaki etkisini biliyorsun.»

Adam duraksadı. Orion'a inancı varsa, Stephensen Motors'un da Orion ile çok iş yapacağına inanırdı.

Sert bir sesle:

«Peki kabul ettim diyelim,» dedi. «İki ayın sonunda ne olacak?»

Smokey kara kaplı defteri göstererek:

«Notlarını şirkete verirsin az önce söylediğin gibi. Ben de işi ya satarım ya da yetkimi iptâl ederler. Ama sattığım zaman da kâr getiren bir işi satmış olurum. Teresa şimdi yapılacak bir satıştan elde edeceğinin iki mislini, hatta belki daha fazlasını alır.»

Adam düşünüyordu. Bu uzlaşmada hâlâ bir namussuzluk varsa da mantıktan uzak değildi.

Eski yarışçı:

«İki ay sadece,» diye yalvardı. «Çok bir şey istemiyorum.»

Adam kesin bir sesle, «Bir ay,» dedi. «Bugünden başlayarak bir ay.»

Smokey'nin rahat bir soluk aldığını görünce Adam kandırıldığını anladı. Ama, karar verilmişti. Adam, vicdanına ve yargısına aykırı bir iş yaptığı için huzursuzdu. Bir ay sonra Stephensen Motors firması hakkındaki bilgileri satış kısmına vermekte kararlıydı.

Smokey ise, Adam'ın aksine neşelenmişti. İki ay mühlet istemişti ama gerçekte ihtiyacı olan tek bir aydı.

Bir ayda da neler olmazdı?

YİRMİ BİRİNCİ BÖLÜM

Detroit Metropolitan havaalanındaki *100.000 Mil Kulübü*'nden telefon etmekte olan Brett DeLosanto'nun kahvesini, ince yapılı bir Ünited Air Lines hostesi getirmişti. Saat sabahın dokuzuydu; dışardaki gürültülü terminale kıyasla kulüp salonu oldukça hoş ve sakindi. Bu salonda hoparlörlerle uçuş çağrıları yapılmazdı. Yolculara hizmet de, önemli kişilere yakışan mükemmellik ve sessizlikteydi.

Kız, Brett'in arkasına yaslandığı koltuğun yanındaki masanın üzerine kahveyi koyarken:

«Acele etmenize pek gerek yok ama Los Angeles'e 81 sayılı uçuş için birkaç dakika sonra çağrı yapılacak. Bay DeLosanto,» dedi.

«Teşekkür ederim!»

Brett, birkaç dakikadan beri telefonda konuştuğu Adam Trenton'a, «Artık gitmeliyim,» dedi. «Cennet'e uçan kuş beni bekliyor.»

«Los Angeles'i hiç de cennet olarak düşünmemiştim doğrusu.»

Brett kahvesini yudumladı.

«Kaliforniya'nın bir parçasıdır ya. Detroit'ten bakılınca Kaliforniya da Cennet'tir.»

Adam, şirketteki bürosundan konuşuyordu. Brett kendisini aramıştı, Orion'u tartışıyorlardı. İlk Orion'un çıkmasına iki hafta kalmıştı, oysa arabanın içinde bir renk uyuşmama sorunu belirmişti şimdi. 'Gözlem grubu' denilen, yeni bir arabanın bütün yapılışı dönemlerinde başında bulunan bir grup, iç döşeme plastiğinin 'buz gibi' göründüğünü —ciddî bir kusurdu

bu— bildirmişti. Döşeme, yer halıları ve baş dayayacak yerlerin renkleri tam olarak kaynaşamamıştı.

Renk, her zaman bir dert olarak kalıyordu. Bir arabanın belirli bir renk anahtarına uyum gösterecek yüz kadar parçası vardı. Oysa bütün bu maddeler çeşitli kimyasal bileşimlerden yapılmış olduğu için aynı renkleri sağlamak çok güç oluyordu. Gece gündüz bunun üstünde çalışan Satın Alma ve İmal grupları, sonunda bu sorunun da üstesinden gelmişlerdi. Adam artık rahattı.

Brett, hazırlıkları ilerlemekte olan yeni Farstar projesinden söz etmeyi isterdi. Ama genel telefondan konuştuğunu hatırlayarak tam zamanında kendini tuttu. Bu kulüpteki telefonun bulunduğu salonda uçaklarını bekleyen rakip şirketlerin yöneticilerinin de bulunabileceğini hatırlamıştı.

Adam:

«Sana memnun olacağın bir şey söyleyeyim,» dedi. «Hank Kreisel'e harman makinesi için yardım etmeye karar verdim. Genç Castaldy'yi, makineyi görmesi için Grosse Pointe'e gönderdim, büyük bir heyecanla geri gelince de işi Elroy Braithwaite'a açtım. O da olumlu karşıladı. Şimdi Hub'a bir rapor hazırlıyoruz.»

«Fevkalâde!»

Genç modelci gerçekten sevinmişti. Adam'ı Hank Kreisel'e yaklaştırmak için epey baskı yaptığını biliyordu ama ne çıkardı bundan? Brett her gün daha çok inanıyordu otomobil sanayiinin yerine getirmediği bir sürü kamu ödevi olduğuna. Bu harman makinesi gibi bir şey de sanayie, varlığı kabul edilen bir ihtiyaç için kaynaklarını kullanma fırsatı verirdi.

Adam:

«Ama bu iş Hub'dan ileri gitmeyebilir,» diye arkadaşını uyardı.

«Ona bunu söylemek için 'toz bulutlu' bir günü seçeceğini umalım,» dedi.

Adam, Brett'in ne kastettiğini anlamıştı. Şirketin genel müdür yardımcısı olan Hub Hewitson kendisine sunulan bir fikri beğendi mi hemen kendisini ve arkadaşlarını ateşli bir hareketin içine sokardı. Ötekiler buna toz bulutları kaldırmak adını vermişlerdi. Orion, Hub Hewitson'un böyle bir toz bulutu olmuştu ve hâlâ da öyleydi. Başka birtakım başarılar ve başarısızlıklar da böyleydi ama başarısızlıklar Hewitson'un kaldırdığı yeni toz bulutları altında kaybolurlardı.

«Öyle bir gününü bekleyeceğim,» diye söz verdi Adam. «İyi yolculuklar.»

«Eyvallah, dostum,» Brett kahvesini bitirdi, yanından geçmekte olan hostesin kıçını dostça bir okşadıktan sonra çıkış kapısına doğru yöneldi.

United Havayolları'nın 81 sayılı uçuşu —Detroit'ten doğru Los Angeles'e— tam zamanında kalktı.

Yer üstünde didişmeli bir hayat yaşayan herkes gibi Brett de birinci sınıf uçak yolculuğunun zevkini çıkarıyordu. Böyle bir yolculuk dört beş saatlık dinlenme demekti. Arada bir iyi bir şeyler yiyecek, içecekti ve en önemlisi aşağıda ne dönerse dönsün telefonla ya da başka bir yolla rahatsız edilmeyeceğinden emin olmasıydı.

Bugün Brett, yolculuğunun büyük bir kısmını düşünmeye, hayatının geçmiş, şimdiki ve gelecekte alacağı durumları gözden geçirmeye ayırmıştı. Böylece düşüncelere dalmış giderken hoparlörden yolculuğun dört saatının geçmiş olduğunu duyunca epey şaşırdı.

Kaptan pilotun sesi:

«Evet beyler, şimdi Kolorado nehrinin üstünden geçiyoruz,» diyordu. «Burası Kaliforniya, Nevada ve Arizona eyaletlerinin birleştiği noktadır. Her üç eyalette de hava güzel, görüş mesafesi yüz mil. Sağ taraftaoturanlar Las Vegas ve Lake Mead bölgesini görüyorlar. Eğer sol taraftaysanız aşağıda gördüğünüz su, Havasu gölüdür ve Londra Köprüsü burada yeniden yapılmaktadır.»

Solda oturan Brett aşağıya baktı. Gökyüzünde tek bir bulut bile yoktu. On bin metre yüksekten uçtukları halde aşağıdaki köprüyü görebiliyordu.

Kaptan pilot sözlerine devam etti.

«Bu köprünün komik bir hikâyesi var. İngiltere'den bunu almaya gidenler köprülerini karıştırmışlar. Satın aldıkları köprünün, bütün o reklam ve afişlerinde görünen köprü olduğunu sanıyorlarmış. Oysa iş işten geçene kadar kimse onlara bu resmini gördükleri köprünün Tower Köprüsü olduğunu, ve Londra Köprüsünün daha yukarılarda eski bir köprü olduğunu söylememiş. Hah-ha ha!»

Brett aşağıya bakınca, yeryüzü şekillerinden artık Kaliforniya üstünde uçtuklarını anladı. Yüksek sesle:

«Güneşi, portakalları, çılgın politikacıları, dinleri ve delilleri ile kutsa benim vatanımı,» dedi.

Yanından geçmekte olan bir hostes:

«Bir şey mi söylediniz, efendim?» diye sordu. İş saatları dışında bütün zamanını plajlarda geçirirmiş gibi yanık tenli bir genç kızdı bu.

«Elbette. 'Senin gibi Kaliforniya'lı bir kız bu gece nerede yemek yiyecek?' diye sordum.»

Kız kurnazca gülümsedi.

«Bu kocama bağlı,» dedi. «Bazen evde yemek ister bazen de..»

«Pekâlâ,» dedi Brett. «Yerin dibine batsın bu kadınların kurtuluş savaşı. Hiç olmazsa eski günlerde havayolları, evlenen kızları kovardı da insan kime asılacağını bilirdi.»

«Eğer içiniz rahat edecekse söyleyeyim, kocama gidiyor olmasaydım teklifinizle ilgilenebilirdim.»

Brett bu iltifatın hosteslik el kitabında olup olmadığını düşünürken hoparlörden yine pilotun sesi duyuldu.

«Yine kaptanınız konuşuyor. Az önce sözünü ettiğim yüz millik görüş alanını kullanmanızı salık vermeliydim size. Şimdi Los Angeles'ten hava durumunu

bildiren bir rapor aldık. Kalın bir sis tabakası varmış ve görüş uzaklığı bir milmiş.»

Kaptan elli dakika sonra inmiş olacaklarını da sözlerine ekledi.

San Bernardino dağları üstüne geldiklerinde sisin içine girdiler. Denize daha altmış mil var, diye düşündü Brett. *Altmış mil!* Üstünden ancak bir yıl geçmiş olan son yolculuğunda sis tabakasına bundan yirmi beş mil ötede Ontario'da rastlamıştı. Buraya her gelişinde bu hava kirlenmesinden doğan sisin Altın Eyalet'i bir mikrop gibi kemirdiğini gözleriyle görüyordu. Boeing 720, Los Angeles uluslararası alanına inmek için alçalmaya başlamıştı. Ama görüş alanı netleşeceği yerde aşağıdaki şekiller gittikçe bulanıklaşıyorlar, biçimlerini kaybediyorlar, renkleri, güneşi ve deniz manzarasını örten grimsi kahverengi bir sisin ardında yok oluyorlardı. Uzaktan gelen, hava yolcularını şaşkına çeviren Santa Monica körfezi şimdi bir anı idi sadece. Uçak alçalıp da sis kalınlaşınca Brett deLosanto'nun da içi kapanıyordu.

Havaalanının on mil kadar ötesinde kaptanın dediği gibi görüş uzaklığı bir mile inmişti. Saat sabahın on bir buçuğu olduğu halde yer görünmüyordu bile.

United Havayolları'nın terminalinde Brett'i, şirketin o bölgedeki bürosundan Barclay adında bir genç karşıladı.

«Bay DeLosanto, size bir araba getirdim. İsterseniz otelinize, isterseniz doğrudan doğruya koleje gidebiliriz.»

«Önce otele gideceğim,» Brett, Los Angeles'deki Sanat ve Desen Koleji'ni resmen ziyaret etmek üzere gelmişti. Ama oraya daha sonra gidecekti.

Sevgili Kaliforniya'sının o pis örtüsünün altındaki görünüşü içini karartmışsa da, Brett, havaalanının sel gibi akan trafiğini yakından görüp sesini işitince ken-

dine geliverdi. Tek olsun çok olsun otomobil görünce heyecanlanırdı. Üstelik Kaliforniya'da araba bir hayat biçimi halini almıştı, memleketin otomobil sayısının yüzde on biri burada bulunuyordu. Bu aynı kaynak, artık kaçınılmaz bir hal almış olan bir hava kirlenmesi sorunu ortaya çıkarmıştı. Brett'in gözleri yanıyor, burnu kaşınıyordu; hiç şüphesiz, pis hava şimdiden ciğerlerine girip yerleşmişti. Barclay'e:

«Uzun zamandan beri bu kadar kötü mü hava?» diye sordu.

«Bir hafta kadar oluyor. Artık az çok açık havalı bir gün istisna halini aldı.» Genç adam burnunu büktü. «Millete bunun sadece otomobillerin yarattığı bir şey olmadığını, sanayiinde bunda çok katkısı olduğunu anlatmaya çalışıyoruz.»

«Biz kendimiz inanıyor muyuz buna?»

«Neye inanacağımızı biz de pek bilmiyoruz, Bay DeLosanto. Bizimkiler egzoz sorunlarını hallettiklerini söylüyorlar. Siz *buna* inanıyor musunuz?»

«Detroit'teyken inanıyordum ama buraya gelince pek o kadar güvenli olamıyorum?»

Brett işin aslında ekonomi ve sayılar arasında bir denge işi olduğunu biliyordu. Şu anda egzozu temiz bir araba yapmak imkânı vardı: ama bu da arabaların çok pahalı olması sonucunu doğuracaktı. Eskiden köylülerin soyluların arabalarının kullanışına sahip olamamaları gibi bir durum doğacaktı. Maliyeti belirli sınırlar içinde tutabilmek için de birtakım tavizler vermek gerekiyordu. Bugün bunlar nedeniyle, eskiye oranla çok daha kusursuz egzoz sistemleri yapılmaktaydı. Ama her gün, her hafta ve her yıl gittikçe artan otomobil sayısı bu sonucu sıfıra indiriyor ve sonunda Kaliforniya'daki durum meydana geliyordu.

Brett'in orada kaldığı sürece kullanacağı arabanın önüne gelmişlerdi.

«Ben süreceğim,» diyerek Brett anahtarları Barclay'den aldı.

Brett, Beverly Hilton'a yerleştikten ve Barclay'i yerine gönderdikten sonra tek başına 3. sokaktaki Kolej'e gitti. Biraz ötede CBS Televizyon Sarayı yükseliyor, az ilerde Çiftçiler pazarı bulunuyordu. Brett, hem her yılın mezunlarının bir çoğunu işe alan bir şirketin temsilcisi, hem de eski bir mezun olarak coşkuyla karşılandı.

Ufak ufak kolej binaları her zamanki gibi kalabalıktı. En küçük bir yer bile kullanılmış, süse filan hiç bir şey harcanmamıştı. Giriş salonu küçük olduğu halde sınıfların bir uzantısıydı; toplantılar, konferanslar, görüşmeler ve çalışmalar için kullanılırdı.

Başka birçok kişinin konuşmasının gürültüsü arasında Brett'i karşılayan Sınai Desen Şefi:

«Belki de bir gün boş zaman bulursak daha sessizce bir salon planı yapabiliriz,» dedi.

«Böyle bir şey yapmamıza en ufak bir ihtimal olsaydı, sizden bunu yapmamanızı isterdim,» dedi Brett. «Ama yapamazsınız zaten. Burası böyle her an patlayacak bir düdüklü tencere gibi olmalıdır.»

Çok iyi bildiği bir havası vardı burasının! Sürekli olarak çalışmaya ilişkin ve meslekî disipline önem verilen bir hava. Kolej'in bültenleri, 'Burası amatörler için değildir,' diye bildirirlerdi. Pek çok okulun aksine, burada verilen ödevler oldukça güçtü; öğrencilerden gece gündüz, hafta sonu, tatil demeden, başka hiç bir şeye zaman bırakmayacak derecede çalışmaları ve yaratmaları istenirdi. Bazı öğrenciler bu baskıya isyan ederler, bir kısmı öğrenimlerini yarıda bırakırlardı. Ama çoğu bu hayata alışırdı. Aslında, kataloglarda: «*Öğrencilerin hazırlandıkları hayatın kolay olduğuna kendimizi niçin kandıralım? Bu hiç bir zaman kolay, rahat bir hayat olmamıştır ve olmayacaktır,*» diye belirtilirdi bu.

Çalışmaya verilen önem ve standartların yüksekliği, otomobil yapımcılarının bu koleje duydukları saygının ve gerek öğretmenler gerekse öğrencilerle ilgi

kurmasının nedenleriydi. Şirketler, öğrencileri daha okulu bitirmeden önce onları kendi yanlarına çekmeye çalışırlardı. Başka desen okulları varsa da, Los Angeles Sanat Koleji otomobil modelciliğini öğreten tek sanat okuluydu ve bugünlerde Detroit'in yıllık yeni desencileri hep Los Angeles yolundan gelirlerdi.

Brett içinde, bir hoşnutlukla yürüdü, Ağaçların gölgesinde oturan gruplar kahve içiyorlar, öteberi yiyorlardı.

«Hiç bir şey değişmemiş burada. Evine dönmek gibi bir şey,» dedi.

Öğrencilerden biri:

«Epey kalabalık oturma odası olan bir ev ama,» dedi.

Brett güldü. Buradaki her şey gibi avlu da çok küçük, kendilerine bir yer bulmaya çalışan öğrenciler çok kalabalıktı. Ama bütün bu kalabalığa rağmen okula ancak gerçekten yetenekli olanlar alınmaktaydı. Üç yıllık öğretim süresini ancak bunların da en iyileri tamamlayabilirlerdi.

Konuşmayı sürdürdüler. Brett'in geliş nedenlerinden biri de buydu aslında.

Hava kirlenmesi başlıca konularıydı; bu avluda bile bundan kaçınma imkânı yoktu. Pırıl pırıl mavi bir gökte parlaması gereken güneş, yerden yükselen koyu bir sis tabakası arkasından süzülüyordu ancak. Gözleri ve burnu yanan Brett yakınlarda Halk Sağlığı Kurumu'nun yayınladığı bir uyarıyı hatırladı: New York'un kirli havasını içine çekmek günde bir paket sigara içmek kadar zararlıydı. Böylece sigara içmeyenler bile içenlere kadar kanserden ölme ihtimali içindeydiler. Bunun, Los Angeles için de, belki de fazlasıyle geçerli olduğunu düşündü.

Brett, hava kirlenmesi konusunda düşüncelerini açıklamaları için öğrencileri dürtükledi:

«Söyleyin bakalım sizler ne düşünüyorsunuz bu konuda.» On yıl sonra sanayi politikasını bunlar biçimlendireceklerdi.

Arkalardan bir ses:

«Burada yaşadığınız sürece bir tarafın pes etmesi gerektiğini düşünürsünüz,» dedi. «Eğer bu böyle devam edecek olursa bu şehirde canlı kalmayacak gibi geliyor bana.»

Brett:

«Ama Los Angeles'in özel bir durumu var,» dedi. «Bu sis bulutunun meydana gelmesinde coğrafî konumun, ısı değişikliğinin ve güneşin etkisi çok.»

«O kadar özel değil aslında,» diye bir başkası söze karıştı. «Son zamanlarda San Francisco'ya gittiniz mi?»

«Ya da New York'a?»

«Chicago'ya?»

«Ya Toronto'ya?»

«Ya da pazar günleri küçük kasabalara?»

Brett sesini yükseltti:

«Hey çocuklar! Hepiniz bunu böyle görüyorsanız belki de yanlış bir mesleğe girmek üzeresiniz. Araba modeli çizmeye neden heveslisiniz böyle?»

«Biz araba denince çılgına dönüyoruz da ondan. Otomobil denen şeyi seviyoruz. Ama bu bizi düşünmekten alıkoymuyor; ya da ne olup bittiğini görmekten ve bunu düzeltmeye çalışmaktan.» Konuşan, öğrenci grubunun önündeki uzun boylu, karışık sarı saçlı bir gençti. Saçını geri atmak için elini başına götürünce bir sanatçının uzun ince parmakları göründü.

«Batı'da ve başka yerlerdeki insanları dinlerseniz, geleceğin geniş çaplı ulaşımda olduğunu sanırsınız.» Şimdi de çocukları kışkırtıyordu.

«Yine bu eski hikâye, ha!»

Grubun içindeki birkaç kızdan biri:

«Gerçekte kimse bu tip ulaşım aracını istemiyor,» diye fikrini söyledi. «Otomobil pratik olduğu ve alabilecek paraları bulunduğu sürece hiç olmazsa. Üstelik otobüsmüş, tramvaymış, bunlar bir hayalden başka bir şey değil. Hükümet yardımı, vergiler, ücretler ve daha bir sürü şey işin içine girince bu halk araç-

ları daha çok paraya daha az insan taşıyorlar aslında. Sonunda herkes aldatılmış oluyor. New York'lulara, San Franciscolulara sorun bir de bunu.»

Brett gülümsedi:

«Detroit'te sana bayılacaklar,» dedi.

Kız sabırsızlıkla başını salladı:

«Ben onun için söylemiyorum bunu.»

«Pekâlâ.» Brett ötekilere döndü. «Bundan elli yıl sonrası için, hatta daha da uzun bir süre için otomobilin başlıca ulaşım aracı olarak kalacağını kabul edelim. Ama ne çeşit otomobil olacak bunlar?»

Sakin bir ses:

«Daha iyi,» dedi. «Şimdikilerden çok daha iyi ve çok daha az.»

«Daha iyi olacağı konusunda şüphemiz yok, aslında sorun bu iyinin ne olduğudur. Ama ben sizin daha az araba gerektiği kanısına nasıl vardığınızı merak ettim.»

«Böyle düşünmemiz gerek, Bay DeLosanto. Sonunda bizim çıkarımız olan uzun vadeli görüşü alırsak elbette.»

Brett şimdi öne doğru ilerlemekte olan gence merakla baktı. Öndekiler kendisine yer açmak için iki yana çekiliyorlardı. Kısa boylu, esmer ve hafif göbekli bir gençti bu. Görünüşünde aydın olduğunu belli edecek hiç bir şey yoktu. Fakat sakin sesinde zorlayıcı bir nitelik vardı ve ötekiler sanki ortaya sözcüleri çıkmış gibi susmuşlardı.

Esmer öğrenci:

«Burada epey tartışma yaparız.» dedi. «Ulaşım Deseni bölümünde olanlarımız oto sanayiine katılmak isteriz. Bu düşünce bizi heyecanlandırıyor. Otomobil görünce kendimizden geçiyoruz. Ama bu, hiç birimizin Detroit'e kara gözlük takarak gideceğimiz anlamına gelmez.»

Brett:

«Sonunu dinleyelim,» diye dürtükledi genci. «Ko-

nuşmaya devam et!» Öğrencilerin açık fikirlerini dinlemek, kendisinin bataryalarını dolduran bir heyecan yaşantısıydı.

Esmer öğrenci:

«Bugün, otomobil sanayii sorumluluk duygusuyla kısıtlanmıştır.» dedi. «Eleştiriciler bazen bunu kabul etmezler ama gerçek budur. Yeni bir duygu var şimdi. Hava kirlenmesi, güvenlik, kalite gibi şeyler artık sözde kalmıyor. Bir şeyler yapılmaya başlandı artık. Hem de gerçek şeyler.»

Orada bulunanlar ses çıkarmadan dinliyorlardı. Grup epey kalabalıklaşmıştı şimdi. Brett yeni gelenlerin başka kurslardan olduğunu tahmin etti. Otomobil modelciliğinden başka pek çok şey öğretildiği halde, otomobil konusu bütün öğrencilerin ilgisini çekerdi.

Aynı öğrenci:

«Otomobil sanayiinin başka sorumlulukları da vardır oysa,» diye konuşmasını sürdürdü. «Bunlardan biri de sayı konusudur.»

Brett, ne garip bir rastlantı, havaalanında ben de bunu düşünüyordum, dedi kendi kendine.

Yumuşak sesli esmer öğrenci:

«Bizi yiyip bitiren bu sayı çokluğudur,» diye devam ediyordu. «Sanayide çalışanların bütün çabalarını boşa çıkarıyor bu. Güvenlik konusunu ele alalım. Daha güvenli arabalar çiziliyor ve yapılıyor. Peki sonra ne oluyor? Yollar daha çok kalabalıklaşıyor, kazalar azalacağı yerde çoğalıyor. Hava kirlenmesi için de aynı şey söylenebilir. Şimdiki arabaların mükemmel motorları var, çıkardıkları egzoz gazları bugüne kadar çıkanın en temizi. Hatta önümüzdeki günlerde daha temiz motorlular da çıkacak. Tamam mı?»

Brett başını salladı:

«Tamam.»

«Ama sayıları gittikçe çoğalıyor. Şimdi yılda on milyon araba yapabildiğimiz için övünüp duruyoruz. Bu

yüzden, egzoz gazının temizlenmesi için ne kadar çalışılırsa çalışılsın toplam hava kirlenmesi artacaktır. Çılgınlık bu!»

«Peki bütün söylediklerinin doğru olduğunu kabul edersek, buna ne çare gösterebilirsin? Araba sayısını kısıtlamayı mı?»

Birisi:

«Neden olmasın?» diye atıldı.

Esmer öğrenci:

«Bay DeLosanto, size bir şey sorayım,» dedi. «Hiç Bermuda'ya gittiniz mi?»

Brett başını salladı.

«Yirmi bir milkarelik bir adadır. İnsanlara gezecek yer bırakmak için Bermuda hükümeti araba sayısını sınırlamıştır. Önce motor kapasitesini, araba boyunu ve genişliğini sınırlıyorlar. Sonra da aile başına ancak bir arabaya izin veriyorlar.»

Yeni gelenlerden biri:

«Budalalar!» dedi.

«Ben bu kadar sert olalım demiyorum. Ama bir yerde de bir çizgi çekmek gerekiyor. Otomobil sanayii aynı sayıda araba yapmadıkça sıhhatli kalamaz demek değil ki bu. Bermuda'da bu işi başarıyla beceriyorlar.»

Brett:

«Onu burada yapmaya kalkışacak olursan yeni bir Amerikan İhtilâli doğurursun,» dedi. «Üstelik halkın almak istediği kadar araba satamamak, özel teşebbüse doğrudan doğruya bir saldırıdır.» Sözlerini dengelemek için sırıtarak, «Dine küfürdür bu,» diye ekledi.

Detroit'te bunu böyle göreceklerin çok olacağını biliyordu. 'Ama gerçekten öyle mi,' diye düşündü. Otomobil sanayii, araba yapmakta daha ne kadar devam edecekti? Tıpkı Bermuda'da olduğu gibi bir yerde biri çıkıp *'Yeter'* demeyecek miydi? Kamu yararı için sayının bir yerde dondurulmasının gerektiği gün yaklaşmıyor muydu? Taksi sayısı her yerde dondurulmuştu,

kamyonlar da bir dereceye kadar dondurulmuş sayılırdı. Niçin özel otomobiller de dondurulmasın? Bu yapılmadığı takdirde Kuzey Amerika, sonunda büyük bir trafik sıkışıklığından başka bir şey mi olacaktı? Şu halde oto sanayiinin liderleri kendilerini kısıtlama çabasını ellerine alsalardı bu daha akıllıca, daha sorumlu ve daha ileriyi gören bir adım olmaz mıydı?

Ama onların bu adımı atacaklarından şüpheliydi.

Yeni bir ses:

«Hepimiz Harvey gibi düşünmüyoruz,» diye atıldı. «Bir kısmımız, daha otomobil için çok yer olduğu fikrindeyiz.»

«Biraz da biz çizelim diyoruz.»

«Haklı! Haklı!»

«Kusura bakma, Harvey. Dünya seni karşılamaya hazır değil daha.»

İtiraz eden seslerden, Harvey'in de epey taraftarı olduğu anlaşılıyordu.

'Biz araba denince çılgına dönüyoruz' diyen öğrenci:

«Bize Orion'dan söz et biraz,» dedi.

Brett, «Bir kâğıt verin de göstereyim» diye karşılık verdi.

Birisi bir resim defteri uzattı. Brett çizerken hepsi eğilip kâğıda baktılar. Brett, bir anda Orion'un yandan ve önden görünüşünü çiziverdi. Arabanın çizgilerini, bir heykeltraşın üstünde çalıştığı eserin bütün kıvrımlarını bildiği gibi biliyordu. «Şahane», «Bravo», «Öff be!» sesleri yükseldi.

Sorular sorulmaya başlandı. Brett dürüstlükle karşılık veriyordu. Fırsat buldukça desen bölümü öğrencilerinin önüne, ilgilerini çekmek için yemlik olarak birkaç bilgi kırıntısı atılırdı. Brett, yaptığı taslağı sonradan cebine indirmeyi unutmadı.

Öğrenciler birer ikişer sınıflara doğru yollanmaya başlayınca avludaki toplantı dağıldı. Brett o gün ve ertesi gün bir konferans verdi, otomobil model çizimi

üzerinde çalışan öğrencilerle teker teker görüştü, öğrencilerin çizip yaptıkları otomobil modellerini eleştirdi.

Bu öğrenci grubu içindeki eğilimin, kullanışlılıkla birlikte çizgilerde bir sertlik yaratmak olduğunu fark etti. Brett. İki buçuk ay önce kendisinin, Adam Treaton'un, Elroy Braithwaite ve ötekilerin, Farstar projesinin belirlendiği o unutulmaz gecede kabul ettikleri fikirleri pek andırıyordu bu eğilim. Brett, Detroit'te iyice korunmuş stüdyosunda çalışırken pek çok kere olduğu gibi şu anda da Adam'ın söylediği sözün ne kadar uygun düştüğünü düşünüyordu: *Çirkin güzeldir.*

Tarih, sanatçı eğilimlerinin —hele ticarî desencilik işinse— hiç beklenilmeyen bir anda ve şekilde doğuverdiğini gösteriyordu. Sanat zevkinin niçin ve nasıl değiştiğini ya da bir sonraki gelişmenin ne zaman geleceğini kimse önceden kestiremiyordu. Öğrencilerin bir dereceye kadar olan saflık ve kusurlarını bir kenara atarak şimdi önüne çıkardıkları bu modele bakıp da son birkaç aydır çizdiklerini düşününce Brett taze ve doğmakta olan bir eğilimin parçası olduğundan dolayı kendisini yüceltmiş hissetti.

Bu coşkusu, ikinci gününde görüştüğü öğrencilere da aşılanmıştı. Görüşmelerden sonra Brett, iki kişiyi Personel ve Örgütleme bürosuna salık vermeye karar verdi. Bunlardan biri kısa boylu esmer Harvey'di. Dosyası ortanın üstünde bir yetenek ve hayal gücü sahibi olduğunu gösteriyordu. Hangi otomobil şirketine girerse girsin, Detroit'te epey çarpışacağı belliydi. Kendine özgü bir düşüncesi vardı, fikirlerinden kolay kolay vazgeçirtilemeyecek, susturulamayacak bir insandı. Neyse ki oto sanayii bu sivri akıllıların fikirlerini her zaman kabul etmese de, değerlerini bildiği için onları kışkırtırdı.

Ne olursa olsun, Brett, Detroit ile Harvey'nin birbirlerini ilginç bulacağından emindi.

Öbür seçtiği de dağınık sarı saçlı, uzun boylu genç ti. Çocuk, Brett'in kendisine teklif yapan ikinci insan ol-

duğunu söyledi. Mezun olduktan sonra istediği takdirde Üç Büyükler'den birisi, kendisine kapılarının her zaman açık olduğunu daha önce bildirmişti.

Genç adam:

«Ama sizin yanınızda çalışmak imkânı varsa, sizin şirketi seçerim, Bay DeLosanto,» dedi.

Brett duygulanmıştı, sevinmişti ama ne karşılık vereceğini kestiremedi.

Bu kararsızlığının nedeni bir gece önce Los Angeles'teki otel odasında tek başına vardığı bir karardı. Şimdi ağustos ortalarındaydılar. Brett, eğer fikrini değiştirecek önemli bir şey çıkmazsa, yıl sonunda otomobil sanayiinden mutlak olarak çekilmek niyetindeydi.

Doğu'ya doğru uçarken bir karara daha vardı: Bu niyetini ilk açıklayacağı kimse, Barbara Zaleski olacaktı.

YİRMİ İKİNCİ BÖLÜM

Brett DeLosanto'nun Kaliforniya'da bulunduğu ağustos ayında, Matt Zaleski'nin müdür yardımcısı olduğu montaj fabrikasında işler karmakarışık bir hal almıştı.

İki hafta önce otomobil üretimi durdurulmuştu. Uzmanlar eski montaj hattını sökmek ve Orion için yeni bir hat hazırlamak üzere işe el koymuşlardı.

Bu iş için dört haftalık bir süre tanınmıştı. Bu sürenin sonunda ilk Orion ortaya çıkacak ve ondan sonraki üç dört hafta içinde, ilk Orion'un eylülde kamuoyu önüne çıkarılmasından sonra, talepleri karşılamak üzere yeni arabanın seri halinde yapımına geçilecekti. Eğer satış tahminleri tutarsa, bundan sonra tempo giderek artacak ve on binlerce Orion birbiri arkasından çıkacaktı.

Fabrika düzeninin değişmesi için ayrılan zamanın iki haftası kalmıştı ve Matt Zaleski, her model değiştirme zamanında olduğu gibi, şimdi de bu işin sonunda ayakta kalıp kalmayacağından endişe ediyordu.

Fabrikanın işçilerinin pek çoğuna ya yol verilmiş ya da ücretli izine çıkarılmışlardı. Saat başına ücret alan pek az kimse kalmıştı şimdi. Ama bu fabrikanın durması ve işçilerin gitmesi Zaleski ile öteki fabrika yöneticilerinin işlerini hafifleteceği yerde, daha da artırmış, endişeleri çoğalmıştı. Öyle ki normal bir üretim gününü bu durumlarına oranla dalgasız bir deniz gibi görüyorlardı.

Montaj hattını değiştirecek olan müteahhitin, işgal ordusu gibi fabrikaya yerleşmiş olan adamlarının is-

tekleri bitmek tükenmek bilmiyordu. Şirketin bunlara yardım eden, fikir veren ve bazen de işlerini geri bıraktırtan mühendislerinden de istek üzerine istek yağıyordu.

Fabrika Müdürü Val Reiskind ile Matt, bilgi istekleri, acele toplanan konferanslar ve siparişler yaylım ateşi arasında kalmışlardı. Reiskind yeni ve genç olduğundan, fabrikanın çalışması için gereken her şeyi Matt üzerine almıştı. Reiskind, bundan birkaç ay önce ayrılan McKernon'un yerine gelmişti; mühendislik ve iş idaresi diplomaları insanı etkileyici ise de Matt'ın yirmi yıllık tecrübesinin getirdiği bilgiden yoksundu. Matt, McKernon'un işini alamadığı ve başına kendisinden daha genç biri getirildiği için hayal kırıklığına uğramışsa da, kendi eksikliklerinin bilincinde olan ve Matt'a karşı iyi davranan Reiskind'den de hoşlanmıştı.

En çok başlarını ağrıtan şeylerden birisi de teorik olarak kusursuz çalışan, ama uygulamaya gelince hiç de böyle olmayan yeni ve geliştirilmiş montaj aletleriydi. Teknik olarak, bütün düzenin işlemesinden sorumlu olan müteahhit olsa bile, Zaleski onun fabrikadan çıkmasıyla arkasında bırakacağı bütün yetersizliklerin ve eksikliklerin kendi başına çökeceğini biliyordu. Bu yüzden, şimdi her yapılanı dikkatle izlemekteydi.

En büyük düşmanları zamandı. Belirli anda «Her şey tamam!» dedirtecek kadar düzgün bir değişiklik yapılamazdı. Içine taşınılması kararlaştırılan bir günde daha bitmemiş bir eve benzerdi bu durum; eve taşınmak geri bırakılabilirdi belki, ama bir otomobil ya da kamyon imalâtında bu yapılamazdı.

Hiç beklenmedik bir gelişme, Matt'ın yükünü biraz daha ağırlaştırmıştı. Bir yıl önceki modellerin yapımı bitmeden önce yapılan bir sayım sonunda büyük bir soruşturmayı gerektirecek kadar önemli eksiklik olduğu görülmüştü. Otomobil fabrikalarında hırsızlıktan doğan kayıplar her zaman pek çoktu. Aynı anda

posta değiştiren binlerce işçi arasında birkaç hırsızın çaldıkları parçaları dışarı kaçırmaları işten bile değildi.

Ama bu defa epey büyük çaplı bir çetenin işbaşında olduğu anlaşılıyordu. Kayıp parçalar arasında üç yüzden, fazla vites kutusu, yüzlerce lastik ve önemli sayıda radyo, ses alma aygıtı, havalandırma düzenleyicisi bulunuyordu...

Sonuç olarak şu anda fabrikanın içi. güvenlik memurları ve dışardan getirilmiş detektiflerle kaymamaktaydı. Bu işle pek bir ilgisi olmamasına rağmen Matt, detektiflerin fabrikanın işleyişi konusunda sordukları sorulara saatlarca karşılık vermek zorunda kalmıştı. Şimdiye kadar bir ipucu ele geçirememişlerse de güvenlik şefi:

«Bazı fikirlerimiz var,» demişti. «Montaj hattında çalışan işçilerinden birkaçı ile görüşmek isteyeceğiz fabrikaya döndükleri zaman.» Bu arada detektifler ayak altında dolaşmaya devam etmekte ve varlıkları, aslında güç olan duruma bir güçlük daha katmaktaydı.

Her şeye rağmen Matt, neyse ki fabrikadaki önemli kişilerin hiç birisini farkına varmadığı, kendisini ilgilendiren küçük bir olay dışında bütün bu işlerden yüz akıyla sıyrılabilmişti şimdiye kadar.

Bir önceki cumartesi günü odasında çalışırken yaşlı sekreterlerinden biri olan İris Eineld kahvesini getirmişti. Model değişikliği zamanlarında yedi günlük bir çalışma haftası normal sayılırdı. Matt teşekkür ederek kahvesini içmeye başlamıştı ki birdenbire hiç bir nedeni yokken fincan elinden kaymış, kahve üstüne başına dökülmüştü.

Dikkatsizliği nedeniyle olduğunu sandığı bu olay yüzünden öfkelenerek ayağa kalkmış ve birden kendini kütük gibi yerde bulmuştu. Daha sonraları bunun üzerinde düşünürken sol ayağının tutmadığını hissettiğini hatırlamıştı, kahve fincanını da sol elinde tutuyordu.

Matt'ın yanından daha çıkmamış olan Bayan Einfeld ayağa kalkmasına yardım etmiş ve birisini çağırmak istemişti. Ama o, kadına engel olmuştu. Yerine oturarak sol bacağındaki uyuşukluğun geçmesini beklemişti, tek başına arabasını süremeyeceğini de anlamıştı bu arada. Sonunda İris Einfeld'in yardımıyla büronun arka kapısından dışarı çıkmışlar ve kadın, Matt'ı evine kendi arabasıyla götürmüştü. Matt kadına dilini tutmasını rica etmişti. Haber çevresine yayılırsa, kendisine sanki kötürümmüş gibi davranacaklardı ki Matt'ın hiç de istemediği bir şeydi bu.

Matt evinde hemen yatağına girmiş ve pazar akşamına kadar hiç dışarı çıkmamıştı. Kendini, göğsündeki çarpıntı dışında, daha iyi hissediyordu. Pazartesi sabahı biraz yorgun, ama bütünüyle normal bir hale dönmüş olarak işinin başına gitmiş, çalışmaya başlamıştı.

Pek yalnız bir hafta sonu geçirmişti. Kızı Barbara bir yerlere gittiği için bütün işlerini kendisi yapmak zorunda kalmıştı. Eskiden, karısı daha sağken, bu model değişikliği günlerinde hep kendisini anlayışla karşılar, sevgi gösterir, güzel yemekler hazırlar, gece eve kaçta dönerse dönsün yatmaz, kocasını bekerdi. Ama bu şeyleri unutalı o kadar çok olmuş gibiydi ki, Freda'nın ölümünden bu yana iki yıldan az bir zaman geçtiğini bile hatırlamak güçtü artık. Matt, karısı sağken, onun değerini şimdiki kadar anlayamamış olduğuna hayıflanıyordu.

Barbara'nın kendi hayatına ve işine bu derece düşkün olmasına da gücendiğini fark ediyordu. Matt, kızının evde oturmasını, kendisini işten döndüğünde karşılamasını, annesinin rolünü oynamasını isterdi. Freda'nın ölümünden sonra bir süre için Barbara bunları yapmıştı. Akşamları karşılıklı yedikleri yemeklerini hazırlamıştı ilk günlerde; ama sonradan dış dünyaya duyduğu ilgi üstün gelmiş, reklam şirketindeki işleri artmıştı. Şimdi eve ancak yatmaktan yatmaya geliyordu.

Pek seyrek olarak da, binde bir karşılıklı bir kahvaltı ettikleri oluyordu. Aylarca önce Barbara, eve bir kadın almaları için babasını kandırmaya çalışmıştı. Bunu karşılayacak kadar paraları vardı. Matt bu fikre karşı gelmişti. Şimdi de, fabrikadaki işlerinin üstüne bir de kendine bakmak yüklenince, kızının dileğini kabul etmiş olmayı istiyordu.

Ağustos başlarında Barbara'ya, fikrini değiştirdiğini ve eve bir kadın tutabileceğini söylemişti, ama Barbara işlerinin çok olduğunu, gazeteye ilân vererek, gelenlerle konuşacak ve uygun birini seçecek zamanı kalmadığını bildirmişti. Matt buna çok öfkelenmişti. Evi yönetmenin bir kadın işi olduğunu ve kendisinin hele bu kadar baskı altındayken bu işe karışmaması gerektiğini söylemişti. Barbara, kendi işinin de babasınınki kadar önemli olduğu karşılığını vermekle yetinmişti. İşte bu, Matt'ın ne anlayabileceği ne de kabul edebileceği bir davranıştı.

Bugünlerde Matt Zaleski'nin anlayamadığı çok şeyler oluyordu. Gazeteyi bir açması, eski geleneklerin, eski ahlâk kurallarının bir kenara atıldığını, kurulu düzenin tehdit edildiğini görmesi için yeterliydi. Artık hiç kimse hiç bir şeye saygı göstermiyordu sanki. Bu saygı gösterilmeyen şeyler arasında kanunlar, ana baba, kolej müdürleri, askerler, özel teşebbüs, Matt ve kendi kuşağından olanların İkinci Dünya Savaşı'nda altında dövüştükleri ve öldükleri Amerikan bayrağı da vardı.

Matt Zaleski'nin görüşüne göre bütün bu işleri yapanlar gençlerdi; o da gittikçe bunlardan nefret ediyordu. Kızlardan ayırt edilemeyecek kadar uzun saçlı, ukalâ, her şeyi bilen, McLuhan'dan, Marx'tan ya da Che Guevara'dan parçalar okuyan gençler; ağır ağır ilerlemeyi kabul etmeyip bin yıllık bir ilerleyişi bir anda isteyen militan zenciler; bütün öteki protestocular, isyancılar, yürüyüşçüler, her şeyi hor görür ve kendileri gibi görmeyenleri döverlerdi bütün bunların sorum-

luları. Matt'ın anlayışına göre bunların hepsi, gelişmemiş, yetişkin olmayan kimselerdi, gerçek hayattan haberleri yoktu, katkıları yoktu... Gününün gençlerini düşündükçe safrası kabarıyor, tansiyonu artıyordu.

Başkaldıran bir öğrenci olmadığı halde, Barbara da açıkça bütün bu olanları onaylıyordu ki bu da aynı derecede kötü sayılırdı. Matt bunun kusurunu kızının arkadaşlarında, hele o nefret ettiği Brett DeLosanto' da buluyordu.

Gerçekteyse Matt Zaleski, kendi yaşıtlarının pek çoğu gibi, eskiden beri sahip olduğu görüşlerinin esiriydi. Bazen ateşli bir tartışmaya dönüşen konuşmaları sırasında Barbara onu kendi inançlarına çekmeye çalışırdı: Yeni bir görüş açısı gelişmişti, bir zamanlar kusursuz kabul edilen inançlar ve fikirler şimdi incelenmiş ve bunların yanlış olduğu anlaşılmıştı, gençler ana-babalarının kuşağının ahlâklılığından değil, bu gösterişin ardındaki iki yüzlülükten nefret ediyorlardı. Gerçekte, bir soru sorma zamanı gelmişti; bu heyecan verici entellektüel yaşantıdan insanlık ancak bir şeyler kazanabilirdi.

Barbaranın bütün çabaları boşunaydı. Anlayışsız olan Matt Zaleski çevresindeki bütün değişiklikleri yıkıcı ve olumsuz olarak görüyordu.

İşte böyle bir ruh sıkıntısı içinde, yorgun ve midesi sancılanarak eve geç vakit dönen Matt, kızı Barbara'yla bir misafir buldu evde. Konuk, Rollie Knight' ti.

O akşam daha erken bir saatta Barbara, Leonard Wingate'in aracılığıyla Rollie'yle şehirde buluşmuştu. Zencilerin hayatları ve yaşantıları hakkında daha çok bilgi edinmek istiyordu. Şimdi artık sonlarına gelmiş olan *Otomobil Kenti* filminin sunuş bölümünde bu öğrendikleri özetlenecekti.

Rollie'yi önce *Basın Kulübü*'ne götürmüştü, ama bu akşam orası alışılmadık derecede kalabalık ve gü-

rültülüydü, Rollie rahat edememişti. Barbara'nın aklına, evine gitmek gelmişti birdenbire.

Birer viski hazırlamış, sonra yumurtalı birer sandviç yapmış, tepsiyle oturma odasına getirmişti. Bundan sonra rahatlamış olan Rollie konuşmaya başlamıştı.

Daha sonra Barbara viski şişesini getirmiş ve birer kadeh daha doldurmuştu. Dışarıda karanlık çökmüştü.

Rollie, rahat ve zevkle döşenmiş, hiç bir aşırı iddiası olmayan odaya bakarak:

«Blaine caddesi buradan ne kadar uzakta?» diye sormuştu.

Barbara, «Sekiz mil kadar,» diye karşılık verdi.

Rollie başını salladı ve sırıttı:

«Sekiz yüz mil desen, daha doğru olur.»

Blaine caddesi, Rollie'nin oturduğu ve filmin bazı sahnelerinin çekildiği yerdi.

Babası içeri girerken Barbara, Rollie'nin bu sözünün mükemmel bir açış cümlesi olacağını düşünerek not alıyordu.

Matt Zaleski, donmuş gibi kalakaldı olduğu yerde. Aynı divanın üzerinde oturmuş, ellerinde kadehleri, aralarında viski şişesi, önlerinde boş tepsileri ile Barbara ve Rollie Knight'a baktı. Barbara şaşkınlıktan üzerine yazdığı kâğıdı bir kenara attı.

Fabrikada birbirleriyle hiç konuşmamış oldukları halde, Matt Zaleski ve Rollie Knight birbirlerini tanımışlardı. Matt'ın bakışları inanamayarak Rollie'nin yüzünden Barbara'nınkine gitti. Rollie sırıttı, içkisini içti ve kendine güvenir bir hareket yaptı, sonra kararsızlaştı. Dili ile dudaklarını ıslattı.

Barbara:

«Merhaba, baba!» dedi. «Bu..»

Matt, kızının sözünü bıçak gibi kesti. Rollie'ye bakışlarını dikerek:

«Ne arıyorsun evimde ulan...?» diye bağırdı.

İşçilerinin büyük bir çoğunluğu zenci olan fabrikada uzun yıllar yöneticilik etmesi sonunda, Matt Zaleski onlara karşı bir hoşgörü sahibi olabilmişti. Ama bu, yüzeyde kalan bir şeydi. İçinde hâlâ Polonyalı ana babasının ve Wyandotte'daki komşularının zencileri küçümseyen görüşlerini taşımaktaydı. Şimdi evinde kızının bir zenciyi ağırlaması, Matt'ın kendisini kaybetmesine sebep olmuştu. Bunda, yorgunluğunun ve üzerinde olan baskının da büyük bir katkısı vardı. Sonucunu düşünmeden konuştu.

Barbara sert bir sesle:

«Baba, bu benim arkadaşım Bay Knight'tır,» dedi. «Onu ben çağırdım. Sen...»

Matt kızına doğru yönelerek:

«Sus!» diye bağırdı. «Seninle sonra hesaplaşacağım.»

Barbara'nın yüzü bembeyaz kesildi. «Ne demek istiyorsun? Benimle hesaplaşmak ne demek?»

Matt kızına bakmadı bile. Gözleri Rollie Knight'ınkilere çivilenmiş olarak parmağı ile az önce girmiş olduğu mutfak kapısını işaret etti:

«Defol!»

«Baba, yapamazsın bunu!»

Barbara yerinden kalkmış babasına doğru yaklaşmıştı. Kızının yanına geldiğini gören Matt, onun yüzüne sert bir tokat indirdi.

Sanki bir facia oynuyorlarmış gibiydiler, şimdi inanmaz durumda olan Barbara idi. *Bu olamaz, böyle bir şey olmuyordur,* diye düşünüyordu. Tokatın yüzünde iz bıraktığını tahmin ediyordu; aslında pek önemli değildi ya bu. Önemli olan bu harekete yönelten düşünceydi. Sanki bir kaya, yüzyıllık bir insan mantık ve anlayışını örten bir kaya yerinden oynatılmış ve altından çürüme çıkmıştı: Matt Zaleski'nin zihninde yaşayan mantıksızlık, nefret ve bağnazlık. Ve Barbara da, babasının kızı olduğu için, şu anda bu suçu paylaşmaktaydı.

Dışarıda bir arabanın durduğu işitildi.

Rollie de ayağa kalkmıştı. Alışmadığı bir durumda olduğu için bir an önce bütün o kendine güveni yok olup gitmişti. Şimdi yavaş yavaş kendine gelince Matt'a:

«Ağzına sıçayım senin, beyaz adam,» dedi.

Barbara gözlerini kapattı. *Ağzına sıçayım, beyaz adam!* Neden olmasındı? Hayat böyle değil miydi, nefrete karşılık nefret.

Kapı açılarak içeri Brett DeLosanto girdi. Neşe ile:

«Merhaba,» dedi. «Sesimi duyuramadım sizlere galiba.» Barbara ile Matt'a selâm verirken gözü Rollie Knight'a ilişti. «Merhaba, Rollie. Nasılsın, dostum?»

Brett'in zenciyi bu kadar dostlukla selâmlamasını gören Matt'ın yüzünde bir şüphe bulutu dolaştı.

Rollie, Brett'e:

«Senin de ağzına sıçayım,» dedi. Barbara'ya nefretle bakarak çıktı gitti.

Brett, ötekilere:

«Hayrola, ne oldu burada?» diye sordu.

Kaliforniya'dan geleli bir saat olmuştu ancak. Doğrudan buraya gelmişti. Barbara'ya yol boyunca vardığı kararı ve kurduğu planları bildirmek için gelmişti. Çok keyifliydi, öyle neşeli girişi de bundandı. Şimdi ortalıkta ciddi bir şeyler olduğunu anlıyordu.

Barbara önlemeye çalıştığı göz yaşları yüzünden konuşamayarak başını salladı sadece. Brett kızın omuzlarına kolunu dolayarak:

«Ne olduysa oldu, bırak, aldırma,» dedi. «Sonra konuşuruz bunu.»

Matt, kararsızca, «Bak, belki de biraz...»

Barbara'nın sesi sertti:

«Duymak istemiyorum.»

Artık kendine gelmişti. Brett'in kolları arasından sıyrıldı. Brett:

«Bu bir aile tartışmasıysa ve benim de gitmemi...» diyecek oldu.

Barbara:

«Burada kalmanı istiyorum,» dedi. «Buradan giderken ben de seninle birlikte geleceğim. Brett, iki kere bana seninle yaşayıp yaşamayacağımı sormuştun. Hâlâ istiyorsan gelmeye hazırım.»

«Bunu ne kadar istediğimi biliyorsun.»

Matt Zaleski bir iskemleye çöktü. Başını kaldırdı: «*Yaşamak mı?*»

Barbara buz gibi bir sesle:

«Evet,» dedi. «Evlenmeyeceğiz. İkimiz de evlenmek istemiyoruz. Aynı evi, aynı yatağı paylaşmak istiyoruz sadece...»

«Hayır,» diye haykırdı Matt. «Hayır, olamaz!»

Barbara:

«Hele bir bana engel olmaya kalk,» diye tehdit etti babasını.

Bir an birbirlerinin yüzüne baktılar, sonra yaşlı adam gözlerini yere indirerek başını elleri arasına aldı. Omuzları sarsılıyordu.

Barbara, Brett'e:

«Bu akşam için birkaç şey alayım,» dedi. «Gerisini yarın gelir alırım.»

Brett iskemlenin üstüne yığılmış kalmış adama bakıyordu:

«Dinle bak,» dedi. «Birleşmemizi istiyordum. Biliyorsun bunu. Ama bunun bu şekilde olması mı gerekiyor ille de?»

Kızın karşılığı kesindi:

«Ne olduğunu öğrenince durumu anlayacaksın. Beni ya olduğum gibi kabul edersin ya da etmezsin. Etmezsen, otele gideceğim.»

Brett gülümsedi:

«Kabul ediyorum.»

Barbara yukarı çıktı.

İki erkek yalnız kalınca Brett, sıkıntılı bir tavırla; «Bay Z,» dedi, «Aranızda geçenleri bilmiyorum ama çok üzüldüğümü söyleyebilirim.»

Yaşlı adam karşılık vermeyince, dışarı çıkarak Barbara'yı arabasında beklemeye başladı.

Yarım saat kadar otomobille çevreyi dolaştılar. Rollie Knight görünürlerde yoktu. Barbara bavulunu arkaya atıp Bret'in yanına oturur oturmaz iki kelimede olup biteni anlatmıştı. Kızı dinledikçe Brett'in yüzü asıldı.

«Vah zavallı,» dedi. «Şimdi anlıyorum hıncını benden de almaya çalışmasını.»

«Benden de.»

«Bizim hepimizin, içimizde böyle olduğumuzu sanıyor. Hem niçin sanmasın bunu?»

Başka bir sokağa saptılar, ilerde bir adam yürüyordu. Yanına gelince, bunun Zaleskilerin bir komşuları olduğu anlaşıldı.

«Rollie yok,» dedi Brett. Yanında oturan kıza bakarak, «Ama nerede oturduğunu biliyoruz,» diye ekledi.

Her ikisi de Brett'in duraksamasının anlamını biliyorlardı. Gece yarısı Detroit'in içine girmek tehlikeli olabilirdi. Silâhlı soygunlar ve saldırılar sıradan olaylardı.

Kız başını salladı:

«Bu gece bir şey yapamayız,» dedi. «Eve gidelim.»

«Önce yapmamız gerekeni yapalım.» Brett arabayı kenara çekerek kızı öptü.

«Artık senin evinin adresi Country Club Manor, West Maple'dır,» dedi.

Bu akşamki olayların sıkıntısını duyduğu halde arabayı kuzeye doğru çevirdiği zaman heyecanlı idi.

Çok sonraları, Brett'in apartmanının loş yatak odasında yatarken Barbara;

«Gözlerin açık mı?» diye sordu.

«Evet.» Birkaç dakika önce sırt üstü dönmüştü

Brett. Şimdi ellerini başının altında kavuşturmuş tavanı seyrediyordu.

«Ne düşünüyorsun?»

«Bir süre önce sana söylediğim münasebetsiz bir sözü. Hatırlıyor musun?»

«Evet, hatırlıyorum.»

Brett'in, Leonard Wingate'i evine getirdiği ilk akşamdı bu. Üçünün ilk olarak buluştukları akşam. Brett, Barbara'yı evde kalması için kandırmaya çalışmış, kandıramayınca da, «*Yirmi dokuz yaşındasın, nasıl olsa bakire olamazsın,*» demişti.

Brett:

«Ben onu söylediğim zaman karşılık vermedin, ama öyleydin, değil mi?» diye sordu.

Kızın hafif hafif güldüğünü duydu:

«Eğer bunu bilmek durumunda olan biri varsa...»

«Peki. Peki.»

Kız, Brett'in gülümsediğini hissetti. Erkek, kıza döndü, yüz yüzeydiler şimdi.

«Niçin söylemedin bunu bana?»

«Bilmem. Konuşacak bir şey değildi ki bu. Hem de önemi yoktu, değil mi?»

«Benim için çok önemli aslında.»

Bir süre sustuktan sonra Barbara:

«Doğrusunu söylemek gerekirse, benim için de önemliydi,» dedi. «Ben, ilk defa sevdiğim biri ile yapmak istiyordum bunu,» Uzanıp parmaklarıyla erkeğin yüzünü okşadı. «Sonunda da öyle oldu.»

Brett kızı kucakladı, vücutları bir kere daha birleşti:

«Ben de seni seviyorum,» diye fısıldadı.

Barbara'ya Los Angeles'te aldığı karardan, gelecek için kurduğu planlardan söz etmemişti. Bunu anlatmaya başlarsa sabaha kadar konuşacaklarını biliyordu, oysa bu gece konuşmak en sonra istediği bir şeydi.

Birdenbire kabaran duyguları bütün öteki düşünceleri silip attı aklından.

Az sonra sakin sakin yan yana yatarken Barbara: «Sana bir şey söyleyeyim mi?» diye sordu.

«Söyle bakalım.»

Kız içini çekti:

«Bunun bu kadar fevkalâde bir şey olduğunu bilseydim, bu kadar çok zaman beklemezdim.»

YİRMİ ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Erica Trenton'un Pierre Flodenhale ile macerası haziranın ilk günlerinde başladı. Bu macera genç yarışçının Higgins gölündeki partiden sonra Adam'ı evine getirdiği zamanki ilk karşılaşmalarının hemen sonrasında başlamıştı.

O pazar gecesinden birkaç gün sonra Pierre, Erica'ya telefon ederek bir yerde öğle yemeği yemelerini teklif etmişti. Ertesi gün Sterling Heights'da pek bilinmeyen bir lokantada buluşmuşlardı.

Bir hafta sonra yine öğle yemeğinde buluşmuşlar ve yemekten sonra Pierre'in daha önce bir oda ayırtmış olduğu motele gitmişlerdi. Yatakta, Pierre öyle usta bir cinsel eş olduğunu ispat etmişti ki Erica eve döndüğü zaman, kendini aylardan beri olmadığı kadar iyi ve keyifli hissetmişti.

Haziran ayı boyunca ve temmuz başlarında da her fırsatta buluşmaya devam etmişlerdi. Gündüzlerden başka Adam'ın geç saatlara kadar çalışacağını önceden bildirdiği geceler de buluşuyorlardı.

Erica için bu buluşmalar, çoktandır yoksun kaldığı mutluluk verici cinsel tatmin anlarıydı. Pierre'in gençliğinden ve tazeliğinden zevk duyuyor, onun kendi vücudundan aldığı haz, Erica'yı heyecanlandırıyordu.

Bu buluşmaları aylarca önce o satıcı Ollie ile buluşmasına kıyasla ne kadar değişikti. Erica bunu düşünmemeye çalışıyordu. Aklına geldikçe de o anda umutsuzluğa düşmüş bir durumda olmasına rağmen böyle bir şeye kalkıştığı için kendinden iğreniyordu.

Şimdi umutsuzluk diye bir şey kalmamıştı. Erica,

Pierre ile olan macerasının ne kadar süreceğini bilmiyordu. Bildiği tek şey, bunun her ikisi için de bir macera olduğu ve bir gün gelip sona ereceği idi. Ama şimdi kendini bırakmış, hiç bir sınırlama tanımadan zevk duyuyordu. Pierre de öyleydi.

Birlikte tattıkları zevk, onlara bir güvenlik duygusu vermişti. Bu duygu da halk içinde bir arada görülmeyi umursamamaya kadar gelişti içlerinde.

Akşamları en çok Dearborn İrnn'de buluşurlardı. Temiz ve cana yakın bir servisi vardı burasının. Bir başka çekici yanı da Edgar Allan Poe'nun evinin bir örneğinin burada yapılmış olmasıydı. Bu Poe köy evinin alt katında iki oda ile bir mutfak, yukarda da bir yatak odası bulunuyordu. Evin alt ve üst odaları ayrı birimler olup, lokanta müşterilerine ayrı ayrı kiralanabiliyordu.

Adam'ın Detroit'te olmadığı iki defa Pierre Flodenhale evin alt katını, Erica da üst katını tutmuşlardı. Dış kapı kilitlendikten sonra iç merdivenden kimin indiği kimin çıktığı kimseyi ilgilendirmezdi.

Erica antika eşyalarla döşenmiş köy evini o kadar çok sevmişti ki, bir keresinde yatakta:

«Sevgililer için ne mükememl bir yer burası,» demişti. «Başka bir iş için kullandırmamalı burayı.»

«Hıh,» demişti Pierre. Aslında yarış ve cinsellik dışında hiç bir şeyle ilgilenmez, başka bir şeyden konuşmazdı. İşin içine yarış girdimi de susmak bilmezdi. Başka konular kendisini sıkıyordu. Erica bazen politika, günlük olaylar, sanat konularını açınca ya esner ya da dikkatini bir noktada birkaç saniyeden fazla tutamayan yaramaz çocuklar gibi olduğu yerde kıpırdanır dururdu. Cinsel ilişkilerinin bütün doyuruculuğuna karşılık Erica, bazı ilişkilerinin daha başka yönlü olmasını da isterdi.

Bu istek Pierre'le aralarında huzursuzluk doğurduğu bir sırada, *Detroit News* gazetesinde ikişinin adını birbirlerine bağlayan bir haber çıktı.

Sosyete muhabiri Eleanor Breitmayer'in günlük sütununda çıkmıştı bu haber. Bayan Breitmayer'in haber alma kaynaklarından, Motor Kenti'nin yüksek kademelerindekilerin hayatları konusunda hiç bir şey kaçmazdı. Şunları yazmıştı:

«Yakışıklı otomobil yarışçısı Pierre Flodenhale ile otomobil üretim planlamacısı Adam'ın karısı Erica Trenton birbirlerinin dostluğundan zevk duymakta devam ediyorlar. Geçen cuma günü Steering Wheel'de baş başa yemek yiyen çift her zamanki gibi çevrelerine bakacak zaman bulamıyorlardı.»

Beyaz sayfa üstünde yazılı harfleri görmek, Erica'da bir şok etkisi yaratmıştı. İlk aklına gelen şey, akşam olmadan Greater Detroit'te binlerce kimsenin —kendisi ile Adam'ın dostlarının bile— bu haberi okuyacakları, bunun üstünde konuşacakları oldu. Birdenbire gidip bir yere kapanıp saklanmak geldi içinden. Pierre ile ne kadar umursamaz olduklarını, sanki böyle bir şeyi davet ettiklerini hatırladı. Ama iş bir kere olduktan sonra, şimdi de çılgınlar gibi bunun olmamış olmasını istiyordu.

Haber, gazetede temmuz sonlarında Trentonların, Hank Kreisel'le birlikte yemek yiyip sonra onun Grosse Pointe'deki evine gitmelerinden bir iki hafta önce yayınlanmıştı.

Haberin çıktığı gün, gazeteyi her zamanki gibi akşam üstü Adam eve getirmiş ve yemekten önce martinilerini içerken her ikisi de birer parçasını okumaya başlamışlardı.

Erica sosyete haberlerinin bulunduğu kadın bölümünü okurken Adam da haberler bölümüne göz gezdiriyordu. Fakat Adam, bütün gazeteyi düzenli bir şekilde gözden geçirme huyunda olduğundan Erica onun yazıyı göreceğinden korkuyordu.

Gazetenin o sayfasını alıp götürmeyi düşündü ama bunu ne kadar tabii bir biçimde yapsa bile, Adam farkına varırdı.

Aksine hemen mutfağa gidip yemeği sofraya getirdi. Sebze daha tam olarak pişmemişti ama yemek sofraya geldiği zaman da Adam daha arka sayfayı açmamış bulunuyordu.

Yemekten sonra oturma odasına geçtikleri zaman Adam âdeti olduğu üzere hemen çantasını açıp çalışmaya başladı. Erica sofrayı topladıktan sonra Adam'ın fincanını aldı, ortalıkta atılmış duran dergileri toplarken gazeteyi de aldı.

Adam kendisine bakıyordu.

«Gazeteyi bırak. Daha bitirmedim.»

Erica ondan sonra bütün geceyi iğne üstünde geçirmişti. Kitap okuyormuş gibi yaparak Adam'ın her hareketini kontrol ediyordu. En sonunda çantasını kapatınca sinirleri tam olarak gerilmişti Erica'nın. Ama gazeteyi unutmuş, yukarı yatmaya çıkmıştı. Kadın, gazeteyi sakladı ve ertesi gün yaktı.

Oysa tek bir gazeteyi yakmış olmanın, başkasının haberi Adam'a gösteremeyeceği ya da söz arasında söyleyemeyeceği anlamına gelmediğini çok iyi biliyordu. Hiç şüphesiz, Adam'ın yanında çalışanlardan pek çoğu bunu okumuşlar ya da başkalarından duymuşlardı. Erica bundan sonraki birkaç gün hep heyecan içinde kocasının bu konuyu açmasını bekledi.

Bir şeyden emindi: Eğer Adam, *News*'daki yazıyı öğrenmişse kendisi bunu bilecekti. Adam hiç bir şeyden kaçınmazdı; karısının söyleyeceklerini dinlemeden onun hakkında bir yargıya varacak kocalardan değildi. Ama hiç bir şey söylemeden bir hafta geçince Erica rahatlamaya başladı. Herkesin, Adam'ın bu işi bildiğini ve onu güç duruma sokmamak için önünde açmamaya çalıştıklarını sandı. Her ne nedenle olursa olsun, şükrediyordu buna.

Her iki erkekle, hem Adam'la hem de Pierre'le ilişkilerini kıyaslamaya bir fırsat bulduğu için de çok memnundu. Cinsel ilişki ve bir arada bulunma zamanı dışındaki her şeyde Adam daha üstündü. Ne yazık

ki, cinsellik Ercia'nın hayatında hâlâ önemli yer tutuyordu. Bu nedenle bir iki gün sonra yine Pierre'le buluşmaya karar verdi. Ama bu defa daha dikkatli davranacaklar, nehrin karşı kıyısında Kanada'da Windsor'da buluşacaklardı.

Gerçek şuydu oysa: Adam'da, Erica'nın hayran olduğu bir kafa vardı. Pierre'deyse bu yoktu. Adam, bütün o saplantı halini almış çalışma alışkanlığına rağmen, yine de çevresindeki hayatla yakından ilgilenirdi. Güçlü fikirleri ve bir toplumsal bilinci vardı. Erica, kocasının oto sanayii konusundakiler dışındaki konuşmalarını zevkle dinlerdi. Buna karşılık Pierre'e, Detroit'te haftalardır gazetelerin baş sayfalarını işgal eden mesken sorunu hakkındaki görüşünü sorduğu zaman aldığı karşılık, bundan haberi bile olmadığıydı.

«Bunların hiç biri ilgilendirmez beni,» her zaman kullandığı bir cümleydi. Hayatında oy'unu kullanmamıştı. «Kullanmasını bile bilmem, hem zaten ben ilgilenmem böyle şeylerle.»

Erica öğreniyordu: Bir maceranın başarılı ve doyurucu olması için birlikte yatmaktan başka şeyler de gerekiyordu.

Kendi kendisine tanıdığı bütün erkekler içinde hangisiyle bir macera yaşamak istediğini sorduğu zaman, karşılık şaşırtıcı oldu: Adam.

Adam, tam bir koca gibi davranabilseydi.

Ama bunu pek seyrek olarak yapıyordu.

Grosse Pointe'e gittikleri akşam bile aklında hep bu düşünce vardı. Eski başçavuş, Adam'ın en iyi yönünü su yüzüne çıkarabilmişti. Erica, Hank Kreisel'in makinesi hakkındaki konuşmayı, Adam'ın ustaca sorularını büyük bir zevkle dinlemişti. Ancak eve dönerken Adam'ın bir zamanlar sahip olduğu öteki yanını hatırlamıştı: Hırslı sevgili, Erica'nın vücudunun araştırıcısı olan Adam'ı. Şimdi bunlar hep geçmiş olduğu için umutsuzluğa ve öfkeye kapılmıştı.

O gece Adam'ı boşamak istediği hakkında söyle-

dikleri gerçekti. Bu şekilde yaşamaya devam etmek umutsuz bir davranıştı. Ne ertesi günü ne de daha sonraki günler Erica bu kararından vazgeçmedi.

Boşanma mekanizmasını harekete geçirecek bir şey yapmadığı, Quarton Lake'deki evden ayrılmadığı bir gerçekti. Yalnız, konuk odasında yatmaya devam ediyordu; hepsi o kadar. Erica, kendini alıştırmak için bir fırsat arıyordu sadece.

Adam hiç bir şeye itiraz etmiyordu. Zamanın düşünce ayrılıklarını düzelteceğine inanıyordu anlaşılan. Oysa Erica buna inanmıyordu. Bu arada evine bakıyor ve iki yarış arasında bir süre Detroit'e geleceğini bildiren Pierre'le buluşmak için söz veriyordu.

Erica, «Bir şey var,» dedi. «Biliyorum bunu, niçin söylemiyorsun?»

Pierre kararsız ve sıkıntılıydı. Çocuksu tavırlarının yanı sıra bütün ruh durumunu olduğu gibi ortaya koyan bir huyu da vardı.

Yatakta yatarken:

«Yok bir şey her halde,» diye karşılık verdi.

Erica dirseği üzerinde doğruldu. Perdeleri çekmiş oldukları için motel odası loştu. Ama yine de çevresinin boşluğunu görebiliyordu: Gittikleri bütün öteki motel odaları gibi karaktersiz, ucuz eşya ve mobilya dolu bir oda. Saatına baktı. Öğleden sonra saat ikiydi. Pierre'in nehrin öte yanına geçecek zamanı olmadığı için Birmingham yakınlarındaki bu motele gelmişlerdi. Gökyüzü kapanıktı, öğle hava raporunda yağmur yağacağı bildirilmişti.

Çizgilerini iyice görebildiği Pierre'in yüzüne çevirdi bakışlarını. Pierre gülümsedi, ama Erica bunun ihtiyatlı bir gülümseme olduğunu fark etti. Erkeğin saçları karmakarışıktı. Her halde biraz önce sevişirken kendisi yapmıştı bunu.

Pierre'i gerçekten sevmeye başlamıştı. Bütün entel-

lektüel eksikliklerine rağmen hoş bir insandı ve cinsel bakımdan Erica'nın tam aradığı bir erkekti. Ara sıra üstüne çöken küstahlığı, bu erkekliği ile bağdaşır gibiydi.

Erica:

«Haydi oyalanma,» diye ısrar etti. «Söyle bana aklından geçenleri.»

Pierre yatağın yanıbaşındaki pantolonuna uzanarak cebinden sigara aldı. Kadının yüzüne bakmadan, «Bizim hakkımızda,» dedi.

«Ne varmış bizim hakkımızda?»

Erkek sigarasını yakıp dumanını tavana doğru üfledi:

«Bundan böyle daha çok yarış alanlarında olacağım. Detroit'e eskisi gibi sık sık gelemeyeceğim. Sana bunu söylemek istiyordum.»

Erica'yı göstermek istemediği bir soğukluk kaplarken bir süre sustular. Sonunda kadın:

«Hepsi bu mu, yoksa başka bir şey mi söylemek istiyorsun?» diye sordu.

Pierre sıkıntılıydı:

«Ne gibi?»

«Bunu senin bilmen gerekir sanırım.»

«Şey... birbirimizi epey zamandır görüyoruz. Uzun bir zamandır.»

«Gerçekten de çok uzun bir zaman oldu.» Erica düşmanca bir tavır takınmanın yanlış olacağını düşünerek yumuşak sesle konuşuyordu. «Tamamı tamamına iki buçuk ay oldu.»

«Yok yahu? Hepsi bu kadar mı?» Gerçekten şaşırmışa benziyordu.

«Anlaşılan sana çok daha uzunmuş gibi beliyor.»

Pierre nasılsa gülümseyebildi.

«Böyle bir şey demedim.»

«Peki ne demek istiyorsun şu halde?»

«Erica, işte bir süre göremeyeceğiz birbirimizi.»

«Ne kadar? Bir ay mı? Altı ay mı? Bir yıl mı?»

«İşlerin nasıl gitiğine bakar bu.»

«Hangi işlerin?»

Pierre omuzlarını silkti.

Erica:

«Bu belirsiz zamanın sonunda sen mi beni arayacaksın, yoksa ben mi seni?» diye diretti. Çok ileri gittiğini anlıyordu ama onun bu hali karşısında sabrı tükenmişti artık. Pierre sesini çıkarmayınca, «Yoksa bando 'Veda Etmek Zamanı Geldi'yi mi çalıyor? Kovulma mı bu? Eğer böyle ise, söyle de kurtul,» dedi.

Pierre eline geçen fırsatı kaçırmamaya karar vermişti:

«Evet,» dedi. «Böyle olduğunu söyleyebiliriz sanırım.»

Erica derin bir soluk aldı:

«Dürüst bir karşılık verdiğin için teşekkür ederim,» dedi. «Hiç olmazsa şu anda ne durumda olduğumu biliyorum.»

Yakınacak bir şeyi olmadığını düşünüyordu. Bilmek istemişti ve öğrenmişti. Aslında konuşmanın başından beri Pierre'in aklından geçenleri tahmin ediyordu. Şu anda karmaşık birtakım duyguların esiriydi. Bunlardan en önde geleni, eğer bu serüven sona erecekse kendisi tarafından sona erdirileceği düşüncesine kendini alıştırmış olmasıydı. Bu yüzden gururu incinmişti şimdi. Ama şu anda ilişkiyi sona erdirmek istemediği için ayrıca bir kayıp duygusu, bir üzüntü ve geleceğin yalnızlığını da duyuyordu. Israr ya da tartışmayla bir şey elde edemeyeceğini bilecek kadar gerçekçiydi. Pierre hakkında öğrendiği şey, istediği kadar kadına sahip olabildiğiydi; kendisinden önce Pierre'in çok daha kısa sürede bıktığı kadınlar olduğunu biliyordu. Birdenbire bunlardan biri olduğunu düşününce ağlamak istedi. ama ağlamamak için bütün gücüyle tuttu kendini. Ne kadar incindiğini ona göstererek gururunu tatmin edecek yerde ölürdü daha iyi.

Soğuk bir sesle:

«Bu durumda burada kalmak için fazla bir neden yok öyleyse,» dedi.

Pierre:

«Hey aklını mı kaçırdın?» diye bağırdı. Kadını tutmak için örtünün altından elini uzattı. Fakat Erica yataktan kaydı, elbiselerini alıp giyinmek üzere banyoya koştu. İlişkilerinin ilk günlerinde Pierre peşinden koşar, onu yakalar ve zorla yatağa sürüklerdi. Daha önce kavga ettikleri birkaç kere böyle olmuştu. Erica, kalkmasını bekleyerek umutlandıysa da erkek yerinden bile kımıldamadı.

Erica banyodan çıktığı zaman Pierre de giyinmişti. Hafifçe birbirlerini öptükten sonra ayrıldılar. Pierre arabasına atladığı gibi gaza basıp gözden kayboldu. Erica kendi arabasıyla ağır ağır onun peşinden yola düştü. Pierre'i son olarak, kendisine bir dönemeçte el sallayıp gülümserken gördü.

Az sonra Pierre'in arabası gözden kaybolmuştu.

Ne yapacağını bilmeden bir süre dolaştı oralarda. Saat üçe geliyor ve yağmur yağıyordu. Nereye gidebilirdi, ne yapabilirdi?.. Gününün geri kalan bölümünde, hayatının geri kalan bölümünde. Birdenbire, motelde içinde biriktirdiği bütün hayal kırıklığı, acılık, gururunun incinmesi, sel gibi boşanıverdi. Gözlerinden yaşlar akarken umutsuzluk içindeydi. Nereye gittiğini düşünmeden, arabayı Birmingham sokaklarında sürüyordu.

Gitmek istemediği yerlerden biri de Quarton Lake'deki evdi. Orada pek çok anılar, bitmemiş işler, şimdi yüklenemeyeceği pek çok sorun vardı. Birkaç köşe daha döndükten sonra hayretle, Troy'da Somerset Mall'da hemen hemen bir yıl önce ilk defa olarak hırsızlık yaptığı mağazanın yakınlarında olduğunu fark etti. Zekâ, el çabukluğu ve sinirlerine hâkim olmanın pek çok yerde faydalı olacağını ilk kez orada öğrenmişti. Arabayı park ederek, üstü kapalı alışveriş alanına doğru yürüdü.

İçeri girince yüzünden akan yağmur damlalarını ve göz yaşlarını sildi.

Çarşıdaki mağazaların çoğu doluydu. Erica birçok mağazaya girerek Bally ayakkabılarına, FAO Schwarz oyuncaklarına, bir butik'in çeşitli mallarına baktı. Aslında sadece bakıyordu, gördüklerinin hiç birini istediği yoktu, sıkıntısı da gittikçe artıyordu. Bir çantacı mağazasından çıkarken gözüne bir evrak çantası ilişti birdenbire. İngiliz malı deriden yapılmış, parlak kahverengi bir çantaydı bu. Mağazanın arka taraflarında üstü camlı bir masanın üzerindeydi. Erica'nın gözleri mağazanın içinde dolaştı, sonra anlaşılmaz bir şekilde yine oraya döndü. 'Bir evrak çantasına sahip olmam için hiç bir neden yok' diye düşündü. Hiç bir zaman böyle bir çantası olmamıştı, olmayacaktı da. Üstelik evrak çantası nefret ettiği pek çok şeyin bir sembolüydü kendisi için: Akşam eve getirilen işlerin egemenliği, Adam'ın çantasını açıp çalıştığı akşamlar, karısı ile paylaşmadığı sayısız saatlar. Ama kendisi çantayı yine de üstelik şu anda mantıksızca bile olsa, istiyordu. Almaya kararlıydı da.

'Belki de Adam'a bir ayrılış hediyesi olarak veririm' diye düşündü.

Ama para ödemek gerekli miydi bunun için? Ödeyecek parası vardı, ama başka zamanlarda büyük bir ustalık göstererek yaptığı gibi bunu da alıp gitmesi daha bir meydan okuma olmaz mıydı? Gününe bir hava katmış olacaktı böylece. Zaten sıkıntılı bir gün geçirmişti.

Başka şeylere bakıyormuş gibi mağazayı gözleriyle kolaçan etti. Bir şey çaldığı başka zamanlarda olduğu gibi heyecanlandığını hissediyordu, korku ve yüreklilik karışımı olağanüstü zevk veren bir duyguydu bu.

Biri kız ikisi erkek, üç satıcı vardı. Erkeklerin biri yaşlıydı ve büyük bir ihtimalle mağazanın müdürüydü. Üçü de müşterilerle uğraşıyorlardı. Erica'dan başka üç dört kişi de ortalıkta dolaşıp duruyorlardı. Bü-

yükana tipli bir kadın, bavulların üstündeki fiyat etiketlerini gözden geçiriyordu.

Erica ağır ağır evrak çantasının bulunduğu masanın yanından geçti. Sanki ilk defa görüyormuş gibi eline alıp altına üstüne baktı. Bunu yaparken geriye attığı bir bakış her üç satıcının da kendi işleriyle meşgul olduklarını göstermeye yetmişti.

Yine çantayı gözden geçirirmiş gibi yaparak içini açtı, dışındaki iki etiketi çantanın içine sokarak kapattı. Sonra çantayı yerine koyarmış gibi indirdi ama masanın üstüne bırakmayarak hâlâ elinde olduğu halde aşağı kaydırdı. Sonra çevresine baktı. Ortalıkta dolaşanlardan ikisi gitmişlerdi. Satıcılardan biri yeni bir müşteriyle konuşuyordu, başkaca bir değişiklik yoktu.

Erica hiç acele etmeden, çantayı elinde sallayarak mağazanın kapısına doğru yürüdü. Kapının önünde üstü kapalı yol vardı. Yolun ötesinde de üniformalı bir çarşı bekçisi görünüyordu, ama adam sırtını mağazaya çevirmiş küçük bir çocukla konuşmaktaydı. Bekçi, Erica'yı görse bile bir kere mağazadan çıktıktan sonra şüpheyi çekecek bir şey olmayacaktı ki. Kapıya yaklaştı. Kimse kendisini durdurmamış, hatta kendisi ile konuşmamıştı bile. Gerçekten de çok kolaydı bu iş.

«Bir dakika!»

Tam arkasından geliyordu bu sert ses. Şaşıran Erica döndü.

Bu, bavul etiketlerine bakan büyükana tipli yaşlı kadındı. Ama şimdi artık öyle bir görünüşü yoktu, sert bakışlı gözleri, kasılmış dudakları ile bakıyordu kendisine. Erica'ya doğru yönelirken mağaza müdürüne seslendi:

«Bay Yancy. Bu tarafa!» Erica birden bileğinin sıkıca kavrandığını fark etti, elini kurtarmaya çalışınca, bileğini tutan el daha da sıkıldı.

Birden korkuya kapılarak:

«Bırakın beni,» dedi.

Diğer kadın:

«Sus,» diye emretti. Kırk yaşlarında kadar vardı. Yaşlı görünüşü giyinişinden geliyordu. «Ben bir detektifim, sen de hırsızlık yaparken yakalandın.» Müdür gelince, «Bu kadın şu anda elinde tuttuğu çanta ı çaldı,» dedi. «Kapıdan çıkarken yakaladım kendisini.»

«Pekâlâ. Arkaya gidelim.»

Adamın davranışı da kadınınki gibi duygusuzdu, sanki ne yapacağını bilen ve hiç de hoş olmayan bir görevi sonuna kadar götürmek isteyen bir durumu vardı. Erica'nın yüzüne doğru dürüst bakmadığı için Erica kendisini şimdiden bir suçlu gibi yüzsüz hissediyordu.

Kadın detektif:

«Ne söylediğini duydun ya,» dedi. Mağazanın arkasına doğru başını sallayarak Erica'nın bileğinden çekti.

«Hayır! Hayır!» Erica yerinden kımıldamıyordu. «Yanlışınız var.»

Kadın detektif:

«Kızım, senin gibiler yanılır, bizler değil,» dedi. Adama dönerek, «Hiç bunu söylemeyene rastladın mı?» diye sordu.

Müdür sıkıntılı idi. Erica yüksek sesle konuşmuştu, mağazadaki herkes onları seyrediyordu şimdi. Adam bu sahnenin bir an önce ortadan kalkmasını istediği için başı ile işaret etti.

İşte Erica en büyük hatasını bu an yapmıştı. O ikisinin peşinden ses çıkarmadan gitmiş olsaydı bundansonraki işlem normale uygun bir şekilde sürüp gidecekti. Önce —belki de biraz sert olarak— kadın detektif tarafından sorguya çekilecek ve sonra büyük bir ihtimalle suçunu kabul edip affedilmesini dileyecekti. Sorgu sırasında kocasının otomobil sanayiinin yöneticilerinden biri olduğunu söyleyecekti.

Suçunu kabul ettikten sonra kendisinden imzalı bir itirafname istenecekti. Bunu da bütün istememesine rağmen kendi yazısıyla yazacaktı.

Bundan sonra evine gitmesine izin verilecek ve olay burada kapanacaktı.

Erica'nın itirafnamesi mağaza müdürü tarafından Perakendeci Tüccarlar Birliği'nin araştırma bürosuna gönderilecekti. Eğer bundan önce bu tür bir suç işlemiş olduğu ortaya çıkarsa mahkeme önüne çıkarılması söz konusu olabilirdi. Ama işlenen suç ilk suçsa —ki Erica'nın durumu böyleydi— başkaca hiç bir işlem yapılmayacaktı.

Detroit'in banliyölerindeki mağazalar —hele Birmingham ve Bloomfield Hils'dekiler— hali vakti yerinde kadınların hiç ihtiyaçları olmayan malları çalmalarına alışkındılar. Mağaza sahiplerinin psikolog olmaları gerekmiyorsa da pek çoğu bu çeşit hırsızlıkların ardında cinsel tatminsizlik, yalnızlık ve ilgi ihtiyacı yattığını biliyorlardı. Bütün bu şartlar otomobil sanayii yöneticilerinin eşlerinin durumlarına uyardı. Mağaza sahiplerinin çok iyi bildikleri bir başka nokta da oto sanayiinde ileri gelenlerin adlarının böyle işlere karışmasının, kendilerine faydadan çok zarar getireceği idi. Bunlar bir klan meydana getirmişlerdi, birisine karşı harekete geçen bir mağazayı hepsi birden boykot edebilirlerdi.

Bunun için perakendeci mağazalar başka başka yollara baş vurmayı tercih ederlerdi. Suçu işleyen, bu işi yaptığı sırada görülmüş ve tanınmışsa aldığı mallar için kendisine bir fatura gönderilirdi. Genellikle bu faturalar hiç ses çıkarılmadan ödenirdi. Kimliğinin sonradan ortaya çıkması durumunda da yine aynı şekilde fatura çıkarılırdı; tutuklanmak korkusu ve sert bir şekilde yapılan sorgu, o kimseyi bir daha hayatı boyunca bu suçu işlemeye tövbe ettirmeye yeterliydi. Ama hangi yolu kullanırlarsa kullansınlar Detroit'li mağaza sahiplerinin düsturları gizlilik ve tedbirlilikti.

Korkudan ve umutsuzluktan paniğe tutulmuş olan Erica bu sakin uzlaşma yollarının kapısını kapatmıştı. Bileğini kadın detektifin elinden bir çekişte kurtararak —elinde hâlâ çaldığı çanta olduğu halde— koşmaya başladı.

Şaşıran detektif ve mağaza müdürü bir an arkasından bakakaldılar. İlk kendine gelen kadın oldu. Erica'nın peşinden koşarak:

«Durdurun şu kadını! Tutun şunu! Hırsız var!» diye bağırmaya başladı.

Çarşıda bir çocukla konuşmakta olan üniformalı bekçi bağıranlara baktı. Kadın detektif onu görünce:

«Şu kadını yakala,» diye emretti. «Şu kaçan kadını. Hemen tutukla onu. Elindeki çantayı çaldı.»

Bekçi, herkes başını çevirmiş kendisine bakarken, Erica'nın peşinden koştu. Gürültüyü işiten, mağazalardan dışarı fırlamıştı. Ama kimse Erica'yı durdurmaya çalışmıyordu. Erica çarşının çıkış kapısına doğru yaklaşıyordu.

O korkunç bağrışmalar, kendisi geçtikçe yüzüne bakan insanlar, arkasından kendisini kovalayan ve gittikçe yaklaşan ayak sesleri bir kâbus gibi geliyordu Erica'ya. Gerçekten oluyor muydu bu? Hayır, olamazdı! Bir an sonra uyanacaktı her halde. Ama uyanacağı yerde çarşının büyük dış kapısına varmıştı bile. Kapıyı kuvvetle ittiği halde insanı çıldırtacak bir yavaşlıkla açılıyordu. Birden kendini dışarda yağmur altında buldu, arabası birkaç adım ötede park yerindeydi.

Yüreği güm güm atıyordu, korkudan ve koşmadan soluk soluğaydı. Büyük bir talih eseri olarak arabasını kilitlemediğini hatırladı. Çaldığı çantayı kolunun altına sıkıştırarak titreyen ellerle çantasını açıp anahtarını aradı. Çantadan birtakım şeyler düştü yere, Erica bunlara boş verip anahtarı buldu. Kontak anahtarı elinde kapıya doğru yaklaşırken genç ve iriyarı bekçinin birkaç metre ötesinde olduğunu fark etti. Kadın detektif de hemen onun peşindeydi. Erica bu işi başaramayacağını anladı. Adam kendisine yetişmeden arabaya girmesi, kontak anahtarını yerine sokup çevirmesi ve son hızla oradan fırlaması gerekiyordu. Sonucun şimdi daha berbat olacağını fark edince korkusu artmış, umutsuzluğa düşmüştü.

Tam o sırada bekçi, birdenbire ayağı kayıp düşüverdi. Bir an düştüğü yerde kaldı sonra toparlandı.

Bu Erica'ya gereken zamanı vermişti. Arabaya atladı, motoru çalıştırdı ve fırtına gibi sürdü gitti. Ama daha park yerinden çıkmadan yeni bir kuşku kemirmeye başlamıştı yüreğini: Peşinden gelenler plakasını tespit etmişler miydi?

Etmişlerdi. Üstelik arabanın tam bir tarifini de veriyorlardı: Son model, üstü açık, kış ayında bahar çiçeği gibi kıpkırmızı bir araba.

Bu da yetmezmiş gibi Erica'nın çantasından dökülen ve toplamadığı şeyler arasında içinde kredi kartları bulunan bir cüzdan da vardı. Kadın detektif yerden bunları toplarken bekçi de, üniforması ıslak ve çamurlu, ayağı burkulmuş, topallaya topallaya polise haber vermek için telefona gidiyordu.

Bu, öylesine gülünç denecek kadar kolaydı ki, iki polis Erica'yı arabasından alıp kendi arabalarına sokarlarken sırıtıyorlardı. Bir iki dakika önce polis arabası sessiz sedasız, ne ışığını ne de sirenini kullanmadan Erica'nın arabasının yanına yaklaşmış ve polislerden biri durması için kadına işaret etmişti. Erica hemen durmuştu. Bundan başka yapacağı her şeyin çılgınlık olacağını biliyordu. Aslında, kaçmakla en büyük çılgınlığı yapmıştı.

Her ikisi de genç olan polisler sessiz ve saygılı kimselerdi. Erica mağazadaki o düşman tavırlı kadın detektifin karşısında olduğundan daha az tehlikede hissediyordu kendisin. Hem artık kendisini olayların gidişine bırakmış durumdaydı. Başına büyük bir felâket getirdiğini biliyordu; bunu değiştiremeyeceği için, ne yapsa ne söylese, önleyemeyecekti.

Polislerden biri:

«Sizi karakola götüreceğiz, bayan,» dedi. «Arabanızı arkadaşım sürecek.»

«Peki.» Erica polisin arka kapısını açtığı polis arabasından içeri girdi ve sonra içersinin sanki bir hücreymiş gibi parmaklıklı olduğunu görünce bir köşeye büzüldü kaldı.

Polis onun duraksadığını görmüştü.

«Yasalar böyle,» diye açıkladı. «Elimde olsa sizi öne alırdım ama, o zaman her halde beni arkaya atarlardı.»

Erica hafifçe gülümseyebildi. Anlaşılan iki polis memuru da onun büyük bir suç işlediğinin farkındaydılar.

Aynı polis memuru:

«Daha önce tutuklanmış mıydınız?» diye sordu.

Erica başını salladı.

«Ben de öyle sanmıştım aslında. İlk birkaç kereden sonra hiç de önemsenecek bir şey değil bu. Yani güçlük çıkarmayan insanlar için demek istedim.»

Erica içeri girince kapı gürültüyle kapandı ve kilitlendi.

Karakola girince, sadece çini yerlerin, cilâlı masaların farkına vardı; çevresinde başka bir şey görecek gözü yoktu. Mağazada olup bitenler hakkında kendisine sorular sordular. Erica her şeyi açıkça söylemiş, kaçınma zamanının geçtiğini anlamıştı. Her ikisi de düşman tavırlı olan kadın detektif ve çarşı bekçisi ile yüzleştirildi. Çaldığı çantayı gösterirken bunu neden istemiş olduğunu düşünüyordu. Daha sonra itirafnamesini imzaladıktan sonra kocasına ya da avukatına telefon etmek isteyip istemediğini sordular, istemediğini söyledi.

Bundan sonra, karakolun arkasındaki penceresi demir parmaklıklı küçük bir odaya kilitlediler Erica'yı. Yalnızdı artık.

Baskomiser Wilbur Arenson, gereksiz yere acele eden bir insan değildi. Meslek hayatı boyunca, işleri

ağırdan almanın, sonunda kendisine faydalı olduğunu çok kere görmüştü. Böylece öğleden sonra bir mağazada yapılan hırsızlık hakkındaki raporları, sanığın kaçmaya çalışmasını, sonra devriyeler tarafından yakalandığını ve tutuklandığını okuyunca hiç de acele etmemişti. Tutuklanan sanık Erica Marguerite Trenton adında yirmi beş yaşında, Quarton Lake'de oturan evli bir kadındı. Polise güçlük çıkarmamış, suçu kabul ettiğini belirten bir itirafı imzalamıştı.

Normal usule baş vurulacak olursa suçlu itham edilecek, mahkeme önüne çıkarılacak ve belki de hapis cezası yiyecekti. Ama, Detroit'in banliyö karakollarında her şey usulüne uygun yapılmazdı.

Başkomiserin küçük suçlarla uğraşması normal değildi; yine de bazı olaylar —astlarının uyanıklığı sayesinde— masasına kadar gelirdi.

Trenton. Bu ad bir şeyler hatırlatıyordu kendisine. Adı, ne zaman ya da nerede işittiğini pek kestiremiyordu ama acele etmezse bunun karşılığını bulabileceğini de bilirdi. Bu arada raporu okumaya devam etti.

Olağandışı bir işlem de, karakol kayıt polisinin suçluyu daha listeye kaydetmediğiydi. Kayıt polisi, amirinin huylarını iyi bilirdi. Böylece listede suçun mahiyeti ve işleyenin adı sanı yazılı olmadığı için gazeteciler bundan haberdar olamazlardı.

Bu olay hakkında komiseri ilgilendiren pek çok şey vardı. Kadını bu suçu işlemeye iten neden para olamazdı. Kaçarken düşürdüğü cüzdan içinde yüz dolardan fazla para, ayrıca American Express ve Diners kartları ile birçok bölge mağazasının kredi kartı bulunmuştu. Yine bulunan bir banka defteri, sanığın hesabında yüklü bir parası olduğunu gösteriyordu.

Arenson, zengin kadın hırsızların davranışlarını çok iyi bildiği için bu para durumu kendisini şaşırtmamıştı. İlginç olan sanığın kocası konusunda bilgi vermekten kaçınması ve fırsat verildiği halde ona telefon etmeyişiydi.

Bunun da büyük bir önemi yoktu. Soruşturma yapan polis, görevi gereği kadının sürdüğü arabanın kime ait olduğunu araştırmıştı. Araba, Üç Büyükler'den biri adına kayıtlıydı. Bu şirketin güvenlik bürosuna edilen bir telefon, arabanın Bay Adam Trenton adına kayıtlı olan iki arabadan biri olduğunu ortaya çıkarmıştı.

Şirket güvenlik memuru bunun iki arabadan biri olduğunu ağzından kaçırmış ve soruşturma yapan polis, durumu aynen raporunda belirtmişti. Elli yaşlarında, çıplak kafalı iriyarı bir adam olan Komiser Arenson arkasına dayanıp bu noktayı düşünmeye başladı.

Çok iyi bildiği gibi otomobil şirketi yöneticileri şirketin kendilerine tahsis ettiği arabayı kullanırlardı. Ama, ancak çok üst kademedeki bir yöneticinin *iki* şirket arabası olurdu: Biri kendisi, biri de karısı için.

Böylece, nöbetçi polisin uyanıklılığı sayesinde hücre yerine küçük soruşturma odasına kapatılmış olan Erica Marguerite Trenton adındaki sanığın, önemli bir kişinin karısı olduğunu anlamak için pek o kadar bilgiye ihtiyaç yoktu.

Komiser'in bilmek istediği başka şeylerdi: Ne kadar önemli bir insandı bu? Ve Bayan Trenton'un kocasının etki alanı nereye kadar yayılıyordu?

Hop! Komiser, Trenton adını ne zaman duyduğunu hatırlamıştı. Altı yedi ay kadar önce Smokey Stephensen'den karısı için bir otomobil satın aldığı gündü bu. Bir cumartesi günüydü, araba sergileme salonuna girdiği zaman Smokey onu şirketten Adam Trenton'la tanıştırmıştı. Daha sonra Smokey ile baş başa kalıp araba hakkında anlaşmayı imzalarken, Smokey onun daha da yükseleceğini, hatta genel müdür olacağını söylemişti söz arasında.

Bunu hatırlayan ve bundan neler elde edebileceğini düşünen Komiser işi bu kadar ağırdan almış olduğu için kıvançlıydı. Kadının önemli bir kişinin karısı olduğu bilgisinin yanı sıra, bu durumda kendisine faydalı

olacak başka birtakım bilgileri de nereden alacağını bulmuştu artık.

Masası üzerindeki dış telefonu açarak Smokey Stephensen'i aradı.

YİRMİ DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Adam Trenton'la Baron Sir Perceval McDowall Stuyvesant birbirlerini yirmi yılı aşkın bir süreden beri tanırlardı. İyi arkadaştılar. Ama bu pek gevşek bir arkadaşlıktı. Bazen birbirlerini görmeden hatta bir satır bile yazmadan iki yıl geçtiği olurdu. Oysa sık sık olduğu gibi, aynı şehirde bulundukları zaman eski dostluklarını sanki hiç arası kesilmemiş gibi bıraktıkları yerden sürdürürlerdi.

Bu sürekli dostluğun bir nedeni de belki birbirlerine hiç benzememeleriydi. Hayal gücü geniş olan Adam, bir örgütleme ustası, iş bitiren bir insandı. Kendisi de kuvvetli hayal gücüne sahip olan ve parlak bir bilim adamı olarak ünü gittikçe yayılan Sir Perceval ise hayalci, pratik hayatın üstesinden gelemeyen bir kimseydi. Fermuarı bulup da kendi pantolonunun fermuarını çekmeyi unutan bir insanı andırırdı.

Geçmişleri de aynı farklılığı gösterirdi. Sir Perceval, soylu ve uzun bir İngiliz ailesinin sonuncusuydu; babası ölmüştü, gerçek bir unvanı vardı. Adam'ın babasıysa Buffalo'lu bir maden işçisiydi.

Purdue Üniversitesi'nde tanışmışlardı. Aynı yaştaydılar, aynı yıl mezun olmuşlardı; Adam, Mühendislik'ten. Sonraları Perceval, küçük bir çocuğun çayırda papatya topladığı gibi bir sürü bilimsel unvan toplamaya girişmiş, bir süre de Adam'ın çalıştığı şirkette çalışmıştı. Orada, Bilimsel Araştırma Bölümünde —başka bir deyimle «düşünce deposu»nda— çalışmış ve elektron mikroskobu için yeni kullanılış alanları bularak işini bırakmıştı.

İşte bu sırada birlikte bulunma fırsatını ele geçirebilmişlerdi. Adam'ın Erica'yla evlenmesinden önceydi bu; Perce de bekârdı. Birbirleriyle bir arada olmaktan çok hoşnut kalmışlardı.

Adam, bir süre Perce'nin hobisine ilgi duymuştu. Perce, sahte antika keman yapar ve bunların içine Stradivari etiketi yapıştırırdı. Ama Perce'in, Rusça öğrenmeleri teklifine karşı çıkmıştı. Perce ise sırf birisi kendisini Rusça bir dergiye abone etmiş olduğu için tek başına Rusça öğrenmeye kalkışmış ve bir yıldan az bir zaman içinde bunu başarıyla sonuçlandırmıştı.

Sir Perceval Stuyvesant'ın ince bir görünüşü vardı ve Adam'a göre hep üzüntülü bir hava içindeydi. Oysa böyle bir şey yoktu. Adam onun hep dalgın göründüğüne de dikkat ederdi ki bu doğruydu. Her şeye uyan ve çevresindeki hiç bir şeye aldırmayan bir tabiatı vardı. Etrafında yedi tane küçük ve gürültücü çocuğu tepinirken, o büyük bir dikkatle kendini önündeki bilimsel işe verebilirdi. Perce'in otomobil sanayiini terk etmesinden sonra başlayan bu aile hayatı, her yıl bir çocukla, giderek genişlemekteydi. Şimdi adı Lady Stuyvesant olan hoş tavırlı, cinsel çekiciliği olan, kuşbeyinli bir kızla evlenmiş ve yıldan yıla artan ailesiyle birlikte San Francisco yakınlarında tımarhane gibi bir evde yaşıyordu.

Perce, sadece Adam'ı, görmek amacıyla San Francisco'dan Detroit'e gelmişti. Bir ağustos öğleden sonrası, Adam'ın bürosunda buluşmuşlardı.

Perce bir gün önce telefon edip de geleceğini bildirince, onun otele gitmeyip evlerine gelmesi için ısrar etmişti Adam. Erica, Perce'den hoşlanırdı. Adam, eski bir dostun ev içinde bulunmasının Erica ile aralarında hâlâ hüküm süren gerginliğin ve kararsızlığın hafiflemesinde yardımcı olacağını düşünüyordu.

Ama Perce bunu kabul etmemişti.

«Gelmesem daha iyi olacak, dostum. Bu gelişimde Erica ile görüşecek olursam bana niçin geldiğimi sora-

caktır. Oysa bunu sen kendin istediğin şekilde ona anlatmayı tercih edeceksin sanırım.»

Adam:

«Peki, niçin geliyorsun?» diye sormuştu.

«Belki de bir iş arıyorum.»

Ama Sir Perceval iş aramıyordu. Adam'a bir iş teklif edecekti.

Gelişmiş elektrik ve radar teknolojisiyle uğraşan bir Batı Kıyısı Şirketi, bir yönetici arıyordu. Şirketin kurucularından biri olan Perce, aynı zamanda şirketin bilimsel konularında müdür yardımcılığını da yapıyordu. Hem kendi hem de meslektaşları adına, Adam'a iş teklif etmeye gelmişti.

«Seni genel müdür yaparız, dostum. İşe en tepeden başlarsın.»

Adam kuru bir sesle:

«Henry Ford da Bunkie Knudsen'e böyle demişti,» dedi.

«Bunun sonu daha iyi olabilir ama. Bir kere hisse bakımından güçlü durumda olursun.» Perce, Adam'a bakarken hafifçe kaşlarını çattı. «Burada bulunduğum sürece senden bir şey isteyeceğim. Lütfen sözlerimi ciddiye al.»

«Her zaman ciddiye almışımdır senin sözlerini.» Adam, ilişiklerinin önemli bir noktasının da bu olduğunu düşündü. Birbirlerinin yeteneklerine, haklı olarak, saygı duyarlardı. Adam'ın, otomobil sanayiinde somut başarıları vardı; Perce de, günlük konulardaki bütün dalgınlığına rağmen, bilimsel konularda el attığı her şeyi başarıyla sonuçlandırırdı. Bugünkü karşılaşmalarından önce bile Adam, Perce'in Batı Kıyısı'ndaki şirketinin çok kısa bir süre içinde gelişmiş araştırma konusunda geniş ölçüde bir ün yaptığını duymuştu.

Perce:

«Küçük bir şirketiz,» dedi. «Ama çok büyük bir hızla büyüyoruz. Aslında, sıkıntımız da burada ya.»

Kendisi gibi birkaç bilim adamının toplanıp bir şir-

ket kurduklarını anlatmaya başladı. Amaçları, bilimlerde yer alan yeni ve ileri bilgileri teknolojiye uygulamaktı. Özel olarak yeni enerji kaynaklarına ve güç iletimine bir ilgi duyuyorlardı. Bu gelişmeler yalnızca çevreleri kuşatılmış şehirlere ve sanayie bir yardım getirmekle kalmayıp, büyük sulama projeleriyle dünyanın yiyecek stokuna da katkıda bulunacaktı. Grupları birkaç alanda öylesine başarılı olmuştu ki, şirket, Perce'in deyimiyle 'ekmeğini, yağını ve hatta az da olsa reçelini' kazanmaya başlamıştı. Bundan çok daha fazlası da bekleniyordu.

Perce:

«Şimdi çalışmalarımızın önemli bir bölümü *süper iletken*'ler üzerinde,» dedi. «Bu konuda bir şeyler biliyor musun?»

«Pek az.»

«Eğer büyük bir gelişme elde edebilirsek —birkaçımız, olacağına inanıyoruz— bunun son bir kuşak boyunca elde edilebilen en devrimci güç ve metalurjik gelişme olacağına eminiz. Sana sonra bu konuda çok şeyler anlatırım. En büyük bir başarı olabilecek bir şey bu.» Perce, şirketin üstün bir yöneticiye ihtiyacı olduğunu anlattı. «Bizler bilim adamıyız, dostum. Hem de bu ülkede bir şemsiye altına toplayabileceğin en üstün bilim adamları. Ama şu anda örgütlenmeymiş, yöneticilikmiş, bütçeymiş, yok para bulmaymış, yok başka şeymiş, bir sürü istemediğimiz şeyle uğraşmak zorunda kalıyoruz. Oysa bizim istediğimiz, laboratuvarlarımızda oturmak, deneyler yapmak ve de düşünmektir.»

Perce, gruplarının herhangi bir işadamını da istemediklerini anlattı. «Muhasebecileri ve danışmanları düzinelerle bulabiliriz istersek. Oysa bize gereken üstün bir insan; araştırmayı anlayan ve ona saygı gösteren, teknolojiyi yararlı duruma getirebilen, buluşları belirli kanallara sokabilen, öncelikler tanıyabilen, biz arkada çalışırken şirketin öteki işlerini kusursuz olarak

yapan ve bu arada insan olarak kalmasını bilen bir insan gerek. Yani kısacası seni istiyoruz, dostum.»

Bundan zevk duymamaya imkân yoktu. Dışardan bir iş teklifi alma. Adam için bir yenilik değildi. Ama kim olduğunu ve ne olduğunu bildiği Perce tarafından bu teklifin gelmesi bambaşka bir şeydi.

«Peki, ötekiler bu konuda ne düşünüyorlar?»

«Benim düşüncelerime güvenmeyi öğrendiler. Aday listesini çok kısa tuttuğumuzu söyleyebilirim sana. Hem de pek kısa. Listede sadece senin adın vardı.»

Adam:

«Çok dokundu bu bana,» dedi. Gerçekten de öyleydi.

Sir Perceval Stuyvesant pek seyrek olarak gülümserdi, şimdi de gülümsedi.

«Başka konularda da dokunabilir sana,» dedi. «İstediğin zaman aylık, prim, hisse durumu gibi konuları da konuşabiliriz.»

Adam başını salladı.

«Şimdi hiç bir şey konuşamam,» diye karşılık verdi. «Ben hiç bir zaman otomobil sanayiini bırakmayı ciddî olarak düşünmemiştim. Otomobil benim hayatımın bir parçası oldu çıktı. Hâlâ da öyledir.»

Adam için bu yalnızca konuşma, bir konuşmaydı. Perce'e ve arkadaşlıklarına büyük bir saygı duyduğu halde, otomobil sanayiini isteyerek, gönül rızasıyla bırakabilmesi düşünülemeyecek bir şeydi kendisi için.

Karşı karşıya oturuyorlardı. Perce yerinde kımıldadı. Otururken durmadan kıpırdanır dururdu aslında. Her bir hareketi de, konuşmanın başka bir kanala dökülmesine yol açardı.

«Hiç, mezar taşına ne yazacaklarını düşündün mü?» diye sordu.

«Mezar taşım olacağını sanmıyorum.»

«Dostum, sözün gelişi söyledim bunu. İster yerde, ister havada olsun hepimizin bir mezartaşı vardır. Bunun üstünde, elimizdeki zaman içinde ne yaptığımız, ge-

riye neler bıraktığımız yazar. Seninkinde ne yazılacağını düşündün mü hiç?»

«Sanırım,» diye karşılık verdi Adam. «Hepimiz az çok düşünürüz bunu.»

Perce parmak uçlarını birleştirip gözlerini dikti. «Senin hakkında söylenecek çok şey var,» dedi. «Sözgelişi, 'Bir otomobil şirketi müdür yardımcısıydı' ya da 'genel müdürüydü'; tabiî eğer talihin devam eder de bütün rakiplerini yenersen. İyi bir şirkettesin dostum; ama ne de kalabalık bir şirket doğrusu. O kadar çok otomobil şirketi genel müdürü, o kadar çok genel müdür yardımcısı var ki. Hindistan'ın nüfusu gibi bir şey bu.»

«Bir şey söylemek istiyorsan niçin doğrudan doğruya söylemiyorsun bunu?»

«Mükemmel bir teklif, dostum.»

Adam, 'Bu Perce de bazen İngiliz âdetlerini fazla benimsiyor,' diye düşündü. İngiliz baronu olsun olmasın, Perce yirmi beş yıldır Amerika'da yaşıyordu. Konuşması dışında bütün huyları ve davranışlarıyle Amerikalıydı. Onun için, bu İngiliz davranışları sonradan eklenmiş, takma davranışlardı. Ama belki de bu, herkesin zayıf bir yanı olduğunu ispatlayan bir şeydi.

Perce, gözlerini Adam'a dikerek öne eğildi.

«O mezar taşında şöyle bir yazı olabileceğini de düşün. 'Yeni ve değerli bir şey yaptı. Yeni yollar açtıkları zaman bir öncüydü. Arkasında bıraktıkları önemli ve uzun süreli oldu.'»

Perce, sanki bu uzun konuşması —ki kendisi için gerçekten böyleydi— ve duygu çabası sonunda yorulmuş gibi geriye yaslandı.

Bundan sonraki sessizlikte Adam, Perce'in söylediklerinin gerçek olduğunu düşündü. Orion'un modası ve faydalılığı geçtikten sonra ne kadar süre hatırlanacağı aklına geldi. Farstar da öyleydi. Şimdi her ikisi de çok önemli görünüyor, pek çok kimsenin bu arada ken-

disinin de hayatına hükmediyorlardı. Ama gerçekte ne olacaktı bu önemleri?

Büro sessizdi. Saat öğleden sonrayı geçmişti. Bütün binada olduğu gibi burada da günün baskısı kalkıyor, sekreterler yavaş yavaş evlerine gitmeye hazırlanıyorlardı. Adam oturduğu yerden, işyerleri birer birer kapandıkça trafiğin yoğunlaştığını görüyordu.

Perce'in hiç olmazsa rahatsız edilmeden bir saat geçirmelerini istemesi üzerine buluşmak için bu saatı seçmişti.

Adam:

«Bana süper iletkenler hakkında bir şeyler daha anlat,» dedi.

Perce sakin bir sesle:

«Bunlar yeni bir enerjiyi temsil ediyorlar, çevremizi temizleme fırsatı veriyorlar ve toprağın şimdiye kadar tanıdığından daha büyük bir bolluk vaat ediyorlar,» diye karşılık verdi.

Adam'ın masasının üzerindeki telefon çaldı.

Adam, canı sıkılmışçasına baktı telefona. Perce'in gelmesinden önce, sekreteri Ursula'ya kesinlikle rahatsız edilmemeleri için direktif vermişti. Perce'in de canı sıkılmış gibiydi.

Ama Adam, Ursula'nın önemli bir şey olmadan direktiflerinin tersine hareket etmeyeceğini biliyordu. Özür dileyerek odanın öteki ucuna gitti, masasının başına oturarak telefonu açtı.

Sekreteri hafif bir sesle:

«Sizi rahatsız etmek istemezdim ama, Bay Stephensen çok acele bir iş için sizinle görüşmek istiyor,» dedi.

«Smokey Stephensen mi?»

«Evet, efendim.»

Adam öfkelenmişti:

«Bu akşam bulunacağı yerin numarasını al. Fırsat bulursam kendisini arayacağımı söyle. Şimdi konuşamam.»

Ursula'nın kararsızlığını hissetmişti. «Ben de öyle söyledim, Bay Trenton. Ama çok diretiyor. Ne için aradığını öğrendiğiniz zaman rahatsız etmiş olduğuna aldırmayacağınızı söyledi.»

«Hey Allah kahretsin!» Adam özür dileyen bakışlarla Perce'e baktıktan sonra Ursula'ya «Şimdi telefonda mı?» diye sordu.

«Evet.»

«Peki, bağla bakalım.»

Eliyle telefonu kapatarak:

«Bir dakikadan çok sürmez,» dedi. Smokey Stephensen gibi insanlar kendi işlerini her zaman önemli olarak görürler, diye düşünüyordu.

Bir tık sesi işitildi. Otomobil acentesinin sesi:

«Adam, sen misin?» diye sordu.

«Evet.» Adam hoşnutsuzluğunu gizlemek için hiç bir şey yapmadı. «Sekreterim sana meşgul olduğumu söylemiş. Ne istiyorsan daha sonra söylersin.»

«Bunu karına söyleyeyim mi?»

«Bu da ne demek oluyor?»

«Bir arkadaşıyla telefonda konuşmayacak kadar işi başından aşkın olan Bay Büyük Yönetici bu şu demek oluyor ki karın şu anda tutuklanmış bulunmaktadır. Hem de merak ediyorsan söyleyeyim: Trafik suçundan değil, hırsızlıktan.» Adam donakalmıştı. «Eğer karına ve de kendine yardım etmek istiyorsan şu anda yaptığın bütün işleri olduğu gibi bırak ve seni beklediğim yere gel. İyi dinle. Nereye geleceğini tarif ediyorum.»

Adam sarhoş gibi Smokey'nin söylediklerini yazdı.

Adam, «Bir avukat lâzım,» dedi. «Birkaç avukat tanıyorum. Birine telefon edip hemen buraya gelmesini sağlayayım.»

Smokey Stephensen'in, polis karakolunun park yerinde duran arabasının içindeydiler. Adam daha kara-

kola girmemişti. Smokey, önce Arenson'dan telefonda, sonra da Adam gelmeden karakolda öğrendiklerini dinlemesi için arabada kalmaya kandırmıştı onu. Adam, Smokey'i dinledikçe sinirleri geriliyor, kaşları çatılıyordu.

Smokey:

«Elbette,» dedi. «Koş telefon et avukatına. Bu arada hazır elin telefondayken *News, Free Press* ve *Birmingham Eccentric* gazetelerine de haber ver bari. Fotoğrafçı bile gönderirler.»

«Ne fark eder bu? Polis aptalca bir yanlışlık yapmıştır her halde.»

«Yanlışlık falan yok ortada.»

«Benim karım hiç bir zaman.»

Smokey bıkmış bir tavırla sözünü kesti:

«Senin karın bu işi yaptı. Bunu kafana sok artık. Sadece yapmakla kalmadı, bir de itirafını imzaladı.»

«İnanamıyorum.»

«İnansan iyi edersin. Komiser Arenson söyledi bunu bana. Yalan söyleyen bir insan değildir. Üstelik polis aptal değildir.»

«Hayır, değildir,» dedi Adam. Derin bir soluk alarak yavaş yavaş bıraktı. Yarım saat önce, Perce Stuyvesant'dan acele ile ayrıldığından bu yana ilk derin soluğuydu bu. Perce önemli bir şey olduğunu görerek anlayışlı davranmıştı. Hiç bir şey sormamıştı.. Adam'ın, kendisini ya bu gece geç saatta ya da ertesi sabah otelinde aramasını kararlaştırarak ayrılmışlardı.

Şimdi Adam, havalandırma tertibatına rağmen arabanın içini pis pis kokutan Smokey Stephensen'in purosunun kokusunu içine çekerek bekliyordu. Dışarıda öğleden sonra başlayan yağmur, sıkıntılı bir şekilde yağmaya devam etmekteydi. Akşam çöküyordu. Arabaların ve binaların ışıkları yanmaya başlamıştı.

«Pekâlâ,» dedi Adam. «Erica söylediği şeyleri yapmışsa, bunun arkasında başka şeylerin de olması gerekir.»

Smokey, âdeti olduğu üzere sakalını sıvazladı. Adam'ı karşılayışı ne arkadaşça, ne de düşmanca olmuştu. Şu anda da sesinden hiç bir şey anlaşılmıyordu.

«Bu seninle karın arasında bir şey bana kalırsa. Aynı şey, neyin doğru neyin eğri olduğu için de geçerli; beni ilgilendirmez bunlar. Biz şimdi olanları konuşuyoruz.»

Yanlarına yanaşan bir polis arabası içinden iki polis memuru çıktı, aralarında başka bir adam vardı. Polisler, Smokey'nin arabasıyla içindekilere iyice baktılar; Adam'ın şimdi ellerinin kelepçeli olduğunu gördüğü üçüncü adam, gözlerini yerden kaldırmamıştı. Smokey ile Adam arkalarından bakarken üçlü grup karakoldan içeri girdi.

Şu anda konuştuklarını hatırlatan, tedirginlik verici bir olaydı bu.

Adam:

«Şu andaki durum, senin söylediğine göre Erica'nin içerde olması ve yardıma ihtiyacı bulunduğu,» dedi. «Ben ya içeri dalar, fors kullanmaya çalışır, bu arada belki de hatalar yaparım ya da gidip bir avukat bulabilirim, ki en akıllıcası da budur.»

«Akıllı mı akılsız mı olur bilmem, ama durduramayacağın bir şeyi başlatmış olursun, sonraları keşke başka yollara baş vursaydım diyecek olsan bile iş işten geçmiş olur.»

«Hangi yollara?»

«Sözgelişi, önce benim içeri girip etrafı bir kolaçan etmem gibi. Senin yerine. Komiserle tekrar konuşup, bir şeyler yapılabilir mi diye bakabilirim.»

Adam:

«Polis niçin sana haber verdi bunu?» diye sordu. Bu soruyu daha önce sormamış olduğuna hayret ediyordu.

«Komiser beni tanır, arkadaşız. Seni tanıdığımı da biliyor.» Az önce içerde öğrendiklerini Adam'a anlatmadı. Hırsızlığın yapıldığı mağaza, alınan malın be-

deli ödendiği takdirde işi daha ileriye götürmeyecekti. Komiser Arenson da, bunun hassas bir konu olduğunu göz önüne alarak hasır altı edilmesinin herkesin çıkarına olacağına inanıyordu.

Adam:

«Bilmiyorum,» dedi. «Eğer bir şeyler yapabileceğini sanıyorsan, yap. Benim de seninle birlikte gelmemi ister misin?»

Smokey karşılık vermedi. Yüzü ifadesizdi. Elleriyle direksiyonu kavramış, öylece oturuyordu.

Adam:

«Bir şeyler yapabilir misin, yapamaz mısın?» diye sordu.

«Yapabilirim sanırım.»

«Şu halde ne bekliyoruz?»

«Fiyatı,» dedi Smokey hafifçe. «Her şeyin bir fiyatı vardır. Senin bunu pek iyi bilmen gerekir, Adam.»

«Eğer rüşvetten söz ediyorsak...»

«Ağzına bile alma rüşvet sözünü! Ne burada, ne de içerde. Şunu da aklından çıkarayım deme: Wilbur Arenson iyi bir insandır. Eğer kendisine bir şey teklif edecek olursan karını da, seni de cezalandırmak için elinden geleni yapar.»

«Böyle bir niyetim yoktu.» Adam şaşırmıştı. «Eğer bu değilse peki...»

«Seni orospu çocuğu seni!» Smokey bağırıyordu şimdi. Direksiyonu kavrayan elleri bembeyaz kesilmişti. «Benim işimi elimden çekip aldığını unuttun mu? Bu kadar çabuk unutacak kadar önemsiz bir şey mi bu senin için? Bir ay, dedin. Ablanın hisselerini çekmesi için bir aylık bir süre tanıdın bana. O casusluk notları tuttuğun defteri şirkete vermek için bir aylık süre...»

Adam sertçe:

«Bir anlaşma yaptık» dedi. «Bununla bir ilgisi yok onun.»

«Nasıl da yokmuş? Nasıl da yokmuş? Karının adı

da kendi adın da bütün Michigan'ın diline dökülmeden bu çıkmazdan kurtulmak istiyorsan biraz düşün bakalım. Hem de acele tarafından.»

«Ne istediğini söylesen daha iyi olacak sanırım.»

«Sana bir anlaşma teklif ediyorum. Eğer bunda açıklanacak bir taraf arıyorsan, sandığımın yarısı kadar bile akıllı değilmişsin demek.»

Adam duyduğu nefreti sesinde belirtiyordu:

«Şimdi durumu anlıyorum. Söyleyeyim bakalım, tamam mı düşünüyor muşum? Aracı olmak, komiserle olan dostluğundan yararlanarak karımın suçlanmasına engel olmak istiyorsun. Buna karşılık ben de ablama senin şirketindeki hisselerini satmamasını salık vereceğim ve yaptığın namussuzlukları görmezlikten geleceğim.»

«Namussuzluk sözünü pek rahat kullanıyorsun,» diye hırladı Smokey. «Bunun birazının da sizin ailede bulunduğunu hatırlasan iyi olacak.»

Adam bu sözü duymazlıktan geldi:

«Teklifini tam olarak anlamış mıyım?»

«Akıllıymışsın. Tam olarak anlamışsın.»

«Şu halde sana vereceğim karşılık, 'hayır'dır. Ne şartla olursa olsun ablama vereceğim öğüdü değiştirmem. Aksi halde onu kendi çıkarım için kullanmış olurum.»

«Demek şirkete rapor meselesini düşünebileceğini söylüyorsun?»

«Böyle bir şey demedim.»

«Ama tersini de söylemedin.»

Adam sustu. Arabanın içinde sadece motorun ve havalandırma tertibatının sesi işitiliyordu.

Smokey:

«Kabul,» dedi. «Teresa'yı boş ver. Şirkete bir şey söylememen şartıyla kabul ediyorum. O kara kaplı defterini bile istemeyeceğim senden. Yeter ki kullanma.»

Adam yine karşılık vermedi.

«Karınla şirket arasında bir seçim yaptığını dü-

şün,» dedi Smokey. «Kimin önceliği alacağını görmek, ilginç gerçekten.»

Adam acı bir sesle:

«Elimde seçim imkânı olmadığını biliyorsun,» dedi.

Smokey'nin kendisini kandırdığını anlamıştı; tıpkı kavga etikleri o gün istediği sürenin iki katını isteyip de sonradan yarısına fit olduğu zamanki gibi. O zamanki de şimdiki gibi eski bir kumarbaz numarasıydı.

'Ama bu defa ortada Erica var,' diye düşündü Adam. Başka çıkış yolu yoktu.

Yoksa var mıydı? Şu an bile Smokey'nin teklifini reddeder, içeri girip gerçek olamayacak bu durumun ne olduğunu, bunun herhangi bir şekilde hasır altı edilip edilemeyeceğini öğrenebilirdi. Ama rizikolu bir işti bu. Gerçek şuydu ki, Smokey, Arenson'u tanıyordu ve böyle durumları, Adam'dan çok daha iyi düzeltebilirdi.

Öte yandan, Erica için bile olsa, kendi ahlâk ilkelerine ve vicdanına aykırı bir hareket yaptığını biliyordu. Bunun son olmayacağından ve gerek kendisi gerekse işi için ilerde daha büyük tavizler vereceğinden korkuyordu.

Smokey ise sevinçten için için kaynıyordu. Adam'ın kendisini tehdit edip bir aylık süreyi tanıdığı gün, 'Nasıl olsa bir ay içinde bir şeyler çıkar,' diye düşünmüştü. İşte şimdi haklı olduğu ortaya çıkmıştı.

Purosunu söndürürken gülmemeye çalışarak:

«Haydi Adam,» dedi. «Gidelim de karını delikten çıkaralım.»

Formalitelere saygı gösteriliyor, gelenekler korunuyordu.

Komiser Arenson, Adam'ın önünde Erica'yı sert bir sesle haşlamıştı. «Bayan Trenton, bu iş bir daha tekrarlanacak olursa yasaların bütün gücü uygulanacaktır. Bunu anlıyor musunuz?»

Erica'nın dudaklarından pek hafif bir:

«Evet,» çıktı.

Masanın arkasındaki Arenson'un karşısında birer iskemleye oturmuşlardı. Bütün sertliğine rağmen Arenson, polisten çok bir banka müdürüne benziyordu. Oturmuş olması boyunun bütün kısalığını ortaya koymuştu; tepesindeki lambanın ışığı çıplak kafasını parlatıyordu.

Odada başka kimse yoktu. Bu karşılaşmayı ve sonucunu ayarlamış olan Smokey Stephensen dışarda koridorda bekliyordu.

Erica, bir kadın polis eşliğinde içeri getirildiği zaman Adam, Komiser'in yanındaydı...

Adam kollarını açarak karısına doğru yaklaştı. Erica kocasını görünce şaşırmıştı.

«Ben istemedim seni çağırmalarını, Adam,» dedi. «Seni bu işe karıştırmak istemiyordum.»

Adam, karısını kucaklarken:

«Bir kocanın işi değil mi bu?» diye sordu.

Komiserin baş işaretiyle kadın polis odadan çıktı. Biraz sonra hep birlikte oturdular.

«Bay Trenton, bu konuda bir yanılma olmadığını anlamanız için şu kâğıdı okumanızı rica edeceğim.» Komiser Arenson, Adam'a bir kâğıt uzattı. Bu, Erica'nın suçunu kabul ettiğini bildiren imzalı itirafının fotokopisiydi.

Adam, kâğıdı okurken komiser bekledi, sonra Erica'ya, «Bayan Trenton, size kocanızın önünde soruyorum,» dedi. «Bu itirafı zorla mı imzaladınız?»

Erica başını salladı.

«Şu halde itirafın sizin tarafınızdan kendi isteğinizle yapıldığını söylüyorsunuz demek?»

«Evet.» Erica gözlerini Adam'ınkilerden kaçırdı.

«Burada size karşı davranılıştan ya da sizi tutuklayan polislerden bir şikâyetiniz var mı?»

Erica yine başını salladı.

«Yüksek sesle karşılık verin lütfen. Kocanızın da duymasını istiyorum.»

«Hayır. Hiç bir şikâyetim yok.»

«Bayan Trenton, size son bir şey daha sormak istiyorum. Buna, karşılık vermeyebilirsiniz, ama verirseniz, bana da belki kocanıza da yardımınız dokunmuş olacak. Karşılığınız ne olursa olsun, bunun sizin aleyhinizde kullanılmayacağına söz veriyorum.»

Erica bekledi.

«Bundan önce de bir şey çalmış mıydınız, Bayan Trenton? Yani bugünkü gibi bir durumda demek istiyorum.»

Erica duraksadı, Sonra hafif bir sesle:

«Evet,» dedi.

«Kaç kere?»

Adam:

«Tek bir soru demiştiniz, karşılığını aldınız,» dedi.

Komiser Arenson içini çekti:

«Pekâlâ.»

Adam, Erica'nın teşekkür eden bakışlarla kendisinden yana baktığını görünce, 'acaba karışmakla hata mı ettim' diye düşündü. Belki de her şeyin açıklanması daha iyi olacaktı; hem komiser bunun Erica'nın aleyhine kullanılmayacağına söz vermişti. 'Ama daha çok açıklama, ancak ikimiz arasında olacak,' diye düşündü sonra.

Eğer Erica kendisine söylemek isterse elbette. Böyle bir şeyi isteyeceğini hiç sanmıyordu.

Şu anda bile, eve gittikleri zaman bu işi nasıl karşılayacaklarını düşünemiyordu. İnsan karısının bir hırsız olduğunu öğrenince ne yapardı?

Birdenbire öfkelendi: *Erica kendisine nasıl böyle bir şey yapabilirdi?*

Komiser sözlerine devam etti:

«Kocanızın toplumdaki önemli yeri ve bu işin açığa çıkmasının her ikiniz üzerinde yapacağı olumsuz etki düşünüldüğünden, mağaza yönetimi bu suçlamadan vazgeçirilmeye kandırılmış ve ben de bu işi daha ileri götürmemeye karar vermiş bulunmaktayım.»

Adam:

«Komiser Bey, bu sonucun sizin iyi tutumunuz sonunda alındığını biliyoruz, size müteşekkiriz,» dedi.

Komiser Arenson başını salladı.

«Bay Trenton, büyük bir şehir polisi yerine bazen küçük bir banliyö polisine sahip olmamın faydaları vardır. Bu olay şehrin içinde olup da, işin içine şehir polisi karışmış olsaydı, sonucun çok başka bir şekilde ortaya çıkacağını söyleyebilirim.»

«Eğer bir gün bölge polisinin yerinde kalması sorunu ortaya çıkacak olursa karımla benim bunun en ateşli taraftarları arasında olacağımızdan şüpheniz olmasın.»

Komiser bu sözü anladığını belirten bir harekette bulunmadı. Bölge bağımsızlığı konusunda iki taraftar daha kazanmışsa da politika pek öyle belirli oynanmamalıydı. Eğer bu Trenton denilen insan söylendiği kadar yükselirse bir gün kendisine güçlü bir müttefik olabilirdi. Komiser, komiser olarak kalmak isterdi. Emekliliğine kadar da böyle kalmaya niyetliydi. Şehir polisinde olduğu gibi daha yükselip başkasının emri altına girmeyi hiç istemiyordu.

Başını salladı ama aşırıya kaçmamak için Trentonlar odadan çıkarken ayağa kalkmadı.

Smokey Stephensen koridorda değildi, dışarıda arabasında bekliyordu. Adam ile Erica karakolun kapısında göründükleri zaman dışarı çıktı. Ortalık kararmış, yağmur durmuştu.

Adam, Smokey'nin yaklaşmasını beklerken Erica, Adam'ın arabasının park edildiği yöne doğru yürüdü. Erica'nın arabasını karakolun garajında bırakıp ertesi sabah almayı kararlaştırmışlardı.

Adam, Smokey'e:

«Sana teşekkür borçluyuz,» dedi. «Karım şimdi bunu kendisi söyleyecek durumda değil, ama bir süre sonra kendisi özel olarak bildirecek bunu sana.» Adam, Smokey'nin şantaj taktiklerinden nefret ettiğinden, say-

gılı olmak için büyük bir güç harcıyordu. Ama mantığı Smokey işin içinde olmasaydı işlerin daha kötü olabileceğini söylüyordu kendisine.

Adam birden içerde oturan Erica'ya olan öfkesini hatırladı. Smokey Stephensen'in elinde oyuncak yapmıştı kendisini.

Smokey sırıttı, ağzından purosunu çıkararak, «Teşekküre gerek yok,» dedi. «Sen anlaşmamızın sana düşen yanını yap, yeter bana.»

«Bunun için merak etme.»

«Bir şey daha söylemek istiyorum. 'Sana ne' diyebilirsin ama, karına çok yüklenme.»

«Haklısın, seni ilgilendirmez bu.»

Otomobil acentesi ona aldırmadan devam etti:

«Insanlar garip nedenlerle garip şeyler yaparlar. Gerçek nedeni araştırmak yararlıdır.»

«Amatör bir psikologa ihtiyacım olursa, seni çağırtırım.» Adam döndü. «İyi geceler.»

Smokey düşünceli düşünceli baktı arkasından.

Quarton Lake yolunu yarılamışlardı bile.

Erica:

«Hiç bir şey söylemedin,» dedi. «Söylemeyecek misin?» Önüne bakıyordu, sesinde yorgun bir ifade varsa da bir meydan okuma da sezilmekteydi.

«Bütün söyleyeceklerimi tek bir kelime ile özetleyebilirim: Niçin?» Adam, arabayı sürerken öfkesine hâkim olmaya çalışıyordu. Şimdi birden patladı. «*Tanrı Aşkına! Niçin?*»

«Ben de bunu soruyordum kendime.»

«Öyleyse bir daha sor bakalım, mantıklı bir karşılık alabilecek misin? Ben bulamıyorum.»

«Bağırman gerekmez.»

«Senin de çalman gerekmez.»

«Kavga edeceksek, bir şey başaramayız.»

«Benim bütün istediğim basit bir soruya karşılık verilmesi.»

«Soru da 'Niçin?' değil mi?»

«Evet.»

«Sana şunu söyleyeyim ki, bunu yaparken zevk duyuyordum. Şaşırdın her halde.»

«Evet, şaşırdım.»

Erica, sanki kendi kendine anlatır gibi düşünceli bir tavırla anlatmaya başladı.

«Şüphesiz ki yakalanmak istemiyordum. Ama yakalanmak korkusu insana bir heyecan veriyordu. Bu her şeyi daha heyecanlı yapıyor, daha keskin bir şekilde hissediyorsun bunu. Sanki içkiyi biraz fazla kaçırmışsın gibi. Ama yakalandığım zaman berbattı. Hayal ettiğimden de kötü bir şeydi bu.»

«Eh, hiç olmazsa bir başlangıç yaptık sayılır.»

«Izin verirsen bu akşam başka bir şey söyleyemeyeceğim. Çok şeyler sormak istediğini bunları sormaya hakkın olduğunu biliyorum. Ama gerisini yarına kadar bırakamaz mıyız?»

Adam yan gözle karısına baktı. Erica başını arkaya yaslamış gözlerini kapatmıştı. Genç, bitkin ve yaralı bir hali vardı.

«Pekâlâ,» dedi.

Erica hafif, çok hafif bir sesle:

«Geldiğin için de çok teşekkür ederim,» dedi. «Seni çağırtmak istemediğim gerçekti... Ama seni orada görünce sevindim birden.»

Adam elini uzatıp Erica'nın eli üzerine koydu.

Erica rüyada imiş gibi, uzaklardan:

«Başlangıç hakkında bir şey söyledin az önce,» dedi. «Yeni baştan başlayabilseydik.»

«Ne şekilde?»

«Her şeye yeni baştan.» İçini çekti. «Ama bunu yapamayacağımızı biliyorum.»

Adam birdenbire:

«Belki de yaparız,» dedi.

Perceval Stuyvesant'ın tutup da bugün bundan söz etmesi çok garip bir rastlantı diye düşündü.

Sir Perceval'le Adam, Perce'in kaldığı Hilton otelinde kahvaltı ediyorlardı.

Adam dün geceden sonra Erica ile bir daha konuşamamıştı. Eve gelir gelmez bitkin bir şekilde yatağa yığılan Erica, sabah erken evden çıkarken hâlâ derin bir uykudaydı. Onu uyandırmayı düşünmüş, sonra vazgeçmiş, randevusuna gitmek üzere yola çıktığı zaman da uyandırmadığı için pişman olmuştu. Hemen yarı yoldan geri dönmek isterdi ama Perce, öğleden önce New York'a uçacaktı. Aslında dün gece bunun için böyle erken buluşmaya karar vermişlerdi. Hem de Perce'in teklifi şimdi daha önemli ve gerekli görünüyordu.

Dün gece Erica aylardan beri yaptığı gibi misafir yatak odasına yatmaya gittiği zaman kapıyı açık bırakmıştı. Bu sabah ayaklarının ucuna basarak kapının önünden geçerken hâlâ açık olduğunu görmüştü.

Bir saat sonra eve bir telefon etmeye karar verdi. Erica konuşmak istiyorsa büro saatlarında değişiklik yapacak ve bir ara eve gidecekti.

Kahvaltılarını yaparlarken Perce, bir gün önceki konuşmalarının kesilme nedeni üzerinde durmadı, Adam da bir şey söylemedi. Perce kısaca, Adam'ın oğulları Greg ile Kirk'in sağlık durumlarını sordu ve sonra hemen süper iletkenler konusunda konuşmaya başladılar.

«Bu süper iletkenlerin önemli bir yanı, halkın ve basının bunlar hakkında çok az bilgileri olması, dostum.» Perce her zaman yanında taşıdığı ve gittiği her yerde özel olarak demlettirdiği Seylan ve Hindistan karışımı çayından bir yudum aldı.

«Bildiğin gibi süper iletken hiç bir kayıp verdirmeden elektriği tam olarak ileten bir tel ya da madendir.»

Adam başını salladı. Bütün sekizinci sınıftaki fizik öğrencileri gibi o da, kullanılan bütün tel ve kablo-

ların en az yüzde on beş güç kaybına sebep olduklarını bilirdi.

Perceval:

«Böylece direnci sıfır olan bir süper iletkenle çalışmak bütün dünyanın elektrik gücü sistemlerinde büyük bir devrim meydana getirecektir,» diye sözüne devam etti «Birçok şeyler yanında bu, oldukça büyük, karmaşık ve pahalı iletme araçlarını ortadan kaldıracak, inanılmayacak kadar ucuz fiyata büyük bir güç sağlayacaktır. Şimdiye kadar bunun gelişmesini önleyen bir neden vardı: Süper iletkenler ancak çok alçak derecelerde, sıfırın altında 450 Fahrenheit'de iş görebiliyorlardı.»

«Epey soğuk,» dedi Adam.

«Öyle. İşte bunun için uzun zamandan beri oda sıcaklığında iş görebilecek bir süper iletken bulmak bilim adamlarının rüyalarına girmektedir.»

«Bu, rüyadan öteye geçebilecek mi?»

Perce karşılık vermeden önce bir an düşündü.

«Birbirimizi çok eskiden beri tanırız, dostum. Hiç benim abartmalı bir şey söylediğimi duydun mu?»

«Hayır. Aksine. Her zaman biraz tutucusundur.»

«Hâlâ da öyleyim.» Perce gülümsedi, çayından bir yudum daha alarak devam etti. «Grubumuz, oda sıcaklığında çalışabilecek bir süper iletken bulmuş değil daha. Ama yaptığımız bazı keşifler bizi epey heyecanlandırdı. Bazen buna pek yakınlaştığımızı düşünüyoruz.»

«Ya bulursanız?»

«Bulursak bir devrim olacak. Modern teknoloji alanına girip de bunun etkisi altında kalmayacak hiç bir şey bulunmayacak. Sana iki örnek vereyim.»

Adam gittikçe artan bir hayranlıkla dinliyordu.

«Mıknatıs alanı varsayımlarına girecek değilim, ama *süper iletken halka* adı verilen bir şey vardır. Bu, büyük miktarlarda elektriği depo eden ve o şekilde koruyan bir teldir, biz istediğimizi yaptığımız takdirde

bunu ile aşacağız. Bu yolla, elektriği kamyon ya da uçakla istediğimiz yere nakledilebileceğiz. Jeneratör falan gibi hiç bir şey olmadan, çölün ya da vahşî ormanların ortasına bir paket halinde götürüldüğünü düşün. Elektrikle işleyen bir otomobilde başka bir süper iletken halkanın akümülatör yerine kullanıldığı takdirde neler yapabileceğini aklın kesiyor, değil mi?»

«Sorduğuna göre karşılık vereyim bari. Pek o kadar aklım kesmiyor bunu.»

«Daha pek uzun zaman sayılmayacak kadar önce insanların atom enerjisini ve uzay yolculuklarını düşünemediklerini hatırla bir de.»

Adam, 'Doğru,' diye düşündü. Sonra:

«Iki örnek vereceğini söylemiştin,» dedi.

«Evet söylemiştim. Süper iletkenin bir özelliği de diamagnetik olması. Yani öteki mıknatıslarla bir arada kullanıldığı zaman büyük bir itici gücün ortaya çıkabilmesi. Bunun neler yaratabileceğini görüyor musun, dostum? Yan yana çalışan ama birbirlerine sürtünmeyen parçalardan yapılmış, yani aşınma ihtimali olmayan otomobil motorları. Bunlar ancak başlangıçta akla gelenler. Sonu yok bunların.»

Perce'in kanılarının bir kısmını paylaşmamaya imkân yoktu. Bunları başka biri anlatıyor olsa. Adam bir hayal, ya da çok uzun vadeli sözler olarak bakardı. Ama bilim alanında değerini ispatlamış olan Perce Stuyvesant hakkında böyle bir şey düşünülemezdi.

Perce:

«Neyse ki şu sözünü ettiğim alanlarda ve daha birkaç yerde grubumuz pek bir ilgi çekmeden işini görebildi. Ama yakında bu ilgi yağmaya başlayacak. İşte seni istememizin bir nedeni de bu.»

Adam düşünüyordu. Perce'in anlattıkları ve düşünceleri kendisini heyecanlandırmıştı, ama bu heyecanın Orion ve Farstar'daki kadar büyük ve uzun süreli olup olmayacağına pek karar veremiyordu. Şu anda bile oto sanayiinin bir parçası olamaması düşüncesi

kendisine ağır geliyordu. Perce'in dün, yeni yollar açmak konusunda söylediklerinde de bir gerçek payı vardı.

Adam:

«Buna ciddî olarak eğilmek için San Francisco'ya gelip ötekilerle de konuşmam gerek,» dedi.

«Memnun oluruz dostum. Ne kadar acele edersen o kadar iyi olur. Şüphesiz her şey benim anlattığım şekilde olmayabilir, ama önemli şeyler, heyecan verici şeyler olacaktır. Buna eminiz ve bu konuda sana söz verebilirim. Hani o okulda öğrendiğimiz şiiri hatırlıyor musun? *'İnsanların içlerinde bir zaman vardır...'* falan falan diye.»

«Evet, hatırlıyorum,» dedi Adam.

Erica ve kendisi için de zamanın geldiğini düşünüyordu.

YİRMİ BEŞİNCİ BÖLÜM

Rollie'nin fabrika içindeki örgütlenmiş suça katılışı, şubat ayında olmuştu. Hayran olacak dereceye geldiği ustabaşı Frank Parkland'ın rüşvet aldığını gördüğü hafta karışmıştı bu işe.

İlk başlarda bu işteki katkısı pek küçüktü. Montaj hattının, kendi çalıştığı bölümünde numara oyununa girenleri kaydediyor ve paraları topluyordu. Sonra paralarla sarı bahis kâğıtlarını depo memuru Daddy-o Lester'e teslim ediyor o da bunları başkasına vererek şehirdeki bahis bürosuna gönderiyordu. Şuradan buradan duyduğu sözlerden Rollie, bahis kâğıtlarının fabrika dışına kamyonlarla taşındığını öğrenmişti.

Rollie'nin hâlâ ustası olan Frank Parkland, bu numara toplama işinde işinin başından ayrılması gerektiğinde, kendisine hiç bir güçlük çıkarmıyordu. Bu ayrılıklar kısa süreli ve seyrek olduğu sürece Parkland yerine yedek bir adam gönderiyordu hiç sesini çıkarmadan; bunun tersi olduğu zaman da Rollie'ye yumuşak sesle böyle olmaması gerektiğini ihtar etmekteydi. Ustabaşının, parasını almaya devam ettiği anlaşılıyordu.

Bu işler şubat ayında oluyordu. Mayıs geldiği zaman Rollie, faizciler ve çek bozucular hesabına çalışmaya başlamıştı.

Bu yeni faaliyet alanına girmesinin nedeni, borç para almış olması ve bunu ödemekte güçlük çekmesiydi. Üstelik Rollie'nin kazandığı para ilk başlarda kendilerine bir servet gibi görünmüşse de, şimdi kendisinin ve May Lou'nun harcamaları karşısında yetmi-

yordu bile. Böylece Rollie, şimdi başkalarını ödünç para almaları için kandırıyor ve onlardan para topluyordu.

Bu tip borçlar genellikle çok yüksek faizlerle verilirdi. Bir işçi hafta başında yirmi dolar alır ve aynı hafta ücretini aldığı gün yirmi beş dolar öderdi. Bu faiz oranına rağmen istek de akıl almayacak derecede çoktu.

Haftalıkların ödendiği gün, ötekiler gibi işçi olan tefeciler, hemen çek bozmaya başlarlardı. Bunlar isteyenlerin çeklerini bozdukları gibi, kendilerine borçlu olanları özellikle ararlardı.

Çek bozan bir kimsenin aldığı para çekin üzerinde yazılı olan senetlerdi. Bir çek 100 dolar 99 sentlik ise çeki bozan bu 99 senti kendisine alıkoyardı. En düşük ücreti 25 sentti. Çek bozanların bu sentlerden başka borçlularından alacaklarını da tahsil etmeleri yüzünden bir çek bozucunun üzerinde yirmi bin dolar nakit para bulunduğu olurdu. İşte böyle zamanlarda, öteki işçilerden kendisine koruyucular tutmak zorundaydı.

Borç para alan kimsenin bu borcunu inkâr etmemesi onun için çok hayırlı olurdu. Böyle bir şeye kalkışanın kolu ya da bacağı kırılır, borcunu ödemedikçe bu tür cezalandırılmaya devam edilirdi. Rollie gibi talihli birkaç kişiye faiz ödemek yerine çalışma hakkı tanınmıştı. Bunlar bile asıl borçlarını ödemek zorundaydılar.

Böylece Rollie Knight, bütün iş günlerinde ve özellikle haftalık alındığı günlerde, bu borç para işinde dönen paranın aracısı durumuna gelmişti. Ama yine de kendisi para sıkıntısı çekiyordu.

Haziran'da uyuşturucu ilâç işine girdi.

Rollie bu işe karışmak istememişti. Ama fabrika içinde dönen dolaplara girdikçe, bütün iradesine rağmen bu işe doğru emildiğini hissediyordu. Bunun sonundaki yakalanmak ve tutuklanmak tehlikesini, kendisini bekleyen uzun bir hapis süresi korkusunu ayak-

ta tutmaktaydı. Sabıka kaydı olmayan öbürleri de kanunsuz işlere karıştıkları halde kendisinden daha az bir tehlike karşısındaydılar. Yakalanırlarsa ilk suçları olacaktı bu. Rollie'yse bu kadar ucuz kurtulamayacaktı.

İşte yine haziran ayında kendi evinde çekilen *Otomobil Kenti* filmi sırasındaki sıkıntılı ve endişeli hali bundan doğuyordu. Şirketin Personel bürosundan Leonard Wingate onun bu sıkıntısını sezmiş ama bir şey soramamıştı.

Rollie bu sıralarda bu şebekeye girmenin çıkmaktan çok daha kolay olduğunu da anlamış bulunuyordu. Fabrikalara marijuana ve LSD sokup dağıtan örgütün bir parçası olduğunu söyleyen Big Rufe'a itiraz etmeye kalkışınca herif bunu açıkça belirtmişti kendisine.

Aylar önce ikisi tuvalette yan yana dururlarken, Rollie'yi şebekeye katılması için kandırmaya çalışan Big Rufe olmuştu. Şimdi bu sözler gerçekleşmiş. Big Rufe'un fabrika içinde dönen bütün kanunsuz işlerde parmağı olduğu ortaya çıkmıştı.

Uyuşturucu madde söz konusu olduğu zaman Rollie:

«Aman beni bu işe katayım deme. Kendine başka bir köylü bul» demişti.

Paydostaydılar, montaj hattının yanındaki sandıkların arkasına çekilmiş ötekilerin gözlerinden uzakta konuşuyorlardı. Big Rufe kaşlarını çatmış!

«Pek ödleksin,» demişti.

«Belki de.»

«Patron korkak kedilerden hoşlanmaz.»

Rollie patronun kim olduğunu sormayacak kadar iyi bilirdi bu işleri. Bir örgütün var olduğu gibi her halde fabrika dışında bir patronun varlığı da şüphesizdi. Rollie az bir süre önce bunun delilini gözleriyle görmüştü.

Postası sona erdikten sonra bir gece fabrikadan çıkacakları yerde beş altı kişi içerde kalmışlardı. Da-

ha önceden kendilerinden, teker teker, kimseye görünmeden hurda deposu alanında toplanmaları istenmişti. Oraya geldikleri zaman bir kenarda duran bir kamyon buldular. Kamyonun yanındaki kapalı sandıkları içine yüklediler. Rollie bunların hurda olmayıp daha kullanılmamış yeni parçalar olduğunu anlamıştı. Arasında lastikler, radyolar, sıcak soğuk hava aletleri ve oldukça ağır sandıklar vardı.

Birinci kamyondan sonra bir ikinci gelmiş ve bütün yükleme işi üç saat sürmüştü. Her şey açık olarak yapılıyor, bütün ışıklar yanıyordu. Ancak işin sonlarına doğru ortaya çıkan Big Rufe endişeli endişeli çevresine bakmış, ellerini çabuk tutmalarını söylemişti. Onlar da acele etmişler ve ikinci kamyon da yola koyulduktan sonra evlerine gitmişlerdi.

Rollie'ye, çalınmış mal olduğu kesinlikle belli olan sandıkları yüklemesine karşılık iki yüz dolar vermişlerdi. Arka plandaki örgütün epey büyük olduğu, kamyonların fabrika içine giriş ve çıkışını sağlamak için epey insana rüşvet yedirdiği anlaşılıyordu. Daha sonraları Rollie, Detroit ve Cleveland'ın dış mahallelerindeki parçacı dükkânlarında yedek parçaların pek ucuza satın alınabileceğini ve o akşamki yüklemenin bu tip işlerin ancak bir tanesi olduğunu öğrenmişti.

Big Rufe, sandıkların arkasında konuşurlarken:

«Çok şey öğrenmekle başına belâ sardın,» dedi. «Büyük patron hiç hoşlanmaz bundan. Eğer artık bizimle birlik olmadığını anlarsa park yerinde küçük bir parti hazırlar sana!»

Rollie, adamın ne demek istediğini anlamıştı. Büyük park alanlarında son günlerde o kadar çok adam dövme olayı olmuştu ki, bekçiler artık çifter çifter dolaşıyorlardı. Daha bir gün önce genç bir zenci dövülmüş ve soyulmuştu. Hem de öylesine dövülmüştü ki hastanede öldü ölecek bir durumda yatıyordu.

Rollie titredi.

Big Rufe homurdanıp yere tükürdü.

«Evet, oğlum senin yerinde olsaydım karar vermeden önce iyi bir düşünürdüm.»

Sonunda Rollie, hem Big Rufe'un tehdidinden hem paraya çok ihtiyacı olduğundan uyuşturucu madde işine karışmıştı. Haziran ayında aylığına konan ikinci hacizi, Leonard Wingate'in tutumluluk programı izlemiş ve Rollie'yle May Lou'nun eline, aldıkları borcu ödemeye yetecek bir para geçmemeye başlamıştı.

Aslında uyuşturucu madde dağıtım işi o kadar düzgün gidiyordu ki Rollie bu konuda yersiz endişelere kapıldığını düşünmekteydi. Sadece LSD ve marijuana ile uğraştığı için seviniyordu, daha tehlikeli olan eroinle şimdilik bir alışverişi yoktu. Fabrika içinde eroin kullananların olduğunu da biliyordu. Eroin kullanana güvenilemez, sorgusu sırasında bunu kimden aldığını söyleyebilirdi.

Öte yandan marijuana işi bal gibi bir işti. FBI ve bölge polisi otomobil şirketlerine yarım kilodan fazla bir malın taşınması söz konusu olmadığı takdirde bu işi pek kurcalamayacaklarını gizli olarak bildirmişlerdi. Bunun nedeni ellerindeki memurların sayısının bu iş için yetersiz olmasıydı. Bu haber hemen duyulmuştu. Onun için Rollie ve arkadaşları fabrika içine her seferinde az miktarlar getirmek konusunda titiz davranıyorlardı.

Kullanılan marijuana miktarı Rollie'yi bile şaşkına çevirmişti. Yanında çalışanların günde iki üç paket içtilkerini ve kendilerini çalışmaya devam ettiren tek şeyin bu olduğunu öğrenmişti. Rollie'den mal alan biri:

«Tanrı aşkına, insan içmese burada nasıl çalışır?» demişti. Yarım bir nefesin bile kendisine birkaç saatlik güç verdiğini anlatmıştı.

Açıkça marijuana kullandığı belli olduğu için kendisini uyaran ustabaşıya bir işçinin verdiği karşılık da şöyleydi:

«Esrar çeken herkesi kovmaya kalksan, burada araba yapabilir misin sanıyorsun?»

Rollie'nin bu işe girmesinin bir sonucu da borçlarını ödeyecek ve uyuşturucu madde kullanmaya kendisini alıştıracak kadar bir para sahibi olabilecekti. Gerçekten de insan biraz kafayı bulunca işe daha çok katlanabiliyor, hatta daha çok iş çıkarabiliyordu.

Yaptığı olağandışı işlerin zamanının az da olsa bir bölümünü alması halinde bile Rollie, ustası Frank Parkland'ı memnun edecek kadar çalışıyordu.

İşinde eski olmadığı için, montaj hattının Orion için değiştirilmesi sırasında iki hafta kadar işsiz kaldı ise de ilk Oiron'lar çıkmaya başladığı zaman yine çalışmaya koyuldu.

Orion'la çok ilgilenmiş, ilk akşam eve döndüğünde heyecanla bunu May Lou'ya anlatmıştı. Bu, Rollie'yi cinsel bakımdan etkilemiş de olacaktı ki:

«Bu gece epey iş yapacağız, seninle,» diye eklemişti sözlerine. Gerçekten de o gece durmadan sevişmişler, sevişirken Rollie hep arabaları ve öyle bir arabaya sahip olma şansını düşünmüş durmuştu.

Her şey yolunda gidiyor gibiydi, Rollie Knight *'Hiç bir şey devam etmez'* ilkesini unutmuşa benziyordu.

Ağustos'un son haftasında bunu hatırlamak için bir neden çıktı ortaya.

Depocu Daddy-o Lester, Big Rufe'dan bir haber getirmişti. Ertesi gece işleri olacaktı. Rollie, postası sona erdikten sonra fabrikada kalacaktı. O zamana kadar kendisine yeni talimat verilecekti.

Rollie, Daddy-o'nun yüzüne doğru esneyerek:

«Randevu defterime bir bakayım hele,» dedi.

«Çok akıllısın maşallah. Ama sakın beni atlatayım deme. Orada olacaksın.»

Rollie, hurda deposunun önünde son defasında iki yüz dolar almış olduğunu hatırladığı için orada bulunacağını biliyordu. Ertesi gece de aynı işi yapacaklarını tahmin ediyordu. Oysa çalışma saati bitmeden yarım saat önce kendisine gelen haber, hiç de böyle bir şey vaat etmiyordu. Yine Daddy-o'nun dediğine

göre, Rollie işi teslim ettikten sonra gece postası çalışmaya başlayana kadar bekleyecek ve sonra Daddy-o, Big Rufe ve ötekilerin kendisini bekleyecekleri yıkanma yerine gelecekti.

Böylece paydos zili çaldığı zaman başkaları gibi çılgıncasına park alanına ya da otobüse koşacağı yerde, Rollie sallana sallana bir coca cola almak için parayla işleyen makinelerden birinin başına doğru yürüdü. Bir şişe içecek alması her zamandan uzun sürmüştü; çünkü makineleri yerleştiren şirketin iki memuru gelmiş, paraları boşaltıyorlardı. Rollie gümüş paraların sel gibi torbalara doluşunu seyretti. Sonra içkisini aldı, birkaç dakika daha bekledi, sonra işçilerin soyunma ve yıkanma odalarına doğru yollandı.

Burası yeri her zamanı ıslak, çiş kokulu kocaman bir yerdi. Ortada bir düzine kadar taş lavabo vardı. İşçiler bunlara 'kuş banyosu' derlerdi. Her birinin başında en azından on kişi bulunurdu. Salonun geri kalan bölümünü dolaplar, pisuarlar ve kapısız helâlar doldurmuştu.

Rollie bir kuş banyosunda ellerini ve yüzünü yıkayarak kâğıt havluyla kurulandı. Gündüz postası gittiği ve gece postası da işe yeni başladığı için kendisinden başka kimse yoktu içerde. Ama az sonra yeni postanın işçileri birer ikişer gelmeye başlarlardı.

Dış kapı açıldı ve içeri Big Rufe girdi. Koskoca vücuduna rağmen çok çevik yürüyordu. Kol saatına bakarken kaşları çatılmıştı. Kollarını sıvamıştı, kasları oynuyordu gömleğinin altında. Rollie yanına geldiği sırada, sesini çıkarmaması için bir işaret yaptı.

Birkaç saniye sonra Big Rufe'un girdiği kapıdan Daddy-o Lester gözüktü. Genç zenci sanki koşmuş gibi soluk soluğaydı. Alnı ve yüzündeki yara, terle parıldıyordu.

Big Rufe suçlayan bir sesle:

«Ben sana acele et dedim.»

«Acele ettim. Ama geç kaldılar. Bir makine üstün-

de çok uğraştılar. Bir şey mi takılmış ne olmuş...» Daddy-o'nun sesi pek endişeliydi, her zamanki kabadayılığından eser yoktu şimdi.

«Şu anda neredeler?»

«Aşağı kafeteryadalar. Leroy gözcülük ediyor. Anlaştığımız yerde buluşacağız.»

«Aşağı kafeterya son duraklarıdır o heriflerin. Haydi gidelim.»

Rollie olduğu yerden kımıldamadı.

«Nereye? Ve ne yapmaya?»

«İyi dinle söyleyeceklerimi.» Big Rufe sesini alçaltmıştı, gözleri dış kapıdaydı. «Para ile işleyen makineleri boşaltan herifleri soyacağız. Her şeyi planladık. Onlar iki kişi biz ise dördüz. Sen de payını alacaksın.»

«Ben yokum bu işte. Yeteri kadar bilmiyorum işi.»

«İstesen de istemesen de varsın. Al, bu da senin.» Big Rufe basık burunlu bir otomotik tabanca sıkıştırdı Rollie'nin eline.

«Hayır!»

«Ne fark eder senin için? Nasıl olsa silâhlı soygundan bir kere girdin içeri. Elinde silâh olsa da olmasa da aynı cezayı yersin artık.» Big Rufe sert bir şekilde iteledi Rollie'yi. Dışarı çıkarlarken Rollie elinde olmadan tabancayı pantolonunun beline soktu.

Pek kullanılmayan yollardan geçerek hızla ilerliyorlardı. Fabrikanın içini bilen birisi için bu yolları bulmak kolaydı. Yöneticilerin ve ustabaşıların gittikleri aşağı kafeteryaya hiç girmediği halde Rollie, bunun nerede olduğunu biliyordu. Coca colasını aldığı yerdeki gibi her halde bir sürü parayla çalışan makine vardı burada da.

Rollie, ötekilerin önünde giderken:

«Niçin beni seçtiniz?» diye sordu.

Big Rufe:

«Belki de seni sevdiğimiz için,» dedi. «Belki de

patron, işin içine daha çok bulaşırsın kurtulmayı daha az düşünürsün diye hesaplıyor.»

«Patron da bu işin içinde mi?»

«Sana bu işin planlanmış olduğunu söyledim ya. Bu herifleri aylardan beri gözlüyoruz. Daha önce niçin kimsenin aklına gelmedi bu, diye şaştım doğrusu.»

Bu son söylediği yalandı.

Fabrika düzenini iyi bilen birisi, para toplayan adamların şimdiye kadar neden rahatsız edilmediklerini çok iyi bilirdi. Big Rufe da bu bilgiye sahipti; üstelik şu anda ne gibi bir tehlikeye atıldıklarını çok iyi kavramıştı, ama bunu göze almaya kararlıydı.

Rollie Knight'ın böyle şeylerden haberi yoktu. Big Rufe'un kendisine söylemediği şeyin ne olduğunu bilseydi, sonucuna aldırmadan hemen o anda oradan kaçıverirdi.

Söylenmeyen şey buydu: Fabrikadaki bütün parayla çalışan makineler Mafia örgütünündü.

Michigan'ın Wayne bölgesindeki —Detroit de bunun içindeydi— Mafia örgütü yarı kanunsal işlerden cinayete kadar pek çok dalda çalışmaktaydı. Bu örgütün çekirdeğini Sicilya'lı aileler meydana getirdiği için bu bölgede Mafia adının kullanılması Cosa Nostra'dan daha uygundur. Yarı kanunsuz sözündeki 'yarı' kelimesi de tam yerinde kullanılmıştır. Çünkü Mafia'nın el attığı işlerin hepsinde aşırı kâr, rüşvet, kundaklama, yaralama olayları bulunmaktadır.

Mafia, Detroit'in sanayi alanlarında özellikle otomobil fabrikalarında çok güçlü bir örgüte sahiptir. Numara oyununu, ödünç verme ve faiz işlerini örgütler, öteki kanunsuz işlerden hisse alır. Fabrikalardan büyük çapta malzeme çalınmasının ve bu malların satılmasının arkasında da Mafia vardır. Birtakım hizmet ve ikmal şirketleriyle fabrika içi ilişkisini sürdürür ve bunlara kanuna uygun bir görünüş vermeyi sağlar. Yıllık geliri on milyonlarla ölçülür.

Ama son yıllarda, Grosse Pointe'de yaşayan Mafia

başkanının sağlık durumunun bozulması yüzünden Detroit Mafia'sı örgütleri arasında bir çözülme baş göstermişti. Bu güç çatışmasının taraflarından biri, bütünüyle zencilerden meydana geldiği için, gerek Detroit'de ve gerekse başka yerlerde bu yeni tabaka, Kara Mafia diye adlandırılmıştı.

Böylece Mafia saflarında tanınma ve eşitlik için çaba gösteren zencilerin bu çabaları genel olarak zencilerin insan hakları için çabalamalarını andırmaktaydı.

Başında, dışarda gizlilik içinde yaşayan militan bir liderin bulunduğu ve Big Rufe'un fabrika içi temsilciliğini yaptığı bir Mafia hücresi, bu eski aile iktidarına karşı çıkmaktaydı. Aylarca önce çeşitli alanlara el atmıştı: Numara oyunu, Kara Mafia tefeciliği gibi. Diğer birtakım hareketler, örgütlenmiş fahişeliği ve bazı yerlerin 'güvenliğini sağlamayı' kapsıyordu. Bütün bunlar bir zamanlar eski rejimin mutlak olarak sahip olduğu alanlara el uzatmalardı.

Kara Mafia hücresi, beklediği karşılığı görmüştü. İki zenci tefeci, evlerinde, karı ve çocuklarının gözleri önünde dövülmüşler ve soyulmuşlardı. Bundan az sonra da bir Kara Mafia'lı numara toplayıcısının yolu kesilmiş, tabanca kabzasıyla dövülmüş, arabası yakılmış, kayıtları ve paraları alınmıştı. Bütün bunlar açıkça Mafia'nın işleriydi. Zaten Mafia da bunun böylece anlaşılması için açık olarak çalışıyordu.

Şimdi, Kara Mafia'nın intikam saatı gelmişti. Parayla çalışan makinelerin soyulması bugün için kararlaştırılan yarım düzine hareketin sadece bir tanesiydi, çok önceden plânlanmıştı ve bu iktidar çatışmasında bir güç gösterisi anlamını taşıyordu. Kara ve beyaz Mafia savaşı sona ermeden, daha sonraları pek çok böyle misilleme yapılacaktı. Eğer sona ererse elbette.

Bütün savaşlarda olduğu gibi askerler ve kurbanları, harcanacak birer piyondan başka bir şey değildiler.

Rollie Knight, Big Rufe ve Daddy-o, bodrum katındaki bir koridordan geçerek demir merdivenin başına geldiler. Önlerinde iki kat arası sahanlığı vardı, merdivenin yukarısı görünmüyordu.

Big Rufe hafif bir sesle:

«Burada kalın,» diye buyruk verdi.

Merdivenin üst kısmından bir baş uzandı. Rollie, Big Rufe'un çevresinde dolaşanlardan, ateşli bir militan olan Leroy Colfax'ı tanımıştı.

Big Rufe oldukça alçak sesle konuşuyordu:

«Herifler hâlâ oradalar mı?»

«Evet. Daha bir iki dakikalık işleri var gibi.»

«Pekâlâ, biz yerimizdeyiz. Sen şimdi ortadan kaybol ama aşağı inerlerken peşlerinden gel. Tamam mı?»

«Tamam.»

Leroy Colfax başını sallayarak çekildi. Big Rufe, Rollie'yle Daddy-o'ya işaret ederek:

«Şuraya girin,» dedi.

'Şurası' dediği, kapısı açık olan bir dolaptı. Üçü birden içeri girdiler. Big Rufe kapıyı aralık bıraktı Daddy-o'ya dönerek:

«Maskeler sende mi?» diye sordu.

«Evet.» Rollie, içlerinde en gençleri olan Daddy-o'nun sinirli olduğunu ve titrediğini fark etmişti. Daddy-o, cebinden üç tane çorap maske çıkardı. Big Rufe birini alıp başına geçirdikten sonra ötekilere de aynı şeyi yapmaları için işaret etti.

Bodrum koridoru sakindi, yalnız yukarıdan, sekiz saatlik postanın işe başlamasıyla montaj hattından bir gümbürdeme geliyordu. Doğrusu bu zamanı seçen çok akıllılık etmişti. Fabrika içinde geceleri gündüzki kadar geliş gidiş olmazdı. Hele postanın işe başladığı saatlarda kimse geçmezdi buralardan.

«Siz ikiniz bana bakın, ben işaret edince işe başlarsınız.» Big Rufe maskesinin ardından Daddy-o'yla Rollie'yi süzdü.

«Aklınız başında çalışırsanız sonradan bir bok gel-

mez başınıza. O iki herifi buraya tıkınca çok sıkı bağlarsınız. Leroy ipleri daha önceden getirdi.» Dolabın altında duran iki kangal ince, sarı ipi gösterdi.

Ses çıkarmadan bekliyorlardı. Saniyeler ilerledikçe Rollie kaderine boyun eğdiğini fark ediyordu. Artık işin içine karışmıştı, ne olursa olsun bundan kaçamazdı, sonuçları diğer üçü ile paylaşmak zorundaydı. Kendisine pek bir seçim hakkı tanınmamıştı. Aslında hiç seçim hakkı yoktu ya. Sadece başkalarının kendi kararlarını ona zorla kabul ettirmeleri vardı. Kendini bildi bileli de, bu hep böyle olagelmişti.

Big Rufe, giydiği işçi tulumu altından ağır kabzalı bir Colt tabancası çıkardı. Daddy-o'nun de Rollie'ye verilen tabancanın eşi vardı. Rollie, istemeye istemeye elini kemerine götürerek tabancasını kavradı.

Big Rufe eliyle işaret ettiği zaman Daddy-o birden gerildi. Madenî merdivenden aşağı inen ayak seslerini duyuyorlardı şimdi.

Ayak sesleri birkaç adım önlerine gelinceye kadar dolabın kapısı kapalı kaldı. Sonra Big Rufe kapıyı iterek açtı, üç maskeli ve silâhlı adam bir anda dışarı çıktılar.

Makinelerden para toplayan adamlar şaşkına dönmüşlerdi.

Her ikisi de makine şirketinin amblemini taşıyan gri üniforma giyiyorlardı. Birinin kırmızı saçları ve şimdi bembeyaz olan solgun yüzü vardı. Şiş gözkapaklarıyla öteki kızılderiliye benziyordu. Her birinin omzunda zincirle birbirine bağlı iki çuval vardı. Otuz yaşlarında kadar görünen ve iriyarı olan iki adam da bir kavgada kendilerini rahat savunacak tiplerdi. Big Rufe onlara fırsat tanımadı.

Tabancasını kırmızı saçlısının göğsüne uzatarak başı ile dolabı gösterdi. «İçeri, yavrum.» Öbürüne, «Sen de!» dedi. Maskenin ardından sesi boğuk boğuk çıkıyordu.

Kızılderili sanki kaçmak istermiş gibi arkasına bir

bakış attı. Bir anda iki şey birden oluverdi. Dördüncü maskeli bir adam —Leroy Colfax— elinde uzun bir av bıçağı ile merdivenlerden aşağı atlayarak kaçış yolunu kesti ve Big Rufe'un tabancasının namlusu, suratının ortasına inerek sağ yanağını patlattı.

Rollie Knight, arkadaşına yardım için dönen diğer adamın sırtına tabancasını dayayarak:

«Kımıldama, bir şey yapamazsın,» dedi. Daha fazla şiddet gösterilmeden işin tamamlanmasını istiyordu. Kırmızı saçlı adam yatışmıştı.

Şimdi dördü birden adamları dolabın içine soktular.

Kızıl saçlı:

«Bana bakın, bir bilseniz...» diyecek oldu.

«Sus be!» Bu, artık korkusunu yenmiş gözüken Daddy-o'ydu. «Ver onu bana!» Kızıl saçlının omzundan torbaları çekip alırken adamı kova ve süpürgelerin üstüne doğru itti.

Leroy Colfax öteki adamın torbalarına atıldı. Ama yüzü kanlar içinde olan kızılderili mücadeleden vazgeçmemişti. Leroy'un üstüne saldırdı, dizi ile kasığına vururken sol yumruğunu da midesine indirdi. Sonra sağ elini uzatıp Leroy'un maskesini çekip çıkardı.

Bir an için ikisi de birbirlerinin yüzüne baktılar.

Para toplayıcı:

«İşte şimdi öğrendim... aaaaahhh!»

Bir çığlık kopardı. Önce yüksek, sonra inlemeye dönen ve sonunda kaybolan bir çığlık. Bütün ağırlığı ile Leroy'un beline soktuğu uzun avcı bıçağının üstüne düştü.

Kızıl saçlı adam:

«Aman Tanrım!» diye bağırdı. Arkadaşının hareketsiz yatan vücuduna bakarak, «Orospu çocukları öldürdünüz onu,» dedi.

Big Rufe'un tabancasının kabzasının beynine inmesiyle kendini kaybetmeden önce söylediği son sözlerdi bunlar.

Tir tir titreyen Daddy-o:

«Bunu yapmanız gerekiyor muydu?» diye yalvarıyordu.

Big Rufe:

«Olan oldu,» dedi. «O ikisi başladı buna.» Ama eskisi kadar kendinden emin değildi şimdi. İki torbayı alarak:

«Ötekileri de siz alın,» dedi.

Leroy Colfax torbaları almak için eğildi.

Rollie:

«Durun,» dedi.

Dışarda, madenî merdivenden hızla inen birinin ayak sesleri duyuluyordu.

Frank Parkland, Matt Zaleski'nin bürosundaki bir ustabaşılar toplantısına katıldığı için fabrikadan her zamanki saatında çıkmamıştı. Orion işini ve başka birtakım meseleleri konuşmuşlardı. Oradan çıktıktan sonra öğle üzeri kazağını ve birkaç evrakını bıraktığı aşağı kafeteryaya gitmişti. Bunları alıp çıkarken aşağıdan gelen bir haykırış duymuş ve ne olduğunu anlamak için hızla aşağıya inmişti.

Parkland, temizleyici dolabının yanından geçtikten sonra birden bilincinde bir şey uyandı. Geri döndü ve az önce gördüğü ama ne olduğunu kavrayamadığı şeylere baktı Kapının altından kan sızıyordu.

Ustabaşı bir an duraksadı. Ama korkak bir insan olmadığı için kapıyı açıp içeri girdi.

Birkaç saniye sonra, başında koskoca bir yara, kendinden geçmiş bir halde öteki iki adamın yanına yuvarlanmıştı.

Üç yaralı adam bir saat kadar sonra bulundular. Bu arada Big Rufe, Daddy-o Lester, Leroy Colfax ve Rollie Knight fabrikanın yan duvarından atlayıp kaçmışlardı.

Kızılderili ölmüştü, geri kalan ikisi çok ağır yaralıydılar.

YİRMİ ALTINCI BÖLÜM

Matt Zaleski, 'Acaba ilk Henry Ford günlerinden bu yana montaj hattında ne kadar az bir değişiklik olduğunu otomobil sanayii dışında biri bilebilir mi,' diye düşünüyordu.

Bir saat önce işe başlamış olan gece postasının Orion'lar üzerinde çalıştıkları hattın yanında yürüyordu. Şirketin bu yeni arabalarını halk henüz görmemişti. Başka fabrikaların yöneticileri gibi, Matt'ın iş günü gündüz postası evine gittiği zaman sona ermezdi. Gece postasının da işe başlamasını bekler, ilk anlarda çıkacak olan karışıklıkları önlemek için hazır bulunurdu. İşçilerin yeni işlerini öğrenmeleri pek kolay olmazdı.

Posta değişiminden sonra ustabaşılar Matt'ın bürosunda toplanmışlar ve yeni işleri tartışmışlardı. Toplantı sona ereli on beş dakika oluyordu. Şimdi Matt, devriye nöbetindeydi; uzmanlaşmış gözleri, sıkıntı yaratacak durumları arıyordu.

Hem yürüyor hem de oto montaj hattının öncüsü Henry Ford'u düşünüyordu.

Bugün herhangi bir otomobil fabrikasının son montaj hattı, ziyaretçileri en çok hayran bırakan yanıydı. Genellikle bir mil uzunluğunda olan bu hatta bir yaratma olayı açıkça görülebilirdi. İlk başlarda birkaç çelik levha bir araya getiriliyor ve sonra sanki tohumlanmış gibi bunlar büyüyor ve çoğalıyor, bir rahimdeki büyüyen cenin gibi, bilinen bir şekle bürünüyordu. Bu süreç, seyredenlerin ne olup bittiğini anlamalarına fırsat verecek kadar yavaş ve heyecanlandıracak kadar

da hızlıydı. İleri doğru akış, tıpkı bir nehir gibi düz hatlarla oluyor, yalnız ara sıra bir kıvrım ya da dönemeç yapıyordu. Adeta yeşeren arabaların renkleri, biçimleri, takılan parçaları ve süsleri onlara bir kişilik ve cinsiyet vermekteydi. En sonunda cenin dünyaya gelmeye hazırdı. Araba, lastikleri üstüne yere bırakılıyordu. Bir dakika sonra bir kontak anahtarı çevriliyor, bir motor canlanıyor —bir bebeğin ilk ağlama sesi gibiydi bu— ve yeni doğmuş bir araba montaj hattından kurtularak kendi gücü ile harekete başlıyordu.

Matt Zaleski fabrikayı gezmeye gelen ziyaretçilerin —ki bunlar her gün hacılar gibi gelirlerdi Detroit'e— bu sürece hayran kaldıklarını görmüş, otomatize üretimin yarattığı harikalar hakkında konuşmalarını duymuştu. Her ziyaretçiyi geleceğin bir müşterisi olarak görmek üzere eğitilmiş fabrika rehberleri, bu izlenimi güçlendirmek için ellerinden geleni yaparlardı. Oysa işin bütün püf noktası da buradaydı: Montaj fabrikası hiç de otomatize edilmiş sayılamazdı; bu, prensip olarak otomobil parçalarının sıra ile birbiri arkasına Noel ağacına dizilir gibi dizildiği eski biçim bir nakil kayışından başka bir şey değildi. Mühendislik açısından modern otomobil üretiminin en az çarpıcı bir yanıydı bu. Nitelik bakımındansa, çılgın bir barometre gibi inişler çıkışlar gösterirdi. İnsan hatasının en çok etki yapabileceği bir üretim biçimiydi.

Buna kıyasla otomobil motorları yapan fabrikalar, göze daha az etkileyici görünürlerse de, gerçekten otomatikleştirilmişlerdi; buralarda bir dizi işlem sadece makineler tarafından yapılırdı. Pek çok motor fabrikasında en gelişmiş aletler, kompüterlerin idaresinde en karmaşık işleri kendi başlarına yaparlardı. Ortalıkta görülen birkaç insan ancak ara sıra gereken ayarlamaları yapan ustalardı. Bir makine yanlış bir iş yaptığı zaman ya kendiliğinden kapanır ya da çeşitli uyarım sistemleri aracılığıyla yardım çağırırdı. Bunun dışında, işini en duyarlı standartları göz önüne alarak ya-

par, ne yemek için ne tuvalete gitmek için durur, ne de yanındaki makineyle konuşurdu. İşte bu nedenle bir otomobilin en az sıkıntı veren, ihmal edilmedikçe ya da hor kullanılmadıkça en iyi işleyen yeri motoruydu.

İhtiyar Henry mezarından kalkıp da 1970'lerin montaj fabrikasını gezse, temelde ne kadar az değişiklik yapıldığını görerek gülerdi,' diye düşünüyordu Matt.

Fabrika içinde dolaşması sırasında herhangi bir görünür pürüz olmadığını anlayınca, Matt Zaleski asma kattaki cam duvarlı bürosuna döndü.

Şimdi artık fabrikadan istediği anda çıkabilirdi; ama yine de Royal Oak'taki boş evine dönmeyi pek istemiyordu. Barbara'nın evden ayrıldığı o geceden sonra birkaç hafta geçmiş olduğu halde aralarında hiç bir yakınlaşma hareketi olamamıştı. Son zamanlarda Matt, kızını düşünmemeye çalışıyor, aklını fikrini başka şeylere veriyordu. Az önce Henry Ford'u düşündüğü gibi. Ama yine de kızını unutamıyordu. Barışmak istiyordu Barbara'yla. Onun kendisine telefon edeceğini ummuştu, ama kız o kadar beklediği telefonu etmemişti işte. Matt'ın gururu ve bunun yanı sıra ilk hareketin bir babadan gelmemesi gerektiğine inancı telefonu kendisinin açmasını engelliyordu. Barbara'nın hâlâ o Brett DeLosanto ile yaşadığını tahmin ediyordu. Matt düşünmemeye çalışmasına rağmen bunu da bir an bile unutamıyordu.

Masasının üstünde duran ertesi günün programını gözden geçirdi. Yarın hafta ortasıydı, yani bir çok 'özel' araba hatta girecekti. Bunlar şirket yöneticilerinin, bunların dostlarının ya da sipariş ettikleri arabanın sıradan bir bakımdan daha fazlasını görmesini sağlayacak forsları olanlarındı. Ustabaşılara ve Kalite Kontrolu'na bu arabaların numaraları bildirilmişti. Bunlar üstünde çalışanlarca yarın özel bir dikkat gösterilecekti. 'Özel'ler arasında, her gece şirket yöneticilerinin evlerine gittikleri ve ertesi sabah arabanın durumu hakkında rapor verdikleri yirmi otuz araba da bulunurdu.

Bu 'özel' arabaların —hele bunlar yöneticilerin kullanacakları arabalarsa— seçilmesindeki tehlikeleri çok iyi bilirdi Matt Zaleski. Şu ya da bu işçinin, gerçek ya da uydurma, her zaman bir şikâyeti olurdu. Bu işçiler 'patrona hanyayı konyayı gösterme' fırsatı ararlardı. İşte bir arabanın ömrü boyunca kapalı bir bölmesinde kalacak ve gürültü yapacak olan boş bir şişe ya da bir alet böylece yerleştirilirdi. Başka bir numara da, bagaj kapağını açılmayacak şekilde kaynak yapmaktı. Usta bir kaynakçı arka koltuktan uzanarak birkaç saniye içinde yapabilirdi bu işi. Ya da çok önemli bir iki civata sıkıştırılmadan bırakılırdı. İşte bunun için Matt ve onun gibiler kendi arabalarını uydurma adlar altında ısmarlarlardı.

Matt ertesi günün programını bıraktı. Daha önce bunu incelediği için yeniden gözden geçirmesinin gereği yoktu

Eve gitme zamanı gelmişti. Yerinden kalkarken yine Barbara'yı ve şu anda nerede olabileceğini düşündü. Birdenbire bitkin hissetmişti kendisini.

Asma kattan inerken bir gürültü ve birtakım insanların koşuştuklarını işitti. Fabrika içinde olup bitenden kendisi sorumlu olduğu için hemen durarak çevresine bakındı. Gürültü, aşağı kafeteryadan geliyordu. Birisinin:

«Allah için, Güvenlik'ten birini çağırın!» diye bağırdığını duydu.

Birkaç saniye sonra gürültünün geldiği yere koşarken dışardan siren sesleri duyuluyordu.

İki adamla Frank Parkland'ı bulan bekçi derhal telefona koşmayı akıl edebilmişti. Matt Zaleski, olay yerine gelen ötekilerin seslerini duyduğu zaman, bir cankurtaran, fabrika güvenlik memurları ve polis yola koyulmuşlardı bile.

Matt, temizlikçi dolabının önüne dışardakilerin hepsinden önce geldi. Kalabalığı yararak öne çıktığı zaman, yerde kıvrılmış yatanlardan birinin, daha bir bu-

çuk saat önce toplantıda birlikte bulunduğu Frank Parkland olduğunu gördü. Parkland'ın gözleri kapalıydı, yüzü kül rengini almıştı, saçları arasından akan kan alnında kabuk bağlamıştı.

İlk yardım çantası ile olay yerine koşan büro memurlarından biri şimdi çantasını bir kenara atmış, Parkland'ın başını kucağına koymuş, nabzını yokluyordu. Memur, Matt'a bakarak:

«Yaşıyor sanırım, Bay Zaleski,» dedi. «Ötekilerden biri de öyle. Ama ne kadar yaşayacaklarını bilemem.»

Bu sırada güvenlik memurlarıyla cankurtaran gelmiş ve işi ele almışlardı. Önce üniformalı polisler, arkalarından da sivil detektifler geldiler.

Matt'ın yapacağı bir şey yoktu ama, polis arabaları tarafından kordona alınmış fabrikayı terk edemezdi şimdi. Polis bu soygunu ve cinayeti —adamlardan birinin öldüğü anlaşılmıştı— işleyenlerin hâlâ fabrika içinde olabileceğini düşünüyordu anlaşılan.

Az sonra Matt, asma kattaki bürosuna döndü.

Ağır yaralı olduğu görülen Frank Parkland'ın durumu Matt'ı çok etkilemişti. Kızılderiliye benzeyen adamın vücudundan çıkan bıçak da öyle. Ölen adamı tanımıyordu. Oysa Parkland arkadaşıydı. Bir yıl kadar önce aralarında sert bir tartışma geçmişse de, işlerin baskısıyla böyle şeyler her zaman olabilirdi. Aslında birbirlerini severler ve sayarlardı.

Matt, 'Niçin iyi bir insanın başına böyle bir şey gelir,' diye düşündü. Ardından bu kadar üzülmeyeceği çok kişi vardı oysa fabrikada.

Matt Zaleski tam o anda soluğunun kesildiğini hissetti ve göğsünde, sanki bir kuş kanat çırpıyormuş, dışarı çıkmak istiyormuş gibi bir çırpıntı duydu. Bu duygu kendisini korkutmuştu. Yıllar önce Avrupa göklerinde, sağında solunda Alman bombaları patlarken B-17F bombardıman uçaklarında uçarken de böyle bir duygu ile terlediğini hatırladı. O zamanki gibi, şimdi de bunun ölüm korkusu olduğunu farketti.

Bir nöbet geçirdiğini ve yardıma ihtiyacı olduğunu kestiriyordu. Abuk sabuk düşünmeye başladı: Telefon edecekti, kim gelirse ve ne yaparsa yapsın, Barbara'yı çağırmalarını söyleyecekti. Barbara'ya söyleyeceği bir şey vardı. Bunun ne olduğunu şu anda bilemiyordu ama, kızı yanına gelirse nasıl olsa bunu çıkarıp söyleyebileceğinden emindi.

Telefon etmek için elini uzatmaya karar verince artık bunu yapamadığını gördü. Hareket edemiyordu. Sağ tarafında duygu diye bir şey kalmamıştı, ne eli ne kolu var gibiydi. Bağırmaya çalıştı, fakat şaşkınlık içinde sesinin de çıkmadığını gördü. Tekrar bağırmak istedi. Hayır, hiç bir ses çıkmıyordu ağzından.

Şimdi aklına gelmişti Barbara'ya ne söyleyeceği: Görüş farklılıklarına rağmen hâlâ kızıydı o, annesini sevdiği kadar seviyordu onu da. Şu anlaşmazlıklarını bir giderebilseler. Onu anlamaya çalışacağını söylemek istiyordu, arkadaşlarını da anlamaya çalışacaktı bundan sonra; hem de...

Matt, sol tarafında hareket gücü olduğunu anladı birden. Sol kolunu dayanak yaparak kalkmak istedi, ama kolu vücudunun ağırlığına dayanamadı, masa ile iskemlenin arasına kaydı. Biraz sonra o durumda buldular kendisini. Bilinçliydi, söylemek istediği kelimeler bir çıkış yolu bulamadığı için gözleri yoksunluğun acısını yansıtıyordu.

O gece ikinci kez fabrikaya cankurtaran arabası çağırıldı.

Ford Hastanesi'nde doktor, Barbara'ya, «Babanıza bundan önce de inme geldiğinin farkındasınız tabii.» dedi.

«Şimdi öğrendim. Bugüne kadar bilmiyordum.»

Bu sabah fabrika sekreterlerinden olan Bayan Einfeld adında bir kadın, Matt Zaleski'nin birkaç hafta önce hafif bir inme geçirdiğini ve kendisinin uyarması üzerine bundan hiç kimseye söz etmediğini bildirmişti. Kadın vicdan azabı ile kıvranarak bunu Personel Bö-

lümüne anlatmış, onlar da Barbara'ya haber vermişlerdi.

Doktor:

«İki olayı da bir arada gözden geçirince bunun klasik örneğe uyduğu görülüyor,» dedi. Az saçlı, solgun yüzlü, gözünün birinde bir tiki olan bir kardiyologdu bu. Barbara, 'Detroit'teki herkes gibi çok çalışıyor bir hali var,' diye düşündü.

«Eğer babam ilk krizi saklamamış olsaydı, bu bir şey değiştirir miydi?»

Uzman omuzlarını silkti.

«Belki. Belki de değiştirmezdi. Tedavi görürdü, ama sonuç aynı olabilirdi. Akademik bir sorun bu şimdi.»

İlkyardım bölümündeydiler. Duvarı camla kaplı bir odada dört yatak vardı. Bunlardan birisine babası yatıyordu. Ağzına takılmış kırmızı bir lastik borunun ucu, bir köşede duran yeşil solunum makinesi uzanmaktaydı. Matt Zaleski'nin gözleri açıktı; doktor, Barbara'ya babasının şu anda sakinleştirici ilâç almış olduğunu, bunun etkisi geçince görüp duyabileceğini söylemişti. Babasının, yanındaki yatakta koma halinde yatan genç zenci kadını görüp görmediğini düşündü Barbara.

Doktor:

«Babanızın daha önce bir kalp rahatsızlığı geçirmiş olması mümkündür,» dedi. «İlk kriz geldiği zaman kalpten kopan küçük bir pıhtı beynin sağ tarafını tıkamış olmalı. Normal bir insanda vücudun sol tarafına beynin sağ tarafı hükmeder.»

'Bunlar ne kadar kişiliksiz sözler' diye düşündü Barbara. Sanki bir insanın birdenbire çöküşünden değil de sıradan bir makineden söz ediliyor gibiydi. Kardiyolog sözüne devamla, «Babanızın ilk geçirdiği krizden sonraki iyileşmesi gerçek bir iyileşme değildi,» dedi. «Vücudun kendini koruma mekanizması ağır bir yara almıştı ve işte bunun için dün akşamki kriz bu sonucu yarattı.»

Babasının kriz geçirerek hastaneye kaldırıldığı bildirildiği sırada Barbara, Brett'in yanındaydı. Brett hemen onu hastaneye getirmiş ama kendisi dışarda kalmıştı. Barbara içeri girerken elini güven vermek istercesine sıkarak:

«Bana ihtiyacın olursa gelirim,» demişti. «Ama baban benden hoşlanmıyor aslında. Hasta olması ile fikrini de değiştirecek değil. Beni senin yanında görürse belki bu onun için daha kötü olur.»

Hastaneye giderken Barbara bir suçluluk duygusunun etkisindeydi. Evini terk etmesinin babasının bu durumunu çabuklaştırma nedeni olduğunu düşünüyordu. Brett'in kendisine karşı saygısının her gün daha çok farkına varıyordu; ve bu yüzden onu giderek daha çok sevmesi, hayatında en çok önem verdiği iki erkeğin birbirlerini daha iyi tanımaya çalışmamalarının faciasını ortaya koymaktaydı. Genel olarak bütün suçun babasında olduğuna inanıyordu: Ama yine de ayrıldığından beri çok kereler yapmak istediği gibi, 'Yine de bir telefon etseydim ona,' diye düşünüyordu.

Bir gece önce hastanede babasıyla kısaca konuşmasına izin vermişlerdi. Genç bir doktor:

«Sizinle konuşamaz ama dediklerinizi anlar,» demişti. Matt'ın duymayı istediğini sandığı şeyleri söylemişti: Hastalığına çok üzgündü, uzakta olmayacak, sık sık hastaneye gelecekti. Barbara konuşurken gözlerini babasının gözlerine dikmişti. Adamın gözlerinde kızını tanıdığına dair bir iz yoksa da, Barbara onun kendisine bir şeyler söylemek istediği izlenimine kapılmıştı. Bir hayal miydi bu? Şu anda yine bunu düşünüyordu.

Kardigolog'a:

«Babamın kurtulma şansı nedir?» diye sordu.

«Kurtulma mı?»

«Evet. Ve lütfen dürüst olun benimle. Bilmek istiyorum.»

«Bazı kimseler...»

«Ben bilmek istiyorum.»

«Babanızın iyileşme ihtimali sıfırdır. Benim görüşüme göre yaşadığı sürece sakat kalacak, sağ tarafı kötürüm kalacak ve konuşamayacaktır.»

Bir sessizlik oldu. Barbara:

«İzin verirseniz biraz oturayım,» dedi.

«Buyrun,» Kızı bir iskemleye oturttu. «Büyük bir şok olmalı bu size. İsterseniz bir ilâç falan vereyim.»

Barbara başını salladı.

«İstemem.»

«Nasıl olsa bir gün gelip öğrenecektiniz. Üstelik siz istediniz.»

İkisi birlikte camlı odaya, Matt Zaleski'nin hareketsiz yatışına baktılar. Zaleski için bağlı olduğu makine soluyordu.

Kardiyolog:

«Babanız otomobil sanayiinde çalışıyordu değil mi» diye sordu. «Montaj fabrikasında zannedersem?» Doktor ilk olarak daha sıcak, daha insana yakın oluvermişti.

«Evet.»

«Oradan çok hastam vardır. Hem de pek çok.» Eli ile Detroit tarafını işaret etti belirsizce. «Orasının bir savaş alanı olduğunu düşünürüm hep. Babanız da bu savaşın kurbanlarından biri işte.»

YİRMİ YEDİNCİ BÖLÜM

Harman makinesinin yapılmasında ya da pazarlanmasında Hank Kreisel'e yardım edilmeyecekti.

Müdürler Kurulu'nun, Yönetim Politikası Komitesi'nin bu kararını Adam Trenton'a, Üretim Planlama Müdürü Elroy Braithwaite bildirdi.

Braithwaite bu konudaki yazıyı kendi eliyle getirerek Adam'ın masasının üstüne attı.

«Özür dilerim,» dedi Gümüş Tilki. «Senin bu işle çok ilgilendiğini biliyordum. Beni de çok ilgilendirmişti. Yönetim Kurulu Başkanı'nın da bizimle aynı fikirde olduğunu öğrenmek seni memnun eder sanırım.»

Bu sonuncu habere pek şaşmamıştı Adam. Yönetim Kurulu Başkanı, geniş çaplı ilgileri ve liberal görüşleriyle ün salmıştı; ama, ancak çok seyrek vakalarda kendi görüşünde diretirdi. Anlaşılan, bu onlardan biri değildi.

Olumsuz kararın çıkması için en büyük baskının Hub Hewitson'dan geldiğini, Adam daha sonraları öğrendi. Aslında komite üç kişiden meydana geliyordu: Yönetim Kurulu Başkanı, Genel Müdür ve Genel Müdür Yardımcısı, yani Hewitson'un kendisi.

Hub Hewitson'un şöyle düşündüğü söyleniyordu: Şirketin asıl işi otomobil ve kamyon yapımıydı. Tarım araçları bölümü harman makinesinden para çıkaramayacağında karar kılmışsa, sırf kamu ruhu göz önüne alınarak şirket bu işin içine sokulamazdı. Dış faaliyetlere gelince, güvenlik, hava kirlenmesi, yeni işe alınma programları ve bunun gibi binbir şey konusunda gerek kamuoyundan, gerek kanun yapıcılardan gelen baskı, durmadan şirketin belini bükmekteydi.

İtiraz şu şekilde son buluyordu: Biz bir yardım kuruluşu değil, hisse sahiplerine kâr sağlamayı amaç edinmiş bir özel teşebbüsüz.

Kısa bir tartışmadan sonra Genel Müdür, Hub Hewitson'un fikrini kabul etmiş ve azınlıkta kalan Yönetim Kurulu Başkanı da onlara katılmaktan başka çare bulamamıştı.

Gümüş Tilki:

«Dostun Kreisel'e bu sonucu bildirmek işi bize düşüyor,» dedi. «Bunu da sen yapsan iyi olur.»

Adam haberi telefonla bildirdiği zaman Hank Kreisel işi güç tarafından almadı. «Aslında, şansımın pek fazla olduğunu sanmıyordum. Yine de yaptığın her şey için çok teşekkür ederim,» dedi.

Adam:

«Peki, şimdi ne yapacaksın?» diye sordu.

Kreisel heşeyle:

«Ekmeğimi pişirecek daha çok fırın var,» dedi. Ama, Adam şüpheliydi bundan. Detroit'te buna imkân bulamayacağından emindi.

O gece varılan kararı Erica'ya anlattı. Karısı:

«Hank'ın hesabına üzüldüm,» dedi. «Bir rüya idi bu, hem de güzel bir rüya. Ama hiç olmazsa sen payına düşeni yaptın.»

Erica iyi görünüyordu. Hırsızlık suçu ile yakalandığından bu yana iki hafta geçmiş olmasına rağmen, ilişkileri hâlâ belirsiz, gelecekleri bulanıktı. Ama onun bir çaba harcadığını fark ediyordu.

Karakoldaki olayın ertesi günü Erica:

«Pek çok soru sormayacağını umut etmekle birlikte eğer sorarsan karşılık vermeye çalışacağım,» demişti. «Seni bu işe karıştırmış olmaktan dolayı çok üzgün olduğumu tekrar edeceğim. Eğer bir daha böyle bir işe kalkışacağımdan endişe duyuyorsan şunu kesinlikle söyleyeyim ki, bu olmayacaktır. Ömrümün sonuna kadar bir daha böyle bir şey yapmayacağım.»

Erica'nın bu sözüne güveneceğini biliyordu, böy-

lece konu kapanmıştı. Ama, Perce Stuyvesant'ın iş teklifini ve kendisinin bunu ciddî olarak düşündüğünü söylemek için iyi bir fırsat diye görmüştü bu konuşmalarını.

«Eğer kabul edersem San Francisco'ya taşınmamız gerekecek,» demişti.

Erica inanamamıştı buna.

«Otomobil işini bırakmayı mı düşünüyorsun?» diye sormuştu.

Adam gülmüştü.

«Bırakmazsam zamanımı bölmek gerekecek sonra.»

«Benim için yapacak mısın bunu?»

«Belki ikimiz için de iyi olacak bu.»

Erica şaşırmıştı, inanamayarak başını sallamıştı. Bu konuyu da orada bırakmışlardı. Adam, ertesi sabah Perce Stuyvesant'a telefon etmiş ve teklifi ile ilgilendiğini ama Orion'un bir ay sonra piyasaya çıkışına kadar oraya gelemeyeceğini bildirmişti. Sir Perceval beklemeyi kabul etmişti.

Bir gelişme daha olmuş, Adam'ın teklifi üzerine Erica tekrar yatak odasına dönmüştü. Hatta cinsel ilişki denemesine bile girmişlerdi, ama bunun eski günlerdeki gibi başarılı olmadığı gerçeğinden kaçınamamışlardı, her ikisi de biliyordu bunu. Bir şey eksikti ilişkilerinde. İkisi de bunun ne olduğunu kesinlikle bilemiyorlardı. Kesin olarak bildikleri tek şey, evliliklerinde yeni bir döneme geçmekte olduklarıydı.

Adam, Talladega'daki yarışlara gidecekleri iki haftalık süre içinde Detroit'ten uzaklaşınca her şeyi rahat rahat konuşacak zaman bulabileceklerini umut etmekteydi.

YİRMİ SEKİZİNCİ BÖLÜM

Anniston Star gazetesinin baş sayfası büyük puntolu harflerle ilân ediyordu:

(300 MİLLİK YARIŞ 12.30'DA.)

«Bugünkü 300 millik Canebreak ve yarınki 500 millik Talladega yarışları oto yarış tarihinin en ünlü rakiplerini bir araya getirmektedir.

Bugünkü ve yarınki yarışlar için yarışçılar hızlarını saatta 190 mile yükselttiler.

Gerek yarışçıların, gerekse araba sahiplerinin, teknisyenlerin ve otomobil şirketlerinin gözlemcilerinin şu anda merak ettikleri tek şey, bu güçlü arabaların ellisinin birden 2.66 millik Alabama İnternational sürat yolunda birbirlerini nasıl geçecekleridir...»

Aynı sayfanın alt kısmında başka bir haber başlığı yer alıyordu:

«ŞİDDETLİ KAN EKSİKLİĞİ, BÜYÜK YARIŞ İÇİN ALINAN TEDBİRLERİ AZALTMAYACAK.»

Kan Bankası'nda yeterli derecede kan olmadığı bildirilmişti. «Cumartesi ve pazar günkü yarışlarda ciddî kazalar halinde yarışçılara verilecek kan bulunamaması ihtimali» çok önemliydi.

Eldeki stoku harcamamak için Şehir Hastanesi'nde kan gerektirecek bütün ameliyatlar hafta sonuna kadar durdurulmuştu. Bundan ayrı olarak bütün şehirlilere ve ziyaretçilere cumartesi günü saat sekizde açılacak özel bir kliniğe kan bağışında bulunmaları için çağrılar yapılmaktaydı. Böylece yarışta kazaya uğrayacaklar için gereken kan sağlanacaktı.

Anniston'daki Downtowner Motor Inn'de, yatağında kahvaltısını etmekte olan Erica Trenton her iki haberi de okumuş ve ikincisinin sonuçlarının ne olacağını düşünerek ürpermiş, sayfayı çevirmişti. Üçüncü sayfada yarış haberleri arasında dikkati çeken bir haber daha vardı:

«YENİ 'ORİON' GÖSTERİLİYOR.»
«BU ORİON BİR 'KAVRAM'MIŞ.»

«Orion'un yapımcılarının şu anda Talladega'da sergilenmekte olan 'Stil kavramı' modeli olan arabanın, yakında çıkacak gerçek Orion'a ne bakımlardan benzediği konusunda ağızlarını sıkı tutuyorlar,» diyordu gazetenin muhabiri. Fakat araba halkın ilgisini çekmiş ve yarış öncesinde çevresinden kalabalık eksik olmamıştı.

'Adam bu haberi şimdiden almıştır,' diye düşündü Erica.

Şirket uçağı ile Detroit'ten dün gelmişlerdi. Adam bu sabah erkenden —iki saat kadar önce— kaldıkları motelden Hub Hewitson'la yarış alanına gitmişti. İki günlük yarışa gözlemci olarak katılan en kıdemli şirket müdürü olan Hewitson'un emrinde kiralamış olduğu bir helikopter vardı. Adam'dan başka birkaç kişiyi daha almıştı yanına. Aynı helikopter yarışın başlamasından önce gelip Erica ile öteki müdür eşlerini de alacaktı.

Yeşillikler içinde bir kasaba olan Anniston, Talladega yarış alanından altı mil kadar uzakta bulunuyordu.

Adam'ın şirketi, başka bütün otomobil yapımcıları gibi yarışla doğrudan doğruya ilgili değildi. Bir zamanlar paraca desteklenen fabrika takımlarından vazgeçilmişti artık. Ama yine de pek çok şirket yöneticisinin içine yerleşmiş olan heyecanı hiç bir şey önleyemezdi. İşte bu nedenle büyük yarışlar her zaman Detroit'ten sürü ile insanı çekerdi. Diğer bir neden de şirketin birtakım başka yollarla yarışlara para vermesiydi. Gene-

ral Motors'un yıllarca önce yarattığı usule göre, yapımcının markasını taşıyan bir araba, yarışı kazanırsa şirket bunun bütün prestijini üstüne alırdı. Kaybettiği takdirdeyse omuz silker ve hiç bir ilişkisi olmadığını söylerdi.

Erica kalktı, banyo yaptı ve giyinmeye başladı.

Giyinirken gazetede kocaman bir resmini gördüğü Pierre Flodenhale'i düşünüyordu. Yarışçı elbiseleri ve miğferi ile Pierre, iki kız tarafından öpülürken gülüyordu. Bu hem öpüldüğü için, hem de tahmincilerin bugünkü ve yarınki yarışların üç favorisi arasında kendisini de saydıkları için olmalıydı.

Adam ve öteki şirket üyeleri Pierre'in şansının yüksek olmasından sevinç duyuyorlardı, çünkü her iki yarışa da şirketin arabasıyla katılacaktı.

Erica'ysa, Pierre hakkında ne düşüneceğini bilemiyordu. Karmakarışıktı duyguları, dün gece bir an için karşılaştıklarında olduğu gibi.

Bir kokteyl partide karşılaşmışlardı. Adam'la Erica her büyük otomobil yarışından önce düzenlenen bu partilerden altısına çağrılmışlar ve üç tanesine uğramışlardı. Pierre, bu toplantılardan birinde bütün ilgiyi üstüne çekmişti; çevresi bir sürü güzel ama arsız kızla doluydu —bunlara bazen 'çukur kedisi' adı verilirdi— otomobil yarışçıları hep bu tipten kızları çekerlerdi aslında.

Pierre, Erica'yı görünce bulunduğu gruptan ayrılmış ve yanına gelmişti. Adam başka birisi ile konuşuyordu.

Pierre rahat bir tavırla:

«Merhaba,» dedi. Çocuksu çocuksu gülümsedi. «Gelip gelmeyeceğini merak ediyordum doğrusu.»

«Geldim işte.» Kayıtsız görünmeye çalışıyorsa da pek rahat değildi içi. Bunu örtmek için gülümseyerek, «Kazanacağını umut ederim.» dedi. «Her iki günde de seni alkışlayacağım.» Kendisi bile, kelimelerinin zorla çıktığını anlıyordu. Erica bunun, Pierre'in varlığının

kendisini şehevi bir şekilde uyandırdığı için olduğunu anladı.

Pek bir şey söylemeden havadan sudan söz etmeye devam etmişlerdi. Erica, Adam'ın şirketinden iki kişiyle başka birtakım kimselerin gizliden gizliye kendilerini süzdüğünü fark etti. Hiç şüphesiz bunlar, *Detroit News*'da ikisi hakkında çıkan haberi okumuşlardı.

Adam bir ara yanlarına uğramış ve Pierre'e başarılar dilemişti. Adam yanlarından ayrıldıktan az sonra da Pierre izin istemiş ve ertesi günkü yarışı için erkenden yatması gerektiğini söylemişti.

«Anlarsın ya, Erica,» demişti, sırıtarak. Sonra, bu oldukça kötü şakasını anlamasını sağlamak için bir de göz kırpmıştı.

Yatak konusundaki bu tatsız söz bile Eirca'da öyle bir etki yaratmıştı ki Pierre'le olan macerasının tam anlamıyla sona ermediğini o anda fark etmişti.

Şimdi ilk yarışın başlamasına yarım saat vardı. Erica giyinmesini tamamlayarak aşağı indi.

Kathryn Hewitson helikopterde giderken, «Bu pek gösterişçi bir iş oldu ama trafikte sıkışmaktan çok daha iyi,» dedi.

Bir seferde ancak iki kişi taşıyan küçük bir helikopterdeydiler. Anniston'dan, Tallageda yarış alanına ilk gidenler müdür yardımcısının karısıyla Erica olmuşlardı. Kathryn Hewitson elli yaşlarında, sadık bir ana ve eş olarak ün yapmış bir kadındı. Ama gerektiğinde, o dinamik kocasını, hiç kimsenin yapamadığı hatta yapmaya cesaret bile edemediği şekilde çekip çevirebilirdi. Bugün de her zaman olduğu gibi örgü işini yanına almıştı; havada uçtukları birkaç dakika içinde bile örmeye devam ediyordu.

Helikopterin gürültüsü konuşmaya pek imkân vermediği için Erica anlayışlı bir şekilde gülümsedi.

Altlarında, Alabama'nın bakır kırmızısı toprağı uza-

nıyordu. Güneş yüksekıerdeydi, gök yüzünde tek bir bulut bile yoktu, kuru ve taze bir rüzgâr esiyordu. Hava sıcaktı. Birkaç gün sonra eylül gireceği halde görünürlerde sonbahar belirtisi yoktu. Erica hafif bir yazlık elbise giymişti, çoğu kadınlar da böyle giyinmişlerdi.

Park edilmiş arabaların ve yarış meraklılarının doldurduğu bir alana indiler. Yarış alanının altından geçen trafik tünellerinden hâlâ iki dizi araba şeridi akmaktaydı. Helikopterin indiği yerde Kathryn Hewitson ile Erica'yı bir araba bekliyordu. İki kadın arabaya binerek tribünlere gittiler.

Bütün tribünler hınca hınç dolmuştu. Onlar özel localardan birine girerken yarış yerinin başlangıcındaki bir bando da millî marşı çalmaya başladı. Hoparlörlerden bir soprano sesi yükseldi. Seyircilerin, yarışçıların ve görevlilerin pek çoğu ayağa kalktılar. Yarış alanının karmaşık gürültüsü bir an için kesildi.

Güney şivesiyle konuşan bir rahip:

«Tanrım, yarışacakları sen tehlikelerden koru...» diye duaya başladı. «Bugünkü hava için sana şükürler olsun. Bu bölgeye bugün getirmiş olduğun işler için sana teşekkür ederiz...»

«Herif haklı,» dedi locasının en önünde oturan Hub Hewitson. «Kasalar, —bu arada bizimkiler de— epey şangırdadı bugün. En azından yüz bin kişi olmalı burada.» Müdür Yardımcı'sının çevresini saran yöneticiler ve eşleri görev yapar gibi gülümsediler.

Erica önden iki sıra geride, Adam'ın yanındaydı. Kathryn Hewitson güneşten kaçmak için locanın en arka sırasına gitmişti. Locaya girerken Erica'ya:

«Hub beni buralara getiriyor ama ben aslında yarışlardan pek hoşlanmıyorum,» dedi. «Bir korkuyor, bir endişeleniyorum. Ne anlamı var bunun bir türlü anlayamıyorum.» Erica, kadının arka sırada oturmuş yününü ördüğünü görüyordu.

Özel loca, güney tribününde olup bütün yarış ala-

nını tam olarak görüyordu. Başlama ve bitirme noktası tam önlerindeydi. Kenarı duvarlı virajlar sağ ve sol taraflarında kalıyor, yarışılacak yol da önlerindeki alanın iki yanında uzanıyordu. Alanın kendilerine yakın olan tarafında yarışçıların yardımcılarının bulundukları çukurlar vardı. Buraları şimdi tulum giymiş makinistlerle kaynıyordu.

Şirketin locasında, öteki konukların yanında Smokey Stephensen de vardı. Normal olarak bir acentenin burada bulunmaması gerekirdi ama, Smokey eski bir yarışçı olduğundan birtakım ayrıcalıklara sahipti yarış alanında.

Şirket locasının yanında basına ayrılan bölüm bulunuyordu. Burası da geriye doğru kat kat yükseliyordu. Uzun masaların üstünde yazı makineleri vardı. Basın muhabirleri millî marş çalınırken ötekiler gibi ayağa kalkmamışlardı. Şimdi hepsi makineleri üzerine eğilmiş, bir şeyler yazıyorlardı. Yanındaki camdan onları gözleyen Erica, daha yarış başlamadan yazacak ne bulduklarını merak etti.

Başlama zamanı yaklaşmıştı. Dua bitmiş, rahipler, bando ve başkaları çekilmişlerdi. Yarış alanı bomboştu şimdi. Elli araba, iki sıra halinde dizilmiş bekliyordu. Yarışın başlamasından önceki son dakikalarda olduğu gibi bütün alana bir gerginlik çökmüştü.

Erica programına bakarak Pierre'in baştan dördüncü sırada olduğunu gördü. Araba numarası 29'du.

Alanın üstünde yükselen kontrol kulesi bütün alanın sinir merkeziydi. Bütün yol işaretleri, başlama işaretleri, bakım ve cankurtaran arabaları, radyo, dahili televizyon ve telefonla yönetilirdi. Kontrol aletinin başında yarış müdürü oturmuştu; günlük giyiminde, genç ve rahat tavırlı bir adamdı. Yanındaki bölmede, az sonra sesi bütün alanı dolduracak olan, kolları sıvalı konuşmacı oturuyordu. Arkalarında, bir masanın önündeki iki üniformalı Alabama eyalet polisi, yarış alanı dışında kalan yerlerdeki trafiği yönetiyordu.

Yarış Müdürü görevlilerle konuşuyordu:.

«Işıklar çalışıyor mu?.. Peki... Yol açık mı?.. Oldu...»

Kuleden ilk arabaya:

«Hazır mısınız?.. Pekâlâ, çalıştırın!»

Alanın ortasındaki bir kürsüye çıkmış olan konuk bir amiral, bütün hoparlörlerden yayılan sesiyle geleneksel buyruğu verdi:

«Beyler, motorlarınızı çalıştırın!»

Birden yarışın en heyecanlı gürültüsü kapladı ortalığı: Susturucusuz arabaların gürlemesi, bütün alanı doldurdu ve millerce öteye yayıldı.

Bayrakları dalgalanan bir hız tayin arabası öne geçti ve gittikçe artan bir hızla gitmeye başladı. Peşinden yine iki sıra halinde yarış arabaları kalktılar. Bunlar aynı durumlarını koruyarak birkaç tur bu şekilde alanı dolaşacaklardı.

Elli araba yerine kırk dokuz araba girdi yarışa.

06 numarası altın rakamlarla yazılmış pırıl pırıl, kıpkırmızı bir arabanın marşı almadı. Arabanın makinistleri çukurlarından fırlayarak boş yere bir şeyler yapmaya çalıştılar. Motor çalışmıyordu. Sonunda çukurların arkasındaki alana götürdüler ite ite; yarışçı, miğferini arabasının arkasından fırlattı.

Kuleden biri:

«Zavallı,» dedi. «Yarışa giren en gösterişli arabaydı da.»

Yarış Müdürü:

«Cilâsına çok zaman harcamış,» diye karşılık verdi.

İkinci deneme turunda Müdür, önde giden hız tayin arabasına telsizle:

«Hızı artır!» diye buyurdu.

Ön araba bu buyruğa uydu. Bütün arabaların hızları arttı, motorların gürültüsü çoğaldı.

Üçüncü turdan sonra, önde giden arabanın artık yarış alanından çekilmesi gerektiği işaret edildi. Araba çukurların arkasına girdi.

Bütün tribünün önünde, başlama çizgisindeki yeşil bayrak birden havayı yararak aşağı indi.

300 millik yorucu yarış —tam 113 tur— başlamıştı.

Başlangıçta hız çok, rekabet güçlüydü. İlk beş turun sonunda 12 numaralı arabayı süren Doolittle adlı yarışçı başa geçti. Yarış meraklılarınca Boğazkesen diye anılan Missisipili'nin sürdüğü 38 numara hemen arkasından geliyordu. Her ikisi de hem gazetecilerin, hem de seyircilerin en çok tuttukları yarışçılardı.

Yeni bir yarışçı olan Johnny Gerenz 41 numaralı arabasıyla hiç beklenilmedik şekilde üçüncülüğü ele geçirmişti.

Gerenz'in ardından fırlayan Pierre Flodenhale, birden ötekiler arasından sıyrılarak dördüncülüğü kaptı.

Yirmi altı tur boyunca birinciliği ya ilk ya da ikinci araba alıyordu. Doolittle iki kere süpab bozukluğu nedeniyle arka arkaya durunca bir tur kaybetti ve az sonra da arabasının arkasından dumanlar püsküre püsküre yarışı terk etti.

Doolittle'ın çıkmasıyla 44 numaralı Johnny Gerenz ikinciliğe, 29 numaralı Pierre de üçüncülüğe yükselmişti.

Otuzuncu turda küçük bir kaza oldu ve yarış alanına yağ döküldü. Alan kumlanıp temizlenene kadar yarışçıların yavaş gitmeleri için ihtar bayrakları sallanıyordu. Bu sayılmayan turlardan faydalanarak onarım çukurlarına gidenler arasında Johnny Gerenz ile Pierre de vardı. Her ikisi de birer lastik değiştirdiler, depolarını doldurdular ve bir iki saniye içinde tozu dumana katarak yola koyuldular.

Az sonra ihtar bayrağı kaldırıldı, arabaların hızı yükselmeye başladı.

Pierre öteki arabaların arkasında, onların hızlarının yarattığı emişten yararlanarak, benzinden ve motor yıpranmasından tasarruf ediyordu. Bu, tehlikeli bir oyundu, ama ustalıkla oynandığı takdirde uzun bir ya-

rışın kazanılmasını sağlardı. Tecrübeli seyirciler Pierre'in isteyerek geride kaldığını, hız ve gücünü daha sonraki turlar için sakladığını anlamışlardı.

Adam, Erica'ya:

«Böyle yaptığını umuyoruz,» dedi.

Yarışın önde gidenleri arasında şirket arabasını kullanan tek sürücü Pierre'di. Bunun için Adam, Hub Hewitson ve ötekiler, onu destekliyorlardı.

Her yarışta olduğu gibi şimdi de Erica, çukurdaki makinistlerin çabukluklarına hayran kalmıştı. Beş makinistlik bir grup, bir arabanın dört lastiğini değiştiriyorlar, benzinini tamamlıyorlar, sürücüsü ile konuşuyorlar ve bütün bunları en çok bir dakika içinde bitiriyorlardı.

Adam:

«Bütün bir yıl boyunca her gün saatlarca bunu talim ederler,» diye anlattı. «Bir tek hareketleri bile boşuna değildir.»

Yanlarında oturan İmalât Müdür Yardımcısı:

«Bunlardan birkaç tanesi bizim Montaj'a lâzım,» diye söze karıştı.

Erica, tamir çukurlarındaki duruşların yarışın kazanılmasında ya da kaybedilmesinde önemli olduğunu biliyordu.

Kırk yedinci turda mavi-gri bir araba kuzey viraji alamayarak yuvarlandı ve iç alanda dört tekerleği üstüne düştü. Sürücüsüne hiç bir şey olmamıştı. Ama bu arada başka bir arabaya çarpıp onu duvara savurmuştu. Öbür arabadan birden alevler yükseldi. Arabanın sürücüsü, yerinden fırladı ve hemen orada kendisini bekleyen cankurtaran görevlilerinin kolunda, yarış alanını terk etti. Alevler bir anda söndürülmüştü. Birkaç dakika sonra hoparlörde yarışçının burnundan yaralandığı bildiriliyordu.

Yarış, sarı bayraklar altında devam ediyordu. Yarışçılar bayrak kaldırılana kadar durumlarını koruyacaklar, birbirlerini geçmeye kalkışmayacaklardı. Bu

arada imdat arabaları gelerek yolu açmaya başladılar.

Artık canı sıkılmış olan Erica bu durgunluktan faydalanarak locanın arka tarafına baktı. Kathryn Hewitson, başını önüne eğmiş yün örmekle meşguldü. Bakışları karşılaştığı zaman Erica, kadının gözlerinin yaşlı olduğunu görerek şaşırdı.

Kathryn:

«İşte buna dayanamadım,» dedi. «Yaralanan adam eskiden bizim fabrika takımında yarışırdı. Onu da karısını da çok iyi tanırım.»

Erica:

«Ama bir şeyi yok ki,» dedi. «Yarası hafifmiş.»

«Evet, biliyorum.» Müdür Yardımcısı'nın eşi yün işini bir yana koyarak, «Bir içki içsek iyi olur,» dedi. «Haydi gel içelim.»

Özel locanın arka tarafındaki bara doğru yürüdüler.

Az sonra Erica, Adam'ın yanına döndüğü zaman sarı bayrak kaldırılmış, yarış yeşil bayrak altında bütün hızıyla devam ediyordu.

Birkaç dakika sonra Pierre Flodenhale yeni sürücü Johnny Gerenz'i bir atılışta geçerek ikinciliği kaptı.

Pierre, Boğazkesen'in tam arkasındaydı şimdi. Hızı 190 mile yaklaşmıştı.

Üç tur boyunca korkunç bir düelloya giriştiler. Pierre, gittikçe öndekine yaklaşmaya çalışıyor, bazen bunda başarılı da oluyor, ama Boğazkesen durumunu büyük bir ustalık ve cesaretle koruyordu. Seksen dokuzuncu turda, yarışın bitimine yirmi dört tur kalmışken, Pierre yıldırım gibi fırlayarak öne geçti. Bütün yol boyunca ve şirket locasından alkış koptu.

Hoparlörden yükselen ses, «29 Numara, Pierre Flondenhale önde!» dedi.

İşte kaza tam o anda iki araba güney tribünlerinin ve localarının önündeyken oldu.

Sonradan ne olduğu hakkında kesin bir karara

varılamamıştı. Bazıları, Pierre'e anî bir rüzgârın çarptığını; bazılarıysa, viraja girerken direksiyon hatasını düzeltmeye çalıştığını söylüyorlardı. Üçüncü bir teori de başka bir arabadan fırlayan bir maden parçasının 29 numaraya çarpıp, yolunu değiştirttiği idi.

Hangi nedenle olursa olsun, Pierre çılgınlar gibi direksiyonu çevirmeye çalışırken arabası tam virajı döndüğü sırada yüksek duvara burnundan bindirmişti. Patlayan bir bomba gibi, araba bir an içinde paramparça olup ikiye ayrılmıştı. Bu iki parça daha durmamışken, Johanny Gerenz'in 44 numaralı arabası ikisinin arasına girmişti. Yeni yarışçının arabası bir an içinde savrulmuş, devrilmiş ve tekerlekleri havada olarak iç alana düşmüştü. 29 numaranın ortalığa yayılan enkazına bir ikinci araba, ona da bir üçüncü araba bindirmişti. Virajda altı araba yatıyordu; beşi yarış dışı olmuşlar, altıncısı birkaç tur daha tamamladıktan sonra tekerleği fırlamış ve çekilerek tamir çukurları yanına getirilmişti. Pierre'den başka sürücülere hiç bir şey olmamıştı.

Herkes gibi, şirket locasında oturanlar da dehşet içinde cankurtaran görevlilerinin 29 numaralı arabanın iki ayrı parçasına koşuşmalarını seyrediyorlardı. Her bir parçanın çevresi sarılmıştı. Görevliler, orta yere yerleştirilmiş bir sedyeye her iki taraftan da bir şeyler taşıyorlardı. Dürbünü ile olayı izleyen bir şirket müdürü ne olup bittiğini anlayınca bembeyaz kesilmiş, dürbünün elinden atmış ve boğulur gibi bir sesle:

«Aman Tanrım!» demişti. Yanındaki karısına, «Bakma sakın! Arkanı dön-» diye sonra.

Erica'ysa seyrediyordu. Ne olduğunu tam olarak anlamadan, ama Pierre'in öldüğünü bilerek bakıyordu. Sonradan doktorlar, 29 numara duvara çarptığı anda öldüğünü söylemişlerdi.

Çarpışma anından sonrası bir film gibi gelmişti Erica'ya. Kendisiyle ilgili bir şey değildi bu sanki. Uğradığı şokun etkisinde kalmış olarak yarışın deva-

mını ve Boğazkesen'in birinciliği alışını hiç bir şey duymayarak seyretti. Alanı dolduran kalabalığın rahat bir soluk aldığını hissetmişti. Ölümle biten kazadan sonra kalabalığın üstüne çöken üzüntü, elle tutulacak gibiydi; şimdi bir zafer, —ne zaferi olursa olsun önemi yoktu— bu yenilgi ve ölüm yarasını silmişti âdeta.

Oysa, şirket locasına çökmüş olan üzüntü hiç de silinmemişti. Bu, bir yandan az önceki feci ölümün, bir yandan da Canebreak 300 yarışını rakip bir firmanın arabasının kazanmış olmasının yarattığı üzüntüydü. Ertesi günkü yarışta kazanma ihtimallerinin ne olduğu konuşulmuştu sessizce. Ama locadakilerden çoğu hemen otellerine dönmüşlerdi.

Erica, Motor İnn'deki odalarına dönüp de Adam'la yalnız kaldığı zaman birden acıya kapılmıştı. Yarış alanından, bir şirket arabasıyla doğrudan doğruya buraya gelmişlerdi. Adam, yolda hiç konuşmamıştı. Şimdi Erica kendisini yatağının üstüne atmış, elleri ile yüzünü kapatmış, inliyordu. Ağlayamayacak kadar derin bir şeyler hissediyordu. Ne olduğunu kavrayamamıştı sanki. Pierre'in gençliğinin, yaşama sevgisinin, sevimliliğinin bütün öteki kusurlarına üstün geldiği, bir daha dünyada hiç bir kadının onu bilemeyeceği sevemeyeceği içindi bu belki de.

Erica, Adam'ın yanına oturduğunu hissetti.

Adam:

«Ne istersen yaparız,» dedi. «İstersen hemen şimdi Detroit'e döneriz ya da bu gece kalır yarın sabah yola çıkarız.»

Sonunda kalmaya karar verdiler. Akşam yemeklerini odalarında yediler. Yemekten hemen sonra da aslında bitkin bir durumda olan Erica, yatağına gidip derin bir uykuya daldı.

Ertesi sabah Adam, Erica'ya, isterlerse hemen dönebileceklerini tekrar etti. Ama Erica bunu isteme-

mişti. Sabah erkenden yola çıkmak, çabucak hazırlanmayı gerektiriyordu. Oysa kendisini Detroit'e dönüş için bu kadar zorlayan bir şey yoktu.

Anniston Star gazetesi Pierre'in cenaze töreninin çarşamba günü Dearborn'da yapılacağını bildiriyordu. Cesedinin kalıntıları bugün Detroit'e uçakla gönderilecekti.

Erica kocasına:

«Sen 500 millik yarışa git,» dedi. «Gitmek istiyorsun, değil mi? Ben burada kalırım.»

«Eğer eve dönmeyeceksek yarışı seyretmek isterim doğrusu. Ama sen yalnız başına kalabilecek misin?»

Erica yalnız başına kalabileceğini söyledi. Adam'ın, ne dün ne de bugün kendisini sorguya çekmemiş olmasına şükrediyordu. Tanıdığı birinin feci bir şekilde ölmesini görmenin ne denli bir şok yarattığını hissetmişti anlaşılan. Bu acısının başka nedenlerden de ileri geldiğini düşünüyorsa da bunu açıklamamak akıllılığında bulunmuştu...

Ama, Adam'ın gitme zamanı gelince Erica yalnız kalmak istemediğini anladı. O da kocası ile birlikte yarışa gidecekti.

Yarış alanına, helikopter yerine arabayla gittiler. Yol çok daha uzun sürdüğü için Erica bir gün önceki kabuğuna çekilebilmişti. Hem ne olursa olsun dışarıya çıktığı için seviniyordu. Bütün hafta sonu olduğu gibi, bugün de hava şahaneydi.

Şirketin özel locasında her şey normale dönmüş gibiydi. Bugünkü yarışın iki favorisinin şirket arabalarını kullanması, bütün konuşmaların bu konuda toplanmasına sebep olmuştu. Erica yarışçılardan biriyle tanıştı. Adı, Wayne Onpatti'ydi.

Ya Onpatti ya da öteki favori olan Buddy Undler bugünkü yarışı kazanırlarsa dünkü başarısızlık unutulacaktı. 'Talladega 500.' hem daha önemli, hem daha uzun bir yarıştı.

Bütün önemli yarışlar pazar günleri yapılırdı. Oto-

mobil, lastik ve başka yedek parça yapımcılarının benimsedikleri bir ilke vardı: *Pazar günü kazan, pazartesi günü sat.*

Şirket locası dünkü kadar kalabalıktı. Hub Hewitson yine önde oturuyordu, neşeliydi de. Karısıysa yine arkada başını kaldırmadan işini işliyordu. Erica, üçüncü sırada bir köşeye büzüldü. Bütün kalabalığa rağmen bir dereceye kadar yalnız kalmayı umut ediyordu.

Adam da Erica'nın yanındaydı. Yalnız bir süre Smokey Stephensen'le konuşmak için ayrıldı yanından.

Smokey, yarış başlamadan az önce başıyla Adam'a bir işaret yapmıştı. Her ikisi localarının arka kapısından dışarı çıktılar. Yarış alanı görülmediği halde arabaların yola koyulduklarını motor gürültülerinden anlıyorlardı.

Adam, Pierre Flodenhale'i Smokey Stephensen'in acentesine ilk gittiği gün gördüğünü hatırlayarak:

«Pierre için çok üzüldüm,» dedi.

Smokey, artık Adam'ın alıştığı şekilde sakalını sıvazlayarak:

«Oğlum gibiydi,» dedi. «İnsan, kendine bunun çok olağan olduğunu söyler. Benim zamanımda da böyleydi. Ama yine de insanın başına gelince katlanması çok güç oluyor.» Smokey gözlerini kırpıştırınca Adam, onun pek göstermediği bir yanı olduğunu anlamıştı.

Sanki bunu örtmek istermiş gibi Smokey kaba bir sesle:

«O dünün işiydi,» dedi. «Şimdi bugünü yaşıyoruz. Benim bilmek istediğim şey, Teresa'yla konuşup konuşmadığın?»

«Daha konuşmadım.» Adam, Smokey'ye tanıdığı bir aylık sürenin dolmak üzere olduğunu biliyordu. Ama, daha hisselerini satması için ablasına bir şey söylememişti. «Ablama, satmasını salık vereceğime pek emin değilim,» dedi.

Smokey kurnaz bakışlarıyla Adam'ın yüzünü araştırdı. Adam, onun gözünden pek bir şey kaçmadığını

iyi bilirdi. Aslında, bu kurnazlık nedeniyle Adam, Stephensen Motors hakkındaki kanılarını son iki hafta içinde yeniden gözden geçirmişti. Otomobil acenteliği alanında birçok yeni reformlar, hatta pek çoğu geç kalmış olan reformlar, yapılmak üzereydi. Ama Adam, Smokey'nin bütün bunların altından rahatça kalkacağına emindi. Dört ayağı üstüne düşmek doğal bir şeydi onun için. Yatırım açısından düşünüldüğü takdirde de Teresa ile çocukları bundan iyisini bulamazlardı.

Smokey:

«Yumuşaklığın faydalı olacağına inanıyorum şu anda,» dedi. «Onun için seni zorlamayacağım, sadece bekleyecek ve umut edeceğim. Ama bir şeyi bilmiş oluyorum böylece. Eğer ilk yapmak istediğin hareketten vazgeçersen bunu bana bir iyilik olsun diye değil, Teresa ve çocuklarına iyilik olacağı için yapacaksın.»

Adam gülümsedi:

«Haklısın,» dedi.

Smokey başını salladı.

«Karın nasıl, iyi mi?»

«Sanırım.»

Yarış temposunun gittikçe hızlandığını duyunca yeniden locaya girdiler.

Otomobil yarışlarının da tıpkı şarap gibi iyi ve kötü yılları vardır. Talladega 500'ün iyi bir yılıydı bu yıl, Başlangıcından sonuna kadar heyecanlı bir yarış olmuştu. 188 tur boyunca birincilik hep değişmiş durmuştu. Adam'ın şirketinin favorileri olan Wayne Onpatti'yle Buddy Undler hep ön sıralardaydılar. Ama sık sık yerlerinden oluyorlar, önlerine ara sıra da dünün galibi Boğazkesen geçiveriyordu. Bir düzine kadar araba bozularak, bir kısmı da kazaya uğrayarak yarışı terk etmişlerdi. Ama ne dünkü gibi büyük bir zincirleme kaza olmuş, ne de sürücülerden herhangi biri yaralanmıştı. Sarı tedbir bayrakları pek az ortaya

çıkmıştı, yarışın hemen hemen bütününde yeşil bayrak hiç aşağı inmemişti, denilebilirdi.

Sonlara doğru Boğazkesen'le Wayne Onpatti birincilik için finişe kalkmışlardı. Onpatti bir ara lastik değiştirmek için durunca şirket locasında iniltiler yükselmiş ve Boğazkesen bir buçuk tur kadar öne geçmişti.

Ama lastik değiştirmek çok kurnazca bir iş olmuş ve Onpatti'ye virajlarda gerekli olan oturaklılığı sağlamıştı. Öyle ki son turda Boğazkesen'e yetişti ve baş başa gitmeye başladılar. Finiş çizgisi göründüğü zaman bile kimin önde olduğu belli değildi. Sonra Onpatti, Boğazkesen'i adım adım geçerek yarışı yarım araba boyu ile kazandı...

Son turlarda şirket locasındakiler ayağa fırlamışlar, deliler gibi Wayne Onpatti'yi alkışlıyorlardı. Hub Hewitson ve birkaç kişi, heyecandan çocuklar gibi oldukları yerde zıplıyorlardı.

Sonuçlar açıklandığı zaman bir an bir sessizlik çöktü, sonra birden kıyamet koptu.

Alkışlar, bağrışmalar ve kahkahalar gırla gidiyordu. Hepsinin de yüzleri gülen müdürler ve konukları birbirlerinin omuzlarına vuruyorlar, el sıkışıyorlardı. İki sıra arasındaki aralıkta iki müdür yardımcısı dansa başlamışlardı:

«Bizim arabamız kazandı! Biz kazandık!» sesleri duyuluyordu özel locanın çevresinden.

Bir kısmıda o kaçınılmaz cümleyi tekrarlamaktaydılar:

«Pazar günü kazan, pazartesi günü sat.» Bu slogan birden herkes tarafından benimsendi ve kahkahalar ve bağrışmalar arasında hep birden söylenmeye başlandı.

Erica bütün bunlara ilk başlarda ilgisizlikle, sonraları inanmayarak bakıyordu. Kazanma heyecanını paylaşmayı anlıyordu. İlkönceleri duyduğu ilgisizliğe karşılık yarışın son anlarında o da heyecanlanmış, ötekiler gibi kendinden geçmişçesine yarışın bitişini seyretmişti.

Ama bu... Bu çılgıncasına kendinden geçme, her şeyi unutma... Bambaşka bir şeydi bu.

Dünü, dünkü acıyı ve korkunç kaybı düşündü. Pierre'in cesedi şu anda gömülmek üzere hâlâ yoldaydı. Ve ondan sonra bu unutulmuş... «*Pazar günü kazan, pazartesi günü sat.*»

Yüksek, herkesin işitebileceği bir sesle:

«*Başka bir şey düşünmezsiniz aslında!*» dedi.

Sessizlik birdenbire çökmedi. Ama yakınındakiler ne söylediğini duymuşlardı. Bir kısmı sustu. Erica bir daha:

«Başka bir şey düşünmezsiniz aslında, dedim,» diye tekrarladı.

Şimdi herkes duymuştu artık. Locadaki bütün sesler kesilmişti. Bu anî sessizlik içinde biri:

«Bir kusur mu bu?» diye sordu.

Erica bunu beklemiyordu. İlgiyi kendi üzerine çekmek istediği için değil, farkında olmayarak konuşmuştu. Fakat şimdi artık olan olduğu için içinden hemen geri çekilmek, Adam'ı utançtan kurtarmak ve oradan gitmek geliyordu. Ama birden öfkesi yükseldi. Detroit'e olan öfkesi, bu locaya yansımış olan, geleneklerine olan öfkesi, Adam'la kendisine yaptıkları için öfkesi. Bu düzenin kendisini bir kalıba sokmasına, her şeye boyun eğen bir şirket karısı yapmasına razı gelmeyecekti.

Birisi, «*Bir kusur mu bu?*» diye sormuştu.

«Kusur,» diye karşılık verdi Erica. «Araba, satmak ve kazanmaktan başka bir şey için yaşamıyorsunuz. Dün bir insan öldü burada. Hepiniz kazanma ile öylesine dolusunuz ki. *'Pazar günü kazan!..' O ise cumartesiydi...* Şimdiden unuttunuz onu...»

Sustu.

Adam'ın kendisini süzdüğünü fark eti. Kocasının yüzündeki ifadenin sert olmaması Erica'yı şaşırtmıştı. Hatta ağzının kenarında kıvrımlar bile vardı.

Adam, her şeyi duymuştu. Şimdi de sanki duyma

yetkesi hassaslaşmış gibi dış sesleri de alıyordu: Yarışın hızının azalması, sona kalan arabaların turları tamamlamaları, yeni şampiyon Onpatti'nin alkışlanması... Hub Hewitson'un kaşlarının çatıldığının ve diğerlerinin şaşkınlıktan nereye bakacaklarını bilemediklerinin de farkındaydı.

Adam, bu işin kendisini ilgilendirdiğini düşünüyordu. Erica'nın dedikleri gerçek de olsa, bunu söylemenin pek de zamanı değildi şimdi. Hub Hewitson'un hoşnutsuzluğu öyle yabana atılamazdı. Ama kendisi de birkaç dakika önce bir şeyin farkına varmıştı: bu arada: *Metelik vermiyordu hiç birine! Hepsinin canı cehenneme gitsindi!* Erica'yı tanıdığından beri bu kadar çok sevdiğini hiç hatırlamıyordu.

Bir müdür yardımcısı yardım etmek isteyen bir sesle:

«Adam, karını buradan çıkarsan iyi olur,» dedi.

Adam başını salladı. Erica için yapmalıydı bunu.

«Niçin çıkaracakmış?»

Bütün başlar sesin geldiği locanın arkasına döndü. Kathryn Hewitson, elinde hâlâ şişleri ile yünü olduğu halde ortaya çıkmış onları seyrediyordu.

«Niçin çıkaracakmış?» diye tekrarladı, «Erica, *benim* söyleyecek yürekliliğim olmadığı için mi? Erica buradaki her kadının düşündüğünü söylemiştir sadece.» Önünde kendisine çevrilmiş yüzlere bakarak, «*Siz erkekler!*» dedi sonra...

Erica birdenbire bütün kadınların kendisine baktıklarını fark etti. Artık engel kaldırılmıştı. Hepsinin bakışları kendisini onaylıyordu. Şaşkın ya da düşmanca bakışlar yoktu şimdi.

Kathryn Hewitson sert bir sesle kocasına seslendi:

«Hubbard!»

Şirket içinde Hub Hewitson'a sanki bir kralmış gibi davranılır ve o da bazen bu davranışa uygun hareketlerde bulunurdu. Ama karısının söz konusu olduğu

yerlerde sadece bir kocaydı ve görevlerini çok iyi bilirdi. Başını sallayarak Erica'ya doğru ilerledi ve her iki elini de avucunun içine aldı. Kaşları çatık değildi artık. Bütün locadakilerin duyabileceği bir sesle:

«Bazen aceleden, heyecandan ya da başka bir sebepten bazı basit, ama önemli şeyleri unuturuz,» dedi. «Bu zamanlarda da, bize bunu hatırlatacak bir kimseye ihtiyacımız vardı. Burada bulunduğun ve bu işi yaptığın için sana teşekkür ederim.»

Bütün gerilim bir anda boşalıvermişti, locadan çıktılar hepsi birden.

Birisi:

«Gelin, gidelim de Onpatti'nin elini sıkalım,» dedi.

Adam'la Erica, her ikisi için de önemli bir şeyin olduğunu bilerek kol kola yürüyorlardı. Sonraları bu konuda konuşabilirlerdi. Şu anda konuşmaya ihtiyaçları yoktu, önemli olan yakın olmalarıydı.

«Bay Trenton! Bayan Trenton! Bir dakika bekleyin lütfen.»

Şirketin halkla ilişkiler memurlarından biri soluk soluğa, onları park alanına girerken yakaladı.

«Helikopteri çağırttık,» dedi. «Şimdi yarış alanına inecek. Bay Hewitson ilk olarak sizin binmenizi istiyor. Anahtarlarınızı verirseniz ben arabanızı sonra gönderme çaresini bulurum.»

Yarış alanına giderken soluğunu bulmuş olan şirket memuru:

«Bir şey daha var,» dedi «Talledego Havaalanında iki şirket uçağı bekliyor.»

«Evet ama Bay Hewitson jet uçağını bu geceye kadar kullanmayacakmış. İsterseniz, ilk olarak sizin gidebileceğinizi söyledi. Bayan Trenton'un evi Nassau'daymış. Önce oraya uğrayıp bir iki gün dinlenmenizin iyi olacağını söylüyor. Uçak gidip geldikten sonra Bay Hewitson'u bu akşam alabilir. Çarşamba günü yine sizi alması için Nassau'ya gönderebiliriz.»

«Mükemmel bir fikir ama yarın sabah erkenden işim var Detroit'te.»

«Bay Hewitson bunu söyleyeceğinizi biliyordu efendim. 'Bir kere olsun şirketi unutsun da karısını düşünsün, dedi.»

Erica sevinçten kızarmıştı. Adam güldü. Müdür yardımcısı bir işi yaptı mı, tam yapardı.

«Teklifini sevinçle kabul ettiğimizi ve kendisine teşekkür ettiğimizi söyle.»

Adam'ın söylemediği şey, çarşamba günü Erica ile birlikte Detroit'te, Pierre'in cenazesine yetişmek kararının kesin olduğu idi.

Güneş batmadan Bahama adalarına gelmişler ve Nassau yakınlarındaki Emerald plajından denize bile girmişlerdi.

Güneş batarken otellerinin önündeki terasta oturmuşlar, içkilerini yudumluyorlardı. Hafif bir rüzgâr palmiye yapraklarını sallıyordu. Hava sıcaktı. Kış ziyaretçilerinin gelmesine daha bir ay kadar olduğundan ortalıkta pek kimse görünmüyordu.

Erica ikinci içkisini içerken derin bir soluk alarak:

«Sana söylemem gereken bir şey var,» dedi.

Adam, yumuşak bir sesle:

«Pierre hakkında ise, bildiğimi sanıyorum,» diye karşılık verdi karısına. Sonra anlattı: «Kim olduğunu açıklamayan birisi *Detroit News*'daki haberi kesip kendisine göndermişti. «İnsanların bu gibi işleri neden yaptıklarını sorma bana. Bazıları yapar işte,» dedi.

«Fakat hiç bir şey söylemedin bu konuda.»

Erica, kocasının bilmiş olsaydı mutlaka kendisine söyleyeceğini düşündüğünü hatırladı.

«Zaten yeteri kadar derdimiz vardı, bir de bunu katmak istememiştim.»

«Pierre ölmeden önce her şey bitmişti,» dedi Erica. Satıcı Ollie'yi hatırladı birden vicdan azabıyla. 'İşte, Adam'a hiç söylemeyeceğim bir şey' diye düşündü. Bir

gün gelip kendisinin de bu olayı unutacağını umut ediyordu.

Adam:

«Bitmiş olmasaydı da seni yeniden isteyecektim,» dedi...

Erica heyecanla dop dolu, kocasına baktı:

«Güzel bir erkeksin,» dedi. «Belki de seni gerektiği kadar takdir edemedim.»

«Her ikimiz için de söylenebilir bu.»

O gece seviştikleri zaman eski tılsımın geri geldiğini fark ettiler.

Son sözü, uykudan başı öne düşen Adam söyledi:

«Birbirimizi ve yolumuzu kaybetmek üzereydik. Bir daha bu kumarı oynamayalım.»

Adam uyurken, Erica, gözleri açık denizden gelen sesleri dinliyordu. Sonradan o da uyuyakaldı. Ama gün doğarken ikisi de aynı anda uyandılar ve bir daha seviştiler.

YİRMİ DOKUZUNCU BÖLÜM

Eylül başlarında Orion, basın muhabirlerinin, acentelerin ve halkın önüne çıkarıldı.

İlk basın gösterisi Şikago'da yapılmıştı. İçkinin su gibi aktığı bu epey zengin törenin, bu tip törenlerin sonuncusu olduğu söyleniyordu. Söylentinin ardında yatan neden de şuydu: Otomobil şirketleri ister şampanyayla havyar, ister birayla sandviç ikram etsinler, gazetecilerin büyük bir çoğunluğunun, aslında ne yazacaklarsa onu yazdıklarının farkına varmışlardı. Şu halde niçin bu masrafa katlansınlardı?

Ama, New Orleans'da acenteler için yapılan törenin mahiyeti pek öyle yakın bir gelecekte değişeceğe benzemezdi.

Bu, şirket acentelerinin, otomobil satıcılarının, bunların karılarının ve metreslerinin çağrıldığı yedi bin kişilik bir törendi. Özel uçaklar, hatta Boeing 747'lerle gelmişlerdi.

Crescent City'nin bütün büyük otelleri tutulmuştu. Tek bir gecelik müzikli revü için Rivergate Salonu da kiralanmıştı. Seyircilerden birinin dediği gibi bu revü, «Broadway'de tam bir yıl» oynayabilirdi. Revünün sonunda yüz tane kemanın müziği eşliğinde pırıl pırıl bir Samanyolundan sahneye koskoca bir yıldız iniyor, sahneye değdiği anda dağılarak içinden bir Orion çıkıyordu. Müthiş bir alkışla karşılanmıştı bu numara.

Öteki günler, başka eğlenceler, ziyafetler sürüp gitmiş, deniz kıyısında hava fişekleri atılmış, göğe koskoca bir ORİON yazılmıştı.

Adam ve Erica Trenton'la Brett DeLosanto da şenliklere katılmışlardı. Barbara Zaleski de kısa bir süre için Brett'in yanına gelmişti.

Barbara'nın New Orleans'da bulunduğu iki geceden birinde, dördü, Fransız mahallesindeki Brennan'ın lokantasında baş başa bir akşam yemeği yediler.

Matt Zaleski'yi uzaktan tanıyan Adam, Barbara'ya babasının nasıl olduğunu sordu.

«Şimdi artık kendi başına soluk alabiliyor, sol kolunu da az çok kımıldatıyor. Ama bunlar dışında bütünüyle felçli.»

Adam'la Erica, üzüldüklerini belirten birkaç kelime mırıldandılar.

Barbara her gün babasının ölmesi için dua ettiğini, böylece onun gözlerine baktığı zaman sezdiği büyük acıdan kurtulabileceğini düşündüğünü söylemedi. Ama, ölmeyebileceğini de biliyordu. Felç geçiren ünlü kişilerden biri olan Joseph Kennedy, o durumda tam sekiz yıl yaşamıştı.

Barbara, bu arada Trenton'lara, babasını Royal Oak'daki evlerine nakletmek ve başına bir hemşire koymak için çalıştığını anlattı. Ondan sonra Brett'le, bazen Brett'in evinde bazen de Royal Oak'daki evde kalabileceklerdi.

Royal Oak'daki evden söz ederken:

«Brett de bir orkide yetiştiricisi oldu artık,» dedi.

Brett:

«Çok şeyler öğretiyor orkideler bana. Belki de yepyeni bir otomobil kuşağı yatıyor orada, kimbilir. Hatta adları bile. İki kapılı bir *aerides masculosum*'a ne dersiniz?»

Barbara:

«Biz buraya Orion için geldik,» diye hatırlattı. «Hem onun söylenmesi çok daha kolay.»

Son günlerde başlarından geçen bir olayı Adam'la Erica'ya anlatmamıştı. Bunun, Brett'i utandıracağını düşündü...

Babasına felç gelmesinden sonra birkaç kere Royal Oak'daki evde kalmışlardı Brett'le. Bir gece Brett, Barbara'dan önce eve gelmişti. Kız geldiği zaman onu resim sehpası önünde buldu. Bir orkide resmi yapıyordu. Brett, sonradan, modelinin bir *catasetum sacratum* olduğunu söyledi. Bu, hemen hemen bir yıl evvel Matt kendisine kızmadan önce hayranlıkla seyrettikleri çiçekti. Hatta sonra Barbara, Brett'den özür diletmişti babasına. Brett:

«Baban da ben de bunu uçan bir kuşa benzetmiştik,» demişti. «Uyuştuğumuz tek nokta da buydu sanırsam.»

Resim tamamlanınca Brett, sıkıla sıkıla, belki de Barbara'nın bunu babasının hastanede yattığı odaya, görebileceği bir yere asmak isteyeceğini düşündüğünü söylemişti.

«İhtiyar baykuşun bakacağı çok şey yok çevresinde. Orkidelerini severdi, belki de hoşlanır bundan.»

Ve işte, Matt'ın hastalığından beri ilk defa o zaman ağlamıştı Barbara. Ama bu ağlama kendisine iyi gelmişti, sonradan rahatlamıştı. Brett'in bu basit iyiliği, o ana kadar biriken duygularının boşalmasını sağlamıştı. Barbara, Brett'in yeni Farstar'la ne kadar yakından ilgilendiğini bildiği için bu hareketini daha çok takdir ediyordu. Farstar, Brett'in gecesini gündüzünü alıyor, başka hiç bir şeye fırsat bırakmıyordu.

New Orleans'daki yemek masası başında Adam, adını söylemeden Farstar'dan söz açtı. Barbara'ya dönerek:

«Bu hafta sona erince çok sevineceğim,» dedi. «Orion artık Satış ve Pazarlama'ya geçti. Bizim yeni şeylerimiz var şimdi.»

Brett:

«O bildiğin konuşmaya iki hafta kaldı,« diye karıştı. Adam başını salladı.

Barbara, Adam'ın da, Brett'in de Farstar'a iyice sarıldıklarını düşünüyordu. Brett yıl sonunda oto sa-

nayiini bırakmaya karar vermişti; acaba bu kararını yerine getirebilecek miydi? Brett'in, bu konuyu Adam'a açmadığını ve açtığı zaman da Adam'ın onu kandırmak için elinden geleni yapacağını biliyordu.

Barbara biraz da kendi işlerinden söz etti. Belgesel *Otomobil Kenti* filmi tamamlanmış ve ilk gösterilerinde heyecanla karşılanmıştı. Gerek OJL reklam şirketine, gerek Barbara'ya, gerekse Wes Gropetti'ye müşterinin yönetim kurulu başkanından oldukça sıcak takdir mektupları gelmişti. Daha da önemlisi, büyük bir TV şirketi bir kamu hizmeti olarak filmi göstermeyi kabul etmişti. Bunun sonunda da Barbara'nın şirketteki durumu iyice sağlamlaşmış ve başka bir müşteri için yine Wes Gropetti'yle bir film hazırlaması istenmişti.

Trenton'lar, kendisini tebrik ettiler. Brett'in gururu her halinden belli oluyordu.

Az sonra konuşma Orion'a ve bu yapılan masraflara döndü. Erica:

«Acaba bu hafta gerçekten gerekli mi diye düşünüyorum,» dedi.

Adam:

«Gerekli» diye karşılık verdi. «Bak sana bunun nedenini anlatayım. Gerek satıcılar gerekse acenteler bu şartlar altında arabayı en iyi durumunda, en ünlü bir kuyumcunun elinden çıkmışçasına görürler. Bu gördüklerine bir de şu karnaval havası katılınca birkaç gün sonra ellerine geçecek arabaları heyecanla beklemeye başlarlar.»

Brett:

«Oysa önlerine çıkan arabalar tozludur. Uzun yoldan geldikleri için pistirler. Nikelajları yağ içindedir. Bir kepazeliktir kısacası,» dedi.

Adam başını salladı:

«Haklısın. Ama satıcılar arabanın gerçek görünüşünün ne olabileceğini görmüşlerdir bir kere. Sergileme salonlarını nasıl hazırlamaları gerekeceği konu-

sunda bir fikirleri vardır. Heyecanlı da oldukları için daha iyi satıcılık yaparlar.»

Barbara:

«Reklamın da faydasını unutmayalım,» diye söze karıştı. «Eleştiricilerin bütün bunları biraz köylü işi bulduklarını biliyorum. Ama yine de bütün bunların satışı etkilediğini bilmekteyiz.»

Erica, yumuşak bir sesle:

«Mademki üçünüz birden bu kadar ilgileniyorsunuz, Orion için de bunların geçer akçe olacağını umut ederim,» dedi.

Adam masasının altından uzanarak karısının elini sıktı. Ötekilere dönerek:

«Artık hiç bir şey yıldıramaz bizi,» dedi sonra.

Bir hafta sonra Orion, bütün Kuzey Amerika acentelerinin salonlarında sergilendiği zaman haklı olduğu ortaya çıkmıştı.

Sanayiin haftalık dergisi *Automotive News:*

«Yeni bir arabanın bu kadar çabuk kabul görmesine pek seyrek rastlanılmıştır.» diye yazıyordu. *«Birikeri siparişler yapımcıları sevindirmiş, rakiplerini korkuya düşürmüş bulunmaktadır.»*

Bütün basın aynı şeyi söylüyordu:

San Francisco Chronicle: «Yıllardan beri vaat edilen güvenlik ve hava kirlenmesi sorunları Orion'da çözümlenmiş gibi; üstelik de güzel bir görünüşü var,» diyordu.

Chicago Sun-Times:

«Evet efendim! Şahane!» kelimelerini kullanıyordu.

Nev York Times, daha ciddi idi: *«Orion yeni bir çağın başlangıcını müjdelemektedir. Teknik ilerlemelerin modele kurban edilme çağı sona ermiştir. Şimdi hem teknik hem de dış görünüş el ele yürümektedirler.»*

Hub. Hewitson. hem *Time*'ın hem de *Newsweek*'in

kapağına geçmişti. Neşeli bir halkla ilişkiler memuru önüne gelen herkese:

«En son, Lee Iacocca ve Mustang geçmişti kapağa,» diyordu.

Orion'un piyasaya çıkarılmasından sonra Farstar konusunu görüşmek üzere toplanan şirket büyüklerinin mutluluklarına şaşmamak gerekirdi.

Bu, son üretim politikası toplantısıydı. Bundan önceki iki toplantıda Farstar projesi ayakta kalabilmişti. Bu toplantının sonunda da, ya pek çok proje gibi bir kenara atılacak ya da iki yıl sonra çıkarılacak yeni bir araba olarak kesinlikle kabul edilecekti.

Önceki toplantılarda yoğun bir çalışma, taslakların sunulması, tartışmalar, derinden derine soruşturmalar olduğu halde, bunlar pek resmî sayılmazdı. Şimdiki toplantıda da aynı çalışma ve incelemeler yapılacağı halde bu, smokin giyilen bir davetle sıradan bir yemek arasındaki kadar bir farklılığa sahipti.

On beş kişilik üretim politikası kurulu, sabah dokuzdan itibaren toplanmaya başladı. Toplantı, saat tam onda yapılacaktı. Ama iki üç kişilik gruplar halinde birleşerek konuyu aralarında önceden konuşmaları gelenek halini almıştı.

Toplantı salonu şirket merkez binasının on beşinci katında oldukça lüks döşeli bir odaydı. Tam ortada, at nalı biçiminde cilâlı ceviz ağacından bir masa bulunuyordu. Nalın kıvrım yerinde beş tane yüksek arkalıklı, üzerleri siyah deri kaplı koltuk vardı. Burada yönetim kurulu başkanı, genel müdür, üç de müdür yardımcısı otururdu. Hub Hewitson bunlardan biriydi. Öteki, daha kısa arkalıklı koltuklara da sıra gözetmeksizin diğerleri otururlardı.

Nalın uçlarının birbirine yaklaştığı yerde, konuşacak olan kimsenin kullanacağı bir kürsü yerleştirilmişti. Bugün kürsüde en çok kalacak olan, Adam Trenton'du. Kürsünün arkasında bir projeksiyon perdesi bulunuyordu.

At nalı biçimli büyük masanın yanındaki küçük bir masada toplantının iki sekreteri oturacaktı. Arka sıralarda ve projeksiyon odasında da ellerinde kalın, kara kaplı not nefterleriyle yardımcılar otururdu.

Orion'un verdiği mutluluğa ve bu işlerden anlamayan bir insanın ortalıkta göreceği rahatlık havasına karşılık üretim politikası toplantısı, her zamanki gibi bugün de çok ciddî geçecekti. Şu anda bir otomobil şirketi ortaya milyonlarca dolarının yanı sıra ününü ve hayatını koymaktaydı. Dünyanın en yüksek kumarı burada oynanırdı. Bütün araştırmalara ve istatistiklere rağmen bu yine de kumardı. Çünkü en sonra söylenecek bir 'evet' ya da 'hayır' ancak sezgiye ya da içgüdüye dayanarak söylenirdi.

Konferans salonuna girilince kahve servisi de başlardı. Bu, gelenek halini almıştı. Tıpkı gün ortasında sıcak bir şey içmesini sevmeyen yönetim kurulu başkanı için hazırlanmış olan bir sürahi soğuk portakal suyu gibi.

Hub Hewitson saat 9.30'da içeri girdiği zaman, oda yavaş yavaş doluyordu. Hewitson bir fincan kahve aldıktan sonra bir kenarda konuşmakta olan Adam'la Elroy Braithwaite'ı yanına çağırdı.

Kendinden pek memnun görünen Hewitson, elindeki dosyayı açarak at nalı biçimindeki masanın üstüne birtakım resimler serdi.

«Şimdi elime geçti bunlar. Tam zamanında, değil mi?»

Desen ve Model Bölümü Müdür Yardımcısı da yanlarına gelince dördü birden resimlerin üzerine eğildiler. Kimsenin, bunların ne olduğunu sormasına gerek yoktu. Her sayfanın üzerinde Üç Büyükler'den birinin amblemi vardı ve yeni bir arabanın deseni, nitelikleri kayıtlıydı. Eğer bugünkü teklifler kabul edilirse, Farstar'ın iki yıl sonraki rakibi bu arabalar olacaktı.

Gümüş Tilki hafif bir ıslık çaldı.

Desen ve Model Bölümü Müdür Yardımcısı:

«Hayret, bazı bakımlardan aynı şeyi düşünmüşler,» dedi.

Hub Hewitson omuzlarını silkti:

«Tıpkı bizim gibi onlar da kulaklarını yere dayayıp dinliyorlar, aynı gazeteleri okuyorlar, halkın eğilimini inceliyorlar. Dünyanın ne tarafa gittiğini onlar da biliyor. Üstelik, parlak çocuklar da var firmalarında.» İdarî işler Müdür Yardımcısı, Adam'a bakarak:

«Sen ne diyorsun?» diye sordu.

«Ben, bizim arabamızın bundan çok daha iyi olduğunu söylüyorum.»

«Kendinden çok eminsin.»

«Öyle görünüyorsam, öyleyim demek.»

Hub Hewitson sırıttı:

«Ben de öyleyim,» dedi. «Ben de elimizdekinin esaslı bir şey olduğuna inanıyorum. Haydi şimdi bu fikrimizi ötekilere satalım bakalım.»

Resimleri katlamaya başladı. Adam, daha sonra bunları inceleyeceklerini, belki de, sonunda kendi arabalarında birtakım değişiklikler yapacaklarını biliyordu.

«Bunları elde etmek için ne kadar para ödediğini her zaman merak etmişimdir,» dedi.

Hub Hewitson yine sırıttı:

«Sandığın kadar çok değil. İyi para alan casustan söz edildiğini işittin mi hiç?»

«Haklısın herhalde.»

Adam düşünüyordu: Bütün büyük otomobil şirketleri aksini söylerlerse de casusluk yaparlardı. Kendi şirketinin casusluk merkezi de Desen ve Model'in içinde, başka bir ad altında çalışan bir bölümdü. Pek çok kaynaklardan gelen bilgiler hep burada toplanırdı.

Bir örnek vermek gerekirse, rakip firmaların araştırma mühendisleri ana bilgi kaynaklarıydı. Bütün bilimsel araştırıcılar gibi mühendisler de buluşlarını yayınlamayı severlerdi. Böylece teknik konulu toplantıda söylenilen bir söz, başka yerlerden alınan başka bil-

gilerle bir araya getirilince rakibin düşüncesini ve yönünü belirtirdi. Otomobil casusluğuyla uğraşanlar arasında, 'mühendisler masumdur' ilkesi kabul edilmişti.

Bundan daha az masum olan bir kaynak da bütün şirketlerin orta ve yüksek dereceli memurlarının birlikte içtikleri *Detroit Athletic Kulübüydü.* Kafayı çekenlerden pek çoğu, başkalarını bilgileriyle etkilemek isterlerdi. Yıllardan beri bilenmiş olan 'DAK' kulakları, zamanında çok önemli olabilecek bu bilgileri gereken yerlere ulaştırırlardı.

Bir de dış ajanların kullandığı başka türlü taktikler vardı. Rakip şirketin işinden hoşnut olmayan memurlarına önemli kâğıtlar çaldırmak ya da çöplerini karıştırtmak, bunlardan ikisiydi

Adam'ın düşüncesi yine Farstar'a ve üretim politikası toplantısına çevrildi.

Saat 9'u 50 geçiyordu. Yönetim Kurulu Başkanı yanında Genel Müdür olduğu halde şimdi içeri girmişti. Geçmişte dinamik bir lider olan Genel Müdür, Adam ve başkalarınca 'eski' olarak nitelenirdi. Yakında emekliye ayrılacak ve yerine Hub Hewitson geçecekti.

Adam'ın kulağının dibinde bir ses:

«Farstar'da, Kanada için ne gibi değişiklikler yapılacak?» diye sordu. Bunu soran şirketin Kanada bürosunun şefiydi, bugün buraya çağrılması bir saygı gösterisiydi.

Adam:

«Buna da değineceğiz,» dedi. Ama yine de değişiklikleri sıraladı. Farstar'ın bir modeline Independent adı verilecek ve bu Kanada'ya özgü olacaktı. Burundaki amblem de Kanada amblemi akça ağaç yaprağı olacaktı. Başka bakımlardan Amerika'dakilerden hiç bir farklılığı olmayacaktı.

Öteki başını salladı:

«Gösterecek bir değişiklik olsun da, ne olursa olsun.»

Adam anlıyordu. Kanadalılar, Amerikalıların denetimindeki montaj fabrikalarında yapılan Amerikan arabaları kullandıkları halde, özel bir oto sanayileri varmış hayaline kapılmayı seviyorlardı. Üç Büyükler, bu duyguya saygı göstererek Kanada şubeleri şeflerine müdür unvanını vermişlerdi. Oysa bunlar, Amerika'daki müdür yardımcılarından daha yüksek bir mevkiye sahip değillerdi. Ayrıca, 'bütünüyle Kanada tipi' modeller de yapıyorlardı. Ama son günlerde bütün otomobil yapımcıları artık Kanada'yı sadece başka bir satış bölgesi olarak görüyorlar ve aslında bir göstermelikten başka bir şey olmayan özel modeller yavaş yavaş azaltılıyordu. 'Kanadalaştırılmış' Farstar, herhalde bunların en sonuncusu olacaktı.

Saat ona bir kala, on beş karar verici, masanın başına oturdu; Yönetim Kurulu Başkanı portakal suyundan bir yudum aldı ve:

«Kimsenin daha iyi bir teklifi yoksa başlayalım,» dedi. Hub Hewitson'a bakarak, «Kim başlıyor?» diye sordu.

«Elroy.»

Bütün gözler, Üretim Planlama Müdür Yardımcısı'na döndü.

Gümüş Tilki:

«Sayın Başkan ve Beyler,» diye söze başladı. «Bugün sizlere Farstar'ı üretime başlanmasını salık vererek sunacağız. Hepiniz raporları okudunuz, planı biliyorsunuz, alçıdan modeli gördünüz. Ayrıntılara girmeden önce şunu belirteyim: Bu arabaya ne ad verirsek verelim, bu Farstar olmayacaktır. Orion'la kıyas edildiği zaman çok uzun vadeli bir proje olarak görüldüğü için bu ad verilmişti. Ama, artık pek uzak değildir, artık bir Farstar (uzaktaki yıldız) değildir bu. İhtiyaç artık önümüzdedir ya da üretim şartlarıyla iki yıl kadar ileridedir ki, bu da aynı şey demektir.»

Elroy Braithwaite sustu, eliyle gümüş yelesini düzeltti. Sonra sözüne devam etti. «Bazılarının devrimci

diye adlandıracağı bu arabanın artık kaçınılmaz olduğuna inanıyoruz. Ve ne büyük bir rastlantıdır ki,» —Gümüş Tilki Hub Hewitson'un önündeki dosyayı işaret etti— «şehrin öteki tarafındaki dostlarımız da inanıyorlar buna. Ama biz şuna da inanıyoruz, son birkaç yıldan beri birtakım şeyleri yapmak için zorlanmışızdır. Farstar ya da adı ne olacaksa, böyle bir zorunluğun eseri olmayıp kendi isteğimizle yapılacaktır. Ben, gerek şirket, gerekse sanayi olarak girişimi artık yeniden ele almamız ve yeni alanlara yönelmemiz gerektiğine inanıyorum. İşte Farstar'ın ruhu kısaca böyle özetlenebilir. Şimdi ayrıntılara girelim.» Braithwaite, kürsüde bekleyen Adam'a dönerek: «Tamam,» dedi.

Adam, arkasındaki perdede ilk resim görünür görünmez:

«Şimdi göreceğiniz resimler, pazarlama araştırmasının tespit ettiği boşluğu, Farstar'ın bu boşluğu nasıl dolduracağını ve iki yıl sonraki satın alma gücünü gösterecektir,» dedi.

Adam bu sunuşu defalarca prova ettiği için söyleyeceklerini ezberlemişti bile. İki saat boyunca, genellikle şimdi önünde açık duran 'kitabı' izleyecekti; her ne kadar bu toplantılarda alışılmış sorularla sözü kesilecekse de...

Ilk resimleri gösterir ve kısaca ne olduklarını anlatırken Adam, bir yandan da Elroy Braithwaite'ın az önce söylediklerini düşünüyordu. Şirketin girişimi yeniden ele alması hakkındaki sözler, böyle bir şeyin söylenmesine gerek olmadığı için, Adam'ı şaşırtmıştı. Üstelik Gümüş Tilki'nin kendisini bir sözle bağlamadan önce rüzgârın ne taraftan estiğini iyice kontrol ettiğini bilirdi. Ama belki de Braitliwaite, eski savaş atları ölüp de yerlerine gençler çıkınca oto sanayiine hakim olmaya başlayan yeni düşüncenin ve sabırsızlığının etkisinde kalmıştı.

Braithwaite'ın 'yeni alanlara yönelmek' sözü Adam'a, Sir Perceval Stuyvesant'ın da birkaç hafta ön-

ce buna benzer bir şey söylediğini hatırlattı. O günden sonra Perce'le birkaç kere telefon görüşmesi yapmışlardı. Adam, Sir Perceval'ın şirketine karşı gittikçe artan bir ilgi duymaktaydı; Perce, kararını Orion'un çıkışı ve bugünkü Farstar sunuşundan sonraya erteleme isteğini kabul etmişti. Ama bugünden sonra, Adam kesinlikle kararını vermeliydi; ya Perce'in teklifini ayrıntılarıyla görüşmek üzere San Francisco'ya gidecek ya da bütünüyle reddedecekti.

Bahama adalarında geçirdikleri iki gün içinde bu konuyu Erica ile bir kere daha konuşmuştu. Erica düşüncesinde kesindi.

«Bu bütünüyle senin kararın olmalı, sevgilim,» demişti. «Elbette San Francisco'da yaşamayı severim. Kim sevmez ki? Fakat Detroit'te mutlu olacaksan burada kalmayı tercih ederim; hem nerede olursa olsun birlikte olacağız artık.»

Bu sözler neşesini yerine getirmişti, ama yine de şüpheleri vardı ve şimdi bile hâlâ kararsızdı.

Birden Hub Hewitson'un sesi duyuldu:

«Biraz duralım da gerçekleri dile getirelim. Bu Farstar hayatımda gördüğüm en çirkin arabadır.»

Hewitson'un politikasıydı bu: Bir programı desteklerken bile çıkabilecek itirazları kendisi ortaya atmayı severdi.

At nalı biçimi masanın çevresinde kendisini onaylayan sesler duyuldu.

Adam —bu noktanın çıkmasını bekliyordu zaten— sakin bir sesle:

«Biz ta başından beri bunun farkındayız,» dedi.

Arabanın arkasında yatan felsefeyi anlatmaya başladı: Brett'in, 'Burnumuzda Picasso tüterken Gainsborough resminden çıkarılmışa benzeyen arabalar çiziyoruz' dediği zaman dile getirdiği felsefeydi bu. O gece yeni bir kavram bulmuşlardı: Niçin var olan standartlara göre çirkin, ama ihtiyaçlara, çevreye ve zamana, —Faydalılık Çağı'na— uygun ve böylece güzel olacak bir araba yapmayalım?

Görünüşünde pek çok değişiklik yapılmışsa da Farstar bu ilk kavramına bağlı kalmıştı.

Ama, Adam burada kullanacağı kelimelere dikkat etmek zorundaydı; üretim politikası kurulu öyle şiire dalacak, Picasso'dan söz edecek yer değildi. Bu düşünceyi aklına getiren, Rowena'dan da söz edemezdi. Rowena güzel bir anı idi sadece; Adam, Erica'ya ondan hiç söz etmeyeceği halde, Erica'nın bunu bilmiş olsa anlayacağını tahmin ediyordu.

Daha sonra yine aynı konuya döneceklerini bildiğinden, şimdilik Farstar'ın dış görünüşü hakkındaki tartışma sona ermişti.

Hub Hewitson, önündeki raporun sayfalarını çevirerek:

«Neredeydik?» diye sordu.

Braithwaite:

«Kırk yedinci sayfada,» dedi.

Yönetim Kurulu Başkanı, başını salladı:

«Devam edlim.»

Uzun ve sonuçsuz tartışmalarla geçen bir buçuk saatın sonunda İmalât Grubu Müdür Yardımcısı, kâğıtlarını iterek öne doğru eğildi:

«Böyle bir araba fikrini bana başkası getirmiş olsaydı, kâğıtları yalnızca yüzüne fırlatmakla kalmayıp başka bir iş aramasını söylerdim kendisine,» dedi.

Bir an için salonda bir sessizlik oldu. Adam, kürsüde kımıldamadan bekliyordu.

Imalât şefi olan Nolan Freidheim, masadaki müdür yardımcılarının en eskisiydi. Asık yüzlü, pek seyrek gülen bir adamdı; sakınmadan söz söylemesiyle ün salmıştı. Şirket genel müdürü gibi, yakında emekliye ayrılacaktı. Bir ay kadar kalmıştı emekliliğine.

Yaşlı yönetici, öbürleri sessizce beklerken piposunu doldurdu ve yaktı. Herkes onun katılacağı son üretim politikası toplantısı olduğunu biliyordu bunun. Sonunda:

«İşte ben olsam bunu yapardım ve böylece de hem

iyi bir insan hem de iyi bir araba kaybetmiş olurduk,» dedi.

Piposundan bir nefes alarak masaya bıraktı.

«Belki de benim zamanım bundan dolayı dolmuş bulunuyordu. Belki de zamanımın dolduğuna bundan dolayı seviniyorum. Bugünlerde olup bitenlerin pek çoğunu anlamıyorum artık. Hoşlanmadığım ve hoşlanamayacağım pek çok şey var. Üstelik artık pek bunlara aldırış da etmediğimi anladım. Bir şey daha var: Bugün ne karar verirsek verelim, sizler, Farstar ya da adı neyse, onunla uğraşırken ben Florida'da balık tutacağım. Eğer bir zaman bulursanız beni hatırlarsınız. Ama buna bile zamanınız olamayacağını sanıyorum ya.»

Masanın çevresinde bir kahkaha dalgası dolaştı.

«Ama, bir düşünce bırakacağım size. Başta, bu arabanın karşısındaydım. Şu anda bile biraz öyleyim. Arabanın bazı yerleri, hele görünüşü benim bir arabanın nasıl olması gerektiği hakkındaki düşüncelerime aykırı düşmektedir. Oysa ta içimde, bunun haklı olduğuna, iyi olduğuna, tam zamanında olduğunu ve piyasayı canalıcı noktasından vuracağına inanıyorum. Ben 'evet' diyorum. Farstar'ı yapmalıyız.»

Yönetim Kurulu Başkanı:

«Teşekkür ederim Nolan,» dedi. «Ben de öyle düşünüyordum ama, bunu sen hepimizden çok daha güzel belirttin.»

Genel Müdür de projeyi onayladı. Şu ana kadar kararsız kalanlar da... Bir iki dakika sonra resmî karar alınmıştı: Farstar için bütün ışıklar yeşildi!

Adam, içinde ilginç bir boşluk duyuyordu. Bir hedef kazanılmıştı. Bundan sonraki karar kendisine kalıyordu.

OTUZUNCU BÖLÜM

Rollie Knight, ağustosun son haftasından beri korku içinde yaşıyordu. Leroy Colfax'ın iki para toplayıcısından birini öldürüldüğü ve ötekiyle Parklandd'ın ağır yaralı olarak bırakıldığı akşamdan beri korku içindeydi. Fabrikanın yüksek ve dikenli telle kaplı yan duvarından kaçarken Rollie'nin eli yırtılmış, Big Rufe ise düşmüştü. Ama hepsi de kaçabilmişlerdi. Sonra ayrı yollardan geçerek Big Rufe'un arabasının park edilmiş olduğu yere gelmişlerdi. Big Rufe'un bileği burkulduğu için arabayı Daddy-o sürmüştü. Park yerinden ışıkarını yakmadan çıkmışlar, ta anayola çıkıncaya kadar da yakmamışlardı.

Arkalarına baktıkları zaman fabrika içinde olağandışı bir durum olmadığını görmüşlerdi.

Daddy-o:

«Öff, bundan da kurtulduk be,» demişti sinirli bir sesle.

Big Rufe, arka koltuktan:

«Daha bir şeyden kurtulmuş değiliz,» dedi.

Daddy-o'yla önde oturan ve yağlı bir paçavrayla elinden akan kanı durdurmaya çalışan Rollie, bunun gerçek olduğunu biliyordu.

Big Rufe duvardan düşerken bile elindeki para çantasını bırakmamıştı. Öteki çanta, Leroy Colfax'taydı. Şimdi arka koltukta, bıçaklarıyla torbaları parçalayıp, gümüş paraları, getirdikleri kesekâğıtlarına doldurdular. Şehre girmeden önce de boş torbaları dışarı fırlattılar.

Şehrin içine girince arabayı çıkmaz bir sokağa park edip ayrıldılar. Big Rufe ayrılmadan önce:

«Hiç bir şey olmamış gibi davranmayı unutmayın,» diye uyardı arkadaşlarını. «Soğukkanlı olursak kimse bizim bu gece orada olduğumuzu ispat edemez. Yarın herkes işinin başında olsun.» Öbür üçünün yüzüne teker teker bakarak:

«Biriniz bile gelmezseniz, domuzlar hemen bir şeylerden şüphelenip bize dönerler,» dedi.

Lroy Colfax hafifçe:

«Kaçsak daha iyi olur,» dedi.

«Hele kaç,» diye fırladı Big Rufe. «Seni bulup öldürürüm, tıpkı o herifi öldürdüğüm gibi. Aslında bu işe sen soktun başımızı...»

Colfax aceleyle:

«Kaçmayacağım, düşünüyordum sadece,» dedi.

«Düşünme! Zaten beyinsiz olduğunu ispatladın.»

Colfax sustu.

Rollie hiç bir şey söylemediği halde kaçmasının daha iyi olacağını düşünüyordu. Ama nereye? Hiç bir yer yoktu kaçacak. Hiç bir yer. Yaralı elinden kanının akıp gittiği gibi hayatının boşaldığını hissediyordu damla damla. Birden hatırladı: Bu akşama kadar varan olaylar dizisi bir yıl önce o beyaz polis kendisini yakaladığında ve kara polisin de işçi bulma kurumunun kartını vermesiyle başlamıştı. Rollie'nin hatası, oraya gitmek olmuştu. Öyle miydi gerçekten? Başına bu iş gelmeseydi nasıl olsa başka bir şey gelecekti.

Big Rufe:

«İyi dinleyin,» dedi. «Bu işte hep birlikteyiz, öyle de kalacağız. İçimizden biri gevezelik etmezse hiç bir şey olmaz.»

Belki de diğerleri inanıyordu buna. Rollie inanmamıştı.

Sonra her biri Big Rufe ile Colfax'ın doldurduğu kesekâğıtlardan birini alarak ayrı yönlere dağıldılar. Big Rufe'un yükü hepsininkinden ağırdı.

Rollie, polisin dolaşmayacağı yolları seçerek evine vardı.

May Lou evde değildi: Sinemaya gitmiş olmalıydı. Rollie elindeki yarayı yıkayarak bir havluyla sardı.

Bundan sonra paraları saydı. Tam 30 dolar 75 sent vardı. Fabrikadaki bir gündeliğinden daha az.

Rollie Knight daha bilgili bir insan olsaydı, kendi kendine, insanların otuz dolar için girdikleri tehlikelerin neler olduğunu ve kaybetme ihtimallerini düşünebilirdi. Ama daha önce kendisini korkutan başka şeyler olmuştu: Fabrika içinde dönen dolaplara karışmayı reddetme rizikosu, bu akşamki işten kaçmanın rizikosu gibi.

Bunlar uydurma değil gerçek tehlikelerdi. Big Rufe, Rollie'nin kemikleri kırılana kadar dövülmesini emredebilirdi. Her ikisi de biliyorlardı bunu. O takdirde yine kaybedecek olan Rollie idi.

Ama işin sonu düşünülürse bu kayıp, şimdi kendisini tehdit eden müebbet hapis cezasının yanında pek küçük kalıyordu.

Rollie'nin göze aldığı ve almadığı tehlikeler, bir dereceye kadar, özgür bir toplumda bütün insanların karşılaştıklarından farklı değildi. Ama aynı toplumda bazıları 'bütün insanların eşit doğdukları' uydurmasını yalanlayacak şekilde oldukça zalimcesine sınırlı bir seçim hakkı ile doğarlardı. Rollie ve onun gibi on binlerce insan, doğuştan yoksulluk, eşitsizlik, fırsatsızlıkla kıstırılmış olduklarından daha baştan kaybedenler arasına girmeye mahkûmdular. Bu kayıplarının derecesi değişirdi sadece.

Böylece, Rollie Knight faciasının iki yüzü vardı: İçinde doğduğu dünyanın kara tarafı ve toplumun, onun bundan kopmasını sağlayamaması.

Ama bunların hiç birini düşünmeyen ve sadece ertesi günün getireceği umutsuzluk ve korkunun farkında olan Rollie paraları yatağının altına saklayarak yatıp uyudu. May Lou geldiği zaman da uyanmadı.

Sabahleyin May Lou, Rollie'nin elini sararken gözleriyle bunun nedenini soruyordu. Ama Rollie, kıza karşılık vermeden işine gitti.

Fabrikada, bir gece önceki cinayetten başka bir şey konuşulmuyordu. Radyo ve televizyon da bu haberi vermiş, sabah gazeteleri bunu yazmışlardı. Rollie'nin çalıştığı bölümdeki konuşmalar, hep Frank Parkland üzerindeydi. Parkland'ın hastanede yattığı, ama yarasının ağır olmadığı söyleniyordu. Öğle paydosunda şakacının biri:

«Bu da, ustabaşıların ne kadar kalın kafalı olduklarını gösterir,» dedi. Herkes kahkahalarla güldü bana. Hiç kimse hırsızlıkla ve tanınmayan birisinin öldürülmesiyle ilgilenmiyordu bile.

Bir başka söylenti de fabrika yöneticilerinin birine felç geldiği yolundaydı. Ağır çalışma şartlarının üstüne gelen bu olayın felci doğurduğu söyleniyordu. Ama herkes, yönetici işinin pek hafif olduğunu bildiği için bunu bir abartma olarak nitelemekteydi.

Bunlardan başka bir şey konuşulmuyordu cinayet ve hırsızlık konusunda. Rollie'nin gördüğü kadarı, gündüz postasından kimse sorguya çekilmemişti.

Cinayetin kimin tarafından işlenmiş olacağı hakkında da tahmin yürütülmüyordu.

Öteki üçünü uyarmasına karşılık Big Rufe, o gün fabrikaya gelmedi. Daddy-o, Big Rufe'un ayağının çok şişmiş olduğunu, yürüyemediğini, doktora çıkarak bir gece önce sarhoşken evinde merdivenden aşağı yuvarlandığını söylediğini anlattı.

Daddy-o, sarsılmış ve sinirli gözüküyordu. Ama öğleden sonra, Rollie'nin yanına her halde biraz çene çalmak için geldiği zaman az çok kendini toparlamış gibiydi.

Rollie, alçak bir sesle:

«Allah aşkına çekil git yanımdan.» dedi. «O pis çeneni de kapat!» Rollie, aralarında çenesini tutamayacak birisi çıkarsa bunun Daddy-o olacağını biliyordu.

O gün önemli bir şey olmadı. Ertesi gün de öyle. Bütün hafta böyle geçti.

Ama, geçen günler Rollie'nin endişesini geçirmiyordu. Biraz rahatlamıştı ama. En kötüsünün daha gelebileceğini biliyordu. Daha hafif suçları polisin çözemediği zaman bıraktığını bilirdi, ama cinayet başkaydı. Polis bir cinayetin peşini kolay kolay bırakmazdı.

Olaylar onun biraz haklı, biraz da haksız olduğunu gösterdi.

Hırsızlık için seçilen saat, pek kurnazca seçilmiş bir zamandı. Polis, araştırmalarını gece postası üzerinde yapmaktaydı. Dedektifler bu işin fabrika içindekiler tarafından yapılmayacağını da düşünüyorlardı. Otomobil fabrikalarında yapılan hırsızlıkların çoğu sahte ya da çalınmış işçi kimliğiyle içeri giren kimseler tarafından yapılırdı.

Polisin elindeki bütün delil, para toplayıcısının, kendilerine saldıranların dört kişi olduğunu söylemiş olmasıydı. Hepsi de silâhlı ve maskeliydiler. Dördünün de zenci olduğu tahmin ediliyordu. Kısa bir an için maskesi düşmüş olan soyguncuyu bıçaklanan arkadaşı görmüştü, kendisi görememişti.

Temizleyici odasına girdiği anda başına vurulan Frank Parkland'sa, hiç bir şey görmemişti.

Ne silâh bulunmuştu ne de parmak izi. Parçalanmış para torbaları anayol kenarında bulunmuştu ama bu da soyguncuların şehrin içine girdiklerinden başka bir delil vermemişti ellerine.

Dört detektif gece postasında çalışan üç bin işçinin dosyalarını teker teker incelemeye başladılar. Bu üç bin kişi arasında sabıkalı olan pek çok kimse vardı. Bütün sabıkalılar birer birer sorguya çekildilerse de hiç bir sonuç alınamadı. Epey uzun sürmüştü bu iş. Üstelik soruşturma sırasında dört detektifin sayısı ikiye indirilmişti, bu ikisi de ara sıra başka işlere çağrılıyorlardı.

Aranan adamların, gündüz postasından oldukları ve

soygunu yapmak için fabrika içinde kalmış olması ihtimali de gözden uzak tutulmamıştı. Bu, polisin —her ne kadar zamanı ve adamı yoksa da— araştırması gereken birkaç ihtimalden birisiydi.

Detektiflerin umdukları tek şey, bir muhbirin çıkıp her şeyi açıklığa kavuşturmasıydı. Detroit'te de öteki büyük şehirlerde de büyük cinayet ve soygunlar genellikle böyle çözülürdü. Ama böyle bir insan da çıkmadı. Ya bu işi yapanları kimse tanımıyordu ya da tanıyanlar garip bir şekilde ağızlarını tutuyorlardı.

Polis, fabrika içindeki bu tip makinelerin Mafia yönetiminde olduğunu ve öldürülen adamın Mafia ile ilişkisi bulunduğunu biliyordu. Bu durumun da bu sessizliğe yol açtığından şüpheleniyorlar, ama bunu da ispat edemiyorlardı.

Üç buçuk hafta sonra detektifleri başka bir yere göndermek gerekince, cinayet-soygun dosyası kapanmadığı halde polis faaliyeti tavsamıştı.

Fakat bu her yerde böyle değildi.

Mafia, kendisinden olanlara müdahale edilmesi karşısında genellikle ilgisiz kalmazdı. Hele bu müdahale, karşı tarafın adamlarınca yapılmışsa tepkisi sert olur, aynı işe bir daha kalkışılmaması için uyarı yerine geçerdi.

Kızılderili yüzlü adamın Leroy Colfax tarafından bıçaklanarak öldürüldüğü andan beri Colfax ve üç suç ortağı ölüme mahkûm edilmişlerdi.

Bunların Mafia ve Kara Mafia savaşında birer piyon olmaları, işi sağlama bağlamıştı.

Soyguncuğun ve cinayetin ayrıntıları ortaya çıkınca, Detroit'teki Mafia ailesi sessiz ve etkin bir çalışmaya koyuldu. Onların elinde, polislerin elinde bulunmayan kozlar ve yollar vardı.

Önce haber toplanması için adamlar salındı. Bundan bir sonuç alınmayınca sessizce bir ödül atıldı ortaya: Bin dolar.

Şehrin iç kesiminde, bu paraya anasını satmayacak bir tek kişi bile yoktu.

Rollie Knight işin içinde Mafia olduğunu ve bin dolar ödül vereceğini, olaydan bir hafta ve iki gün sonra duydu. Bir gece caddedeki bir barda bira içiyordu. Soruşturmanın kendi tarafına yöneltilmemiş olması ve içtiği bira, son dokuz günden beri içinde yaşadığı korkunun biraz hafiflemesine yardımcı olmuştu. Barda, yanındaki herifin —Katır diye anılan birisiydi bu— söyledikleri, birden korkusunu on katına çıkardı; içtiği bira zehir oldu içinde. Kusmamak için bütün çabasını harcıyordu.

Mafia'nın vaat ettiği ödülü bildiren Katır:

«Hey bana bak, sen o fabrikada çalışıyordun, değil mi?» diye sordu.

Rollie büyük bir çaba harcayarak başını salladı.

«Bu işi kimin yaptığını öğrenirsen, ben gider haber veririm, parayı da paylaşırız. Tamam mı?»

«Peki, bir kulak kabartırım,» diye söz verdi Rollie.

Az sonra, son birasına elini bile sürmeden ayrıldı oradan.

Rollie, Big Rufe'u nerede bulacağını biliyordu. İriyarı zencinin oturduğu odaya girince birden bir tabanca namlusuyla karşılaştı. Dokuz gün önce kullanılan silâhtı bu her halde. Big Rufe, gelenin kim olduğunu görünce tabancayı kemerine soktu.

«O İtalyan piçleri, karşılarında kolay yutulur lokma bulmayacaklar,» dedi.

Bütün hazır olmasına rağmen Big Rufe, garip bir şekilde ilgisiz görünüyordu. Rollie daha sonraları, Mafia tehlikesini baştan bildiği ve kabul ettiğinden böyle davrandığını anlayacaktı.

Orada kalarak ya da konuşarak elde edilecek bir şey olmadığı için Rollie çıkıp gitti.

O dakikadan sonra bütün günleri ve geceleri yeni, peşini hiç bırakmayan bir korkuyla dolmuştu. Bunu karşılayacak hiç bir şey yapamayacağını biliyordu. Bekleyebilirdi sadece. Bir süre çalışmaya devam etti.

Son günlerde çalışmak bir alışkanlık halini almıştı artık.

İşin içyüzünü Rollie hiç öğrenemedi. Onları ele veren, yine Big Rufe olmuştu.

Big Rufe, birkaç küçük kumar borcunu aptal gibi gümüş paralarla ödemiş, bunu gören biri de Mafia'ya haber vermişti. Big Rufe hakkında bilinen şeylerin yanına bu da eklenince tablo tamamlanmıştı.

Bir gece uyurken, silâhını kullanma fırsatını vermeden yakaladılar kendisini. Ağzını tıkaçlayıp, elini kolunu bağlayıp Highland Park'ta bir eve götürüldü. Orada öldürülmeden önce işkence edilerek konuşturuldu.

Ertesi sabah Big Rufe'un cesedini Hamtrack yakınlarında geceleri ağır kamyonların geçtiği bir yolda buldular. Birkaç kere üstünden geçilmişti; ölümü kayıtlara bir trafik kazası olarak yazıldı.

Korkudan tir tir titreyen Daddy-o'dan haberi alan Rollie ve ötekiler, işin aslını anlamışlardı.

Leroy Colfax, militan arkadaşları tarafından saklandı. İki hafta saklı kaldı orada. Sonunda, militanların da öbür politikacılar gibi belli bir satın alınma fiyatı olduğu ortaya çıktı. En güvendiği, kardeş diye çağırdığı militan dostlarından biri kendisini ihbar etmişti.

Leroy Colfax da yakalandı, ıssız bir yere götürüldü ve kurşuna dizildi. Cesedinde yapılan otopsi, altı kurşun izi olduğunu ortaya çıkardı. Başkaca bir iz bulunmadı. Hiç bir kimse bu yüzden tutuklanmadı.

Daddy-o kaçtı. New York'a otobüsle giderek Harlem'de saklanmaya çalıştı. Bir süre bunda başarılı da oldu, ama birkaç ay sonra onun da izini ele geçirdiler ve bıçaklanarak öldürüldü.

Bundan çok önce —Leroy Colfax'ın öldürüldüğünü işittiği zaman— Rollie kendi sonunu beklemeye başlamıştı artık.

Leonard Wingate, telefondaki kadın sesini tanıyamamıştı. Üstelik akşam saatı evde aranmasından dolayı öfkelenmişti de.

«May Lou da kim?» diye sordu.

«Rollie'nin kadını. Rollie Knight.»

Knight. Wingate hatırlamıştı şimdi.

«Benim numaramı nereden aldın? Rehberden yazmaz ki?»

«Beyim, siz yazıp vermiştiniz bize. Başımız sıkıntıya düşerse sizi aramamızı söylemiştiniz.»

Söylemişti her halde. Belki de Rollie'nin evinde film çekildiği gece.

«Pekâlâ, söyle bakalım ne varmış?» Wingate, Bloomfield Hills'deki bir yemeğe gitmek üzere evden çıkıyordu. Telefon çalmadan ya da açmadan gitseydim» diye düşünüyordu şimdi.

May Lou'nun sesi, «Rollie'nin artık işe gitmediğini biliyorsunuz her halde,» diyordu.

«Yoo, nereden bilecekmişim bunu?»

«Ama işe gelmeyince...»

«O fabrikada on bin kişi çalışıyor. Personel bölümünün yöneticisi olarak bunların çoğundan sorumluyum, ama her biri hakkında da tek bir rapor almam ki..»

Leonard Wingate kendisini duvardaki aynada görünce sustu birden. Kendi kendine söylenmeye başladı: *Aferin sana, rehberde kayıtlı olmayan bir telefonu olan başarılı, önemli, gösterişçi koca herif! Ne büyük bir adam olduğunu anlattın işte kızcağıza. Aynı renkten olmanızın dışında ortak hiç bir şeyiniz olmadığını anlasın istedin, değil mi? Şimdi ne olacak bakalım.*

Kendini savunmak için de, bunun her zaman böyle olmadığını, bir an için buna kapıldığını düşündü. Ama bu örnek bile bir davranışın nasıl geliştiğini göstermeye yeterliydi. Tıpkı ellerine yetki verilen zencilerin öteki zencileri ayaklarının altında paçavraymışçasına ezdikleri gibi.

«May Lou,» dedi. «Çok sıkıntılı bir anımda yakaladın beni. Yeni baştan anlatır mısın her şeyi?»

«Rollie artık ne yiyor, ne içiyor, ne de uyuyor. Hiç bir şey yaptığı yok. Dışarı da çıkmıyor. Öyle oturup duruyor. Bir şeyler bekliyor.»

«Ne bekliyor?»

«Bana söylemiyor ne beklediğini, hatta hiç konuşmuyor benimle. Çok kötü durumda, beyim. Sanki...» May Lou söylemek istediği kelimeyi ararmış gibi duraksadı, sonra sözünü tamamladı. «Sanki ölümünü bekliyormuş gibi.»

«Ne kadar zamandan beri gitmiyor işe?»

«İki hafta oldu.»

«Bana telefon etmeni o mu söyledi?»

«Hiç bir şey söylediği yok onun. Ama yardıma ihtiyacı var. Biliyorum yardıma ihtiyacı olduğunu.»

Wingate duraksadı. Aslında onun işi değildi bu. Bu işle yakından ilgilendiği, tek tek yeni işe alınanlarla meşgul olduğu doğruydu. Knight da bunlardan biriydi. Ama insanlara edilecek yardımın da bir sınırı vardı. Knight'sa, anlaşılan, kendi isteğiyle işini iki hafta önce terk etmişti. Ancak, Leonard Wingate bir iki dakika önceki davranışı için hâlâ suçlamaktaydı kendisini.

«Pekâlâ,» dedi. «Elimden pek bir şey geleceğini sanmam ama bir iki gün içinde uğrayacağım size.»

Kız:

«Bu akşam gelemez misiniz?» diye yalvarıyordu.

«Ne yazık ki imkânsız bu. Zaten geç kalmış olduğum bir yere çağrılıyım.»

Kızın kararsız olduğunu fark etti.

«Beyim, siz beni tanıdınız mı?»

«Evet dedim ya.»

«Bundan önce sizden bir şey istedim mi hiç?»

«Hayır, istemedin.» May Lou'nun ne bir insandan, ne de hayattan çok bir şey istemediği ve bir şey de almadığı duygusuna kapıldı birden.

«Ama şimdi istiyorum. Ne olur, benim Rollie'm için gelin bu akşam.»

Wingate'in içinde çatışan birtakım duygular vardı: Geçmişe, ırkına olan bağları, şu anda içinde bulunduğu durum ne olduğu ve daha neler olabileceği. Sonunda ırk bağları ağır bastı. Leonard Wingate kaçıracağı yemek çağrısının ne kadar mükemmel geçeceğini düşündü. Ev sahibesinin, açıkfikirliliğini ispat etmek için sofrasına birkaç da zenci çağırmak âdetinde olduğunu biliyordu ama, ne çıkardı bundan, yemekleri çok lezzetliydi ya.

«Pekâlâ,» dedi. «Geleceğim. Yerinizi biliyorum ama sen yine de bana bir daha tarif et.»

May Lou kendisini daha önce uyarmamış olsaydı Leonard Wingate, Rollie Knight'ı tanımayacaktı. Çocuk kupkuru kalmış, gözleri çökmüştü. Tahta bir masanın başında sokak kapısına dönük olarak oturmuştu. Wingate içeri girerken birden korkmuş ama sonra korkusu yatışmıştı.

Wingate elinde bir şişe viski getirecek kadar düşünceli davranmıştı. Kimseye bir şey sormadan dolap gibi mutfağa girdi, iki kadeh bularak getirip masanın üstüne koydu. O içeri girerken May Lou dışarı çıkmış ve:

«Hemen kapının dışında olacağım,» diye fısıldamıştı.

Wingate iki kadehi de ağzına kadar viski ile doldurarak birini Rollie'nin önüne itti. «Bunu içeceksin,» dedi. «İstersen ağır ağır içersin. Ondan sonra da konuşacaksın.»

Rollie elini uzatıp içkiyi aldı. Wingate'in yüzüne bakmamıştı.

Wingate, içkisinden bir yudum aldı; içki içini yakmış, sonra da ısıtmıştı. Kadehini bırakarak:

«Benim hakkımda ne düşündüğünü bildiğimi söylersem işi çabuklaştırırız sanırım,» dedi. «Üstelik bu anlarda söylenecek kelimeleri de biliyorum senin ka-

dar: Beyaz zenci, Tom Amca gibi. İster beni sev, ister benden nefret et; bu akşam benden başka dostun olmadığına da inanıyorum.» Wingate içkisini bitirip şişeyi Rollie'nin önüne sürdü. «Onun için şu içkimi bitirmeden önce konuşmaya bak. Yoksa zamanımı boş yere geçirdiğime inanır ve çeker giderim buradan.»

Rollie başını kaldırdı:

«Deli gibi hareket ediyorsun,» dedi. «Daha bir kelime bile söylemedim ki.»

«Öyleyse söyle bakalım da ne olacak, görelim.» Leonard Wingate öne eğildi. «Başlangıç olarak: İşten niye çıktın?»

Rollie, önündeki kadehi boşaltarak bir kadeh daha doldurdu, sonra anlatmaya başladı. Sanki Leonard Wingate'in hareketleri ve sözleriyle bir kapı açılmıştı, konuştukça konuştu; ta ki bütün hikâye olanca çıplaklığıyla gözler önüne serilene kadar.

Leonard Wingate sabırsızlık, acıma, çaresizlik ve öfke içinde kımıldamadan oturuyordu. Sonunda dayanamadı, küçük odanın içinde dolaşmaya başladı.

Hikâye sona erince Personel Bürosu yetkilisi patladı birden:

«Budala herif! Bir fırsat verilmişti sana. Geleceğin açılmıştı önünde. Hepsini bir kenara ittin.» Wingate'in elleri açılıp kapanıyordu. «*Öldürebilirim seni!*»

Rollie başını kaldırdı yine. Gözlerinde bir an eski küstahlık ve alay parıldıyordu:

«İlle de bunu yapmak istiyorsan bir bilet al da, sıraya gir,» dedi.

Bu söz Wingate'i gerçeğe döndürmeye yetmişti. Önünde hiç bir seçim hakkı olmadığını biliyordu. Rollie Knight'in kaçmasına yardım ederse bir suç ortağı olacaktı. Aslında şu anda bile öğrendikleri kendisini suç ortağı yapmıştı her halde kanun gözünde. Fakat yardım etmeden de çıkar giderse, şehrin iç kesiminde hüküm süren orman kanununu çok iyi bildiğinden Rollie Knight'i ölüme terk edeceğinin farkındaydı.

'Keşke telefona karşılık vermeseydim ya da May Lou'ya kanıp buraya gelmeseydim,' diye düşündü. Şimdi ne güzel dostlar arasında, pırıl pırıl gümüşler arasında oturmakta olacaktı. Ama *buradaydı* şimdi. Düşünmeye zorladı kendisini.

Rollie Knight'ın anlattıklarına inanmıştı. Hem de hepsine. Leroy Colfax'ın kurşunlanmış cesedinin bulunduğunu gazetede okuduğunu hatırlıyordu. Colfax fabrikanın bir işçisi olduğu için ilgilenmişti bu olayla. Bir hafta geçmişti bunun üzerindn. Dört soyguncunun ikisinin öldürülmesinden ve birinin de ortadan yok olmasından sonra Mafia'nın Rollie'ye döneceği şüphesizdi. Ama bunu ne zaman yaparlardı? Gelecek hafta mı? Ertesi gün mü? Bu gece mi? Wingate endişe ile kapıya doğru baktığını fark etti.

Şöyle düşünüyordu: Hiç zaman kaybetmeden başka birisinin de fikrini almalıydı bu konuda. Tek başına karar verilemeyecek kadar önemli bir konuydu bu. Ama kime danışacaktı? Şirketteki amirine, Personel Müdür Yardımcısına giderse alacağı karşılığın ne olacağını biliyordu: Bir cinayet işlenmişti, canilerin adları biliniyordu; şu halde işi polise haber verip onların eline terk etmek gerekirdi meseleyi.

Wingate, başına ne gelirse gelsin, bunu yapmayacağını biliyordu... Ya da hiç olmazsa başka birine danışmadan bu yola baş vurmayacaktı. Bir fikir geldi aklına birdenbire: Brett DeLosanto.

Geçen kasım ayında tanışmalarından bu yana Brett, Leonard Wingate ve Barbara Zaleski iyi dost olmuşlardı. Wingate, genç ressamın bir havailik perdesi altında sağduyuya, akla ve geniş bir merhamet duygusuna sahip olduğunu anlamış, kendisine hayran kalmıştı. Bu konuda önemli bir fikir verebilirdi. Üstelik Brett, Barbara'nın film çevirdiği zamandan tanıyordu Rollie Knight'ı.

Wingate, Brett'e telefon etmeye ve mümkünse hemen bu akşam buluşmaya karar verdi.

May Lou sessizce girmişti odaya. Wingate kızın ne kadarını duyduğunu ya da bildiğini bilmiyordu. 'Ama bunun pek bir önemi yok' diye düşündü.

Kapıyı işaret ederek:

«Kilitlenir mi?» diye sordu.

May Lou başını salladı:

«Evet.»

«Ben gidiyorum şimdi. Geri geleceğim. Ben çıkar çıkmaz kapıyı kilitleyin ve bir daha açmayın. Ben gediğim zaman adımı söyleyeceğim, o zaman açarsınız. Anlaşıldı mı?»

«Evet, beyim.» May Lou'nun bakışları ile karşılaştı Wingate'in bakışları. Kızın ufak tefek, zayıf ve gösterişsiz olmasına rağmen güçlü olduğunu hissetti.

Blaine apartmanlarından az ötede, Wingate, bütün gece açık olan çamaşırhanede bir telefon bulmuştu.

Brett'in evinin telefonunu biliyordu. Çamaşır makinelerinin gürültüsüne karşı bir kulağını eli ile kapayarak uzun uzun çaldırdı zili. Sonunda, karşılık alamayınca kapattı.

Bir iki gün önce Brett ile konuşurken genç adamın hafta içinde Barbara'yla birlikte Trenton'larla buluşacağını söylediğini hatırladı. Orada aramaya karar verdi.

Bilinmeyen numaralardan Trentonlar'ın ev numarasını alıp telefonu açtı Ama orada da kimse yoktu.

Brett DeLosanto'yla konuşmak çok önemli olmuştu şimdi.

Brett'in kendisine bir şey daha söylediğini hatırladı: Barbara'nın babası hâlâ Ford Hastanesi'nde yatıyordu. Wingate, Barbara'yla Brett'in birlikte olmaları ihtimali çok, diye düşündü. O halde Barbara nerede olacağını hastaneye bildirmiştir.

Hastanenin numarasını çevirdi. Birkaç dakika bekledikten sonra telefona çıkan bir hemşire, Barbara Zaleski'yle temasa geçebileceklerini söyledi.

Wingate istediği bilgiyi alabilmesi için yalan söylemesi gerektiğini biliyordu:

«Ben kuzeniyim, Denver'den şimdi geldim. Havaalanından telefon ediyorum,» dedi. Çamaşır makinelerinin gürültüsünün uçak sesini andıracağını umut ediyordu. «Amcamı görmek için gelmiştim ama, kuzenim önce kendisiyle konuşmamın daha iyi olacağını söylemişti. Hastaneye telefon edersem nerede bulunabileceğini öğreneceğimi yazdı bana.»

Hastabakıcı:

Biz burada haber alma servisi işi görmüyoruz,» diye tersledi Wingate'i. Ama istediği bilgiyi de verdi. Bayan Zaleski bu gece Bay ve Bayan Trenton ve Bay DeLosanto'yla, Detroit Senfoni Orkestrası'nın konserindeydi. Barbara yer numaralarını bile yazdırmıştı hastaneye.

Arabasını çamaşırhanenin önüne bırakmıştı. Şimdi son hızla Jefferson cadesine doğru yol alıyordu. Telefon ederken ince bir yağmur başlamıştı, yerler kaygandı.

Konser salonunun üniformalı kapıcısı kapının önünde bir arabanın durduğunu görünce yerinde doğruldu. O, ağzını acamadan Wingate:

«Şu anda içerde olan birisini görmem gerek. Çok önemli bir iş için,» dedi. Elinde telefondan aldığı yer numaraları yazılı bir kâğıt vardı.

Konser devam ettiği ve ortalıkta başka bir araba olmadığı için kapıcı, arabanın kontak anahtarı üstünde kalmak üzere 'birkaç dakika orada bırakılabileceğini» bildirdi.

Wingate içeri girerken müzik sesi çevresini doldurmuştu bir anda.

Yol gösteren kız yanına gelerek alçak bir sesle:

«Ara'ya kadar yerinize oturtamayacağım sizi,» dedi. «Biletinizi görebilir miyim?»

«Biletim yok.» Kıza ne için geldiğini anlattı ve aradığı kimselerin koltuk numarasını gösterdi. Bu sırada bir erkek yer gösterici gelmişti yanlarına.

Wingate:

«Beni sıranın başına götürebilirseniz, Bay DeLosanto'ya dışarı çıkması için işaret edebilirim.» dedi.

Yer gösteren adam kesinlikle:

«Bunu yapamayız, efendim. Herkes rahatsız olur sonra.» diye karşılık verdi.

«Peki araya ne kadar kaldı?»

Pek emin değildiler bundan.

Wingate o anda ne çalındığının farkına vardı. Prokofiev'in *Romeo ve Julyet*'ini tanımıştı. Orkestra şeflerinin parçayı değişik düzenlemelerle çaldıklarını bildiği için:

«Bir program verebilir misiniz?» diye sordu.

Tanıdı. Parça *'Tybalt'ın Ölümü*'ydü. Ara verilmesine pek az kaldığını görerek ferahladı.

Sabırsızlıkla beklerken bile müziğin büyüklüğü kendini kapıp götürüvermişti. Dalga dalga başlayan açılış tema'sı öldürücü çekiç darbeleri ile inen timpani sololarıyla hızlanıyordu... *Tybalt Romeo'nun arkadaşı Mercutio'yu öldürmüştü. Şimdi de ölüm halinde bulunan Tybalt'tan intikamını alıyordu Romeo...* Borular insanın yıkıcılığının faciasını ilân ediyorlardı; bütün orkestra, bir anda kaderin sesi gibi yükselmişti...

Wingate, müzikle şu anda burada bulunuş nedeni arasındaki benzerliği düşününce ürperdi.

Müzik sona erdi. Salon alkıştan inlerken Wingate yanında yer gösterici olduğu halde ön sıralara gidiyordu. Brett DeLosanto'yu gördü. Brett şaşırmıştı, ama hemen yerinden kalktı. Barbara ile Trenton'lar da arkasından kalktılar.

Fuayede ne yapılabileceğini konuştular aceleyle.

Wingate ayrıntılara girmeden Brett'e, Rollie Knight işi için aradığını anlattı. Brett'le birlikte onların oturduğu yere gitmeyi düşünüyordu.

Brett hemen razı geldi buna. Ama Barbara da onlarla birlikte gelmek istiyordu. Bir süre tartıştılar. Leonard Wingate, kızın kendileriyle gelmesini istemiyordu. Sonunda, Adam'ın, Barbara'yla Erica'yı alıp

Brett'in evine gitmesinde karar kıldılar. Onları orada bekleyecekdi. Hiç biri yeniden konser salonuna girmek istememişlerdi.

Wingate, Brett'i kendi arabasına götürdü. Yağmur dinmişti. Brett sırtındaki paltoyu arabanın arkasına fırlattı. Yollarının kısa olduğunu bilen Wingate hemen durumu açıkladı. Brett dinliyor, arada bir bir şey soruyordu. Soygun ve cinayeti öğrenince bir ıslık kaçtı dudakları arasından. Gazetelerde okumuştu bunu. Üstelik Matt Zaleski'nin hastalığı dolayısiyle yakın bir ilgi de duymuşlardı bu olaya.

Brett, yine de Rollie Knight'a bir düşmanlık duymuyordu. Genç zencinin masum olmadığı muhakkaktı ama kanun kabul etse de etmese de suçun dereceleri vardı. Wingate, Rollie'nin bu işe zaman zaman istemeyerek, girdaba kapılıp sürüklenen bir yüzücü gibi, karıştığına emindi. Brett de bu düşünceyi kabul ediyordu. Ama yine de Rollie Knight'ın yaptıklarının cezasını çekmesi gerekecekti. Kimse onun kaçmasına yardım edemezdi, etmemeliydi de.

Brett:

«Yapamayacağımız tek şey, onun Detroit'ten kaçmasına göz yummak,» dedi.

«Ben de o fikirdeyim.» Wingate, suç daha hafif olsaydı bunu denemeye kalkışırdık diye düşünüyordu. Ama işin içinde cinayet olunca böyle bir şey düşünülemezdi.

«Şimdi onun ihtiyacı olan şey, bundan önce bulamadığı şeydir: Parayla tutulabilecek iyi bir avukat.»

«Parası yok ama.»

«Ben bulurum. Birazını ben veririm. Geri kalanını da eşten dosttan alırım.» Brett, kimlere yanaşacağını düşünüyordu bile: Irk ayırımı ve sosyal adaletsizlik hakkında ilgisiz kalmayan kişiler vardı.

Wingate:

«Polise teslim olması gerekecek,» dedi. «Başka bir çıkar yol görmüyorum. Ama güçlü bir avukat bulur-

sak cezaevinde korunmasını sağlayabiliriz.» Avukat olsun olmasın, bu korunmanın ne denli etkili olacağını düşündü içinden.

Brett:

«İyi bir avukatı olursa belki de bir fırsatı olabilir.»

«Belki.»

«Knight bizim dediklerimizi yapacak mı bakalım?»

Wingate başını salladı:

«Yapacak.»

«Şu halde yarın sabah bir avukat buluruz. Teslim olma işini o ayarlar. Bu gece ikisi de —kız da o da— Barbara'yla benim yanımda kalırlar.»

Personel yöneticisi yan gözle Brett'e baktı:

«Emin misin bundan?»

«Elbete. Daha iyi bir şey yoksa senin aklında.»

Leonard Wingate başını salladı. Brett DeLosanto'yu bulduğuna sevinmişti. Genç ressamın şimdiye kadar söyledikleri ya da yaptıkları Wingate'in kendi düşündüklerinin dışında değilse de, Brett'in varlığı ve soğukkanlılığı güven vericiydi. Wingate onun içgüdüsel bir liderliğe sahip olduğunu daha ilk bakışta anlamıştı. Brett'in bütün hayatı boyunca araba modeli çizmekle yetinip yetinmeyeceğini sordu kendi kendine.

Rollie'nin oturduğu evin önüne gelince arabadan çıktılar. Wingate kapıları kilitledi.

Her zamanki gibi çöp kokuyordu ortalık.

Wingate tahta merdivenlerden üçüncü kata çıkarken Rollie'yle May Lou'ya kendisini adı ile tanıtacağını söylemişti kapıyı açmaları için. Ama görüldüğüne göre buna ihtiyaç kalmamıştı.

Kapalı tutmalarını söylediği kapı, yarı aralıktı. Dışardan zorlandığı belliydi. Kilidin bir parçası kopmuş sallanıyordu.

Leonard Wingate'la Brett içeri girdiler. Odada yalnız May Lou vardı. Eşyalarını mukavva bir valize dolduruyordu.

Wingat:

«Rollie nerede?» diye sordu.

Kız başını kaldırmadan karşılık verdi:

«Gitti.»

«Nereye gitti?»

«Birtakım adamlar gelip götürdüler onu.»

«Ne zaman?»

«Siz çıktıktan hemen sonra, beyim.» Kız başını çevirdi. Ağlamakta olduğunu gördüler.

Brett:

«Kim olduklarını tarif edebilirse polise haber verebiliriz,» dedi.

Leonard Wingate başını salladı. Çok geç kaldıklarını biliyordu. Daha ilk baştan geç kaldıklarını anlamıştı aslında. Kendisiyle Brett DeLosanto'nun şimdi ne yapacaklarını da biliyordu. Çekip gideceklerdi. Detroit'teki çok kimsenin, papazın ve Musevînin yaptığı gibi. Ya da karşı tarafa geçeceklerdi.

Brett suskundu.

Wingate, Mary Lou'ya:

«Şimdi ne yapacaksın?» diye sordu.

Kız mukavva valizini kapatarak:

«Bir şeyler yaparım her halde,» dedi.

Brett elini cebine soktu. Wingate onu durdurdu:

«Bu işi bana bırak.»

Cebinden çıkardığı kâğıt paraları saymadan May Lou'nun eline tıkıştırdı.

«Özür dilerim,» dedi. «Çok bir şey değil bunu söylemek, ama yine de özür dilerim.»

Aşağı indiler.

Arabanın yanına geldikleri zaman kapısının açık olduğunu gördüler. Camlardan biri kırılmıştı. Arka koltuktaki iki palto da yok olmuştu.

Leonard Wingate arabasının tavanına dayadı başını. Kendisine baktığı zaman, Brett adamın gözlerinin yaşla dolu olduğunu gördü.

Wingate:

«Hey Tanrım!» dedi. Kollarını yalvarır gibi kara gökyüzüne kaldırdı. «*Hey Tanrım! Ah, bu kalpsiz şehir!*»

Rollie Knight'ın cesedini hiç bulamadılar. Ortadan yok olmuştu.

Adam, Brett DeLosanto'ya, «Söz konusu olan senin hayatın, benimki değil,» dedi. «Eğer acele davrandığını söylesem dostun sayılamam. Büyük bir yanlışlık yapıyorsun bana kalırsa.»

Gece yarısına gelmişti saat. Beşi de Brett'in evinde oturuyorlardı. Adam ve Erica, Barbara'yla Brett ve Leonard Wingate. Brett'le Wingate yarım saat önce gelmişlerdi. Hepsi acılıydılar. Rollie Knight konusunda söylenecek her şey söylendikten sonra Brett, otomobil sanayiini bırakmak niyetinde olduğunu bildirmiş ve istifa mektubunu hemen yarın sabah vereceğini söylemişti.

Adam:

«Beş yıla kadar Model Merkezi'nin başına geçersin,» diye diretiyordu.

«Bir zamanlar en büyük emelim buydu,» dedi Brett. «Ama şimdi, artık bu işin benim için olduğuna inanmıyorum.»

Leonard Wingate:

«Başka nedenler de var, değil mi?» diye atıldı.

«Evet. Kendileri için böylesine uzun vadeli planlar yapan otomobil yapımcılarının içinde yaşadıkları toplum için hiç bir şey yapmadıklarına inanıyorum.»

Adam buna itiraz etti.

«Bu dediğin bir zamanlar için geçerli olabilir, ama artık böyle değil durum. Her şey değişti artık ya da son hızla değişmekte. Bunu her gün görüyoruz. Yöneticilerin davranışlarında, toplum sorumluluğunda, yaptığımız arabalarda, hükümetle olan ilişkilerde, tüketicileri gözetmekte... İki üç yıl öncesi gibi bile değil işler artık.»

Brett:

«Buna inanmak isterdim,» dedi. «Sırf sen inanıyorsun diye olsa bile. Ama inanamıyorum ve inanmamamda yalnız değilim. Hem artık dışarıda çalışacağım bundan sonra.»

Erica:

«Ne yapacaksın?» diye sordu.

«Gerçeği bilmek istersen, ben de bilmiyorum.»

Adam:

«Siyasete atılırsan hiç de şaşmam,» dedi. «Böyle bir şey yaparsan oyumu sana vereceğim emin olabilirsin. Hatta kampanyana katkıda bile bulunurum.»

«Ben de,» dedi Wingate. Daha bu akşam üstü Brett'in liderliğini ve daha ne kadar ressamlıkla yetineceğini düşündüğü aklına geldi.

Brett gülümsedi:

«Bu sözünüzü unutmayacağım, belki de size pahalıya oturacak bu,» dedi.

Barbara:

«O, resim yapacak,» dedi ötekilere dönerek. «Hatta kendisini sehpasına zincirle bağlamam gerekse bile. İkimizi de ben çalışıp geçindireceğim.»

Brett:

«Geçindirmeye gelince, kendi başıma küçük bir desen atelyesi açmak istiyorum,» dedi.

«Eğer böyle bir işe kalkışırsan başarılı olmamak elinde olmadığı için küçük çapta kalamazsın,» dedi Adam. «Üstelik her zamankinden daha çok çalışmak zorunda kalacaksın.»

Brett içini çekti:

«Ben de bundan korkuyorum ya.»

Barbara, Adam'a:

«Senin de şirketten ayrılacağın söyleniyordu,» dedi.

«Nereden duydun bunu?»

«Bilmem. Şuradan buradan çalındı kulağıma.»

Adam, 'Detroit'te sır saklamak da güç iş' diye dü-

şündü. Perce Stuyvesant'ın ya da ona yakın bir kimsenin ağzını tutmadığını tahmin etti.

Barbara:

«Doğru mu?» diye ısrar etti.

Adam:

«Bir teklif yapıldı,» dedi. «Bir süre ciddî olarak düşündüm bunu. Ama sonra reddetmeye karar verdim.»

Bir iki gün önce Perce Stuyvesant'a telefon edip kararını bildirmişti: Şartları ve ayrıntıları konuşmak için San Francisco'ya gitmenin hiç bir anlamı yoktu; Adam, bir otomobilciydi ve öyle kalacaktı.

Oto sanayiinde bozuk giden pek çok şey olduğunu görüyordu ama haklı olan, doğru olan pek çok şey olduğunu da biliyordu bir yandan. Modern otomobil mucizesi, bazen başarısızlığa uğramak değil, çoğunlukla başarılı olmaktı. Pahalı olması karşısında, model ve teknik harikaları çıkarılınca hiç de pahalı değildi. Havayı kirletmesi, yolları kalabalıklaştırması karşısında, özgür insanlara bütün tarih boyunca en çok arzuladıkları şeyi, —kişisel hareketliliği— vermesi çıkarılınca, bu mucize daha iyi anlaşılıyordu.

Bir yöneticinin iş hayatını bundan daha heyecan verici bir çevrede geçirmesine imkân yoktu.

Adam, Barbara'ya:

«Hepimiz her şeyi başka açılardan görürüz,» dedi. «Benim için oyumu Detroit'e verdiğimi söyleyebilirsiniz.»

Az sonra da vedalaşıp ayrıldılar.

Evlerine dönerken Adam, «Bu akşam çok konuşmadın,» dedi.

Erica:

«Dinliyordum,» diye karşılık verdi. «Düşünüyordum hem de. Baş başa kalmamızı istiyordum, sana söyleyeceklerim vardı.»

«Şimdi söylesene.»

«Hamileyim galiba. Dikkat! Çarpacaktın az daha!»

Adam arabayı bir evin önündeki yola sokarak:

«Trafiğin en kalabalık olduğu saatta bunu söylemediğine şükret,» dedi.

«Kimin yolu burası?»

«Kimin olursa olsun bana ne.» Kollarını açarak karısını kucakladı ve şefkatle öptü.

Erica yarı ağlıyor yarı gülüyordu:

«Nassau'da kaplan gibiydin. Orada olmuş olmalı,» dedi.

«İyi ki öyleydim.»

«Bu, her ikimiz için de iyi,» diye düşünüyordu Adam.

Sonra tekrar yola koyuldukları zaman Erica:

«Greg'le Kirk'in ne düşüneceklerini aklıma getiremiyorum,» dedi. «İki tane yetişkin oğlun var, birdenbire bir bebek giriveriyor aileye.»

«Sevecekler onu. Çünkü seni de seviyorlar. Benim sevdiğim gibi.» Karısının elini tutarak, «Yarın onlara telefon edip söylerim,» dedi.

«Aramızda bir şeyler yaratıyoruz biz de anlaşılan.»

'Gerçekti bu,' diye düşündü Adam mutlulukla. Hayatı dopdoluydu şimdi.

Bu akşam hem Erica'ya hem de bu yeni şeye sahip olmuştu

Yarın ve daha sonraki günlerde de, Farstar vardı.

ARTHUR HAILEY

"TEFECİLER YAZARI"

TEKERLEKLER

OTOMOBİLLE İLGİLİ HERKESİN OKUMASI GEREKEN ESSİZ BİR ROMAN

roman e yayınları

e YAYINLARI
200 TL

RLEKLER/Türkçesi: M.HARMANCI/5.BASKI